

**BİLGİ ALMA HAKKININ DOGMATİK TEMELİ
BAĞLAMINDA ANONİM ORTAKLIK VE PAY
SAHİPLERİ ARASINDAKİ MENFAATLER
DENGESİNİN TESİSİ**

*BALANCING THE INTERESTS OF JOINT STOCK COMPANIES
AND SHAREHOLDERS WITHIN THE FRAMEWORK OF THE
DOGMATIC FOUNDATIONS OF THE RIGHT TO INFORMATION*
Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Nuri ERDEM

**ANAYASA MAHKEMESİNİN İPTAL KARARI
BAĞLAMINDA LİMİTED ORTAKLIKTAKİ HAKLI
SEBEPLERLE ÇIKARMA SORUNU**

*THE ISSUE OF DISCHARGE OF LIMITED LIABILITY
COMPANY'S PARTNERS FOR JUST CAUSE IN THE CONTEXT
OF THE CONSTITUTIONAL COURT'S DECISION*
Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Hasan KARAKILIÇ

**SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ
PERSPEKTİFİNDEN HAMİLİNE YAZILI ÇEK VE
BEYAZ CİRO**

*BEARER CHECK AND BLANK ENDORSEMENT IN THE
CONTEXT OF PREVENTING MONEY LAUNDERING*
Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Hüsnü TURANLI

**TİCARET ŞİRKETLERİ BÜNYESİNDE YER ALAN
ŞUBELERİN HUKUKİ DURUMU**

*LEGAL STATUS OF BRANCHES WITHIN COMMERCIAL
COMPANIES*
Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Nevin MERAL

**LİMİTED ŞİRKET ORTAĞININ ŞİRKETİN
ÇIKARLARINI ZEDELEYEBİLECEK
DAVRANIŞLARDA BULUNMAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ**

*OBLIGATION OF LIMITED LIABILITY COMPANY'S
SHAREHOLDER NOT TO ACT IN A WAY THAT MAY HARM
COMPANY'S INTERESTS*
Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Begüm YİĞİT

**MUHASEBEYLE İLGİLİ
OLMAYAN DEFTERLERİN
ELEKTRONİK ORTAMDA
TUTULMASI
KEEPING NON-ACCOUNTING
LEDGERS IN ELECTRONIC
FORMAT**
Recep YILMAZ

REGESTA

Ticaret Hukuku Dergisi
Journal of Commercial Law

Dört Aylık Hakemli, Bilimsel ve Mesleki Yerel Süreli Yayın

*This journal is a peer reviewed academical and occupational journal published
three times a year.*

Sayı/Issue: 2026/2
Yıl/Year: 2026

TR Dizin Hukuk Veri Tabanında Dizinlenmektedir

Regesta Ticaret Hukuku Dergisi
Regesta Journal of Commercial Law

“Hakemli Dergidir”/“Peer reviewed Journal”

Sayı/Issue: 2026/2

Yıl/Year: 2026

Yayın Sahibi/Publisher: İstanbul Ticaret Odası adına İmtiyaz
Sahibi/On Behalf of Istanbul Chamber of
Commerce Publisher and Grant Holder
Şekib Avdagiç

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Responsible Manager: Av./Aal. Nurcan Turan

Danışman ve Basıma
Hazırlayanın Adı/Name of the Legal Yayıncılık A.Ş.
General Counsel and Editing (Sertifika No./Certificate No. 27563)
Company: Tel.: 0 216 449 04 85-86

Basımcının Adı/Printed by: MK Baskı Sanayi ve Ticaret Limited Şir-
keti

Basıldığı Yer/ Hadımköy Mah. Ceyhun Sk. No 15 İç
Place of Publication: Kapı No 7 Arnavutköy / İstanbul
(Sertifika No./Certificate No. 80326)
Tel.: 0 554 447 92 37

Basım Tarihi/Publication Date: Eylül/September 2026

Yönetim Yeri/Place of İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina
Management: Reşadiye Cad. Eminönü, Fatih/İstanbul
Tel.: 0 212 455 60 00

URL: <https://ito.org.tr/tr/regesta>

Yayın Türü/Type of Publication: Bu dergi yılda üç sayı olarak yayımlanan
yerel, süreli ve hakemli bir hukuk
dergisidir./This journal is a peer
reviewed national law journal published
three times a year.

Basılı ISSN: 2146 - 6203
Online ISSN: 2687 - 1858

Dergiye yapılan atıflarda “**REGESTA**” kısaltması kullanılmalıdır.
*For citations please use the abbreviation: “**REGESTA**”*

Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri/
All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-mail: nurcan.turan@ito.org.tr
İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina
Reşadiye Cad. Eminönü, Fatih/İstanbul
Tel.: 0 212 455 60 00

Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir.
Articles published in this journal represent only the views of the contributors.

Copyright © 2026

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü İstanbul Ticaret Odası’nın yazılı izni olmadan, fotokopi yoluyla veya elektronik, mekanik ve sair suretlerle kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, kayda alınamaz.

All rights reserved. No part of this publication may be copied, reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by means, without the prior expressed permission in writing of the Istanbul Chamber of Commerce.

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ

İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina
Reşadiye Cad. Eminönü, Fatih/İstanbul
Tel.: 0 212 455 60 00

İnternet adresi: <https://ito.org.tr/tr/regesta>

Derginin web sayfası için "<https://ito.org.tr/tr/regesta>" adresini ziyaret edebilirsiniz.

EDİTÖR/EDITOR IN CHIEF

Av. Nurcan TURAN

DİL EDİTÖRÜ/LANGUAGE EDITOR

Av. Nur ÖZCAN

YAYIN KURULU EDITORIAL BOARD

- Prof. Dr. Pınar AKAN (*Marmara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Murat ALIŞKAN (*Marmara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Anlam ALTAY (*Galatasaray Üniversitesi*)
Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ (*Bilkent Üniversitesi E.Öğretim Üyesi*)
Prof. Dr. Fülurya YUSUFOĞLU BİLGİN (*Galatasaray Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR (*Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*)
Prof. Dr. Nuray EKŞİ
Prof. Dr. Necla AKDAĞ GÜNEY (*İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi E.Öğr. Üyesi*)
Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ (*İstanbul Üniversitesi E.Öğr. Üyesi*)
Prof. Dr. İlhan HELVACI (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Yadigar İZMİRLİ (*İstanbul Aydın Üniversitesi*)
Prof. Dr. Arslan KAYA (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Fena İPEKEL KAYALI (*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)
Prof. Dr. İsmail KAYAR (*Fatih Sultam Mehmet Vakıf Üniversitesi*)
Prof. Dr. Abuzer KENDİGELEN (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. İsmail KIRCA (*TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi*)
Prof. Dr. Mehmet Çağlar MANAVGAT (*Bilkent Üniversitesi*)
Prof. Dr. Gül OKUTAN NILSSON (*İstanbul Bilgi Üniversitesi*)
Prof. Dr. Şebnem AKİPEK ÖCAL (*TED Üniversitesi*)
Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT (*Ankara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ (*Galatasaray Üniversitesi E. Öğretim Üyesi*)
Prof. Dr. Kemal ŞENOC AK (*YÖK üyesi*)
Prof. Dr. Asuman TURANBOY (*Ankara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Sevilay UZUNALLI (*İzmir Ekonomi Üniversitesi*)
Prof. Dr. Veliye YANLI (*İstanbul Bilgi Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hamdi YASAMAN (*Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi*)
Prof. Dr. Ali YEŞİLIRMAK (*İbn Haldun Üniversitesi*)
Prof. Dr. Şükrü YILDIZ (*İbn Haldun Üniversitesi*)
Prof. Dr. Aynur YONGALIK (*Atılım Üniversitesi*)
Doç. Dr. Emrah KULAKLI (*İstanbul Medipol Üniversitesi*)
Doç. Dr. Ebru ŞENSÖZ MALKOÇ (*İstanbul Ticaret Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Fatih AYDOĞAN (*İstanbul Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADA K (*Kocaeli Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi H. Ali DURAL (*Galatasaray Üniversitesi*)

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

PUBLICATION AND SUBMISSION REQUIREMENTS OF REGESTA JOURNAL OF COMMERCIAL LAW

1. Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri:

All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-mail: nurcan.turan@ito.org.tr

İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina Reşadiye Cad. Eminönü/İstanbul, Tel.: 0 212 455 60 00

2. Dergimize ait bağımsız web sayfası adresi aşağıdaki gibidir;

<http://regesta.legaldergi.com.tr/>

The URL for our journal's independent website is as follows:

<http://regesta.legaldergi.com.tr/>

3. Dergilerde yer alan yazılar kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

The articles published in the journals may not be used without giving reference to their source.

4. Dergide yayınlanan yazıların yayın hakları İstanbul Ticaret Odasına aittir.

Istanbul Chamber of Commerce owns the copyrights of the articles published in the journal.

5. Dergide yayınlanan yazılarda yer alan görüşler yazarlarına aittir.

The opinions expressed in the published articles in the journal are those of the authors.

6. Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, dört ayda bir (yılda üç kez) yayınlanan hakemli bir dergidir.

Journal of Regesta is a peer reviewed journal published three times a year.

7. Dergi’de yayınlanabilecek yazılar, hukuk alanını ilgilendiren içerikte her türlü makale, karar incelemesi ve kitap incelemesi ile çevirilerdir. Yazıların dili, Türkçe veya İngilizcedir.

This is a journal of law focusing on legal issues concerning law. Articles, case notes and comments, discussions of legislative development,

book reviews and other similar type of papers which are written in the articles are either in Turkish or in English.

8. Dergi'de yayınlanmak üzere gönderilen yazılar başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.

Articles that will be sent to the editor should not be published elsewhere, nor be submitted to other journals simultaneously.

9. Yazılar Microsoft Word (Microsoft Office 98 ve üzeri versiyonlar) formatında (.doc veya .docx dosya uzantılı olarak) yazılmış olmalıdır. Ayrıca yazılar, aşağıdaki şekil şartlarına uygun olarak kaleme alınmış olmalıdır:

Kağıt boyutu: A4

Üst: 2,5 cm; Alt: 2,5 cm; Sol: 2 cm; Sağ: 2 cm

Metin: Times New Roman, 12 punto, 1.5 satır aralığı, iki yana yaslı

Dipnotlar: Sayfa altında, Times New Roman, 10 punto, 1 satır aralığı, iki yana yaslı

Articles should be submitted as Microsoft Word (either with. doc or. docx file extensions) documents (Microsoft Office 1998 or higher versions). Articles should be written according to the following style guidelines:

Paper size: A4

Top: 2.5 cm; Bottom: 2.5 cm; Left: 2 cm; Right: 2 cm

Text body: Times New Roman, 12 points, at 1.5 line spacing, justified

Footnotes: Times New Roman, 10 points, at 1 line spacing, justified

10. Her yazı, kaydedildiği bir CD ile ya da elektronik posta yolu ile Microsoft Word formatında editöre teslim edilmelidir. Yazının basılı olarak teslimi gerekmemektedir.

Softcopy of the article either on a CD or as an attached Microsoft Word Document via e-mail should be submitted to the editor. There is no need to submit any hardcopy of the article.

11. Yazıyla birlikte yazarın (veya yazarların) adına, unvanına, çalıştığı kuruma, açık adresine, kolay ulaşım sağlanabilecek telefon numaralarına, elektronik posta adreslerine ve “<https://orcid.org>” adresinden alınacak ORCID koda ilişkin bilgiler ve özgeçmişi de editöre ulaştırılmalıdır.

Along with the paper, the following must be submitted to the editor: the name, and the title of the author (authors), his/her institutional affiliation; his/her street address, telephone number (s) where he/she could be easily

reached; his/her e-mail address (addresses), and the information about ORCID code which would be obtained through the web address of <https://orcid.org> and CV

12. Dergi'ye gönderilen makaleler Türkçe ve İngilizce **başlık** ile hem İngilizce hem de Türkçe **özet (öz)** kısmı içermelidir. Özet (öz) yazımında en fazla 160 kelime kullanılmalıdır. Makaleler en az 5, en fazla 10 adet anahtar kelime/keywords içermelidir.

*Papers submitted to the Journal must have **titles, and abstracts** both in Turkish and in English. Abstracts should be include up to 160 words. Papers must contain at least 5 and at the most 10 keywords.*

13. Dergi'ye gönderilen makalelerde, ilgili makaledeki konuyu tanımlayan Türkçe ve İngilizce uygun **anahtar kelimeler** bulunmalıdır.

*All articles should be accompanied by a sufficient number of **keywords** in Turkish and English that reflect the content of the article.*

14. Dergiye gönderilen makalelerde **atıf dipnotları ve kaynakça** Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) stilinde hazırlanmalıdır.

***Citation footnotes and bibliography** should be prepared in Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) style in the articles that sent to journal.*

15. Metin içerisinde başlıklar, aşağıdaki şekilde düzenlenmelidir:

I. KALIN VE TÜMÜ BÜYÜK HARF

1. Kalın ve Sadece İlk Harfler Büyük

A. Kalın ve Sadece İlk Harfler Büyük

a. Normal/Düz ve Sadece İlk Harfler Büyük

aa. Normal/Düz ve Sadece İlk Harfler Büyük

Headings within the text should be formatted as follows:

I. BOLD AND ALL CAPS

1. Bold and Capitalize Only the First Letters

A. Bold and Capitalize Only the First Letters

a. Normal/Regular and Capitalize Only the First Letter

aa. Normal/Regular and Capitalize Only the First Letter

16. Etik ilkeler ve kurallar konusunda ‘Yayın Etiği Komitesi’nin (Committee on Publication Ethics - COPE (<https://publicationethics.org/>)) yönergesini esas almıştır.

On the subject of ethical principles and rules, it took the directives of the Committee on Publication Ethics -COPE (COPE: Committee on Publication Ethics) as a basis.

17. Dergi’ye gönderilen makalelerin yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu ve **basılmaya hazır olarak** verildiği kabul edilir.

*All submissions are regarded as **ready to publish** and already proof-read by the author himself.*

18. Tüm Hakem Raporları, **ULAKBİM** (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) **Hukuk Veri Tabanı Komitesi** tarafından denetlenmesine olanak verecek şekilde 5 yıl saklanır.

*All reviewers’ evaluation reports will be kept for at least five years after publication and copies of these reports will be sent to the **ULAKBİM** (Turkish Academic Network and Information Center) **Law Database Committee** whenever required.*

19. Dergi’ye ait yeni sayı yayınlandıkça, bu sayı tek bir **PDF** kopyası şeklinde **ULAKBİM Online Dergi Takip Sistemine (ODİS)** yüklenir. Ayrıca Dergi’nin 2 adet basılı kopyası da ULAKBİM’e kargo ile ulaştırılır.

*Each Publisher issue of the Journal will be uploaded as a **PDF** file to the **Online Journal Watch System of ULAKBİM (ODİS)**. Also two copies of the published issue will be delivered to ULAKBİM by cargo.*

20. Dergi basıldıktan sonra ilgili sayının yazarlarına ve bu sayıda hakemlik yapmış olanlara ücretsiz olarak gönderilir.

Free copies of the published issue will be sent both to the author (s) and to the reviewer (s).

Hakem Değerlendirme Sistemi/Arbiter Evaluation System

21. Yayın Kurulu’nda ilk değerlendirilmesi yapılan makaleler, anonim olarak hakeme gönderilecek, hakemden gelen rapor doğrultusunda makalenin yayınlanmasına ya da düzeltme istenmesine ya da yayınlanmamasına karar verilecek ve yazar durumdan en kısa zamanda haberdar edilecektir. Tamamlanmış veya düzeltilmiş yazı, Yayın Kurulu’nca, tekrar hakeme gönderilir.

After the initial assessment of the articles is completed by the editorial board, the articles will be submitted to a peer reviewer anonymously. In accordance with the reviewer's report, editing may be requested, the article may get published, or the article may be rejected. The author shall be notified of the decision as soon as possible. The editorial board shall submit the final, or the edited article to the peer reviewer one more time.

22. Her makale için hakem sayısı en az iki olup, iki hakemin görüşlerinin farklı olması durumunda editör veya üçüncü bir hakemin görüşü alınacaktır.

For each paper there would be at least two arbiters; when these two arbiters have conflicting opinions, either the editor or a third arbiter will be consulted.

23. Dergi, hakemin yazarı bilmemesi esasına (**çift kör hakemlik**) dayanır. Dergiye gönderilen tüm çalışmalar çift kör hakem değerlendirilmesine tabi tutulduğundan hakem listesine yer verilmemiştir. Hakeme gönderilecek makalelerde de yazarın kimliğine ilişkin bilgilerin gizliliği sağlanır.

*All articles submitted are subject to a **double blind peer review**. Because of the double blind peer review the journal doesn't include referee list. The identity of the author (s) and reviewer (s) will not be revealed to the other party.*

Regesta Hakkında/About Regesta

REGESTA adlı hukuk dergisi, yılda 3 sayı yayımlanan, hakemin yazarı bilmemesi esasına dayalı hakemli bir hukuk dergisidir. 2011 yılından beri yayın hayatını sürdürmekte olan dergide, Ticaret Hukuku'na ilişkin akademik makalelerin yanı sıra, ticaret sicili uygulamalarını ortaya koyan çalışmalara yer verilmektedir.

Akademisyenlerin ve ticaret sicilini ilgilendiren konularda çalışan başta hukukçular olmak üzere uzmanların, ticaret sicili ile doğrudan ya da dolaylı ilgili, yoruma açık ve tereddüt edilen konuları çeşitli perspektiflerden işleyen çalışmalarının büyük bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Dergimizin etik ilkeleri, yayın ve intihal politikasına ilişkin detaylı bilgilere “<https://ito.org.tr/tr/regesta>” adresinde yer verilmiştir.

REGESTA, TÜBİTAK ULAKBİM Türk Hukuk dizininde yer alan dergiler arasına kabul edildi.

Journal of REGESTA is a peer reviewed academic law journal published regularly three times a year, concentrating on issues of academic articles relating to Commercial Law and studies regarding trade registry process. It has been in publication since 2011.

We are persuaded that the academicians' and the specialists' especially the jurists' studies, including different views regarding open-ended and hesitated subjects relating to the trade registry directly or indirectly, will be filled the gap.

Detailed information about our journal's ethical principles, its policy on publication and plagiarism may be found in the following address: <https://ito.org.tr/tr/regesta>

REGESTA is accepted amongst the journals that are ranked in the TUBITAK ULAKBIM Index.

Kişisel Verileriniz Hakkında Bilgilendirme

Dergimiz, İTO tarafından hakemli, yerel ve süreli yayın vasfıyla yayımlanmakta olup abonelik kapsamında daha önce bize bildirmiş olduğunuz adresinize gönderilmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ikincil mevzuat kapsamında, Dergimizin dağıtım faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla isim, unvan, adres ve iletişim bilgileriniz işlenmekte ve ilgili kurye/kargo şirketine aktarılmaktadır. Söz konusu kişisel verileriniz, aksi yönde bir talebiniz olmaması halinde Dergimizin yayınlandığı süre boyunca mevzuata uygun olarak saklanacaktır.

6698 sayılı Kanun uyarınca, söz konusu faaliyet kapsamında veri sorumlusu İTO olup, Kanunun 11. maddesi kapsamındaki haklarınız için nurcan.turan@ito.org.tr adresine e-posta yoluyla başvurabilirsiniz.

Regarding Your Personal Information

Our journal published by İTO, is a peer reviewed, national, and a periodical publication. As a part of your membership status, it is mailed to the address that you previously supplied to us.

Under the 6698 numbered Law on the Protection of Personal Information, and secondary legislation, your name, your title, your address, and your contact information are recorded, and communicated to the relevant shipping company for the purpose of distributing our periodical. Unless you request otherwise, during the term of our publication, your personal information shall be kept in accordance with the legislation.

Under the 6698 numbered Law, İTO is the responsible party for the data. Regarding your rights under article 11 of the Law, you may get in touch with us by e mailing to us either at nurcan.turan@ito.org.tr

HAKEM DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Dergiye gönderilen yazıların ilk değerlendirme süreci Editör/Yayın Kurulu tarafından yapılır ve şekil ile içerik bakımından uygun bulunan yazılar bilimsel inceleme için en az iki kör hakeme gönderilir. Hakemlerden gelen raporlar doğrultusunda yazının yayımlanmasına, rapor çerçevesinde düzeltme istenmesine veya yayımlanmamasına karar verilir. Düzeltme istenilen yazı değerlendirilmesi için tekrar hakeme gönderilir. Hakem değerlendirme raporları TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin Komitesi'nin incelemesine olanak verecek şekilde yayın tarihinden sonra en az beş yıl süreyle saklanmaktadır. Yazıların yayımlanması konusunda son karar Yayın Kuruluna aittir. Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.

REVIEWER EVALUATION PROCEDURE

The editor/the publication board works on the initial review procedure of the papers submitted to the journal; and the papers endorsed based on their form and their content would be submitted to at least two blind reviewers for evaluation. Based on the reports of the reviewers, it is decided to either revise or to publish the paper. The paper requested to be revised would be submitted to the reviewer one more time. Reviewer evaluation reports would be kept at least for a period of five years after the date of publication in the form that would enable them to be examined by the TÜBİTAK ULAKBİM TR index commission. The publication board makes the final decision regarding the publication of the papers. Unpublished papers shall not be remanded.

EDİTÖRDEN.../FROM THE EDITOR...

Dergimizin 2026 yılında çıkan ikinci sayısında, sizleri birbirinden farklı ve güncel makaleler ile selamlıyoruz.

Bu sayımızda yer alan makaleleri açıklamadan evvel, dergimize ulaşan makalelerin günden güne amaçladığımız doğrultuda; ticaret hayatı ile akademik dünyayı buluşturduğunu, uygulamaya yön vermekte olduğunu görmekten ve ayrıca akademik yayın hayatındaki üretkenliğe katkı sağlamaktan duyduğumuz mutluluğumuzu ifade etmek istiyorum. Bu vesile ile katkıda bulunanlara teşekkür ederim.

Bu sayımızdaki ilk eser Doç. Dr. Nuri ERDEM'in "*Bilgi Alma Hakkının Dogmatik Temeli Bağlamında Anonim Ortaklık ve Pay Sahipleri Arasındaki Menfaatler Dengesinin Tesisi*" olup; bunun yanı sıra Doç. Dr. Hasan KARAKILIÇ'ın "*Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Bağlamında Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Sorunu*", Doç. Dr. Hüsnü TURANLI'nın "*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Perspektifinden Hamiline Yazılı Çek ve Beyaz Ciro*", Dr. Öğr. Üyesi Nevin MERAL'in "*Ticaret Şirketleri Bünyesinde Yer Alan Şubelerin Hukuki Durumu*" ve Dr. Öğr. Üyesi Begüm YİĞİT'in "*Limited Şirket Ortağının Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğü*" isimli yazılarına yer verilmiştir.

Uzman görüşü bölümünde Recep YILMAZ'ın "*Muhasebeyle İlgili Olmayan Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması*" isimli yazısına yer verilmiştir.

Tüm eserler güncel gelişmeleri içermekte olup, okuyucuların ilgi ile takip edeceklerini umuyorum.

Av./Aal. Nurcan TURAN

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ

Yıl/Sayı: 2026/2

İÇİNDEKİLER

Makaleler XXIII

Araştırma Makalesi

Bilgi Alma Hakkının Dogmatik Temeli Bağlamında Anonim Ortaklık ve Pay Sahipleri Arasındaki Menfaatler Dengesinin Tesisi

Doç. Dr. Nuri ERDEM 1

Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Bağlamında Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Sorunu

Doç. Dr. Hasan KARAKILIÇ 49

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Perspektifinden Hamiline Yazılı Çek ve Beyaz Ciro

Doç. Dr. Hüsnü TURANLI 101

Ticaret Şirketleri Bünyesinde Yer Alan Şubelerin Hukuki Durumu

Dr. Öğr. Üyesi Nevin MERAL 125

Limited Şirket Ortağının Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğü

Dr. Öğr. Üyesi Begüm YİĞİT 151

Uzman Görüşü 205

Muhasebeyle İlgili Olmayan Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması

Recep YILMAZ 207

REGESTA JOURNAL OF COMMERCIAL LAW

Year/Issue: 2026/2

CONTENTS

Articles.....XXIII

Research Articles

Balancing the Interests of Joint Stock Companies and Shareholders Within the Framework of the Dogmatic Foundations of the Right To Information <i>Assoc. Prof. Dr. Nuri ERDEM</i>	1
The Issue of Discharge of Limited Liability Company's Partners for Just Cause in the Context of the Constitutional Court's Decision <i>Assoc. Prof. Dr. Hasan KARAKILIÇ</i>	49
Bearer Check and Blank Endorsement in the Context of Preventing Money Laundering <i>Assoc. Prof. Dr. Hüsnü TURANLI</i>	101
Legal Status of Branches Within Commercial Companies <i>Dr. Lecturer Nevin MERAL</i>	125
Obligation of Limited Liability Company's Shareholder Not to Act in a Way That May Harm Company's Interests <i>Dr. Lecturer Begüm YİĞİT</i>	151

Expert Opinion..... 205

Keeping Non-Accounting Ledgers in Electronic Format <i>Recep YILMAZ</i>	207
--	-----

MAKALELER

ARTICLES

- * Bilgi Alma Hakkının Dogmatik Temeli Bağlamında Anonim Ortaklık ve Pay Sahipleri Arasındaki Menfaatler Dengesinin Tesisi

Balancing the Interests of Joint Stock Companies and Shareholders Within the Framework of the Dogmatic Foundations of the Right To Information

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Nuri ERDEM

- * Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Bağlamında Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Sorunu

The Issue of Discharge of Limited Liability Company's Partners for Just Cause in the Context of the Constitutional Court's Decision

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Hasan KARAKILIÇ

- * Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Perspektifinden Hamiline Yazılı Çek ve Beyaz Ciro

Bearer Check and Blank Endorsement in the Context of Preventing Money Laundering

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Hüsnü TURANLI

- * Ticaret Şirketleri Bünyesinde Yer Alan Şubelerin Hukuki Durumu

Legal Status of Branches Within Commercial Companies

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Nevin MERAL

- * Limited Şirket Ortağının Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğü

Obligation of Limited Liability Company's Shareholder Not to Act in a Way That May Harm Company's Interests

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Begüm YİĞİT

℥ BİLGİ ALMA HAKKININ DOGMATİK TEMELİ
BAĞLAMINDA ANONİM ORTAKLIK VE PAY SAHİPLERİ
ARASINDAKİ MENFAATLER DENGESİNİN TESİSİ*
(BALANCING THE INTERESTS OF JOINT STOCK COMPANIES AND
SHAREHOLDERS WITHIN THE FRAMEWORK OF THE DOGMATIC FOUNDATIONS
OF THE RIGHT TO INFORMATION)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Nuri ERDEM**

ÖZ

Anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin bilgi alma hakkı, mülkiyet-kontrol ayrımından kaynaklanan bilgi asimetrisinin giderilmesine hizmet eden temel bir pay sahipliği hakkıdır. Bilgi alma hakkı, diğer pay sahipliği haklarının etkin şekilde kullanılabilmesi açısından vazgeçilmez bir araç olup öğretide kolektif bilgi üzerinde bireysel hak olarak da değerlendirilmektedir. Bu hak sayesinde pay sahipleri oy kullanma, sorumluluk ve genel kurul kararlarının iptali davaları açma gibi haklarını bilinçli şekilde kullanabilmektedir. Öte yandan söz konusu hak mutlak ve sınırsız değildir; ortaklık sırrı ve korunmaya değer ortaklık menfaatleri yasal sınırlarını oluşturmaktadır. Ancak soyut gerekçelerle bilgi alma hakkının engellenmesi hakkın dogmatik temeli ve amacıyla bağdaşmamaktadır. Korunmaya değer ortaklık menfaatlerinin tehlikeye gireceği somut ve ispatlanabilir biçimde ortaya konulmadıkça takdir hakkının pay sahipleri yönünde kullanılması gerekmektedir. Bu yaklaşım hem pay sahipliği haklarının etkin

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 14.05.2026 tarihinde Yayinevimize ulaşmış olup, 26.06.2026 tarihinde birinci hakem; 24.07.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/legal.94403>

** İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, nurierdem@aydin.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7468-9291

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; ERDEM, Nuri, “Bilgi Alma Hakkının Dogmatik Temeli Bağlamında Anonim Ortaklık ve Pay Sahipleri Arasındaki Menfaatler Dengesinin Tesisi”, REGESTA, Sayı: 2026/2, Yıl: 2026, s. 1-48.

kullanımını hem de ortaklığın denetlenebilir biçimde işletilmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Alma Hakkı, Anonim Ortaklık, Pay Sahipliği Hakları, Ortaklık Sırrı, Ortaklık Menfaati, Menfaatler Dengesi

ABSTRACT

The right to information of shareholders in joint-stock companies is a fundamental shareholder right that serves to remedy the information asymmetry arising from the separation of ownership and control. The right to information is an indispensable instrument for the effective exercise of other shareholder rights and is also characterised in legal scholarship as an individual right over collective information. Through this right, shareholders are able to exercise their rights such as voting, liability claims, and actions for the annulment of general assembly resolutions in an informed manner. That said, this right is neither absolute nor unlimited; trade secrets and the protectable interests of the company constitute its statutory boundaries. However, restricting the right to information on abstract grounds is incompatible with its dogmatic foundation and purpose. Where the company has not demonstrated in a concrete and verifiable manner that the exercise of the right to information would jeopardise its protectable interests or trade secrets, the discretion must be exercised in favour of the shareholder. This approach will ensure both the effective exercise of shareholder rights and the accountable operation of the company.

Keywords: Right to Information, Joint Stock Company, Shareholder Rights, Trade Secrets, Corporate Interest, Balance of Interests

GİRİŞ

Ticaret şirketleri, ortakların bir araya gelerek belirli bir iktisadi amaca yöneldiği kişi birlikleridir. Ancak bu yapı içerisinde, şahıs şirketlerinden farklı olarak özden organ ilkesinin cari olmadığı anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin tamamının yönetime katılması mümkün olmamakta, özellikle halka açık ortaklıklar gibi çok ortaklı yapılarda mülkiyet ile yönetimin (kontrolün) ayrışması gibi önemli mahzurlar ortaya çıkabilmektedir. Pay sahiplerinin ortaklığın günlük işleyişine dahil olamamaları, yönetim karşısında pay sahipleri aleyhine yapısal bir bilgi asimetrisine neden ol-

makta; bu durum ise yönetim elinde kontrolsüz bir erkin toplanmasına zemin hazırlayan yapısal bir boşluk yaratmaktadır. Bilindiği üzere mehz İsviçre ve Alman öğretisinde vurgulandığı ve daha sonra detaylandıracağımız üzere “bilgi güçtür” (*Wissen ist Macht*). Bu güce erişimi olmayan bir pay sahibinin, paydan doğan diğer haklarını etkili bir şekilde kullanması ise neredeyse imkansızdır. Sözü edilen bilgi asimetrisini gidermek ve pay sahibinin mülkiyet hakkını koruyabilmesini sağlamak amacıyla, anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerde, bilgi alma hakkını temel pay sahipliği haklarından birisi olarak düzenlemiştir (TTK m. 437, İsvBK m. 697). Bilgi alma hakkı, dogmatik temelini Anayasa ile güvence altına alınan mülkiyet ve bilgi edinme hakları (AY m. 35, 74) ile aynı kaynaktan almaktadır. Ortaklığın günlük işleyişinin dışında bırakılan pay sahipleri açısından bilgi, basit bir öğrenme vasıtası değil, oy kullanma, kâr payı alma veya sorumluluk davası açma gibi hakların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için vazgeçilmez nitelikte bir pay sahipliği hakkıdır.

Öte yandan, Türk Hukuku ve İsviçre Hukukunda şahıs şirketlerindeki ortaklardan ve sermaye ortaklıklarındaki yöneticilerden farklı olarak rekabet yasağı ve sadakat yükümlülüğüne tabi olmayan anonim ortaklık pay sahipleri açısından, bu durumun bir sonucu olarak, bilgi alma hakkı kendilerine sınırsız bir biçimde bahşedilmemiştir. TTK m. 437/3 uyarınca, ortaklık sırlarının ifşa edileceği veya korunması gereken diğer ortaklık menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesiyle bilgi verme yükümlülüğünün sınırlandırılabilceği gözetildiğinde, kanun koyucunun bir yandan pay sahiplerinin sahip oldukları payların akıbeti ve ortaklığın işleyişi hakkında bilgi alınmasını sağlarken diğer yandan pay sahibi hakları ile ortaklığın korunmaya değer menfaatleri arasında hassas bir dengeyi de tesis etmeye çalıştığı görülmektedir. Nitekim kanunda anonim ortaklıkları düzenleyen hükümler, mutlak bir bilgi adaleti sağlamaktan ziyade, yönetim ile pay sahipleri arasındaki asimetrik dengeyi asgari düzeyde tutmaya çalışan sınırlı bir düzenlemedir.

Aşağıda öncelikle bilgi alma hakkının dogmatik temelleri ve bu hakkı düzenleyen hükümlerin amaç ve işlevi ele alınacak; ardından ortaklık menfaati, ortaklık sırrı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı bağlamında hakkın yasal sınırları ortaya konulacaktır. Mevcut literatürden ve bu alanda bugüne değin yapılan kıymetli çalışmalardan farklı olarak çalışmanın odağı, hakkın kullanım usulüne ilişkin detayları irdelemekten ziyade pay sahiplerine bu hakkın tanınmasının altında yatan kurucu mantığı merkeze alarak uyumsuzluk halinde menfaatler dengesini bu esaslardan hareketle ne şekilde tesis edileceğini belirlemektir.

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bilgi alma hakkı ortaklıklar hukukuna özgü bir kavram olmayıp özellikle kamu hukuku alanında da karşımıza çıkmakta ve temelini anayasadan almaktadır. Kişilerin bir araya gelerek meydana getirdiği kurumlar içerisinde en üst yapı olarak kabul edilen, kamu tüzel kişiliğini haiz olan devlet¹ de vatandaşlarını bilgilendirmekle yükümlü tutulmuş ve vatandaşların (ve mütakabiliyet esaslarına göre Türkiye’de ikamet eden yabancıların) bilgi alma hakkı, Anayasa Hukuku terminolojisi ile “bilgi edinme hakkı” Anayasa’nın 74. maddesinde, kişi hürriyeti ve güvenliği (m. 19), konut dokunulmazlığı (m.21), haberleşme hürriyeti (m. 23), mülkiyet hakkı (m. 35) gibi temel haklardan birisi olarak düzenlenmiştir². Bu konuda Anayasayı takiben kanuni düzenlemeler değerlendirildiğinde, Türk Hukukunda iki ayrı kanun bilgi edinme hakkı konusundaki temel düzenlemeleri teşkil etmektedir. Bunlardan ilki, 1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun olup bunu 24.04.2004 tarihinde yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu izlemiştir. Bu temel düzenlemelerde, gerçek ve tüzel kişilerin anayasal yapı içerisinde yönetimden (idareden), kamu kurum ve kuruluşlarından bilgi alma hakkı düzenlenmiştir³. Uluslararası alanda konu özellikle ifade özgürlüğü ile birlikte değerlendirilmekte olup; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m. 19 ve Avrupa İnsan Hakları

¹ Weberci yaklaşımla devleti tanımlayan yazarlara göre devlet, bütün siyasi kurumların en büyüğü olup devlete onun için “kurumların kurumu” da denilmektedir. Geniş bilgi için bkz Mustafa Bayram Mısır, ‘Hukuk ve Devlet Özdeşliğinin Ötesinde Kamu Hukuku’ (2013) (3) ABD 209, 209ff farklı görüşler inceleme ve değerlendirme için bkz Cemal Bâli Akal, Devlet Kuramı (1st edn, Dost Kitabevi 2000) 13ff

² Anayasa Mahkemesi, 2014/18891, 23.05.2018; kararın karşı oy yazısında belirtildiği şekliyle, “Anayasa 74. Maddede düzenlenen bilgi edinme hakkı; zorla çalıştırma yasağı (m. 18), kişi hürriyeti ve güvenliği (m. 19), konut dokunulmazlığı (m.21), haberleşme hürriyeti (m.22), yerleşme ve seyahat hürriyeti (m.23), din ve vicdan hürriyeti (m.24), düşünce ve kanaat hürriyeti (m.25), düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (m.26), bilim ve sanat hürriyeti (m.27), basın hürriyeti (m.28), dernek kurma hürriyeti (m.33), toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı (m.34), mülkiyet hakkı (m.35), hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı (m.36), ailenin korunması ve çocuk hakları (m.41), eğitim ve öğrenim hakkı (m.42), çalışma ve dinlenme hakları (m.49, 50), sendika kurma hakkı (m.51), ücrette adalet hakkı (m.55), sağlık ve çevre hakkı (m.56), seçme, seçilme ve siyasi faaliyet hakkı (m.67) ile beraber anayasada düzenlenen temel haklardan birisidir.”

³ Arslan Kaya, ‘Vergi, Ticaret Hukuku ve Bankacılık Açısından Bilgi Edinme Hakkı’ in Bilgi Edinme Hakkı (TBB Yayınları 2004) 128

Sözleşmesi m. 10'da da ifade özgürlüğü bağlamında bilgi alma hakkı düzenlenmektedir⁴.

Kişi topluluklarından birisi olan ticaret ortaklıklarında da, ortakların belirli ölçüde ortaklığın gidişatı hakkında bilgi alma, inceleme ve denetleme hakları düzenlenmiş⁵; bu bağlamda, özellikle çoğunluk ilkesinin ve mülkiyet-kontrol ayrımının bir sonucu olarak tüm pay sahiplerinin yönetimde çoğu kez etkin rol alamadıkları anonim ortaklıklarda da pay sahiplerine, ortaklığın gidişatı konusunda bilgi alma hakkı temel pay sahipliği haklarından birisi olarak bahsedilmiştir (TTK m. 437). Bu bağlamda, öğretide, vekalet kuramına (*Principal-Agent Theory*) dayalı olarak, yönetim kurulunun elindeki bilgi üstünlüğünün pay sahipleri aleyhine bir bilgi asimetrisi yarattığına işaret edilmiş; pay sahiplerinin bilgiye ulaşmanın maliyetini bilginin getireceği faydadan yüksek görmesi halinde rasyonel ilgisizlik (*rational apathy*) göstererek denetimden vazgeçebileceği, bu nedenle söz konusu maliyetlerin azaltılarak şeffaflığın artırılması ve bilginin olabildiğince kamuya yayılmasının hedeflenmesi gerektiği değerlendirilmiştir⁶. Hukuk düzeni ise bu asimetriyi ve anılan mahzurları giderebilmek

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Firuz Demir Yaşamış, 'Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Açısından Bilgi Edinme Hakkı' in Bilgi Edinme Hakkı (TBB Yayınları 2004) 21ff

⁵ Kollektif ortaklıklar bakımından TTK 225'de yönetici olsun olmasın tüm ortaklara şirket işlerinin gidişi hakkında bilgi edinmek, şirketin defter ve belgelerini incelemek hakkı tanınmış; komandit ortaklıkta komandite ortaklara aynı haklar tanınmış iken komanditer ortaklara her işi yılı sonunda mesai saatlerinde şirketin envanter ve bilançosunu doğrudan veya bir uzman aracılığıyla inceleme hakkı tanınmış (TTK 310) önemli nedenler var ise mahkemenin bu incelemenin yapılmasına her zaman izin verebileceği düzenlenmiş; limited ortaklıkta ise her ortağa müdürlerden şirketin bütün işleri ve hesapları hakkında bilgi vermelerini isteyebilme ve belirli konularda inceleme yapabilme imkanı tanınmıştır (TTK 614). BK'da düzenlenen adi ortaklık bakımından da BK 631'de ortaklardan her birine ortaklık işlerini inceleme hakkı tanınmıştır

⁶ Özellikle halka açık anonim ortaklıklarda baş gösteren, kısaca mülkiyetin pay sahiplerinde ancak yönetimin organize bir pay grubunda olmasının yol açtığı mahzurları gidermeye yönelik "kontrol-mülkiyet ayrımı" teorisi (separation of ownership and control), bugün modern ortaklıklar hukukunun temel meselelerinden birini oluşturmaktadır. Halka açık ortaklıklarda bu problem, pay sahipliğinin geniş bir yatırımcı kitlesine yayılması ile yönetim yetkisinin dar bir grubun elinde toplanması arasındaki gerilim, "vekalet problemi" (agency problem) kavramı üzerinden çözüme kavuşturulmaktadır Bkz. Adolf A Berle and Gardiner C Means, *The Modern Corporation and Private Property* (1st edn, Macmillan 1932); Michael C Jensen and William H Meckling, 'Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure' (1976) 3 *Journal of Financial Economics* 305, 305ff; Türk hukukunda geniş bilgi ve bu yönde değerlendirmeler için bkz. Ali Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi* (1st edn, Vedat Kitapçılık 2004); Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* (5th edn, Adalet Yayınevi 2024) 738, 766, 912ff; Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku* (5th

için anonim ortaklık pay sahiplerinin bilgi alma hakkını ve halka açık ortaklıklarda kamuyu aydınlatma yükümlülüğünü getirmiştir.

II. BİLGİ KAVRAMI

Kelime anlamı olarak bilgi;“*insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütününe verilen ad, malumat, öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, vukuf, veya insan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü*”dür⁷. Ancak bilginin farklı bilim dallarına göre farklı tanımları da mevcuttur. Bilgi terimi çoğunlukla iletişim, enformasyon, haber, duyuru veya bildirim gibi anlamları ifade etmektedir. Genel bir bakış açısına göre, bilgi, işaretlerin bir göndericiden bir alıcıya iletimi olarak değerlendirilebilir⁸. Bu yönüyle bilgi bir dizi aktarım sürecini ifade etmektedir⁹. İsviçre öğretisinde Martinez, göstergebilimci (semiotik) Charles William Morris’in 1937 tarihli “Logical Positivism, Pragmatism and Scientific Empiricism” çalışmasına dayanarak bilginin sözdizimsel (sentaks), anlambilimsel (semantik) ve edimbilimi (pragmatik) olmak üzere üç boyutu olduğunu ifade etmiştir¹⁰. Buna göre, bilginin sözdizimsel yönü, bireysel bilgi birimlerinin oluşumu ile ilgilidir. Bilgi birimlerinin önemi ve aralarındaki ilişkiler ise bilginin anlambilimsel yönünü ifade eder. Edimbilimi ise bilgi öğelerinin ve ilişkilerinin etkisini açıklamaktadır. Anlambilimsel yönden bilgi, her alıcının bilgilerden aldığı anlama

edn, Vedat Kitapçılık 2020) 111ff; Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku (18th edn, Beta) 96. Bu çerçevede; mülkiyet ile kontrolün birbirinden ayrışması bir ölçüde kaçınılmaz ve hatta işlevsel görülse de, ayrışmanın belirli sınırları aşması halinde ciddi kurumsal ve hukuki sorunlar doğuracağı kabul edilmektedir. Kontrol-mülkiyet ayrımının yarattığı temel tehlike; yönetim kontrolünü elinde bulunduran grubun (controlling shareholders), bu gücü ortaklığın genel menfaati yerine kendi özel çıkarları doğrultusunda kullanması, başka bir deyişle “hortumlama”] (tunneling) ve “örtülü kazanç aktarımı” (private benefits of control) yoluyla azınlık pay sahiplerini ve şirketi sömürmesidir. Bkz Simon Johnson, Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes and Andrei Shleifer, ‘Tunneling’ (2000) 90(2) American Economic Review 22, 22ff; Lucian A Bebchuk, Reinier Kraakman and George Triantis, ‘Stock Pyramids, Cross-Ownership, and Dual Class Equity’ (1999) NBER Working Paper No 7452. Bu nedenle kurumsal yönetim ilkeleri ve sermaye piyasası mevzuatı, kontrol-mülkiyet ayrımını sınırlandıran, şeffaflık ve bağımsız denetim mekanizmalarıyla dengeleyen ve azınlık pay sahiplerini koruyucu araçlar tesis eden düzenlemeler içermektedir.

⁷ ‘Türk Dil Kurumu Sözlükleri’ <<https://sozluk.gov.tr/>> erişim tarihi 16 Nisan 2026.

⁸ Larissa Marolda Martinez, Information der Aktionäre nach Schweizerischem Aktien- und Kapitalmarktrecht (1st edn, Schulthess 2006) 7.

⁹ Jean Nicolas Druey, Information als Gegenstand des Rechts (1st edn, Schulthess 1995) 5.

¹⁰ Martinez (n 8) 8-9 ve dpn 30ff; orada anılan yazarlar.

bağlıdır. Bilginin edimbilimsel yönü ise, alıcının bulunduğu koşullara dikkat çekmektedir.

Bilgi kavramı hukuki literatürde teknik bir terim olarak özellikle 18. yy da kullanılmaya başlanmıştır¹¹. Bununla birlikte, hukuken bilginin genel bir tanımının yapılması tercih edilmemiştir. Zira bilgiye yüklenen anlam hukuki sonuç bağlanan her bir duruma göre farklılık arz etmektedir ve bu sebeple, disiplinler arası genel bir tanım vermek isabetli görülmemiştir¹². Bilgi, hukuken çeşitli durumlarda tek bir mesajı, anlık bir iletiyi ifade edebilmekle birlikte¹³, duruma göre bir kişinin sahip olduğu tüm bilgi birikimi ve tecrübeyi de gösterebilecektir¹⁴. Bu bağlamda bilgi, periyodik bilgi veya anlık bir olay üzerine bilgilendirme şeklinde çeşitli alt kategorilerde değerlendirilebilmektedir. Ortaklık tarafından pay sahipleri ile daimi olarak paylaşılması gereken bilgi, söz gelimi faaliyet raporunun okunması ilk kategoriye, belirli bir durum için pay sahiplerine yapılan özel durum açıklamaları ise ikinci kategoriye girmektedir¹⁵. Nitekim İsviçre Hukuku'nda periyodik bilgiyi ifade etmek üzere "*Information*", pay sahiplerinin bilgi alma hakkını düzenleyen İsvBK 697'de ise bir soru üzerine verilen (anlık) bilgi anlamına gelen "*Auskunft*" terimi kullanılmıştır. Konumuz bağlamında bilginin ikinci anlamının aslen bilgi kavramının yalnız bir alt kümesi olarak değerlendirilmesine karşılık, her iki kelimenin eş anlamlı olarak da kullanılabilmesi mümkündür¹⁶. Bilginin hukuki açıdan genel bir tanımı yapılamamakla birlikte, bir olgu olarak çeşitli yönlerden hukukun

¹¹ Rafael Capurro, *Information, Ein Beitrag zur etymologischen und ideengeschichtlichen Begründung des Informationsbegriffs* (1st edn, K G Saur 1978) 185, 193; naklen Atilla Erkal, 'Bilgi ve Bilgi Teorisi Çerçevesinde Bilginin Hukuktaki Anlamı' (2009) 17(2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11, 12.

¹² Druey (n 9) 3ff; Balz Stükelberger, *Unternehmensinformation und Recht: eine Übersicht* (1st edn Schulthess 2004) 2; bu yönde Emanuel Max Dettwiler, 'Informationelle Gleichbehandlung der Aktionäre' (Tez, St. Gallen 2002) 5 (naklen Martinez (n 8) 7). Benzer şekilde hukuki açıdan bilginin farklı perspektifleri olduğu, tek bir tanım verilemeyeceği yönünde bkz. Marion Albers, 'Information als Neue Dimension im Recht' (2002) 33 *Rechtstheorie* 76, 76ff.

¹³ Örneğin hukuken mevcut bir aksaklığı bilmek yahut bilebilecek durumda olmak suretiyle subjektif iyi niyet korumasından (TMK m. 3) yararlanamayan kişinin durumu bakımından bilgi bu yönde anlaşılabilir.

¹⁴ Örneğin tacir olan kişinin kendisinden beklenen bilgi ve tecrübeye durum böyledir. Bkz. Gebhard Rehm, *Aufklärungspflichten im Vertragsrecht* (1st edn, CH Beck 2003) 27; Martinez (n 8) 7.

¹⁵ Tizian Troxler, 'Die grosse Aktienrechtsrevision im Lichte der internationalen Corporate-Governance-Debatte' (2018) *recht* 205, 205ff, 217.

¹⁶ Druey (n 9) 6; Martinez (n 8) 8; Türk hukukunda bu yönde Emre Kalender, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Yetkin Yayınları 2017) 30.

bir nesnesi olduğu ve nihayetinde hukuki sonuç yaratmaya yol açan bir hammadde olduğu ortaya konulmuştur¹⁷. İsviçre öğretisinde, yukarıda ifade ettiğimiz üzere bilgi sadece bir verinin göndericiden alıcıya iletilmesi olarak değil; anlamsal (semantik) ve işlevsel (pragmatik) boyutlarıyla da ele alınmıştır. Buna göre, hukuk biliminde bilginin değeri, ancak alıcı tarafından anlaşıldığında ve bir etki/karar yarattığında ortaya çıkacaktır. Pay sahibi özelinde bu husus, bilginin sadece mevcut olması değil, pay sahibinin bu statüye bağlı pay sahipliği haklarını kullanmasına veya yatırım kararını şekillendirmesine hizmet etmesi anlamına gelmektedir. Pay sahibinin bilgi alma hakkı çerçevesinde ulaştığı bilgi, pay sahipliği haklarının kullanılması açısından önemli bir araç vazifesi görmekte, bilgi olgusu pay sahipliği haklarından birisinin konusu teşkil etmekte ve buna bağlı olarak çeşitli pay sahipliği haklarının kullanılması bakımından hukuki sonuç doğurmaktadır. Öğretide bu noktada, bilginin bir durum, içerik veya süreç olarak anlaşılabilceği, hukuki açıdan farklı ihtimaller söz konusu olabileceğinden hiçbirisinin göz ardı edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir¹⁸. Pay sahipleri için bilgi çok önemlidir ve onların bir konuya vakıf olarak karar vermelerini ve iradelerinin oluşmasını sağlamaktadır. Pay sahipleri için, pay sahipliği haklarının kullanılmasıyla ilgili karar vermelerinde, gerçekleştirdikleri hukuki işlemlerde (hukuki sonuca yönelik irade beyanlarında) belirleyici olan bilgileri edinmeleri halinde durum böyledir¹⁹. Pay sahipleri ortaklığın gidişatı hakkında alacakları doğru bilgi ile kararlarını belirleyebileceklerdir²⁰.

Bilginin sağlanacağı araçlar da bugün itibariyle bilginin kendisi kadar önem kazanmıştır. TTK m. 437 anlamında genel kurulda yapılan bilgilendirme, bu esnada sunulan faaliyet raporları ve denetim raporları, genel kurul öncesinde pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulmuş finansal tablolar, genel kurulun onayıyla pay sahiplerinin incelemesine sunulan ortaklık defter ve belgeleri de bilginin somutlaştığı araçlardır. Esasen bizzat bilginin somutlaşmış formları (şekilleri) bilginin tanımı ile de yakından

¹⁷ Hukuki sonuç yaratmaya sebep olan bir olgu olarak bilginin hukukun bir nesnesi olduğu yönünde bu konuyu ayrıntılı olarak inceleyen, İsviçre doktrininde ve Federal Mahkeme kararlarında sıkça atıf yapılan eseriyle Druey (n 9) 30ff. Geniş bilgi için konuyu Türk hukukunda ayrıntılı olarak inceleyen değerli çalışmasında Erkal (n 11) 18ff.

¹⁸ Druey (n 9) 5ff

¹⁹ Martinez (n 8) 10

²⁰ Öte yandan, İsvBK 697'deki gereklilik koşulu bilinçli olarak TTK 437'ye alınmamıştır.

alakalıdır²¹. Bilgi teorisi bilginin içeriğini veya anlamını tek başına ele almamakta, ancak verilerin oluşturulmasını ve aktarılmasını tanımlamak için sistemleri, modelleri ve yöntemleri de incelemektedir²².

Türk Hukukunda bilgiye ilişkin yasal bir tanıma Bilgi Edinme Kanunu madde 3/c de yer alıp verilmiş olup buna göre bilgi, “kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan, (Bilgi Edinme Kanunu) kapsamındaki her türlü veriyi” ifade etmektedir. Anonim ortaklıklar hukuku açısından, yukarıda ifade ettiğimiz üzere tanımdan ziyade işlevler üzerinde durmak daha isabetli olabilecek ise de; TTK’da pay sahibinin bilgi alma hakkını düzenleyen hükümler çerçevesinde bilgi, *çeşitli koşullar dahilinde pay sahibine verilmesi zorunlu olan, sınırını ortaklık sırrının koruduğu ortaklık menfaatinin çizdiği, özenli ve gerçeğe uygun veriler* olarak tanımlanabilecektir.

Kanaatimizce bilgi kavramının hukukla ilişkisini en net biçimde şöyle tarif etmek mümkündür: Hukuki işlemler, en geniş tanımıyla, hukuki bir sonuç doğurmaya yönelmiş irade beyanlarından ibarettir. İrade beyanı, hukuki işlemin kurucu unsuru (*konstitutives Element*) niteliğindedir. Bu noktada bilgi, irade beyanının (*Willenserklärung*) dış dünyada tezahür etmesinden önce, kişinin iç aleminde sağlıklı bir irade oluşumu (*Willensbildung*) gerçekleştirebilmesi bakımından belirleyici bir role sahiptir. Bilgi ile bu kurucu unsur arasındaki bağ öylesine kuvvetlidir ki; bilginin yokluğu veya eksikliği, iradenin sakatlanmasına ve dolayısıyla kurucu unsurun işlevini yahut geçerliliğini yitirmesine sebebiyet verebilir. Bu dogmatik çerçeve, anonim ortaklıklar hukukunda pay sahipleri bakımından da paralellik arz etmektedir. Pay sahibinin, özellikle genel kurulda oy hakkı gibi bireysel yetkilerini kullanırken ortaya koyacağı irade beyanının gerçek anlamda bir hukuki değer ifade edebilmesi ve rasyonel bir temele dayanması, ancak bilgi sahibi olmasıyla mümkündür. Dolayısıyla bilgi, hukukun tüm alanlarında olduğu gibi, pay sahipliği haklarının kullanılması için de, irade beyanının sıhhatini sağlayan elzem bir unsurdur. Bu konu aşağıda daha detaylı şekilde incelenecektir.

²¹ Zira Almanca’da bilginin karşılığı olan “Information” kelimesinin kökeni, Latince şekil “forma”, şekillendirme “formatio” ve nihayet bilgilendirme “informare” kelimeleridir. Holger Lyre, Informationstheorie: Eine philosophisch-naturwissenschaftliche Einführung (1st edn, Wilhelm Fink 2002) 12

²² Martinez (n 8) 8

III. NEDEN ANONİM ORTAKLIK PAY SAHİPLERİNE BİLGİ ALMA HAKKI BAHŞEDİLMİŞTİR? BİLGİ ALMA HAKKININ DOGMATİK TEMELİ, AMACI VE İŞLEVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

A. Anonim Ortaklıklarda Bilgi Alma Hakkının Dogmatik Temeli ve Hakkı Düzenleyen Hükümlerin Amacı

İş bölümüne dayalı her organizasyon, doğası gereği bir bilgi süreçleri yumağıdır. Şöyle ki, organizasyonlar yetkilerin ve bunlara bağlı sorumlulukların dağılımından oluşmaktadır ve somut kararlar ve işlemler birden fazla yetkili kişi arasındaki bilgi alışverişiyle ve irade açıklamalarıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle anonim ortaklık da diğer tüm organizasyonlar gibi, bünyesinde gerçekleşecek işlemler ve alınacak kararlar açısından bir bilgi düzenine (*Informationsordnung*) ihtiyaç duymaktadır²³. Bilgi alma hakkının dogmatik temeli, Anayasal bir güvence olan mülkiyet hakkının özünde mündemiçtir. Eşya hukukunda bir malikin mülkiyetindeki varlık üzerinde tasarrufta bulunabilmesi ve bu tasarrufun sonuçlarını takip edebilmesi nasıl doğal bir hak ise, pay sahibi için de anonim şirketteki malvarlıksal haklarının akıbetini bilmek mülkiyet hakkının bir gereğidir. Anonim ortaklıkların karşılaşılabileceği dezavantajlardan olan mülkiyet ve kontrol ayrımı, sermaye sahiplerini yönetim mekanizmasının dışında bırakırken; bilgi alma hakkı, bu ayrımın yarattığı asimetriyi gideren bir köprü vazifesi görmektedir. Eğer pay sahibi, malvarlığının durumunu ve yönetimin bu varlık üzerindeki tasarruflarını denetleyebilecek yeterli veriye sahip değilse, mülkiyet hakkı sadece teorik bir kavramdan ibaret olarak fiilen kağıt üzerinde kalmaya mahkum olacaktır. Öte yandan, bilgi alma hakkına ilişkin düzenlemeler, bir çok eksikliği ve yoruma açık meseleyi de bünyesinde barındırmaktadır. Örneğin; bilginin muhatapları arasında çalışanlar (*Arbeitnehmer*) bulunmadığı gibi alacaklılar (*Gläubiger*) da göz ardı edilmişlerdir. Bunun gibi, aşağıda arz edeceğimiz “üç sütun teorisi” gibi bir takım kuramlar da zaman zaman bilgi alma hakkına ilişkin düzenlemelerin yetersiz kalabileceğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, kötü niyetli yaklaşımlar söz konusu olabileceği için, pay sahipleri ile ortaklık arasındaki menfaatler dengesinin de sağlanması için, maksimum değil optimum düzeyde bilgi paylaşılmasının bilinçli bir tercih olduğu da aşıkardır.

²³ Jean Nicolas Druey, ‘Art 696’ in Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre, Art 660-697m OR (2nd edn, Schulthess 2021) N 1ff

Bilgi alma hakkına ihtiyaç genel olarak şu şekilde izah edilebilir: Anonim ortaklığın iç işleyişine ilişkin düzenlemelerde önemli eksiklikler göze çarpmaktadır. Kanun koyucunun, önceliği, ortaklığın temel organları ve bunların devredilmez görev ve yetkilerini belirlemek olmuştur. Anonim ortaklığın iç işleyişine pay sahiplerinin dahil edildiğini söylemek güçtür. Onlar ortaklığa karşı yöneltebilecekleri pay sahipleri hakları bir yana, ortaklığın işleyişindeki konumları bakımından, yalnız yıldan yıla genel kurulda bir araya gelen ve ortaklığa kaynak sağlayan aktörler konumuna bürünmüştür. Bu durum, pay sahiplerinin ortaklığın günlük işlerine dahil olamamaları nedeniyle, sahip oldukları payların hukuken güvence altına alınması gerekliliğini doğurmaktadır. Bu güvenceyi sağlayacak olan ise bilgidir; zira “bilgi güçtür” (*Wissen ist Macht*)²⁴. Ortaklığın günlük işleyişinin dışında kalan pay sahipleri, bu nedenle yönetim karşısında arz ettiğimiz üzere, bunun bir takım işlev ve avantajları da olmakla beraber yapısal bir güçsüzlük içerisinde bulunmaktadırlar. Bilgi güçtür ve bu güce erişimi olmayan bir pay sahibinin, ortaklık üzerindeki diğer haklarını (oy kullanma, dava açma vb.) etkili bir şekilde kullanması da imkansızdır. Bu durum, ortaklık yönetiminin elinde kontrolsüz bir bilgi gücü toplanmasına neden olan yapısal bir boşluk yaratmaktadır. İsviçre öğretisinde konuyu detaylı olarak inceleyen yazarlardan *Druey*, sözünü ettiğimiz asimetri ve güç boşluğuna işaret ettikten sonra, anonim ortaklıklar hukukunun bilgi adaletini sağlamaktan ziyade, yönetim ile pay sahipleri arasındaki asimetrik dengeyi asgari düzeyde tutmaya çalışan sınırlı bir düzenleme olduğunu dile getirmiştir. Gerçekten de, İsviçre ve onu takip eden Türk Hukuku’nda bilgi alma hakkının sınırsız olmadığı, ortaklık sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer ortaklık menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesi ile bilgi verme yükümlülüğünün göz ardı edilebileceği (TTK m. 437/3) değerlendirilir ise, pay sahiplerinin hakları ile ortaklığın çıkarları arasında menfaatler dengesinin tesis edilmesinin gözetildiği görülebilecektir.

Bilgi alma hakkının dogmatik temeli, pay sahiplerinin paydan doğan haklarını bilinçli bir biçimde kullanmalarına imkan tanımaya yöneliktir. Esasen bir hukuki işlemin gelişiminde sağlıklı bir iradenin oluşumu, işlemin (hukuki sonuca yönelik irade beyanının) özünü oluşturan iradeye esas teşkil eden verilere tam ve doğru bir biçimde erişilmesi şartına bağlıdır. Bu bağlamda, anonim ortaklık yapısında pay sahibinin gerek malvarlıksal gerekse yönetsel haklarını (oy hakkı, kâr payı hakkı vb.) etkin bir şekilde kullanabilmesi, ancak ortaklığın mevcut durumu ve işleyişi hakkında yeterli bilgiye sahip olmasıyla mümkündür. Nitekim İsviçre Federal mah-

²⁴ Druey (n 23) N 1ff

kemesi kararlarında da bu husus vurgulanmakta olup buna göre, “Bilgi alma hakkı, pay sahiplerine haklarını etkin bir şekilde kullanmaları için gerekli bilgileri sağlamayı amaçlar. Bu, özellikle oy kullanma hakkını, yani yıllık mali tabloların kabulü ve kar dağıtımı ile ilgili görüş oluşturma hakkını, ayrıca seçim yapma ve ibra hakkı gibi hakları; ayrıca özel denetim talep etme, genel kurul kararlarının iptali ve sorumluluk davası açma hakkını içerir...”²⁵.

Öte yandan ortaklığın ticari sırlarını koruma hakkı da, rekabetin korunması ve ortaklığın ticaret hayatındaki varlığını sekteye uğramaması için hayati önem taşımaktadır. Bilgi alma hakkı ve ortaklığın menfaatleri arasındaki dengeyi kurmak, sadece hukuki bir zorunluluk değil, aynı zamanda ekonomik bir gerekliliktir. Eğer ortaklık yönetim kurulu, pay sahiplerinin bilgi taleplerini kontrolsüz bir şekilde yerine getirecek olur ise, ortaklığın rekabet gücü zayıflayacak; ancak bilgi akışı tamamen kesilirse, pay sahiplerinin mülkiyet hakları ve denetim imkanları ortadan kalkacaktır. Bu nedenle, bilgi alma hakkını sadece merakın giderilmesi değil, pay sahibinin yatırımının nasıl yönetildiğini denetlemesini sağlayan fonksiyonel bir araç olarak değerlendirmek mümkündür²⁶.

Alman hukukunda da söz konusu hakkın pay sahiplerine genel kurul toplantısında veya genel kurul toplantısıyla ilgili haklarını anlamlı bir şekilde kullanabilmesi için ihtiyaç duyduğu bilgileri sağlamayı amaçladığı ifade edilmektedir²⁷. Buna göre, AktG § 131 kapsamında pay sahiplerinin bilgi alma hakkı, genel kurul toplantısında ve toplantıyla bağlantılı olarak pay sahiplerinin haklarının kullanılmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bilgi alma hakkı öncelikle oy kullanma haklarının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta, ancak azınlık haklarının muhafazası bakımından da önem arz etmektedir. Bu nedenle, bilgi alma hakkı oy hakkı olmayan paylara sahip olanları da kapsamaktadır²⁸.

²⁵ BGer 4C.234/2002 (4 Haziran 2003) E. 4.2.1. Ayrıca bkz. Botschaft über die Revision des Aktienrechts (23 Şubat 1983) BBl 1983 II 745, 907; Rolf Weber, ‘Art 697’ in Basler Kommentar: Obligationenrecht II (5th edn, Helbing Lichtenhahn 2017) N 7; Peter Böckli, Schweizer Aktienrecht (5th edn, Schulthess 2022) Rz 1311; Peter Forstmoser, Arthur Meier-Hayoz and Peter Nobel, Schweizerisches Aktienrecht (1st edn, Stämpfli Verlag 1996) § 40 N 171

²⁶ Martinez (n 8) 9

²⁷ Jens Koch, ‘AktG § 131’ in Martin Henssler and Lutz Strohn (eds), Gesellschaftsrecht (19th edn, CH Beck 2025) Rn 1

²⁸ Hans Christoph Grigoleit and Sebastian Herrler, ‘AktG § 131’ in Hans Christoph Grigoleit (ed), Münchener Kommentar zum Aktiengesetz (6th edn, CH Beck 2025) Rn 1

B. Bilgi Alma Hakkının İşlevleri

Bilginin anonim ortaklıklar hukukundaki temel işlevleri; bilgilendirme, güven sağlama, kaynakların doğru dağılımını temine etme, kontrol (denetleme) ve yönlendirme olarak ifade edilmektedir. Özellikle kontrol işlevi, pay sahibine yönetim kurulunun hesap vermesini sağlayan önemli bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır. İsviçre ve Türk hukukunda bu haklar; yıllık faaliyet raporu, özellikle genel kurulda soru sorma yoluyla kullanılan bilgi alma ve inceleme hakkı ile özel denetim gibi bir takım yasal enstrümanlarla somutlaştırılmıştır. Bu perspektiften bilgi alma hakkı pay sahibi için alelade bir öğrenme aracı değil, mülkiyet hakkının özünü koruyan ve ortaklıkta etkinliğini sağlayan vazgeçilmez bir haktır. Pay sahiplerinin bilgi alma hakkı özelinde, söz konusu hakkı düzenleyen hükümler öncelikle pay sahiplerinin ve azınlık haklarının korunmasına hizmet etmektedir²⁹. Bilgi alma hakkı, bir yandan pay sahiplerinin bilinçli kararlar alabilmelerini sağlayarak, genel kurulun kolektif karar alma süreci anlamında pay sahipliği haklarının kullanılmasını teşvik ederken, diğer yandan ise bireysel pay sahipliği haklarının uygulanmasını kolaylaştırmaktır.

Bilgi alma hakkı ortaklıkta pay sahiplerinin bir takım temel ihtiyaçlarının karşılanmasına hizmet etmekte olup bunlardan biri, oy hakkı benzeri pay sahipliği haklarının bilinçli bir şekilde kullanılması; bir diğeri ise gerektiğinde pay sahibinin ortaklıktaki yatırımlarının geri çekilmesi (*desinvestition*/çıkış) kararının verilebilmesidir³⁰. Pay sahiplerinin paylarının gerçek değerini öğrenmek istemesi durumunda, payları elden çıkarma hakkı da korunan haklarından birisidir³¹. Bilgi alma hakkı, bu yönüyle pay sahibinin iradesini sakatlıklardan koruyan ve işlemleri geçerli kılan temel bir araca dönüşmektedir. Pay sahibi, bu hak aracılığıyla ortaklığın iktisadi yapısı, güncel finansal durumu ve geleceğe dönük faaliyet stratejileri hakkında rasyonel bir değerlendirme yapma fırsatı bulmaktadır. Pay sahipleri sadece ortaklığın genel gidişatını değil, aynı zamanda yönetici ve hakim pay sahiplerinin elde ettikleri menfaatleri de bu yolla denetleyebilecektir. Bu durum, pay sahibinin sahip olduğu hisselerin değerini ve yatırımının

²⁹ Urs Kägi, ‘Art 697’ in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz and Roland Fankhauser (eds), OR Kommentar: Schweizerisches Obligationenrecht (4th edn, Orell Füssli 2023) N 2

³⁰ Arslan Kaya, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2001) 23; Rauf Karasu, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı’ (2005) 22(2) BATİDER 73, 79

³¹ Stephan Dekker, in Jeannette K Wibmer (ed), Aktienrecht: Kommentar (2nd edn, Orell Füssli 2016) Art 697 N 7

geleceğini öngörebilmesini sağlayarak, mülkiyet hakkının özünü koruma altına almaktadır.

Öte yandan, İsviçre öğretisinde *Kunz*'un ifade ettiği üzere pay sahibinin bilgi alma hakkı, kendiliğinden işleyen değil, aksine reaktif haklardanır (*reaktive Informationsrechte*); yani, bilgi alacaklısı (*Informationsgläubiger*) konumundaki pay sahipleri, bilgi borçlusu (*Informationsschuldner*) olan anonim ortaklıktan gerekli bilgiyi alabilmek için inisiyatif olarak aktif şekilde çaba göstermek durumundadırlar. Bir nevi duruma özel bilgi edinme araçları (*Ad-hoc-Informationsmittel*) niteliğindeki bu hak, kural olarak pay sahibinin diğer haklarını (oy hakkı - *Stimmrecht*, pay sahipliğinden kaynaklanan dava hakları - *Aktionärsklagen* vb.) sağlıklı şekilde kullanabilmesi için gerektiğinde yargı yoluna da başvurarak ileri sürülebilmektedir³². Bu görüşe göre, bilgi alma hakkı, tüm pay sahipliği haklarının temelini (*Basis aller Aktionärsrechte*) teşkil etmektedir. Anonim ortaklık bakımından pay sahiplerince bu temel hakkın kullanılması zaman zaman can sıkıcı ve zahmetli görülse de, söz konusu hak ile bilgi asimetrikleri (*Informationsasymmetrien*) karşısında pay sahiplerinin dezavantajlı durumlarının bu sayede hafifletilmesi amaçlanmaktadır. Kapalı ortaklıklar özelinde finansal tablolar ve faaliyet raporları gibi “pasif bilgi kaynakları” kural olarak yılda bir kez sunulan, genel nitelikli ve geçmişe dönük (*retrospektif*) verilerdir. Bu veriler ise, pay sahibinin bireysel merakını ve denetim ihtiyacını her zaman tatmin etmemektedir. Soru sormaya dayalı aktif bilgi alma hakkı, mali tablolarla sunulan genel bilgileri tamamlayan, derinleştiren ve güncel kılan dinamik bir işlev görmektedir. Özellikle kapalı anonim ortaklıklarda bu yapı, halka açık anonim ortaklıkların tabi olduğu kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkesinin de karşılığını teşkil etmektedir. Modern hukuk sistemlerinde pasif bilgi kaynakları ne kadar ayrıntılı düzenlenirse düzenlensin, pay sahibinin somut bir konudaki belirsizliği gidermek adına verileri kişiselleştirme ve derinleştirme ihtiyacı, bu hakkın anonim ortaklıklar hukukundaki vazgeçilmez yerini korumaktadır.

Bilgi alma hakkı, son olarak şeffaflık ve kurumsal yönetime de hizmet etmektedir. Bilginin sadece geçmişe dönük değil, ortaklığın gelecekteki iktisadi yapısını değerlendirme imkanı sunduğu göz önünde bulundurulduğunda bu işlev daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Nitekim İsviçre hukukunda yakın zamanda yapılan revizyonunun temel amacının,

³² Peter V Kunz, ‘§ 10 Kontrollrechte des Aktionärs, Sonderprüfung Art 696–697g OR’ in Peter V Kunz (ed), *Berner Kommentar: Das Aktienrecht – Kommentar der ersten Stunde* (1st edn, Stämpfli Verlag 2023) N 3f

kurumsal yönetimi iyileştirmek olup bunun önemli bir yönünün de pay sahiplerinin bilgi alma haklarını güçlendirmek olduğu ifade edilmektedir³³.

C. Bilgi Alma Hakkının Aşama Aşama İlerleyen Yapısı: Üç Basamak Teorisi

İsviçre Hukuku'nda anonim ortaklık pay sahiplerinin bilgi alma hakkının aşama aşama ilerleyen üç basamaklı (*drei Stufen*) bir sistem üzerine kurulu olduğu kabul edilmektedir. Buna göre, sistemin temel yapısı, her biri kendine has şartlara ve bilgi düzeyine sahip üç farklı aracın, pay sahibinin korunmaya değer bilgi alma hakkını tatmin etmek üzere kademeli bir sıra ile işleridir. İlk aşamada ortaklığın yıllık faaliyet raporlarının ve finansal tablolarının sunulmasıyla başlayan bu süreç, ikinci aşamada pay sahibinin aktif girişimiyle şekillenen bilgi alma ve belgeleri inceleme hakkıyla devam etmektedir. Eğer bu iki aşama sonuçsuz kalırsa, son aşama olan ve bağımsız bir uzman tarafından yürütülen özel denetim mekanizması devreye girmektedir. Bu üçlü yapı içerisindeki araçlar arasında belirgin bir takım farklar ve bağlar mevcuttur; buna göre yıllık raporlar tüm pay sahiplerine genel ve kapsamlı bir resim sunarken, bilgi alma ve özel denetim hakları ise belirli münferit meselelere odaklanmaktadır.

Bu mekanizmalar bütünü “pay sahibi demokrasisinin sütunu” olarak nitelendiriliyor ise de, bu yapının pay sahibine ortaklığın her ayrıntısına dair sınırsız bir bilgi akışı sağlayacağı umulmamalıdır. Zira ortaklık yönünden bilgilendirmenin sınırı, pay sahibinin yönetim kurulu üyelerinden farklı olarak sadakat ve sır saklama yükümlülüğünün bulunmaması nedeniyle ancak belirli bir düzeyde, en uygun (optimal) seviyede tutulmaktadır. Bu nedenle anonim ortaklıklarda şeffaflığın, reaktif bilgi alma ve özel denetimden ziyade aslen dürüst resim ilkesine tabi olarak hazırlanan ve pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulmuş finansal tablolar yoluyla sağlanması gerektiği savunulmuştur. Bu yönde, *Druey*, bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını pay sahibi demokrasisinin üç sütunu olarak tanımlarken, bir yandan da sistemin kırılabilirliğine dikkat çekmiş ve panoramik görüş (*Rundsicht*) yanılgısına kapılmamak gerektiğini ifade etmiştir. Yazara göre bu üçlü yapının ortaklığa ilişkin tüm bilgileri pay sahiplerine muntazam bir şekilde sağlayacağını sanmak yanıltıcı olacaktır. Eğer birinci basamakta yönetimce finansal tablolar ve faaliyet raporları dürüst resim ilkesine, muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlanıp sunulmamışlar ise; ikinci basamakta genel kurul esnasında pay sahibinin soru sorması engelleniyorsa; son kerte üçüncü basamağı oluşturan özel denetim im-

³³ Matthias PA Müller, ‘Informationsrechte des Aktionärs’ (2019) 1 ex ante 27, 27ff

kanı da işlevsiz hale gelecek ve “demokrasi sütunu” çökecektir³⁴. Druey, üç basamak teorisi ile bilgi alma ve özel denetim hakları arasında işlevsel bağımlılık ilişkisi kurmaktadır.

İlâveten, İsviçre (İsvBK 697) ve Alman hukuku (AktG 131) ile karşılaştırıldığında, Türk hukukunun “gereklilik” kriterini aramamasını (yani hakkın daha geniş tutulmasını), buna karşın özel denetim için bilgi alma hakkının kullanılmış olmasını aramasını, dogmatik bir üstünlük olarak değerlendirmek mümkündür. Bu konu aşağıda daha detaylı olarak konuyu düzenleyen hükümler bahsinde değerlendirilecektir.

IV. BİLGİ ALMA HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Genel Olarak

Bilgi alma hakkının dogmatik temeli, hakkın niteliğine ilişkin önemli sonuçları da beraberinde getirmektedir. Bunlardan birincisi, hakkın bağımsız ve bireysel karakteridir. Bilgi alma hakkı, yalnızca oy hakkı ve sair pay sahipliği haklarının kullanılmasına hizmet eden ikincil bir araç değil, pay sahibinin esasen ortaklıktaki varlığını devam ettirme yahut payını devretme gibi hayati kararları alabilmesi için mevcut olan bağımsız bir pay sahipliği hakkıdır. İkincisi ise, hakkın nisbi müktesep ve aynı zamanda vazgeçilemez karakteridir. Bilgi alma hakkının esas sözleşme veya genel kurul kararlarıyla ortadan kaldırılamaması (TTK m. 447/1, a); hakkın pay sahipliğinin ayrılmaz bir parçası olduğunu da ortaya koymaktadır. Bilgi alma hakkı, yine İsviçre ve Alman Hukuku’nda genel kabule göre, anonim ortaklığın kolektif yapısı içerisinde bireysel mülkiyetin hukuk düzenince korunan bir yansıması ve temel bir güvencesi olarak görülmektedir. İlâveten, pay sahibi hakları arasında bilgi alma hakkının, pay sahibinin yönetsel haklarıyla yakından alakalı olduğu ve bu nedenle payın kendisinden ayrı olarak devredilemeyeceği ileri sürülmektedir³⁵.

B. Bilgi Alma Hakkının Bireysel Hak Niteliği

Anonim ortaklıklar hukukunda bilgi alma hakkı, her şeyden önce bizzat pay sahipliğinden kaynaklanan bireysel bir hak niteliğindedir³⁶.

³⁴ Druey (n 23) N 5ff

³⁵ Bkz. Michael Hoffmann-Becking and Andreas Austmann (eds), Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, Band 4: Aktiengesellschaft (6th edn, CH Beck 2023) § 38 Rn 6; Koch (n 27) Rn 2; Jürgen Schaal, ‘AktG § 131’ in Georg Erbs and Max Kohlhaas (eds), Strafrechtliche Nebengesetze (259th edn, CH Beck 2025) Rn 2

³⁶ Pulaşlı (n 6) 2283; Kaya (n 30) 80; Karasu (n 30) 76

Bilgi alma hakkı pay sahibinin kullanabileceği kolektif ve bireysel haklar açısından, ikinci kategoriye girmektedir. Pay adedi ve ortaklık sermayesini temsil ettiği orana bakılmaksızın, oy kullanma hakkını haiz her pay sahibi, ortaklık işleriyle ilgili olarak genel kurulda ortaklıktan bilgi talep etme hakkına sahiptir. İsviçre öğretisinde konuyu detaylı inceleyen yazarlardan *Druet*, bilgi alma hakkını herhangi bir sermaye miktarına bağlı olmayan bir bireysel hak (*Individualrecht*) olarak tanımlarken, bu hakkın temel özelliğinin, ortaklık organlarının hatalarını ve eksikliklerini görünür kılmak olduğunu; bu düşük kullanma eşiği sayesinde bilgi alabilmesinin pay sahibinin iptal ve sorumluluk davaları açabilmesi için gerekli olan meşruiyeti de sağladığını ifade etmektedir³⁷.

Türk Hukuku açısından değerlendirdiğimizde de, pay sahibinin bilgi alma hakkı, herhangi bir azınlık grubu oluşturma veya belirli bir sermaye oranına sahip olma şartına bağlanmaksızın, her bir pay sahibine doğrudan tanınmıştır. Nitekim TTK sistematğinde de 437. madde “pay sahibinin kişisel hakları” arasında düzenlenmiştir. Hakkın dogmatik temelini en önemli göstergelerinden biri, hakkın bağımsız ve bireysel bir pay sahibi hakkı olarak kabul edilmesidir. Bilgi alma hakkı, yalnız oy hakkının veya diğer malvarlıksal hakların kullanılmasına hizmet eden yardımcı bir araç değildir. Gerçekten de hakkın kullanılması söz konusu işlevleri görmektedir; ancak pay sahibi, rüçhan hakkını kullanma veya ortaklıktaki varlığını sürdürüp sürdürmeme konusundaki kişisel ve fakat hayati kararlarını alırken, diğer haklarından bağımsız olarak bu hakka dayanabilmektedir. Nitekim TTK’da mehz İsvBK ve yine AktG’deki “hakların kullanılması için gerekli olma” kriteri benimsemeyerek, hakkın bu bağımsız yapısı hukukumuzda güçlendirilmiş durumdadır.

C. Hakkın “Kolektif Bilgi Üzerinde Bireysel Hak” Mahiyeti

Bilgi alma hakkının niteliği değerlendirilirken, hakkın diğer pay sahipliği haklarının kullanılmasında karar mekanizmasının temelini oluşturan ana unsurlardan birisi olduğuna dikkat edilmelidir. Pay sahibi gerektiği şekilde bilgilendirilmiş olmadan, diğer pay sahipliği hakları, özellikle genel kurulda oy kullanma hakkı, pay sahipleri tarafından hiç veya etkili bir şekilde kullanılamayacaktır. Bu açıdan, bilgi edinme hakkı özellikle önleyici bir işleve de sahiptir ve azınlık pay sahiplerinin bir yandan çoğunluk gücüne, diğer yandan da yönetim gücüne karşı korunmasına zemin hazır-

³⁷ Druet (n 23) Art 697 / II N 47ff

lamaktadır. Bu yön, İsvBK 697'nin tek yanlı zorunlu niteliği³⁸ ile izah edilmekte iken; düzenlemenin kolektif bir şeffaflığa da hizmet ettiği kabul değerlendirilmektedir³⁹. Bu yönden değerlendirildiğinde, bilgi alma hakkı, pay sahiplerince olağan genel kurul toplantısında bireysel bir hak olarak kullanılmakta, ancak pay sahibine sağlanan bilgiler diğer pay sahiplerine de sunulmaktadır. Bu nedenle söz konusu hak İsviçre öğretisinde “kolektif bilgi için bireysel bir hak” (*individuelles Recht auf kollektive Information*) olarak nitelendirmektedir. Bu nitelendirme, hakkın bireysel olarak kullanılmasına rağmen, sağlanan bilginin tüm pay sahiplerine yönelik bir şeffaflık ortaya koyması beklentisini ifade etmektedir. Bilgi alma hakkı, bu yönüyle yalnız pay sahibinin kişisel çıkarlarına yönelik olmayıp, aynı zamanda ortaklık menfaatinin (*Unternehmenswohl*) uygun şekilde tesis edilmesini sağlayan demokratik denetim mekanizmasının önemli bir aracı mahiyetindedir⁴⁰.

Ortaklıkça bilgilendirme, toplu bilgiye ulaşmaya yönelik bir bireysel hak olarak tüm pay sahipleri nezdinde eşit işlem ilkesi gözetilerek yapılmalıdır⁴¹. Ancak ortaklıklar hukukunda eşit işlem ilkesini kamu hukukundaki mutlak eşitlikten ayırmak elzemdir. Buna göre, tüm pay sahiplerini aynı bilgi seviyesine getirmek ütöpik bir hedeftir; burada asıl olan pay sahipleri arasında bilgi seviyelerinin eşitlenmesi değil, hakların kullanımında eşit davranılmasıdır (*Gleichbehandlung*). Eş söyleyişle ortaklık, kanunen zorunlu olan bilgiyi tüm pay sahiplerine aynı titizlikle sunmakla yükümlüdür, ancak pay sahiplerinin bu bilgiyi elde etme kapasitelerindeki farklılıklardan sorumlu tutulamayacaktır.

Alman öğretisinde de benzer şekilde, hakim görüş, pay sahibinin bilgi alma hakkı esasen bireysel bir pay sahipliği hakkı olarak kabul etmekte ve öncelikle pay sahibinin kendi menfaatlerine hizmet ettiğini kabul etmektedir. Bununla beraber söz konusu hak, İsviçre Hukukunda olduğu gibi, genel kurulda kullanılması hasebiyle hem genel kurula katılan pay

³⁸ Weber (n 25) N 3; Peter Forstmoser, ‘Informationsrechte und Meinungsäusserungsrechte der Aktionäre’ (1991) 63(3) SAG 99; Hans Horber, Informationsrechte des Aktionärs nach schweizerischem Aktienrecht (1st edn, Stämpfli Verlag 1985) N 2

³⁹ Weber (n 25) N 2; Horber (n 38) N 48ff m.w.H.; Peter V Kunz, ‘Das Informationsrecht des Aktionärs in der Generalversammlung’ (2001) 10 AJP 883, 884; Walter R Schluep, ‘Das Auskunftsrecht als wohlverworbene Recht’ (1955/56) 28 SAG 129ff; Jean Nicolas Druey, ‘Die Information des Outsiders in der Aktiengesellschaft’ in Roland von Büren, Heinz Hausheer and Wolfgang Wiegand (eds), Grundfragen des neuen Aktienrechts (1st edn, Stämpfli Verlag 1993) 69ff

⁴⁰ Druey (n 23) Art 697 / II N 47ff

⁴¹ Müller (n 33) 28; Kunz (n 39) 894; Forstmoser, Meier-Hayoz and Nobel (n 25) § 40 N 167f

sahiplerini bilgilendirmeye hem de genel kurul toplantısının bir organ olarak irade oluşturmalarını kolaylaştırmaya hizmet etmesi bakımından kolektif bir niteliğe sahip olarak görülmektedir⁴².

D. Hakkın Müktesep ve Vazgeçilmez Karakteri

Bilgi alma hakkı, pay sahibinin elinden ana sözleşme veya genel kurul kararıyla alınamayacak, ancak belirli ölçüde sınırlandırılmasına müsaade edilmiş karakterde olan nisbi müktesep bir haktır⁴³. Kanun koyucu, bu hakkın özüne dokunulmasını engelleyerek pay sahibine önemli bir denetim alanı yaratmıştır. Ancak bu dokunulmazlık mutlak bir sınırsızlık anlamına gelmemektedir; ortaklığın ticari sırları ve korunması gereken meşru menfaatleri, hakkın yasal sınırlarını çizmektedir. Bu yönüyle bilgi alma hakkı, pay sahibinin bilgi ihtiyacı ile ortaklığın varlığını koruma gayesi arasında denge kurmak üzere bir takım sınırları olan nisbi müktesep hak karakteri sergilemektedir. Bununla birlikte, hakkın vazgeçilemez niteliği gereği pay sahibi, bu haktan genel ve soyut bir biçimde önceden vazgeçemez⁴⁴. Diğer bir ifadeyle, sahibinin rızası ile dahi bilgi alma hakkından daimi ve mutlak bir vazgeçme mümkün görülmemiştir. Bunun gibi ortaklık da daimi olarak bu hakkın kullanılmasını kanunun izin verdiği ölçü dışında sınırlandıramaz ve hakkın özünü ortadan kaldıramaz; aksi yönde işlemler butlan yaptırımı ile karşı karşıyadır (TTK m. 447/1, a). Dolayısıyla bilgi alma hakkı, anonim ortaklıklarda pay sahibinin haklarının korunmasının hukuki güvencesini teşkil eden, meşru ortaklık menfaatleri gereği kullandırılması sınırlandırılabilen ancak tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmayan vazgeçilmez karakterde nisbi müktesep bir hak olarak formüle edilmiştir⁴⁵.

V. BİLGİ ALMA HAKKINI DÜZENLEYEN HÜKÜMLER

A. Mehaz İsviçre Hukuku'ndaki Durum

TTK m. 437'nin dogmatik temelini tespit edebilmek ve olası bir uyuşmazlıkta yorum yapabilmek adına hükmün mehazını ve düzenlemeye orada verilen anlamı da tespit edebilmek önemlidir. Bu yönden, mehazını

⁴² Hans Christoph Grigoleit and Sebastian Herrler, in Hans Christoph Grigoleit (ed), Aktiengesetz: AktG (3rd edn, CH Beck 2025) § 131 Rn 1

⁴³ Pulaşlı (n 6) 2285; Kaya (n 30) 73; Karasu (n 30) 77

⁴⁴ Pulaşlı (n 6) 2284; Kaya (n 30) 76; Karasu (n 30) 78

⁴⁵ Vazgeçilmez ve müktesep haklarla ilgili geniş bilgi için bkz Nuri Erdem, '6102 Sayılı Yeni TTK'ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları' (2012) 2(1) REGESTA 29, 29–44

teşkil eden İsviçre Hukukunda⁴⁶, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı, ilk kez 1881 tarihli İsvBK'nın ortaklıklar hukuku hükümleri arasında yer almıştır. İlgili kanunda m. 641 f. 4 hükmü, her pay sahibine yıllık hesaplar ve bilanço ile ilgili olarak denetçilerin dikkatini şüpheli noktalara çekme ve gerekli açıklamaları talep etme hakkı verecek, ancak defterlerin ve yazışmaların incelenmesine yalnızca genel kurul yahut yönetim kurulu veya mahkeme izni sonucunda imkan tanıyacak şekilde kaleme alınmıştır. 1936 yılında yapılan kapsamlı revizyon sırasında söz konusu hak bugün olduğu gibi ayrı bir maddede, İsvBK 697'de düzenlenmiştir. Hükme yönetim kurulunun vereceği izin yönünden ticari sırrı koruma kriteri bu değişiklik ile eklenmiştir. 6102 s. TTK m. 437'nin mehzazını teşkil eden hüküm ise 1991 tarihinde revize edilen 697. maddedir. Bu maddede birleştirilmek suretiyle “*ticari sırlar veya şirketin diğer meşru menfaatleri*” olarak kaleme alınan, benzer şekilde TTK'ya nakledilen ikili yapı da ilk kez bu versiyonda ortaya çıkmıştır. Hakkın kullanımını sınırlayan önemli bu husus, ortaklığın ticari sırları veya diğer meşru menfaatlerinin, bilginin açıklanmasını engellemeyi gerektirmemesi koşuludur. TTK m. 437'nin 5. fıkrasına da alınan bilgi alma ve inceleme hakkına dayalı pay sahibinin mahkemeye başvuru (dava) hakkı da ilk kez hükmün bu halinde yer almıştır. İsvBK sistematğinde pay sahibince talep edilen bilgi, TTK 437'den farklı olarak pay sahipliği haklarının kullanımıyla maddi olarak ilgili ve bu hakların kullanımı için gerekli olmak koşuluna bağlanmış, bu ön şart bilinçli olarak mevcut yasamıza nakledilmemiştir. Ancak yönetim kurulu istemi haksız yere reddederse pay sahibinin dava açarak bilgi edinme hakkını kullanabileceği düzenlenerek, pay sahipleri ve ortaklık arasındaki menfaatler dengesi tesis edilmeye çalışılmıştır⁴⁷.

Son olarak İsvBK'da yapılan ve 2020 Revizyonu olarak da anılan yeni ortaklıklar hukuku reformu, 1 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu reform, pay sahipleri ve azınlık haklarını güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu çerçevede, yapılan son değişiklikten önce kanunda bilgi alma ve inceleme hakkı tek maddede (m. 697) düzenlenmişken, yeni kanunda m. 697'de sadece bilgi alma hakkına (*Auskunftsrecht*) yer verilmiş, inceleme hakkı (*Einsichtsrecht*) ise yeni bir madde olan m. 697a'ya taşınmıştır. 697. madde yalnız bilgi alma hakkına odaklanırken, önemli bir yenilik olarak sermaye veya oy haklarının %10'una sahip azınlık pay sahiplerine genel kurul toplantısını beklemeden yönetim kuruluna yazılı soru sorma ve dört

⁴⁶ Druey (n 23) Art 697 / I N 1ff

⁴⁷ Müller (n 33) 28; bilgi alma ve inceleme hakkının dava yoluyla temini konusunda genel olarak bkz Böckli (n 25) § 12 N 162ff

ay içinde cevap alma hakkı tanınarak azınlık hakları güçlendirilmiştir. Eski kanunda defter ve yazışmaların incelenmesi genel kurulun açık iznine bağlıyken, kanunda bu hak m 697a'ya taşınmış ve yine %5'lik bir pay eşiğiyle genel kurul izni olmaksızın doğrudan kullanılabilir hale getirilmiştir. Ayrıca ortaklık sırlarının korunması esas alınmakla birlikte, bilgi taleplerinin reddedilmesi durumunda yönetim kuruluna yazılı gerekçe ile açıklama yapma zorunluluğu getirilerek süreç daha denetlenebilir bir zemine oturtulmuştur. Tüm bu değişikliklerin pay sahipleri ve azınlık haklarını güçlendirmeye yönelik olduğu değerlendirilebilecektir.

B.TTK'da Bilgi Alma Hakkı

Bilgi alma hakkı 6762s. eTK'da'da malumat alma hakkı üst başlığı altında bugünkü İsvBK'ya benzer şekilde iki maddede pay sahiplerinin bireysel olarak sahip olduğu bilgi alma ve inceleme hakları olmak suretiyle düzenlenmişti⁴⁸. Her iki hükmü kapsayan bilgi alma ve inceleme hakkı başlığı taşıyan TTK m. 437'de konu büyük ölçüde 1991 versiyonuna uygun şekilde İsvBK 697 hükmü model alınarak 6102 sayılı yasada yeniden düzenlenmiştir. Maddede düzenlenen bilgi alma hakkının ana sözleşmeyle yahut herhangi bir organın kararı ile kaldırılması yahut sınırlandırılması mümkün görülmemiştir. Bilgi alma hakkı kullanılırken neden gösterilmesi de zorunlu tutulmamıştır. Ancak hakkın objektif sınırı İsvBK'da olduğu gibi ortaklık sırrı ve ortaklık menfaati (*Interessen der Gesellschaft an der Wahrung des Geschäftsgeheimnisses*) ile çizilmiş olduğundan (TTK m. 437/3) bilgi alma hakkı nisbi müktesep karakteri haizdir.

Söz konusu hükümde bilgi alma hakkı birkaç cephede düzenlenmiştir. Pay sahipleri genel kuruldan evvel öncelikli olarak ortaklığa ilişkin bazı verileri inceleme ve buna göre kanaatini belirleme hakkına sahiptir. Bu hak bilgi alma ve inceleme hakkının bir cephesini teşkil etmektedir. Gerekçede ifade edildiği üzere 6762 s. eTK m. 362'de yer alan finansal tabloların, konsolide finansal tabloların, yıllık raporun ve kâr dağıtım öne-

⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz Kaya (n 30) 103ff; Ünal Tekinalp, Reha Poroy and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (15th edn, Vedat Kitapçılık 2021) N 1007ff; Oğuz İmreğün, Anonim Ortaklıklar Hukuku (4th edn, Yasa Yayınları 1989) 306ff; Gönen Eriş, Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt 2 (3rd edn, Seçkin 2004) m 362–363, 2089ff; Marc Nänni and Hans Caspar von der Crone, 'Auskunft und Einsicht im Konzern' (2006) 78(2) SZW 150, 150ff; Arthur Meier-Hayoz and Peter Forstmoser, Schweizerisches Gesellschaftsrecht (12th edn, Stämpfli Verlag 2018) § 12 N 117ff; Marc Bauen and Robert Bernet, Schweizer Aktiengesellschaft (1st edn, Schulthess 2007) N 305ff; Roland von Büren, Walter A Stoffel and Rolf H Weber, Grundriss des Aktienrechts (3rd edn, Stämpfli Verlag 2011) N 930ff

rilerinin, pay sahiplerinin incelemelerine hazır tutulmaları anlamına gelen pasif ve geriye dönük (retrospektif) bilgi alma hakkı 437. maddenin birinci fıkrasında korunmuştur. TTK m. 437/1’de ortaklığın finansal tabloları, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi genel kurul toplantısından en az on beş gün önce pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulacağı, finansa tablolar ve konsolide tabloların bir yıl süreyle merkezde ve şubelerde pay sahiplerinin bilgi edinmelerine açık tutulacağı; her bir pay sahibinin, gideri ortaklığa ait olmak üzere gelir tablosuyla bilançonun bir suretini isteyebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme tarzı hakkın pasif ve geriye dönük cephesini teşkil etmektedir.

Bununla beraber, söz konusu imkanın yanında genel kurulda kullanılacak ve bu karşılanmaz ise dava yolu ile kullanılacak bilgi alma ve inceleme hakkı da maddede tahsis edilmiştir. Belgelerin incelemesinin “bir uzman aracılığıyla” yapılabileceğini düzenleyen TTK m. 437/4 de esasen yeterli bir incelemenin yapılabilmesi için gerekli kıstası ortaya koymaktadır. Pay sahibinin şüpheli görülen bilançoyla ilgili hususlar için bir uzman gibi inceleme yapılabileceğini beklemek mümkün değildir. Bu bakımdan salt bilgilerin internet sitesine konulmuş olması yahut incelemeye on beş gün önceden sunulmuş olması TTK m. 437/4 ve 5’teki hakların kullanılmasına halel getirmez. Bu düzenlemeler ilgili maddeye pay sahiplerinin haklarını güçlendirmek üzere getirilen ilave imkanlar olup hakkın bir diğer cephesini teşkil etmektedir. 6102 sayılı TTK ile 6762 s. eTK’ya nazaran yapılan en önemli değişikliklerden birisi de bu düzenleme ile anonim ortaklık pay sahiplerine genel kurul dışında da bilgi alma ve inceleme hakkı verilmiş olmasıdır. Hakkın kullanımının ön şartını pay sahibinin genel kurulda yönelttiği soruya hiç yahut tatmin edici bir cevap alamamış olması oluşturmaktadır. Kanunun aradığı şekilde tatmin edici, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun şekilde cevap alamayan pay sahibi bu hususu tutanağa geçirterek genel kuruldan inceleme için izin isteyebilmektedir. Bu bağlamda, bilgi alma inceleme talepleri kabul görmeyen pay sahipleri mahkemeden inceleme ve bilgi alma hakkı için talepte bulunabilmektedir. TTK m. 437/5, anonim ortaklık pay sahiplerinin bilgi alma hakkını korumak amacıyla bilgi alma veya inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bilgi alamayan pay sahibine ortaklık merkezinin bulunduğu Asliye Ticaret Mahkemesine başvurma olanağı tanımıştır. Bilgi alma talebi reddedilen pay sahibinin mahkemeye (TTK 437/5) başvurabilmesi, hakkı işlevsel hale getirmektedir. Bununla beraber mahkemece verilen kararın kesinliği kanaatimizce yaptırımın caydırıcılığını zedelemektedir. Bu husus öğretide

eleştirilmekte, mahkemece verilecek hükmün kesin olduğu yönünde düzenlemenin, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme haklarının kullanılmasına yönelik olumlu yönde mahkeme kararını sürüncemede bırakmaya yönelik olduğu, bu nedenle ancak mahkemenin kabul kararının kesin nitelikte olduğu; ancak red kararının istinafi yahut temyizinin kabil olmasına yönelik düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir⁴⁹. TTK m. 437 hükmü ile gerekçesi arasında da bu konuda bir çelişkiye işaret etmektedir. Hükmün gerekçesinde düzenleme hakkında “...temyizi de kısa sürede sonuçlandırmaya yönelik hükümleri de içermektedir” ifadesi yer almaktadır. Bununla birlikte yargı uygulamasında birkaç istisnai karar dışında bilgi alma inceleme hakkına yönelik taleplerle ilgili verilen kararlar ilk derece mahkemesi kararı ile kesinleşmiş olarak değerlendirilmektedir. Bu bakımdan hükmün dogmatik temeli ve lafzının ötesinde hükmü tesis etmeye ve geliştirmeye yönelik olarak hükmün ruhunu iyi idrak edebilmek gerektiği ve bu çerçevede yapılacak bir revizyonun da faydalı olabileceği düşüncesindeyiz⁵⁰.

Bilgi alma ve inceleme haklarını düzenleyen TTK m. 437’nin gerekçesinde de ifade olunduğu üzere ilgili hüküm ile pay sahibine çağdaş ölçülerle örtüşen ve kamuyu aydınlatma, kurumsal denetim ve dürüst hesap verme ilkelerine göre tesis edilmiş bulunan kapsamlı bir bilgi alma ve inceleme hakkı tanınmak istenmiştir. Yeni düzenleme bakımından genel olarak 6762 sayılı eTK’ya nazaran pay sahipleri lehine iyileştirmelere gi-

⁴⁹ Bkz bu görüşte Ramazan Durgut and Ahmet Emre Kaplan, ‘Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı’ (2018) 13(171-172) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 123, 147ff; Ozan Can, ‘Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Talebinin Reddine İlişkin Yerel Mahkemece Verilen Kararın Kesin Olduğu Yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Kararlarına Yönelik Eleştiriler’ in Ufuk Tekin and Yasin Barış Özceli (eds), Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXIII (13 Aralık 2019) (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2021) 109ff; aksi yönde Necla Akdağ Güney, ‘Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler’ (2019) 4(1) REGESTA 37, 41; Fatma Beril Özcanlı, ‘Bilgi Alma Davasında Hâkimin Rolü’ (2021) 16(197-198) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 205, 218; Mustafa İsmail Kaya and Cihan Yalçın, ‘Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler’ (2023) 39(1) BATİDER 5, 23ff; Özlem İlbasmış Hızlısoy, ‘Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ile Bu Haklara İlişkin Mahkemeye Başvuru Hakkını İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonunun Konuya İlişkin Getirdiği Yenilikler Çerçevesinde Yeniden Düşünmek’ (2024) 21(1) YÜHFD 149, 177

⁵⁰ Nitekim bu yönde öğretilde yapılacak revizyon ile mahkeme kararının kanun yoluna tabi kılınması teklif edilmiştir. Bkz Kaya and Yalçın (n 49) 25ff; kabul kararının kesin olmaması yönünde önerisi için bkz İlbasmış Hızlısoy (n 49) 178

dildiği ve pay sahibi lehine yorum yapılmasının esasen hükmün amacına uygun olacağı anlaşılmaktadır. Nitekim bilgi alma hakkı, kaynak İsvBK 697 (2)'nin aksine pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için “gerekli” olması koşuluna da bağlanmamıştır. Gereklilik koşulunun hakkın kullanılmasını tehlikeye sokabileceği düşüncesi bu düzenlemede etkili olmuştur⁵¹.

Benzer şekilde gerekçede ifade edildiği üzere birinci fıkra verilmesi gereken bilginin düzey ve niteliği (kalitesi) konusunda (kaynak kanunda bulunmayan) bir hüküm içermektedir. Verilecek bilgi hem özenli hem gerçek hem de hesap verme ilkelerine uygun olmalıdır. “Özenli” ifadesi, baştan savma olmayan, sorunun karşılığı niteliğini taşıyan, ilgisiz konuları içermeyen anlamında kullanılmıştır. Gerçeğe uygunluk ile gerçeği aynen yansıtan doğru, yalan ve aldatıcı olmayan bilgi kastedilmiştir. Bu bakımdan bilginin alelade olmaması ve gerçeğe uygun ve baştan savma olmayan bir bilgi olması gerekmektedir. Nitekim tüm bu hususları ve pay sahiplerinin haklarını güçlendirmeye yönelik olarak bilgi alma ve inceleme hakları pay sahibine tanınan dava hakkı ile güçlendirilmiştir. Yine hükmün gerekçesinde de belirtildiği üzere pay sahibi yalnız açık bir ret halinde değil, taleplerinin cevapsız bırakılması veya cevabın ertelenmesi durumunda da hem bilgi alma hem de inceleme hakkını mahkeme kararı ile kullanabilecektir. Uyuşmazlık halinde, mahkemece, pay sahiplerinin soruların cevaplarını yazılı olarak almaları yeterli görülüyerek kendilerine verilen cevaplarda ve varsa paylaşılan bilgi ile belgelerde bilgi alma ve inceleme haklarının gereği gibi kullandırılıp kullandırılmadığının önemle üzerinde durulması gerekir.

Unutulmamalıdır ki, anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin bilgi alma ve ortaklık hesaplarını inceleme hakkının daimî olarak ihlal edilmesi ortaklar arasında huzursuzluklara yol açtığı ve pay sahiplerinin kâr payı alma ve ortaklığa katılma haklarına engel olduğu ölçüde ortaklığın feshine yahut diğer çözümlerin uygulanmasına yol açacak bir haklı sebep dahi teşkil edebilir⁵². Uygulamada pay sahiplerinin özellikle bilanço ve kâr zarar hesaplarının görüşülmesi sırasında genel kurulda soru yöneltmek şeklinde kullandıkları bilgi alma haklarının; ortaklık sırrı yahut soruların fazlaca detaylı olduğu gibi bahanelerle sürekli olarak ihlal edildiği görül-

⁵¹ Gereklilik koşulunun kanunda yer almamasının fark yaratmayacağı, hakkın kullanılabilmesi için pay sahibi haklarının muhafazası yönünden lüzumlu olması gerektiği yönünde Akdağ Güney (n 49) 51; aksi yönde, koşulun aranmamasının isabetli olduğu görüşünde Karasu (n 30) 87; İlbasmış Hızlısoy (n 49) 162

⁵² Ayrıntılı bilgi için bkz Nuri Erdem, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2019) 136ff

mehtedir. TTK m. 437'nin gerekçesinde, “(p)ay sahibi sadece açık bir red halinde değil, taleplerinin cevapsız bırakılması veya cevabın ertelenmesi durumunda da hem bilgi alma hem de inceleme hakkını bir mahkeme kararı ile başarıya ulaştırabilir. Talebin cevapsız bırakılması yetersiz hesap verme ilkesine uymayan cevapları da kapsar” denilmek sureti ile verilen cevabın niteliğinin önemine de işaret etmiştir. Yine öğretide de verilecek bilginin özenli, gerçeği dürüstçe yansıtır mahiyette, dürüst resim (TTK m. 515) ve hesap verme ilkesine uygun nitelik taşıması gerektiği haklılıkla ifade edilmiştir⁵³. Yetersiz, hesap verme ilkesine aykırı cevapların açık olmayan örtülü bir ret olacağı ifade edildiğinden, verilen cevapların yeterli ve kanunda aranan şartları taşıy nitelikte olmaması halinde mahkemece bilgi alma talebinin kabulü gerekeceği kanaatindeyiz.

Netice itibariyle bilgi alma veya inceleme istemi cevapsız bırakılmış yahut reddedilmiş veya tatmin edici olmayan, ilgisiz, baştan savma cevaplar verilmiş ise pay sahibi hakkını dava yolu ile kullanabilecektir. Pay sahibi bu durumda mahkemeden bilgi talebinin genel kurul dışında karşılanması veya ortaklığın defter ve yazışmalarının inceleme imkanının kendisine tanınmasını talep edebilecektir. Davanın ilk şartı bilgi alma ve inceleme hakkının genel kurulda ortaklığa karşı ileri sürülmüş olması; ikinci koşul ise bilgi alma ve inceleme talebinin ortaklığın yetkili organlarınca kısmen veya tamamen haksız olarak reddedilmiş olması yahut reddedilmiş sayılmasıdır⁵⁴.

VI. ANONİM ORTAKLIK PAY SAHİBİNİN BİLGİ ALMA HAKKININ YASAL SINIRLARI VE MENFAATLER DENGESİNİN TESİSİ

A. Genel Olarak

Anonim ortaklıklar hukukunda pay sahibinin bilgi alma hakkı, mülkiyet hakkının bir yansıması ve vazgeçilmez bir pay sahipliği hakkı olmakla birlikte, mutlak ve sınırsız bir yetki arz etmemekte; hem konuya özgü yasal düzenlemeler hem de genel bir hukuk normu olan dürüstlük kuralı (TMK m. 2) çerçevesinde belirli sınırlarla tahdit edilmektedir. Bu hakkın sınırlamalara tabi tutulması, esasen anonim şirketlerdeki mülkiyet ve kontrol ayrımının yarattığı bir menfaatler çatışmasının sonucudur. Bir yanda pay sahibinin genel kurulda iradesini sağlıklı ve bilinçli bir şekilde oluşturabilmesi için ihtiyaç duyduğu, gerektiği şekilde ortaklık işleyişiyle

⁵³ Tekinalp (n 6) 326

⁵⁴ Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (9th edn, Adalet 2024) 592; Böckli (n 25) N 1313a

ilgili aydınlatılma menfaati yer alırken; diğer yanda ortaklığın ticari sırlarını ve rekabet gücünü korumaya yönelik gizlilik ihtiyacı bulunmaktadır. Pay sahiplerinin, yönetim kurulu üyelerinin aksine, kural olarak ortaklığa karşı genel bir sadakat veya sır saklama yükümlülüğü altında bulunmaması ve kimi zaman rakip bir işletmeyle ilişkili olabilme ihtimali de, anonim ortaklıklarda maksimum düzeyde şeffaflık yerine en uygun (optimal) düzeyde bir bilgilendirme yapılmasını zorunlu kılmıştır⁵⁵. Bu bağlamda, bilgi alma, inceleme ve denetleme hakları, pay sahibine en uygun (optimal) bilgi sağlamaya yöneliktir. TTK m. 437/3, bilgi alma hakkının kullanılmasına yönelik talebin, “...istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesi ile” reddedilebileceğini düzenlemiştir. Görüldüğü üzere korunması gereken ortaklık menfaatlerinin tehlikeye girmesi veya ortaklık sırlarının açığa çıkabilecek olması hallerinden birisinin varlığı dahi bilgi alma hakkının reddedilebilmesi için yeterli görülmüştür. Bu çerçevede bilgi verme yükümlülüğü, ortaklık menfaatlerinin ve ortaklık sırlarının korunması engeline tabi kılınmıştır ve pay sahibinin bilgi alma ihtiyacı ile ortaklığın iktisadi bütünlüğü arasında bir menfaatler dengesi tesisi sağlanmaya çalışılmıştır⁵⁶. Kanun koyucu; “*şirketin korunmaya değer menfaatleri*”, ve “*şirket sırları*” gibi kavramları bilinçli olarak tanımlamayıp, esasen her bir somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapılabilmesine de imkân tanımıştır. Bilgi alma hakkının genel kurulda kullanılmasının talep edilmesi aşamasında yönetim kurulu, olası bir ihtilafın yargıya taşınması halinde ise hâkim, takdir yetkisini kullanarak menfaatler dengesini tesis edecektir. Bilgi alma hakkının sınırları belirlenirken, pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme ihtiyacı ile ortaklığın korunmaya değer menfaatleri ve ortaklık sırları arasında işlevsel ve ölçülü bir dengenin kurulması gerekmektedir⁵⁷. İşte bu noktada da yukarıdan beri ifade etmeye çalıştığımız, bilgi alma hakkına ilişkin düzenlemelerin dogmatik temelleri ve amaçları uyumsuzluğun çözümünde yol gösterici olarak değerlendirilmelidir.

⁵⁵ Hans Caspar von der Crone, Aktienrecht (2nd edn, Stämpfli Verlag 2020) § 16 N 780; Forstmoser, Meier-Hayoz and Nobel (n 25) § 40 N 148; Alain Raemy, in Vito Roberto and Hans Rudolf Trüb (eds), Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Personengesellschaften und Aktiengesellschaft Art 530–771 OR (4th edn, Schulthess 2024) Art 697 N 2

⁵⁶ Druey (n 23) 69ff

⁵⁷ Kunz (n 18) 885

B. Anonim Ortaklıklarda Bilgi Alma Hakkının Yasal Sınırı: Ortaklık Menfaatlerinin Korunması

Ortaklık menfaati, öğretide, yalnızca pay sahiplerinin kısa vadeli kârlılık hedeflerinden ibaret olmayıp, ortaklığın devamlılığını, rekabet gücünü ve kurumsal kimliğini koruyan bir üst kavram olarak ifade olunmaktadır. Kanun koyucunun bu kavramı bilinçli olarak tanımlamaması, menfaatler dengesinin her somut olayın özelliğine göre belirlenmesine imkân sağlamaktadır. Ortaklık menfaati, hükmün gerekçesinde de söz edildiği üzere kanun koyucu tarafından uygulamayı sabit bir hale getirmekten kaçınmak adına bilinçli olarak tanımlanmamış; zamanın, piyasanın ve her somut ortaklığın şartlarına göre şekillenebilen dinamik ve soyut bir kavram olarak kabul edilmiştir. Tarihsel süreçte yalnız pay sahiplerinin ekonomik çıkarlarıyla sınırlı görülen bu kavram, günümüzde çalışanları, alacaklıları ve toplumu da içine alan, ortaklığın uzun vadeli varlığını, ticari itibarını ve gayri maddi değerlerini koruyan çok boyutlu bir yapıya evrilmiştir. Anonim ortaklık modern anlayışta yalnız pay sahiplerinin bir mülkü olarak görülmemekte, pay sahipleri ortaklığı oluşturan temel elementlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Öğretide kabul edilen “ortaklık menfaatinin önceliği” (*Unternehmen an sich*) ilkesi uyarınca, pay sahiplerinin kısa vadeli kâr maksimizasyonu hedefleri ile ortaklığın orta ve uzun vadeli sürdürülebilirliği çatıştığında, şirketin ortaklarından bağımsız olan tüzel kişiliğini koruyan kararların üstün tutulması gerektiği teklif edilmektedir; zira uzun vadede ortaklığın bekası pay sahibinin de nihai yararına görülmektedir. Bu hassas dengenin tesis edilmesi, dürüstlük kuralı çerçevesinde ortaklık sırlarının korunması ve pay sahiplerinden yönelebilecek kötü niyetli müdahalelerin engellenmesi görevi ise kanunen birinci derecede yönetim kuruluna verilmiştir⁵⁸.

Bu kapsamda Türk öğretisinde, genellikle ortaklık menfaati ile bilgi alma hakkının çatışması halinde ortaklık menfaatlerinin tercih edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Öğretide konuyu değerlendiren yazarlardan *Helvacı/Çamurcu/Türkyılmaz*’a göre, TTK m. 437/3’te, bilgi alma talebinin, ‘*korunması gereken diğer ortaklık menfaatlerinin tehlikeye gireceği*

⁵⁸ Bilgi ve ayrıntılı değerlendirme için Türk Hukukunda bkz. Muhammed Sulu, Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 29ff; Alman öğretisinde şirket menfaatinin önceliği (*Unternehmen an sich*) ilkesi hakkında geniş bilgi için bkz. Arndt Riechers, Das »Unternehmen an sich«: Die Entwicklung eines Begriffes in der Aktienrechtsdiskussion des 20. Jahrhunderts (1st edn, Mohr Siebeck 1998) 16ff; Frank Laux, Die Lehre vom Unternehmen an sich: Walther Rathenau und die aktienrechtliche Diskussion in der Weimarer Republik (1st edn, Duncker & Humblot 1998) 52ff

gereğesiyle reddedilebileceğinin düzenlenmiş olmasından hareketle, ortaklık sırlarının ve korunması gereken ortaklık menfaatlerinin bilgi vermenin sınırını oluşturduğu sonucuna ulaşmak mümkün olup; kural pay sahibinin bilgi alma hakkını kullanabilmesi olmakla birlikte, pay sahibinin söz konusu hakkı, korunmaya değer ortaklık menfaatlerine oranla üstün bir niteliğe de sahip değildir. Bu bakımdan, pay sahibinin bireysel nitelikteki bilgi alma hakkı ile ortaklık menfaati karşı karşıya geldiğinde TTK m. 437/3 gereği ortaklık menfaatine öncelik tanınmalıdır⁵⁹.

Konuyu değerlendiren yazarlardan *Sulu*'ya göre de pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkı vazgeçilemez nitelikte olsa da, bu hakkın sınırı ortaklık menfaati ve ticari sırlar tarafından kesin bir biçimde çizilmiştir. Yazar, TTK m. 437/3 düzenlemesinde yer alan ortaklık sırları ile korunması gereken diğer menfaatler ayrımını, üst bir kavram olan ortaklık menfaatinin tüm sırları bünyesinde barındırması sebebiyle gereksiz bir terminolojik tekrar olarak nitelendirmektedir. Bilgi alma talebi ile ortaklığın gizlilik ihtiyacı çatıştığında ortaklık menfaatinin öncelenmesi gerektiğini savunan yazar, bu önceliği pay sahiplerinin rekabet yasağına tabi olmamaları, potansiyel birer rakip teşkil edebilmeleri ve anonim ortaklık yapısı gereği kötü niyetli aktörlerin sürece dahil olma riski ile gerekçelendirmektedir. Bu bağlamda yönetim kurulu, *ortaklık menfaatinin önceliği* ilkesi uyarınca, açıklandığında ortaklığın iktisadi bütünlüğüne veya müşteri çevresine zarar verebilecek bilgileri paylaşmamakla yükümlü olup, bu koruma mekanizması nihai aşamada ortaklığın sürdürülebilirliğini güvence altına alarak pay sahibinin de uzun vadeli menfaatine hizmet etmektedir⁶⁰.

Öte yandan öğretide farklı görüşler de mevcuttur. İsviçre öğretisinde klasik görüşten farklı olarak bazı yazarlar, menfaatler dengesinin tesisinde bilgi ekonomisi vb. iktisadi temelli yaklaşımları da dahil ederek, bu bağlamda pay sahibinin hukuki statüsünü vekalet kuramı ile açıklamaktadırlar. Buna göre, pay sahipleri asil, yönetim kurulu ise vekil konumundadır. Pay sahipleri, sermaye sağladıkları ve yönetim kurulunu atadıkları için, vekilin faaliyetlerini denetleme ve hesap sorma hakkına sahiptirler. Bu teorik altyapıda, kanuni düzenlemeden farklı olarak aslolan ortaklığın ko-

⁵⁹ Mehmet Helvacı, Emin Çamurcu and İsmail Türkyılmaz, 'Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı' in Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2017) 311–312

⁶⁰ *Sulu* (n 58) 84ff

runması gereken menfaatleri ve gizlilik değil, yönetimin pay sahiplerine karşı bilgi verme yükümlülüğüdür⁶¹.

Kanaatimizce, ortaklığın salt pay sahiplerinin mülkü yahut yönetim kurulunun pay sahiplerinin vekili olarak değerlendirilmesi isabetli bir yaklaşım değildir. Ortaklığın ayrı bir tüzel kişiliği mevcuttur ve pay sahipleri dışında alacaklılar, çalışanlar ve toplum gibi farklı menfaat grupları da menfaatler dengesinin tesisinde dikkate alınmalıdır. Bu bakımdan ortaklığı yalnız pay sahiplerinin mülkü olarak gören görüşler, mevcut hukuki düzenlemeler ve bugünün ekonomik gerçekleri ile de bağdaşmamaktadır. Pay sahiplerini asil, yönetim kurulu üyelerini vekil kabul eden görüşler de kanaatimizce isabetli bir bakış açısına sahip değildir; zira yönetim kurulu üyeleri ile vekalet ilişkisi, pay sahipleriyle değil ortaklık arasında mevcuttur. Şu hâlde yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü pay sahiplerine değil ortaklığa karşıdır. Bununla birlikte, ortaklığın menfaatlerini her zaman pay sahiplerinin menfaatleri ile özdeşleştirmek, ortaklığın bekasını pay sahiplerinin menfaatlerinin üzerinde görmek de kanaatimizce isabetli bir yaklaşım olmayacaktır. Zira uygulamada çoğunluk ilkesinin geçerli olduğu anonim ortaklıklarda bu ilkenin kötüye kullanıldığı, pay sahiplerinin şirketteki malvarlığı ve katılım haklarının daimi olarak ihlal edildiği, ortaklık kaynaklarının çoğunluk yahut yönetimi elinde bulunduran pay sahipleri menfaatine kullanıldığı, pay sahiplerinin yatırımlarının karşılığını bulamadığı görülmekte; pay sahipleri ortaklığı yönetemediği gibi bilgi alma hakları da ihlal edilmekte ve böylelikle şirketteki kontrolünü tamamen kaybedebilmektedir. Bu konuda Türk – İsviçre Hukukunda, bizim de nispeten katkıda bulunduğumuz, anonim ortaklık pay sahiplerinin ve azınlık pay sahipleri haklarının korunmasını hedefleyen önemli bir doktrin oluşmuş ve bu konu ortaklıklar hukukunun hararetle tartışılan meselelerinden birisi haline gelmiştir. Çoğunluk ilkesinin hâkim olduğu anonim ortaklıklarda, çoğunluk gücünün kötüye kullanılması (*Mehrheitsmissbrauch*)⁶² tehlikesi karşısında pay sahiplerinin haklarının korunmasına önce-

⁶¹ Geniş bilgi için bkz Kunz (n 18) 883ff; Druey (n 23) 69ff

⁶² Çoğunluğun; azınlık haklarını veya pay sahiplerinin bireysel, müktesep ve vazgeçilmez nitelikteki haklarını, ortaklık menfaatinin gerektirdiği asgari sınırları aşacak şekilde; dürüstlük kuralına, eşit işlem ilkesine ve hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırı olarak ihlal etmesi, çoğunluk gücünün kötüye kullanılması (*Mehrheitsmissbrauch*) niteliğindedir. Çoğunluğun, sahip olduğu karar alma yetkisini ortaklık menfaatleri yerine, münhasıran kendisinin veya belirli bir pay grubunun özel çıkarları doğrultusunda kullanılması durumunda, meşruiyetten yoksun bir yetki kullanımı söz konusudur. Çoğunluk gücünün kötüye kullanılması kavramı ve geniş bilgi için bkz Erdem (n 52) 108ff ve orada anılan yazarlar; İsviçre hukukunda ayrıntılı bilgi için bkz Peter V Kunz, *Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht: Eine gesellschaftsrechtliche Stu-*

lik verilmesinin gerekliliği kanaatimizce yadsınamaz bir gerçektir ve bu nedenle bilgi alma gibi temel bir hakkın kullandırılması açısından konuya hassasiyetle yaklaşılması gerekir. Pay sahibinin anahtar niteliğinde diğer pay sahipliği haklarını da kullanabilmesini sağlayan yegâne araç olan bilgi alma hakkını, *ortaklığın bekası, korunması gereken menfaatleri ve ortaklık sırları* gibi ucu açık kavramlar ile gerektiğinden fazla sınırlamak baştan beri izah etmeye çalıştığımız TTK m. 437'nin ve mehazı İsvBK 697'nin dogmatik temeliyle çelişki içerisinde ve hükmün amacına aykırı bir hareket tarzıdır. Bu nedenle, ortaklığın korunmaya değer menfaatleri, ortaklık sırları gibi redde ilişkin gerekçeler somut bir şekilde ortaya konulmadıkça ve uyuşmazlık halinde ortaklık tarafından ispat edilmedikçe, bu soyut gerekçelere dayalı olarak pay sahiplerinin bilgi alma haklarının kullanılmasının engellenmesi doğru değildir. Korunmaya değer ortaklık sırlarının açığa çıkacağı ve bundan ortaklık menfaatlerinin somut bir şekilde ortaya konulabilmesi ve uyuşmazlık halinde ispat edilmesi gerekir ki ancak bu sayede pay sahiplerinin bilgi alma hakkının kullandırılmasına mâni olunması meşru bir zemine oturabilsin. Aksi takdirde somut gerekçelere dayanmayan bir ret gerekçesi hakkın ihlali anlamına gelecektir. Tereddüt halinde ise menfaatler dengesinin tesisinde pay sahiplerinin bilgi alma hakkına üstünlük tanınarak ortaklığın bilgi vermeye yükümlü tutulması ve buna göre hüküm verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

C. Bilgi Alma Hakkının Yasal Bir Diğer Sınırı: Ortaklık Sırlarının Korunması

1. Genel olarak Ortaklık Sırrı Kavramı ve Bilgi Alma Hakkı Üzerindeki Etkileri

TTK m. 437/3'te, *istenilen bilgi verildiği takdirde şirket sırlarının açıklanacağı durumlarda bilgi alma talebinin yönetim kurulunca reddedilebileceği* düzenlenmiş olduğundan, uygulamada çoğu kez genel kurullarda soru sormak yoluyla bilgi alma haklarını kullanmak isteyen pay sahiplerine karşı ortaklığın ticari sırlarının açığa çıkabileceği gerekçesi ileri sürülerek bilgi alma taleplerinin reddedilebildiği görülmektedir. Bu nedenle, ortaklık sırrı ve onunla yakından alakalı olan ticari sır kavramlarının kapsamının da kötüye kullanımları önlemek adına net bir şekilde ortaya konulması gerektiği düşüncesindeyiz. Esasen ortaklık sırrı, kanundaki düzenleme tarzından da anlaşılabileceği üzere ortaklık menfaatinin en so-

die zum aktuellen Rechtszustand verbunden mit Rückblick und mit Vorausschau sowie mit rechtsvergleichenden Hinweisen (1st edn, Stämpfli Verlag 2001) 427.

mut koruma alanını teşkil etmektedir. Ortaklık menfaati, ortaklık sırlarını da kapsayan daha geniş bir üst kavramdır. Gerçekten de bir bilginin ortaklık sırrı sayılarak pay sahiplerinden sakınılabilmesi için, onun saklanması ortaklığın menfaati gereği olması şarttır. Eğer bilginin gizli tutulmasında ortaklık açısından korunmaya değer bir menfaat yoksa, ortada hukuken korunacak bir sırdan da söz edilmesi mümkün değildir.

Öğretide Aytaç tarafından ifade edildiği üzere⁶³ genel manasıyla sır, aleni olmayan ve öğrenildiği hallerde saklı tutulmasında haklı bir menfaat bulunan her türlü husus olarak tarif edilebilecektir. Buna göre, anonim ortaklıklar bağlamında “ ortaklık sırrı”, sadece haksız rekabet hukukundaki “iş ve işletme sırları” ile örtüşen bir kavram olarak da düşünülmemelidir. Aytaç, salt iktisadi temelli görüşlerden farklı olarak, sırrın açıklanması halinde ortaklığın sadece maddi değil, maddi olmayan (manevi/itibari) zararlara da uğrayabileceğine dikkat çekmektedir. Bu çerçevede bilgi alma hakkı, ortaklığın hem ekonomik varlığını hem de tüzel kişiliğini koruyan ortaklık sırrı kavramı ile sınırlandırılmış durumdadır.

Ortaklık sırrı kavramı TTK’da tanımlanmış olmayıp, Yargı kararları ve öğretideki görüşler çerçevesinde, *işletme ile ilgili olan, yalnızca dar bir çevre tarafından bilinen, üçüncü kişilerce kolayca öğrenilmesi mümkün olmayan ve gizli tutulmasında ortaklığın haklı bir ekonomik menfaatinin bulunduğu olgular* olarak ifade edilmesi mümkündür⁶⁴. Genel anlamda ortaklık sırrı, bir ortaklığın iç yapısından denetim raporlarına, personel özlük bilgilerinden yönetim stratejilerine kadar kurumsal işleyişe ilişkin tüm gizli verileri içine alan üst kavramdır; ticari sır ise bu geniş kümenin içinde yer alan, ortaklığa piyasada doğrudan ekonomik avantaj sağlayan ve rakiplerce öğrenilmesi halinde ticari çıkarları ve rekabet gücünü zedeleyebilecek (formüller, müşteri listeleri, maliyet analizleri gibi) daha spesifik bir alt kategoridir⁶⁵. Aralarındaki temel fark, ortaklık sırrının odağında

⁶³ Zühtü Aytaç, ‘Anonim Ortaklık Denetçilerinin Sır Saklama Yükümlülüğü’ (1979) 10(1) BATİDER 177ff

⁶⁴ Alman hukukuna dayalı olarak bu yönde Karasu (n 30) 89

⁶⁵ Yargıtay kararlarına göre ‘Ticari sır; gerçek ya da tüzel kişi tacire, rakiplerine karşı ekonomik anlamda menfaat sağlayan, sır olarak saklanan ve gizli kalması için gerekli önlemlerin sahibi tarafından alındığı bilgi olarak tanımlanır. Yine haksız rekabet ilkele-ri de göz önünde bulundurularak bir başka tanım olarak ticari sır; “Tacirin ticari faaliyetleri esnasında kullandığı, aynı olanağa sahip olmayan veya kullanamayan rakiplerine karşı kendisi için avantaj teşkil eden herhangi bir formül, düzen, model vs. toplam bilgiler şeklinde” tanımlanabilir.’ (Yargıtay 23 HD, 21.10.2019, 2016/6958 E, 2019/4349 K). Öğretide ise ticari sır; yatırım, alan itibarıyla genişleme, rekabet ve hedef kitlelere yönelme, onları elde etme stratejisi gibi konularla yeni ortaklık ve işbirliği olanaklarının araştırılması, ortaklıklarla işbirliği olanaklarıyla ilgili temasların sonuçla-

kurumun idari bütünlüğünü ve iç huzurunu korumak varken, ticari sırrın odağında bilginin pazar değerinin ve kâr marjının korunmasının yatmasıdır. Bu bağlamda her ticari sır, niteliği gereği aynı zamanda bir ortaklık sırrı sayılsa da bir personelin performans puanı gibi yalnız kurumsal düzeyi ilgilendiren herhangi bir ortaklık sırrı piyasada ticari bir değer ifade etmediği için ticari sır vasfı taşımayabilecektir. Dolayısıyla ortaklık sırları yalnız ticari sırlardan ibaret değildir.

2. Mutlak Nisbi Sır Ayrımı

İsviçre ve Türk öğretisinde ortaklık sırları arasında mutlak ve nisbi sır ayrımı yapılmaktadır⁶⁶. Buna göre;

- *Mutlak Sırlar*: Ortaklığın üçüncü kişilere karşı saklamakla yükümlü olduğu, bu sırra görevi gereği vakıf olanlar dışında paylaşılmasının hukuken mümkün olmadığı, pay sahiplerine dahi açıklanamayacak sırlardır. Banka ve sair meslek sırları bu kategoriye girmektedir.

- *Nispi Sırlar*: Ortaklık yararı için gizli tutulan (müşteri portföyü, stratejiler vb.) ancak pay sahibinin haklarını kullanması için gerekli olduğunda, bir menfaat tartımı yapılarak açıklanabilecek sırlardır.

Mutlak sırlar kati bir şekilde korumaya tabidir ve pay sahipleri dahil olmak üzere herhangi bir kimse ile istisnai yasal bir zorunluluk bulunmadıkça paylaşılması mümkün değildir. Mutlak sırların bu niteliği, doğal olarak pay sahiplerince öğrenilmek istenen bilgilerin açıklanmasının ortaklık tarafından meşru olarak reddedilmesine yol açacaktır. Bu noktada bilgi alma hakkı mutlak bir engelle karşı karşıyadır. Bu nedenle, tartışılması gereken ve pay sahiplerine açıklanıp açıklanmayacağı değerlendirilen sırlar, ancak nisbi sır niteliğindeki bilgilerdir. Nisbi sırlar söz konusu olduğunda, pay sahiplerinin bilgiye olan ihtiyacı ile ortaklığın nisbi sırları koruma gereksinimi arasında dürüstlük kuralına uygun ve makul bir yaklaşımla menfaatler dengesinin tesisi gerekecektir.

Öğretide *Aytaç*'a göre, bilgilerin açıklanması ortaklığı tehlikeye düşürecek veya menfaatlerini zedeleyecekse, pay sahibinin bilgi alma hakkı feda edilebilecektir. Bu bağlamda, müşteri portföyü, pazarlama stratejileri

rının değerlendirilmesi, sağlanması düşünülen teknoloji ve fikri mülkiyet hakları, yeni ürünler, maliyet ve fiyat gibi benzeri hususları kapsar şeklinde ifade edilmiştir: Tekin (n 6) 325

⁶⁶ Kunz, *Der Minderheitenschutz* (n 62) 830; Horber (n 38) 243; Forstmoser, Meier-Hayoz and Nobel (n 25) § 40 N 176–177; Christoph D Studer, 'Darf man um Suters Abgangszahlung wissen? Das Auskunftsrecht des Aktionärs an der GV' (12 April 2001) 86 NZZ 25; Pulaşlı (n 6) 2298; Pulaşlı (n 54) 590ff

ve fiyat tahminleri gibi ticari sırlar ile üretim teknikleri ve patent bilgilerini içeren işletme sırlarının yapılacak bilgilendirme ile açığa çıkacak olduğu, pay sahibine karşı ileri sürülebilecek nisbi ticari sırda dayalı meşru gerekçeler teşkil edebilecektir. Bilgi alma talebinin reddi için somut bir zararın doğmuş olması yasada öngörülmüş olmayıp, bilginin açıklanmasının makul bir değerlendirme neticesinde somut zarar tehlikesi yaratması yeterli görülebilecektir. Buradaki temel ölçüt, basiretli bir tacir gözüyle bakıldığında, bilginin paylaşılmasının ortaklığa veya diğer pay sahiplerine ticari bir zarar verme ihtimalinin kuvvetle muhtemel bulunmasıdır.

Ortaklığın müşteri çevresi, yatırım planları gibi ticari sırları ile üretim yöntemleri, fabrika sırları gibi bilgiler bu hakkın doğal sınırını teşkil edecektir. Özellikle ortaklığın piyasadaki rekabet gücünün korunması, bilginin gizli tutulmasındaki haklı menfaati temsil etmektedir. Ancak bilgi alma hakkı, pay sahiplerinin yatırımlarını değerlendirmelerine, potansiyel yatırım kararlarına hazırlanmalarına, ortak yönetim haklarını kullanmalarına ve genel kurul üyeleri olarak karar alma süreçlerine katılmalarına olanak tanımaktadır. Bu nedenle, en azından, personel politikası, kurumsal stratejiler, ortaklık yapılanması, organizasyonel değişiklikler ve araştırma ve geliştirme dahil olmak üzere yıllık mali tablolar ve yıllık raporda yer alabilecek her şey, bilgi alma talebine konu olabilmelidir⁶⁷. Bunun gibi, yönetim kuruluna ödenen yıllık ücretlerin ve sağlanan mali hakların toplam tutarının talep üzerine açıklanması zorunludur ve pay sahibi, belirli koşullar altında ayrıntı düzeyinde ücret bilgilerine erişme hakkına sahip olmalıdır⁶⁸. İsviçre hukukunda dile getirildiği üzere, yönetim kurulu üyelerinin ücret düzeyinin, İsvBK 678 (TTK m. 512) uyarınca haksız kar ve kazanç paylarının iadesi talebi bağlamında pay sahipliği haklarının kullanılmasında büyük önem taşıdığı aşikardır⁶⁹.

Örnekler çoğaltılabilir. Ancak burada bilgi alma hakkı ile ortaklık menfaati arasındaki denge, temelde ölçülülük ilkesi üzerinden sağlanabilecektir. Pay sahibinin bilgiye olan ihtiyacı ile bilginin açıklanmasının ortaklığa vereceği muhtemel zarar karşılaştırılmalıdır. Ancak pay sahiplerine açıklanacak bilginin ortaklığın varlığını veya piyasadaki rekabet gücünü haleldar edecek boyuta ulaşabileceğinin makul olarak öngörülebildiği,

⁶⁷ Studer (n 66) 25

⁶⁸ Urs Bertschinger, 'Auskunfts- und Einsichtsrecht des Aktionärs – Durchgezogene Bilanz der Aktienrechtsrevision' (2022) 94 SZW 187ff

⁶⁹ Bkz BGer 4A_561/2020 (25.02.2021). İsv BK 678 ve TTK 512 hükümleri arasında farklılıklar ile anonim ortaklıkta haksız kâr ve kazanç paylarının iadesi hakkında geniş bilgi için bkz. Nuri Erdem, Anonim Ortaklıkta İade Yükümlülüğü TTK 512–513 Uyarınca Kâr ve Kazanç Payları ile Diğer Edimlerin İadesi (1st edn, Vedat 2021) 34ff

ortaklığın birtakım bilgilerin pay sahiplerinden dahi gizlenmesinde haklı bir menfaatinin mevcut olduğunun somut bir şekilde ortaya konulabildiği hallerde yönetim kurulunun bilgi vermekten kaçınmasının hukuka uygun olduğu söylenebilecektir. Fakat bu noktada, haklı menfaatin mevcudiyeti her bir somut olayın şartlarına göre özel olarak değerlendirilmeli ve yönetim kurulunun pay sahiplerinin bilgi alma talebini reddinin, çoğunluğun azınlığı ezmek için kullandığı bir kalkan olup olmadığı dürüstlük kuralı (TMK 2) çerçevesinde titizlikle incelenmelidir. Şirket, TTK m. 437/3 uyarınca ortaklık sırları veya diğer meşru menfaatleri risk altındaysa bilgi vermeyi reddedebilir; ancak bu konuda ispat yükümlülüğü ortaklığa aittir⁷⁰. Ortaklığın çıkarlarının tehlikeye atılması somut olarak ispat edilmeli veya kuvvetle muhtemel görünmelidir; salt akla yatkınlık yeterli değildir⁷¹. Bununla birlikte, somut ve makul bir tehlikenin varlığında kanun koyucu tarafından ortaklık sırlarının bilgi alma hakkı kapsamında görülmediği unutulmamalıdır.

Netice olarak, yukarıda ifade ettiğimiz, çoğunluk gücünün kötüye kullanılması riskine karşı pay sahiplerinin haklarının korunmasının yadsınamaz bir zorunluluk olduğu, diğer pay sahipliği haklarının etkin kullanımı için anahtar işlevi gören bilgi alma ve inceleme hakkının, muğlak gerekçelerle hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlanmaması gerektiği; ortaklık tarafından somut ve ispatlanmış bir risk ortaya konulmadıkça, menfaatler dengesinin tesisinde pay sahibinin bilgi alma hakkına üstünlük tanınması gerektiği yönündeki görüşlerimiz, burada da caridir.

İsviçre Federal Mahkemesi kararlarına göre de ortaklığın menfaatlerinin tehlikeye düştüğünün ortaklık tarafından somut argümanlarla ortaya konması ve ayrıca makul ve muhtemel görünmesi gerekmektedir⁷². Atıf yaptığımız bu kararda Federal Yüksek Mahkeme, bidayet mahkemesince ortaklığın çıkar çatışmaları hakkında ayrıntılı bilgi talep edilmemesi ve ret sebebinin kapsamlı bir şekilde araştırılmaması nedeniyle kararı bozmuştur. Mahkeme, hâkimin yalnızca ortaklığın talep edilen bilgilerin gizlilik kapsamına girdiğine dair beyanına dayanmasını keyfi bulmuştur. Bu nedenle, ortaklığın menfaatlerinin ve ticari sırlarının risk altında olduğunu göster-

⁷⁰ Bkz BGer 4C.234/2002 (04.06.2003) .

⁷¹ Sebastian Reichle and Bernhard Stehle, in Peter Gauch and Hubert Stöckli (eds), *Präjudizienbuch OR: Die Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875–2023)* (11th edn, Schulthess 2025) art 697 N 6

⁷² BGE 109 II 47 E 3b. Ayrıca bkz Weber, *Basler Kommentar* (n 25) art 697 N 10; Forstmoser, Meier-Hayoz and Nobel (n 25) § 40 N 179; Böckli (n 25) N 1312a; Horber (n 38) 263

mek tek başına yeterli olmayıp; ortaklığın en azından yaklaşık ispata yönelik bilgi ve belgeleri sunması gerekmektedir. Bu bağlamda iddianın titizlikle incelenmesi gerekir; ancak ticari sırların alenileşmemesi bakımından bir sözleşmenin yahut delilin yalnız bir bölümünün sunulması da yeterli görülebilecektir. Açıklanması istenen bir bilginin mutlak veya nisbi ticari sır yahut ortaklık sırrı olarak nitelendirilebilmesi için, bilginin sadece yönetim kurulu tarafından gizli addedilmesi yeterli olmayıp; bu bilginin açıklanması halinde ortaklığın ticari durumunun, müşteri portföyünün veya teknolojik üstünlüğünün, *know-how* bilgisi gibi gayri maddi hakların somut bir tehlike altına girdiğinin ortaya konulması gerekmektedir.

3. Hakkın Yasal Üst Sınırı: Dürüstlük Kuralı

Her ne kadar anonim ortaklık pay sahibinin bilgi alma hakkının yasal sınırları TTK m. 437’de yalnız ortaklık sırları ve ortaklık menfaatlerinin korunması olarak ifade edilmiş ise de bunlar haricinde, bir genel hukuk ilkesi olan ve TMK 2’de somutlaşan dürüstlük kuralının da bilgi alma hakkının yasal üst sınırını teşkil ettiği öğreti ve yargı kararlarında kabul edilmektedir. Biz de bu görüşe iştirak etmekteyiz. Dolayısıyla, TMK 2 uyarınca dürüstlük kuralı ve devamında hakkın kötüye kullanılması yasağı ile ortaklıklar hukukunda bunların birer yansıması olan ve bugün yargı kararlarına dahi girmiş olan hakkın sakınılarak kullanılması ilkelerinin gerek bilgi alma hakkının kullanılması, gerekse ortaklık organlarınca bertaraf edilebilmesi bakımından önemle dikkate alınması ve bunlara mutlak surette riayet edilmesi gerekir.

Uygulamada her ne kadar çoğunluk gücünün kötüye kullanılması, anahtar niteliğindeki bilgi alma hakkının kullanılmasını gerektiren problemlerin önemli bir kısmını teşkil ediyorsa da ortaklık içi anlaşmazlıkların baş göstermesi halinde, şirketle ihtilaflı bulunan pay sahibi grupları ve azınlığın da yasada mevcut haklarını kötüye kullanmak suretiyle ortaklığı işlemez hale getirebildiği görülmektedir. Bilgi alma hakkı, doğası gereği edinilen bilgilerin kötüye kullanılması riskini taşıdığı gibi, bilgi alma taleplerinin karşılanması, yönetim kuruluna önemli bir yük getirme tehlikesini de bünyesinde barındırmaktadır. Bilgi alma hakkının kullanılma ihtiyacı genellikle tarafların çekişmeli olduğu hallerde baş göstermektedir ve böyle durumlarda temel işlevi azınlık pay sahiplerine ortaklığın yönetimine ve yönetimin karşı çıkılan davranışlarına karşı haklarını kullanmak ve gerekirse bunları dava yoluyla ileri sürebilmek için gerekli bilgileri sağlamak olmaktadır. Bu nedenle tarafların birbiriyle olan çekişmeleri, çoğu halde hakkın da kasıtlı olarak kötüye kullanıldığı durumları beraberinde getirebilmektedir. Ancak bilgi alma hakkı, pay sahiplerinin bu statüsünden kaynaklanan haklarını kullanmaları bakımından tetikleyici bir işlevi haiz

olmakla beraber, hakkın kötüye kullanılması suretiyle ortaklığın kilitlenmesini sağlamaya yönelik olarak öngörülmüş bir hak değildir⁷³. Yine burada menfaatler dengesini tartabilmek açısından, şahıs şirketi ortaklarından ve anonim ortaklık yöneticilerinden farklı olarak bir sermaye şirketi olan anonim ortaklık pay sahibinin şirketle rekabet yasağına tabi olmadığı, dolayısıyla aynı türden bir işi yapan bir firmanın sahibi yahut sınırlı veya sınırsız sorumlu ortağı olabileceği de gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla bilgi alma hakkı, şeffaflık ile gizlilik arasındaki dengenin adil bir şekilde kurulduğu noktada meşruiyet kazanacaktır.

Bilgi alma hakkının, yalnız ortaklığı yıpratmak, rakip teşebbüslere avantaj sağlamak veya sadece yönetim üzerinde bir baskı aracı oluşturmak amacıyla kullanılması, doğaldır ki hakkın kötüye kullanılması teşkil edecektir. Menfaatler dengesinin tesisi, pay sahibinin aydınlanma ihtiyacı ile ortaklığın gizlilik ihtiyacı arasında adil bir orta yolun bulunmasını gerektirmektedir. Pay sahibi, bu statüsünü ve pay sahipliğine bağlı haklarını korumak için bilgi alma inceleme ve denetleme haklarını kullanırken aynı zamanda ortaklığın menfaatlerini de gözetmek, yani “haklarını sakınarak kullanmak” (*schonende Rechtsausübung*) zorundadır. Bu ilke gereği, bilgi alma hakkının kullanılması adı altında:

- *Kasıtlı olarak genel kurulun işleyişini aksatacak şekilde hazırlanmış, önemsiz detaylar içeren, yönetimi felç edecek düzeyde cevaplanması saatler süreceği aşırı ayrıntılı soru listeleri sunmak,*

- *Rakiplere bilgi sızdırmak amacıyla soru sormak,*

- *Önceden cevaplanmış veya ortaklığın web sitesi gibi kanallarla kamuya ilan edilmiş bilgileri tekrar sormak,*

- *Ortaklığı gereksiz masrafa sokacak şekilde başka kurum ve kuruluşlardan alınması gereken önemsiz detaylar talep etmek,*

- *Ortaklığı sadece masrafa sokmak veya itibarını zedelemek amacıyla dava haklarını kullanmak*

gibi örnekler hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilecek ve hukuk düzeni tarafından himaye edilmeyecektir. Tüm bu hakların kullanımında asıl olan ölçülülük ilkesi ve dürüstlük kuralıdır. Hakkın kullanımının sınırlarını muhakkak şekilde dürüstlük kuralı çizmektedir.

⁷³ Hans-Ueli Vogt, Emanuel Schiow and Karin Wiedmer, ‘Die Aktienrechtsrevision unter Corporate-Governance-Aspekten – Bestandesaufnahme, einige Auslegungsversuche und ein paar wichtige Anliegen vor der Erstberatung im Nationalrat’ (2009) 18 Aktuelle Juristische Praxis (AJP) 1359, 1361f

İsviçre öğretisinde de bilgi alma hakkının, pay sahipleri tarafından rakiplerin çıkarlarını tatmin etmek veya ortaklığa kasten zarar vermek gibi dışsal amaçlar için kötüye kullanılamayacağı ve bu nedenle herhangi bir hakkın kullanımında olduğu gibi, hakların kötüye kullanılması yasağına sıkı sıkıya tabi olduğu neredeyse ittifakla dile getirilmektedir⁷⁴. Buna göre, kullanım şekli itibarıyla açıkça ortaklığın işleyişini, genel kurulu kilitlemeye yönelik bilgi alma talepleri ile ortaklığın menfaatlerine açıkça aykırı bilgi talepleri, örneğin ortaklığa zarar verme veya rakiplere bilgi sızdırma niyetiyle yapıldığı ortaya çıkan taleplerin, hakların kötüye kullanılması yasağı çerçevesinde ortaklık organlarınca bertaraf edilebileceği değerlendirilmektedir. Ancak talepte bulunan pay sahibinin bilgi alma hakkını kullanmak yönünden gerekli meşru menfaatini kanıtlaması gerekmezken, aksine TMK 2'ye aykırılığa dayalı olarak bilgi alma talebini reddeden şirketin, somut olayda hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık halinin mevcut olduğunu ortaya koyması gerekmektedir⁷⁵. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere yönetim kurulu da ortaklık sırrı veya ortaklık menfaati ihlallerinde olduğu gibi, bunları pay sahiplerinin denetim yetkisini tamamen ortadan kaldıracak keyfi birer kalkan olarak kullanamaz. Federal Mahkeme kararlarında vurgulandığı üzere, ortaklığın sadece aykırılık iddiasında bulunması yeterli olmayıp, zarar tehlikesini somut verilerle ispatlaması gerekir.

İsviçre yargı kararlarında, hakkın kullanımının zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi tutulmadığı vurgulanırken, bununla birlikte, bilgi alma hakkının kullanılmasının sınırını hakkın kötüye kullanılması yasağının çizdiği işaret edilmektedir. Buna göre “*İsviçre Borçlar Kanunu’nun (OR) 697. maddesi, her bir pay sahibinin yönetim kurulundan ve denetçilerden bilgi alma hakkını (1. paragraf) ve ticari kayıtları ve yazışmaları inceleme hakkını (3. paragraf) tesis etmektedir. Bilgi alma veya inceleme haksız yere reddedilen pay sahipleri, ortaklık merkezinin bulunduğu yer mahkemesinden bu konuda talepte bulunabilir, (4. paragraf). Bilgi alma davası herhangi bir yasal zaman sınırlamasına tabi değildir. Bu nedenle öğretisi, açık bir yasal dayanak bulunmadığı sürece, herhangi bir zamanaşımı süresinin uygulanmayacağı konusunda hemfikirdir. Bununla birlikte haklı olarak, bu hakkın, hakların açık bir şekilde kötüye kullanılması yönündeki genel yasağı tabi olduğuna işaret edilmektedir (Weber, Basler Kommentar, Obligationenrecht II, 2. Aufl., N. 20 Art. 697 OR; Böckli,*

⁷⁴ Weber (n 25) art 697 N 7; Forstmoser, Meier-Hayoz and Nobel (n 25) § 40 N 172f; Reichle and Stehle (n 71) art 697 N 5f; Dekker (n 31) art 697 N 11

⁷⁵ Forstmoser, Meier-Hayoz and Nobel (n 25) § 40 N 172f; Raemy (n 55) art 697 N 8

Schweizer Aktienrecht, 2. Aufl., Zürich 1996, para. 1313a; Forstmoser, *Informations- und Meinungsausdrucksrechte des Aktionärs*, in: *Rechtsfragen um die Generalversammlung*, Zürich 1997, s. des Aktionärs in der Generalversammlung, AJP 2001, p. 883 ff, p. 896 ff⁷⁶ .

Nitekim konuyla ilgili sınırlı Yargıtay kararlarında da ortaklık sırrı ve ortaklık menfaati kavramları yanında hakkın kötüye kullanılması yasağına da vurgu yapılmış olduğu görülmektedir. “*Mahkemece davacı tarafça genel kurul ortamında yöneltilen soruların niteliği, genel kurul ortamında*

⁷⁶ Bkz BGer 4C.234/2002 (04.06.2003) E 3.1. Bu yönde, buraya kadar açıkladığımız menfaatler dengesinin tesisinde kullanılacak şirket menfaati ve şirket sırrı kavramları ile hakkın kötüye kullanılması yasağını da değerlendiren bir diğer kararın (Handelsgericht des Kantons Zürich [HGZH] HE190187 [02.09.2019] E 4.1 ff) daha ayrıntılı özeti burada paylaşmakta fayda görüyoruz: “Bilgi alma hakkı, pay sahiplerine oy hakkı , özel denetim talep etme hakkı, genel kurulda alınan kararlara itiraz etme hakkı ve tazminat talebinde bulunma hakkı gibi hissedar haklarını etkin bir şekilde kullanmaları için gerekli bilgileri sağlamayı amaçlar. Pay sahibi, paylarının gerçek değerini öğrenmek istiyorsa, paylarını elden çıkarma hakkı da bilgi talebine yol açabilir. Talep edilen bilginin pay sahipliği haklarının kullanımıyla ilgili bir görüş oluşturmak için gerekli olup olmadığı, makul bir ortalama pay sahibi standardına göre belirlenir (BGE 132 III 71 E. 1.3 s. 75 vd.; Federal Yüksek Mahkeme kararı 4A_655/2016, 15 Mart 2017, E. 4.2). Bir ihtilaf durumunda, hissedar, bilginin pay sahipliği hakları açısından gerekli olduğunu kanıtlamalıdır. Başlangıçta, ilgili bilginin genel olarak ortalama bir pay sahibi için geçerli olduğunu göstermek yeterlidir; bilgi talep eden pay sahibinin bireysel durumuna ve özel çıkarlarına ilişkin özel bir kanıt gerekmez . Bu durum, pay sahibi lehine doğal bir karine yaratır; ancak şirket bunu çürütebilir . Öte yandan, bilgi talebi bu kapsamın dışında kalıyorsa, pay sahibi , ilgili özel koşulları göstererek bireysel menfaatini kanıtlamalıdır (BGE 132 III 71 E. 1.3.1 s. 76 ...). Kötüye kullanma niyetinin ispat yükü, bilgiyi vermeyi reddeden şirkete aittir...Bilgi alma hakkı, şirketin ve yönetiminin tüm alanlarını , yani şirketin ekonomik ve mali durumunu etkileyebilecek tüm gerçekleri kapsar ... Prensip olarak, yıllık rapora konu olabilecek her şey hakkında bilgi verilmelidir ; örneğin, personel politikası, şirket stratejisi vb. (Böckli , *Schweizer Aktienrecht* 4. Aufl., Zürich 2009, § 12 N 151b; Weber, Art. 697 N 12). ... Şirketin ticari sırlarını veya diğer meşru çıkarlarını tehlikeye atacaksa, bilgi verilmesi reddedilebilir. Şirket, bu tür bir riski ispatlama ve ileri sürme yükümlülüğünü taşır ... Halka açık bir şirket, gizli tutulması gereken gerçeklerin ifşasına kaçınılmaz olarak yol açacak şekilde, iddia edilen ret gerekçelerini ispatlamaya zorlanamaz ... Mutlak ve nispi ticari sırlar arasında bir ayrım yapılır. Mutlak ticari sırlar, halka açık şirketin üçüncü şahıslara karşı gizli tutmakla yükümlü olduğu sırlardır. Yönetim kurulu her durumda bunlara uymak zorundadır. Nispi ticari sırlar ise, halka açık şirketin kendi menfaatleri doğrultusunda gizli tutulur . Nispi ticari sırlar, örneğin müşteri tabanını ve belirli ticari işlemleri içerir. Ticari sırlar kategorisine yalnızca işletme faaliyetlerinin ayrıntıları girer, genel olarak işletme uygulamaları ...pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğünün olmaması nedeniyle, her bir durumda şirketin çıkarları ile hissedarın bilgi edinme hakkı arasında bir denge kurulması gerekmektedir.”

cevaplanıp, cevaplanamama ihtimali, söz konusu soruların şirketin ticari sırlarına ilişkin olup olmadığı, hakkın kötüye kullanılıp, kullanılmadığı şirketler muhasebesi ve hukuku alanında uzman bilirkişiler marifetiyle değerlendirildikten sonra bir hüküm tesis edilmesi gerekirken soyut olarak davacının bilgi alma hakkının engellendiğinden bahisle genel kurulda alınan 4 nolu kararın iptaline karar verilmiş olması hatalı olmuş ve kararın açıklanan nedenle davalı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir”⁷⁷.

Öte yandan, dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı ile beraber hakların sakınılarak kullanılması ilkesi ortaklık için de geçerli olup çoğunluk gücünün sakınılarak kullanılması ve pay sahiplerinin yasadan kaynaklanan bu haklarının çoğunluğun tahakkümüne ezdirilmemesi gerekmektedir.

Uygulamada problem yaratan bir husus, başka bir işletme sahibi veya şirket ortağı pay sahiplerinin durumudur. Şirketle rekabet halinde olan yahut ortaklığa karşı açmış olduğu davalar derdest olan bir pay sahibinin bilgi alma hakkını kullanması, hassas bir durum ortaya çıkarabileceğinden ayrıca değerlendirilmeye muhtaçtır. Uygulamada salt bu gerekçeyle, aynı sektörde faaliyet gösteren başka işletmelerde menfaati bulunan pay sahipleriyle bilgi paylaşımı yapılmaktan imtina edildiği görülmektedir. Esasen kanun koyucu pay sahipleri bakımından sadakat yükümlülüğü ön görmediği gibi onları ortaklık yöneticilerinden farklı olarak rekabet yasağına da tabi tutmamıştır. Dolayısıyla pay sahiplerinin rakip firmaların işleteni yahut ortağı olması tek başına bilgi alma taleplerinin reddi için yeterli bir gerekçe teşkil etmemektedir. Bununla birlikte, kötüye kullanma niyetinin mevcut olduğunun somutlaştığı, bu konuda bilgi sızmalarının ortaklığın rekabet gücünü ve politikalarını engellediği, RKHK m. 4 anlamında uyumlu eyleme varan hukuki problemler yaratacağının somutlaştığı durumlarda hakkın kötüye kullanılması yasağı devreye girebilecektir. Esasen ortaklığın rekabet gücünün zarar görmesi riski bulunan durumlarda, bilginin doğrudan pay sahibine verilmesi yerine; mesleki sır saklama yükümlülüğü olan bir temsilci aracılığıyla ve sadece sonuç odaklı şekilde sunulması gibi ara formüller, hem pay sahibinin denetim ihtiyacını karşılayabilecek, hem de ortaklık sırları ve ortaklık menfaatlerini koruyabilecektir⁷⁸.

⁷⁷ Yargıtay 11 HD, 2006/2171/2007/10775, 19.07.2007

⁷⁸ Studer (n 66) 25

SONUÇ

Bilgi alma hakkının dogmatik temeli anayasal mülkiyet ve bilgi edinme hakları ile aynı kaynaktan beslenmektedir. Mülkiyet hakkının özü, malike malvarlığı üzerinde bilinçli ve etkin tasarruf yetkisi tanımaktadır. Anonim ortaklık pay sahibi ise “bilgi güçtür” (*Wissen ist Macht*) ilkesinin de işaret ettiği üzere, ortaklığa ilişkin bilgiden mahrum kaldığı ölçüde bu tasarruf yetkisini fiilen kullanmaktan yoksun kalmaktadır. Mülkiyet-yönetim ayrışmasının doğal bir sonucu olarak pay sahiplerinin günlük ortaklık işleyişinin dışında tutulması, yönetim kurulunun elinde yapısal bir bilgi üstünlüğü doğurmakta; bu üstünlük ise anonim ortaklıklar hukukunun çözmek zorunda olduğu bilgi asimetrisi sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bilgi alma hakkı, işte tam da bu asimetriyi en azından asgari düzeyde gidermeye yönelik olarak, mülkiyet hakkının somut ve işlevsel bir güvencesi niteliğiyle pay sahipliği statüsüne içkin kılınmıştır. Hakkın anayasal bu temeli, yorumda ve uygulamada belirleyici bir işlev üstlenmelidir. Bu bağlamda, bilgi verme yükümlülüğünün sınırlandırılmasına yönelik gerekçeler, titiz bir denetime tabi tutulmalıdır. Öte yandan, bilgi alma hakkı yalnız diğer pay sahipleri haklarının kullanımına hizmet eden ikincil bir araç değil, pay sahipliği statüsüne mündemiç, nisbi müktesep nitelikte ve vazgeçilemez bir pay sahipliği hakkıdır. Bilgi alma hakkı tüm pay sahipliği haklarının temelini (*Basis aller Aktionärsrechte*) teşkil eden asli bir unsurdur. Bilgi alma hakkının ana sözleşme veya genel kurul kararıyla daimi olarak ortadan kaldırılamayan nisbi müktesep ve vazgeçilemez karakteri, yani ana sözleşme veya genel kurul kararıyla dahi kalıcı olarak bertaraf edilememesi (TTK m.447/1, a), pay sahibine tanınan bu denetim alanının özüne mutlak surette dokunulamayacağını ortaya koymaktadır. Bu hak, pay sahibinin şahsi menfaatlerine hizmet ettiği kadar, kolektif bir etki de yaratarak ortaklık menfaatinin korunmasına da hizmet etmektedir. Hakkın pay sahibi tarafından ferden ve herhangi bir azınlık nisabı aranmaksızın kullanılabilir olması, TTK’nın mehz İsvBK 697’nin benimsediği gereklilik koşulunu bilinçli olarak devre dışı bırakmasıyla birlikte değerlendirildiğinde, bilgi alma hakkının geniş bir biçimde düzenlediği anlaşılmaktadır.

Bilgi alma hakkının hukuki niteliği bağlamında, söz konusu hakkın tüm pay sahipliği haklarının temeli (*Basis aller Aktionärsrechte*) olduğu yönünde öğretilde yapılan değerlendirmeler önem arz eder. Şöyle ki, söz konusu hak, oy kullanma, kâr payı talep etme, azınlık hakları ile iptal ve sorumluluk davası açma hakkı gibi pay sahipliğine ilişkin diğer tüm yönetime katılma ve malvarlıksal hakların bilinçli ve etkin biçimde kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Nitekim pay sahibinin ortaklığın mali durumu

ve yönetim politikaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı bir ihtimalde, genel kurul iradesinin sağlıklı oluşumundan da söz edilemeyecektir. Bilgi alma hakkı bu bağlamda yalnız bireysel bir menfaat aracı olarak değil; kolektif bilgi üzerinde bireysel bir hak (*individuelles Recht auf kollektive Information*) niteliğiyle genel kurulda kolektif şeffaflığa ve azınlık pay sahiplerinin çoğunluk gücüne karşı korunmasına hizmet eden bir denetim mekanizması olarak işlev görmektedir.

Konu özellikle İsviçre öğretisinde dile getirilen üç basamak teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, anonim ortaklıklarda bilgi ve denetime ilişkin hakların kademeli ve birbirini tamamlayan bir yapıda düzenlendiği görülmektedir. Yıllık faaliyet raporu ve finansal tabloların pay sahiplerinin incelemesine sunulmasıyla başlayan birinci basamak, genel kurulda soru sormaya dayalı aktif bilgi alma hakkıyla işleyen ikinci basamak ve nihayet özel denetim mekanizmasına başvurulmasıyla tamamlanan üçüncü basamak, bu yapının temel unsurlarını oluşturmaktadır. Bu kademeli yapının etkin işleyebilmesi için her bir basamağın gerçek anlamda işlevsel tutulması zorunludur. Öğretide isabetli bir şekilde ortaya konulduğu üzere, finansal tabloların dürüst resim ilkesine aykırı biçimde hazırlanması ya da genel kurulda soru sorma hakkının fiilen engellenmesi, tüm yapıyı işlevsiz kılacaktır. Bu nedenle bilgi alma hakkının salt biçimsel düzeyde karşılanması hakkın gerçek amacıyla bağdaşmamakta; bilginin özenli, gerçeğe uygun ve hesap verme ilkelerine uygun nitelikte sunulması hukuken zorunlu bir gereklilik teşkil etmektedir.

Bilgi alma hakkının yasal sınırları bakımından yapılacak tespitler, menfaatler dengesinin tesisi açısından belirleyici sonuçlar doğurmaktadır. Pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerinden farklı olarak ortaklığa karşı genel bir sadakat ve sır saklama yükümlülüğüyle bağlı bulunmaması, rekabet yasağına tabi tutulmamış olmalarından dolayı potansiyel rakip konumuna dönüşebilme ihtimalleri ve anonim ortaklık yapısının bu yönüyle kötü niyetli pay sahiplerine kapı aralayabilecek doğası, anonim ortaklıklarda neden maksimum değil de en uygun (optimal) düzeyde bir bilgilendirmenin zorunlu kılındığını ortaya koymaktadır. TTK m. 437/3'te öngörülen ortaklık sırları ile korunmaya değer ortaklık menfaatleri bu doğrultuda bilgi verme yükümlülüğünün meşru sınırlarını çizmektedir. Ne var ki bu sınırların uygulanmasında belirleyici olan husus, söz konusu gerekçelerin soyut ve biçimsel bir ret bahanesi olarak kullanılmaması, aksine her somut olayda gerçek ve ispatlanabilir bir tehlikenin varlığına dayandırılmasıdır.

Bu çerçevede ortaklık sırrı kavramına ilişkin mutlak-nisbi sır ayrımı da, bilgi alma hakkı ile ortaklık menfaatleri arasındaki dengenin kurulmasında yol gösterici bir işlev görmektedir. Banka ve meslek sırları gibi mut-

lak sırlar pay sahiplerine dahi açıklanamayacağından bu kategoride bilgi talepleri reddedilebilecek; buna karşın müşteri portföyü, yatırım stratejileri ve fiyatlandırma politikaları gibi nisbi sır niteliğindeki bilgiler söz konusu olduğunda ise hakkın kullanılmasına olan ihtiyaç ile ortaklık sırları ve menfaatleri arasında ölçülülük ve dürüstlük kuralları ışığında değerlendirme yapılması kaçınılmaz olacaktır. Nisbi sır kategorisinde ortaklık tarafından ret gerekçesinin somutlaştırılamaması halinde pay sahibinin talebi kural olarak karşılanmalıdır; zira ispat yükü bu aşamada ortaklığa aittir. İsviçre Federal Mahkemesi kararlarında benimsenen ölçüt de bu yöndedir. Buna göre, ortaklığın alelade bir gizlilik endişesini öne sürmesi yeterli olmayıp, somut ve makul argümanlarla desteklenmiş bir tehlikeyi ortaya koyması gerekmektedir. Çoğunluk ilkesinin egemen olduğu anonim ortaklıklarda çoğunluk gücünün kötüye kullanılması (*Mehrheitsmissbrauch*) tehlikesi karşısında azınlık ve bireysel pay sahiplerinin haklarının etkin biçimde korunması, anonim ortaklıklar hukukunun en temel ihtiyaçlarından birisidir. Diğer pay sahipliği haklarının bilgilendirme olmaksızın etkili biçimde kullanılamayacağı gözetildiğinde; ortaklık sırları, ortaklık menfaatleri veya hakkın kötüye kullanılması gibi gerekçelerin somutlaştırılmadığı sürece azınlık pay sahiplerine karşı bir kalkan olarak kullanılmasına izin verilmemesi zorunludur. Bilgi alma hakkını sınırlandıran ret gerekçeleri somut ve ispatlanmış bir tehlikeye dayanmadıkça, tereddüt halinde yorumun pay sahibinin bilgi alma hakkı lehine yapılması gerekmektedir. Bu yaklaşım yalnızca pay sahiplerinin bireysel menfaatlerini değil; aynı zamanda şeffaflık, hesap verebilirlik ve kurumsal yönetim ilkelerine dayalı sağlıklı işleyen bir anonim ortaklık yapısının tesisini de güvence altına alacaktır.

Pay sahipleri ile ortaklık arasındaki menfaatler dengesinin tesisinde TMK m. 2’de düzenlenen dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağının da bağımsız ve belirleyici bir işlevi mevcuttur. Bu genel hukuk ilkesi; bir yandan bilgi alma talebini ortaklığın işleyişini kilitlemeye, rakip işletmelere bilgi sızdırmaya veya yönetim üzerinde baskı kurma amacına yönelmiş pay sahiplerinin bu taleplerini bertaraf edebilecek, diğer yandan da ortaklığın meşru sınırlama gerekçelerini keyfi biçimde kullanarak pay sahiplerinin gerçek denetim ihtiyacını bertaraf etmesini engelleyebilecektir. Dolayısıyla dürüstlük kuralı bu alanda çift yönlü bir işlev görmektedir. Hakların sakınılarak kullanılması (*schonende Rechtsausübung*) ilkesi ise dürüstlük kuralının ortaklıklar hukuku yönünden somutlaşmış bir halidir.

Türk Hukuku özelinde, TTK m. 437 hükmüne ilişkin yapmış olduğumuz değerlendirmeler bağlamında, mevcut düzenlemenin pay sahipleri lehine önemli bir ilerlemeye işaret etmektedir. Bununla birlikte, düzenle-

menin bir takım aksayan yönleri de mevcuttur. Hükmün beşinci fıkrasında düzenlenen mahkeme kararının kesinliği meselesi, bilgi alma taleplerini sonuçlandırmayı amaçlayan düzenlemenin gerekçesine aykırı biçimde, uygulamada yalnız pay sahiplerinin haklarını güvence altına alan kararları değil, ret kararlarını kesinleştiren bir araç haline dönüşmüştür. Öğretide dile getirilen ve kanaatimizce de isabetli olan görüş uyarınca mahkemenin bilgi alma talebini kabul eden kararı kesin olmalı; ancak reddeden kararı kanun yoluna açık kalmalıdır. Bu yorum tarzı hem hükmün amacıyla hem de TTK m. 437'nin dayandığı dogmatik temellerle uyumlu olacaktır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında şu genel ilkeler tespit edilebilir: Bilgi alma hakkı, anonim ortaklıklarda mülkiyet hakkının bir uzantısıdır; bu nedenle bu hakkın tamamen ortadan kaldırılması yahut özüne dokunacak biçimde kısıtlanması Anayasal hak ve hürriyetler ile TTK'nın emredici düzenlemelerine aykırılık teşkil eder. ortaklık sırları ile ortaklık menfaatlerinin bilgi vermeyi engelleyebileceği durumlarda bu ret gerekçelerinin somut, ispatlanabilir ve ölçülü bir tehlikeye dayandırılması şarttır; salt soyut iddialar, genel mahiyetteki nitelendirmeler geçerli bir ret gerekçesi teşkil etmez. Uyuşmazlık halinde ispat yükü ortaklığa ait olup; mahkemelerin bu yönde talep ve davalarda hem hükmün amaç ve işlevlerini hem de bilgi alma hakkının dayandığı dogmatik temelleri gözetenek değerlendirme yapması, TTK m. 437'nin ruhuna uygun düşecektir. Son olarak ifade edelim ki, mehzaz İsviçre hukukunda 2023 yılında yürürlüğe giren ortaklıklar hukuku revizyonu kapsamında azınlık pay sahiplerine tanınan yazılı soru hakkı ve doğrudan inceleme imkânı gibi yenilikler Türk hukukunun ilerleyen süreçte değerlendirmesi gereken gelişmeleri temsil etmekte olup; söz konusu reformlar, bilgi alma hakkı alanında pay sahipleri lehine ilerlemenin hâlâ devam ettiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Akal CB, Devlet Kuramı (1st edn, Dost Kitabevi 2000)

Akdağ Güney N, 'Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler' (2019) 4(1) REGESTA 37-56

Albers M, 'Information als Neue Dimension im Recht' (2002) 33 Rechtstheorie 61-89

Aytaç Z, 'Anonim Ortaklık Denetçilerinin Sır Saklama Yükümlülüğü' (1979) 10(1) BATİDER 177-218

Bahtiyar M, Ortaklıklar Hukuku (18th edn, Beta)

Bauen M and Bernet R, Schweizer Aktiengesellschaft (1st edn, Schulthess 2007)

Bebchuk LA, Kraakman R and Triantis G, ‘Stock Pyramids, Cross-Ownership, and Dual Class Equity’ (1999) NBER Working Paper No 7452

Berle AA and Means GC, *The Modern Corporation and Private Property* (1st edn, Macmillan 1932)

Bertschinger U, ‘Auskunfts- und Einsichtsrecht des Aktionärs – Durchgezogene Bilanz der Aktienrechtsrevision’ (2022) 94 SZW 187-201

Botschaft über die Revision des Aktienrechts (23 Şubat 1983) BBl 1983 II 745, 907

Böckli P, *Schweizer Aktienrecht* (5th edn, Schulthess 2022)

von Büren R, Stoffel WA and Weber RH, *Grundriss des Aktienrechts* (3rd edn, Stämpfli Verlag 2011)

Can O, ‘Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Talebinin Reddine İlişkin Yerel Mahkemece Verilen Kararın Kesin Olduğu Yönündeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Kararlarına Yönelik Eleştiriler’ in Ufuk Tekin and Yasin Barış Özceli (eds), *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXIII* (13 Aralık 2019) (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2021)

Capurro R, *Information, Ein Beitrag zur etymologischen und ideengeschichtlichen Begründung des Informationsbegriffs* (1st edn, K G Saur 1978)

Crone HC v d, *Aktienrecht* (2nd edn, Stämpfli Verlag 2020)

Dekker S, in Jeannette K Wibmer (ed), *Aktienrecht: Kommentar* (2nd edn, Orell Füssli 2016)

Dettwiler EM, ‘Informationelle Gleichbehandlung der Aktionäre’ (Tez, St. Gallen 2002)

Druey JN, ‘Art 696’ in *Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre, Art 660-697m OR* (2nd edn, Schulthess 2021)

Druey JN, ‘Die Information des Outsiders in der Aktiengesellschaft’ in Roland von Büren, Heinz Hausheer and Wolfgang Wiegand (eds), *Grundfragen des neuen Aktienrechts* (1st edn, Stämpfli Verlag 1993)

Durgut R and Kaplan AE, ‘Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı’ (2018) 13(171-172) *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 123-154

Erdem N, ‘6102 Sayılı Yeni TTK’ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları’ (2012) 2(1) *REGESTA* 29-44

Erdem N, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2019)

Erdem N, Anonim Ortaklıkta İade Yükümlülüğü: TTK 512–513 Uyarınca Kâr ve Kazanç Payları ile Diğer Edimlerin İadesi (1st edn, Vedat Kitapçılık 2021)

Eriş G, Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt 2 (3rd edn, Seçkin 2004)

Erkal A, ‘Bilgi ve Bilgi Teorisi Çerçevesinde Bilginin Hukuktaki Anlamı’ (2009) 17(2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11-30

Forstmoser P, ‘Informationsrechte und Meinungsäusserungsrechte der Aktionäre’ (1991) 63(3) SAG 85-129

Forstmoser P, Meier-Hayoz A and Nobel P, Schweizerisches Aktienrecht (1st edn, Stämpfli Verlag 1996)

Grigoleit HC and Herrler S, in Hans Christoph Grigoleit (ed), Münchener Kommentar zum Aktiengesetz (3rd edn, CH Beck 2025)

Helvacı M, Çamurcu E and Türkyılmaz İ, ‘Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı’ in Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2017)

Hoffmann-Becking M and Austmann A (eds), Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, Band 4: Aktiengesellschaft (6th edn, CH Beck 2023)

Horber H, Informationsrechte des Aktionärs nach schweizerischem Aktienrecht (1st edn, Stämpfli Verlag 1985)

<<https://sozluk.gov.tr/>>

İlbasmış Hızlısoy Ö, ‘Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ile Bu Haklara İlişkin Mahkemeye Başvuru Hakkını İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonunun Konuya İlişkin Getirdiği Yenilikler Çerçevesinde Yeniden Düşünmek’ (2024) 21(1) YÜHFD 149-184

İmregün O, Anonim Ortaklıklar Hukuku (4th edn, Yasa Yayınları 1989)

Jensen MC and Meckling WH, ‘Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure’ (1976) 3 Journal of Financial Economics 305-360

Johnson S, La Porta R, Lopez-de-Silanes F and Shleifer A, ‘Tunneling’ (2000) 90(2) American Economic Review 22-27

Kägi U, ‘Art 697’ in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz and Roland Fankhauser (eds), OR Kommentar: Schweizerisches Obligationenrecht (4th edn, Orell Füssli 2023)

Kalender E, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Yetkin Yayınları 2017)

Karasu R, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı’ (2005) 22(2) BATİDER 73-114

Kaya A, ‘Vergi, Ticaret Hukuku ve Bankacılık Açısından Bilgi Edinme Hakkı’ in Bilgi Edinme Hakkı (TBB Yayınları 2004) 127-141

Kaya A, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı (1st edn, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2001)

Kaya Mİ and Yalçın C, ‘Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler’ (2023) 39(1) BATİDER 5-32

Koch J, ‘AktG § 131’ in Martin Henssler and Lutz Strohn (eds), Gesellschaftsrecht (19th edn, CH Beck 2025)

Kunz PV, ‘§ 10 Kontrollrechte des Aktionärs, Sonderprüfung Art 696–697g OR’ in Peter V Kunz (ed), Berner Kommentar: Das Aktienrecht – Kommentar der ersten Stunde (1st edn, Stämpfli Verlag 2023)

Kunz PV, ‘Das Informationsrecht des Aktionärs in der Generalversammlung’ (2001) 10 AJP 883-900

Kunz PV, Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht: Eine gesellschaftsrechtliche Studie zum aktuellen Rechtszustand verbunden mit Rückblick und mit Vorausschau sowie mit rechtsvergleichenden Hinweisen (1st edn, Stämpfli Verlag 2001)

Laux F, Die Lehre vom Unternehmen an sich: Walther Rathenau und die aktienrechtliche Diskussion in der Weimarer Republik (1st edn, Duncker & Humblot 1998)

Lyre H, Informationstheorie: Eine philosophisch-naturwissenschaftliche Einführung (1st edn, Wilhelm Fink 2002)

Martinez LM, Information der Aktionäre nach Schweizerischem Aktien- und Kapitalmarktrecht (1st edn, Schulthess 2006)

Meier-Hayoz A and Forstmoser P, Schweizerisches Gesellschaftsrecht (12th edn, Stämpfli Verlag 2018)

Mısır MB, ‘Hukuk ve Devlet Özdeşliğinin Ötesinde Kamu Hukuku’ (2013) (3) ABD 207-244

Müller MPA, ‘Informationsrechte des Aktionärs’ (2019) 1 ex ante 27-36

Nänni M and von der Crone HC, ‘Auskunft und Einsicht im Konzern’ (2006) 78(2) SZW 150-160

Özcanlı FB, ‘Bilgi Alma Davasında Hâkimin Rolü’ (2021) 16(197-198) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 205-224

Paslı A, Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (1st edn, Vedat Kitapçılık 2004)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (9th edn, Adalet 2024)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Şerhi (5th edn, Adalet Yayınevi 2024)

Raemy A, in Vito Roberto and Hans Rudolf Trüeb (eds), Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Personengesellschaften und Aktiengesellschaft Art 530–771 OR (4th edn, Schulthess 2024)

Rehm G, Aufklärungspflichten im Vertragsrecht (1st edn, CH Beck 2003)

Reichle S and Stehle B, in Peter Gauch and Hubert Stöckli (eds), Präjudizienbuch OR: Die Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875–2023) (11th edn, Schulthess 2025)

Riechers A, Das »Unternehmen an sich«: Die Entwicklung eines Begriffes in der Aktienrechtsdiskussion des 20. Jahrhunderts (1st edn, Mohr Siebeck 1998)

Schaal J, ‘AktG § 131’ in Georg Erbs and Max Kohlhaas (eds), Strafrechtliche Nebengesetze (259th edn, CH Beck 2025)

Schluep WR, ‘Das Auskunftsrecht als wohlerworbenes Recht’ (1955/56) 28 SAG 129-137

Studer C, ‘Darf man um Suters Abgangszahlung wissen? Das Auskunftsrecht des Aktionärs an der GV’ (2001) 86 Neue Zürcher Zeitung 25

Stückelberger B, Unternehmensinformation und Recht: eine Übersicht (1st edn Schulthess 2004)

Sulu M, Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019)

Tekinalp Ü, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (5th edn, Vedat Kitapçılık 2020)

Tekinalp Ü, Poroy R and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku II (15th edn, Vedat Kitapçılık 2021)

Troxler T, ‘Die grosse Aktienrechtsrevision im Lichte der internationalen Corporate-Governance-Debatte’ (2018) recht 205-227

Vogt HU, Schiow E and Wiedmer K, ‘Die Aktienrechtsrevision unter Corporate-Governance-Aspekten – Bestandesaufnahme, einige Auslegungsversuche und ein paar wichtige Anliegen vor der Erstberatung im Nationalrat’ (2009) 18 AJP 1359-1388

Weber R, ‘Art 697’ in Basler Kommentar: Obligationenrecht II (5th edn, Helbing Lichtenhahn 2017)

Yaşamış FD, ‘Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Açısından Bilgi Edinme Hakkı’ in Bilgi Edinme Hakkı (TBB Yayınları 2004) 26-41

Araştırma Makalesi -

#ANAYASA MAHKEMESİNİN İPTAL KARARI BAĞLAMINDA LİMİTED ORTAKLIKTA HAKLI SEBEPLE ÇIKARMA SORUNU* (THE ISSUE OF DISCHARGE OF LIMITED LIABILITY COMPANY'S PARTNERS FOR JUST CAUSE IN THE CONTEXT OF THE CONSTITUTIONAL COURT'S DECISION)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Hasan KARAKILIÇ**

ÖZ

Limited ortaklık, uygulamada en çok tercih edilen ortaklık türlerinden birisidir. Limited ortaklık Kanun'da bir sermaye ortaklığı olarak tanımlanmakla birlikte, şahıs ortaklıklarına özgü nitelikleri de bünyesinde barındıran bir türdür. Bu durum bazen ortaklığın işleyişinde ve devamlılığında sorun da teşkil eder. Kanun koyucu bu konuda ortaklıktan çıkma ve çıkarılma gibi hukuki kurumlar öngörmekle birlikte, uygulamada özellikle çıkarma konusunda çeşitli hukuki sorunlar yaşanmaktadır. Bu çalışmanın konusu Anayasa Mahkemesi'nin limited ortaklıklar hukuku ile ilgili verdiği bir iptal kararı nedeniyle tekrar gündeme gelen haklı sebeple çıkarımadır. Çalışmamızda, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı bağlamında, özellikle iki kişilik limited ortaklıklarda haklı sebeple çıkarma davası açısından uygulamada sorun teşkil eden genel kurul kararı için gerekli nisap sorunu, Yargıtay uygulaması ve öğretideki görüşler de dikkate alınmak suretiyle değerlendirilmiştir.

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 20.04.2026 tarihinde Yayınımıza ulaşmış olup, 05.05.2026 tarihinde birinci hakem; 10.05.-2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/legal.90630>

** Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, hasankarakilic@yahoo.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-8505-0909

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; KARAKILIÇ, Hasan, "Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Bağlamında Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Sorunu", REGESTA, Sayı: 2026/2, Yıl: 2026, s. 49-100.

Anahtar Kelimeler: Limited Ortaklık, Ortaklıktan Çıkarma, Haklı Sebep, Genel Kurul Kararı, İptal Davası

ABSTRACT

The limited partnership is one of the most commonly chosen forms of partnership in practice. Although the Limited Partnership Law defines it as a capital partnership, it is a form that also incorporates characteristics specific to general partnerships. This situation sometimes poses challenges regarding the partnership's operation and continuity. Although the legislature has established legal institutions such as withdrawal and expulsion from the partnership, various legal issues arise in practice, particularly regarding expulsion. The subject of this study is expulsion for just cause, which has resurfaced due to a decision by the Constitutional Court to annul a provision related to limited partnership law. In this study, within the context of the Constitutional Court's annulment decision, the issue of the required quorum for the general meeting resolution—which poses practical challenges in cases of expulsion for just cause, particularly in two-member limited partnerships—has been evaluated by taking into account the Supreme Court's case law and scholarly opinions.

Keywords: Limited Liability Company, Discharge of Partnership, Fair Cause, General Assembly Decision, Action for Annulment

GİRİŞ

Anayasa Mahkemesi, 25.12.2025 tarih, 2025/128 Esas ve 2025/273 Karar sayılı kararı¹ ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) 616/1-h bendinde yer alan “bir ortağın şirketten çıkarılması için mahkemeden istemde bulunulması” ile TTK 621/1-h hükmünde yer alan “Bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması ve bir ortağın şirket sözleşmesinde öngörülen sebepten dolayı şirketten çıkarılması” şeklindeki hükmün, “iki ortaklı limited şirketler” bakımından Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline oyçokluğuyla karar vermiştir.

İptal davasının temel gerekçeleri, itiraz konusu kurallar nedeniyle, iki ortaklı limited şirketlerde şirketin faaliyetlerine devam etmesini engel-

¹ RG: 17.3.2026/33199

leyen ortağın şirketten çıkarılması için diğer ortağın doğrudan ya da genel kurul vasıtasıyla talepte bulunmasına imkan tanınmadığı, iki ortaklı limited şirketler yönünden bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasının imkânsız hâle geldiği, kollektif şirketler yönünden tek bir ortağa tanınan çıkarma davası açma hakkının iki ortaklı limited şirket ortaklarına tanınmamasının eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, devletin teşebbüs özgürlüğüne yönelik hak ihlali iddialarına karşı etkili giderim mekanizması sağlamadığı, bu nedenlerle bahsi geçen dava konusu hükümlerin Anayasa'nın 2., 10., 35., 36. ve 74. maddelerine aykırı olduğudur.

Anayasa Mahkemesi tarafından haklı olarak belirtildiği üzere, TTK 621/1'de limited ortaklıkta önemli kararlar bakımından öngörülen ağırlaştırılmış nisap dikkate alındığında, eşit pay sahibi iki ortağın bulunduğu limited ortaklıklarda, bir ortağın diğer ortağın şirketten çıkarılması için genel kurul kararı alınmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Ortaklardan birinin esas sermayenin salt çoğunluğunu elinde bulundurması halinde bile bir ortağın genel kurul kararı ile çıkarılması mümkün değildir. Mahkemeye göre itiraz konusu kurallar kapsamında iki ortaklı limited şirketlerde, şirketin faaliyetlerine devam etmesine engel olan ya da davranışları sebebiyle şirketten çıkarılmayı gerektirecek nitelikteki haklı sebeplerin ortaya çıkmasına yol açan ortağın şirketle bağının sona erdirilmesine, böylelikle şirketin amacına uygun şekilde varlığını sürdürmesine imkân tanınmadığı, TTK 621/1-h hükmünün iki ortaklı limited ortaklıklar bakımından Anayasa'nın 40. ve 48. maddelerine aykırı olduğu belirtilmiştir.

Çalışmamızda, Anayasa Mahkemesinin bahsi geçen kısmi iptal kararına istinaden, haklı sebeple çıkarma hususu incelenecektir. Bu kapsamda çıkarma konulu genel kurul kararında nisap sorunu, Yargıtay uygulaması ve öğretideki görüşler açısından değerlendirilecektir. Bunun yanında, Anayasa Mahkemesi kararının hukuki açıdan yerindeliliği ve iptal kararına gerek kalmadan da sorunun çözümüne yönelik olası çözüm önerileri de ayrıca tartışılacaktır.

I. ANAYASA MAHKAMESİNİN İPTAL KARARININ KONUSU

Anayasa Mahkemesi'nin 25/12/2025 tarih, 2025/128 Esas ve 2025/273 Karar sayılı kararı, Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi'nde limited şirket ortağının şirketten çıkarılması talebiyle açılan bir davada, somut uyuşmazlıkta uygulanacak TTK 616/1-h hükmünün, TTK 621/1-h hükmünde yer alan “*Bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması...*” ibaresinin, Anayasa'nın 2., 10., 35., 36. ve 74. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürür-

lüklerinin durdurulmasına yönelik başvuru kapsamında, somut norm denetimi yoluyla yapılan başvuru konusundadır.

İtirazın hukuki gerekçesi olarak, itiraz konusu kurallar nedeniyle iki ortaklı limited şirketler yönünden bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasının imkânsız hâle geldiği, kollektif şirketler yönünden tek bir ortağa tanınan çıkarma davası açma hakkının iki ortaklı limited şirket ortaklarına tanınmamasının eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı yönündedir. Bu kapsamda, bahsi geçen hükmün Anayasa'nın 2., 10., 35., 36.ve 74. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, TTK 616/1-h hükmünde bir ortağın şirketten çıkarılması için mahkemeden talepte bulunulmasının limited şirket genel kurulunun devredilemez yetkilerinden biri olarak düzenlendiği², anılan Kanun'un "Önemli kararlar" başlıklı TTK 621/1-h hükmüne göre ise bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması ve bir ortağın şirket sözleşmesinde öngörülen sebepten dolayı şirketten çıkarılmasında temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gerektiği, söz konusu bentte yer alan "Bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması..." ibaresinin itiraz konusu diğer kuralı oluşturduğu, kuralların "iki ortaklı limited şirketler" yönünden incelendiği³, buna göre bir ortağın limited şirket ortaklığından çıkarılmasına karar verilmesi talebiyle dava açılabilmesi için yeterli çoğunluğun sağlandığı bir genel kurul kararının dava şartı olacağı, bahsi geçen kurallara göre iki ortaklı limited şirketlerde esas sermayenin salt çoğunluğuna sahip olmayan ortağın diğer ortağı ortaklıktan çıkarmak için mahkemeye başvurmak üzere genel kurulda karar alınmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, Yargıtay kararlarında da iki ortaklı limited şirketlerde ortak sayısı yönünden nisabın sağlanmasının mümkün

² Belirtmek gerekir ki, Anayasa Mahkemesi kararında bir ortağın ortaklıktan çıkarılması için mahkemeden talepte bulunulmasının genel kurulun devredilemez yetkileri arasında olduğu ifadesi kullanılmakla birlikte, bu yerinde bir ifade değildir. TTK 616/1-h'de bahsi geçen devredilemez yetki, haklı nedenle çıkarma için dava şartı olarak genel kurul kararı aranması nedeniyle, bu konuda bir genel kurul kararına ihtiyaç duyulması ve bu kararın da genel kurulun devredilemez yetkileri arasında olmasıdır.

³ Anayasa Mahkemesini bahsi geçen kararı somut norm denetimi kapsamında yapılan bir başvuruya istinaden verilen bir karar olduğundan, Anayasa Mahkemesi de somut olayda uygulanacak hüküm kapsamında iptal başvurusunu değerlendirmektedir. İnceleme ve iptal kararı da iki ortaklı limited ortaklıklar yönünden yapıldığından, Anayasa Mahkemesi kararı bu anlamda bir "kısmi iptal" kararıdır.

olmaması nedeniyle çıkarma davasının açılmayacağını kabul edildiği, TTK 616/1-h hükmünün esasına ilişkin incelemenin “iki ortaklı limited şirketler” yönünden yapılmasına oybirliğiyle, “iki ortaklı limited şirketler” yönünden Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline oyçokluğuyla; TTK 621/1-h bendinde yer alan “Bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması...” ibaresinin; esasına ilişkin incelemenin “iki ortaklı limited şirketler” yönünden yapılmasına oybirliğiyle, “iki ortaklı limited şirketler” yönünden Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, oyçokluğuyla karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, kanun koyucunun şirketin faaliyetlerinin devamlılığını sağlama amacı doğrultusunda oluşturduğu çıkarma mekanizması çerçevesinde şirketin ve ortaklarının bu yönde talepte bulunabilmesi teşebbüs özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir. İtiraz konusu kurallarda şirketin mahkemeden bu yönde talepte bulunabilmesinde temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun sağlandığı bir genel kurul kararının bulunması şartı aranmıştır. Bu hükümlerde öngörülen şartlar dikkate alındığında eşit pay sahibi iki ortağın olduğu limited şirketlerde haklı sebeplerin varlığı hâlinde bir ortağın diğer ortağın şirketten çıkarılması için talepte bulunmasının, bu konuda genel kurulun karar almasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca ortaklardan birinin esas sermayenin salt çoğunluğunu elinde bulundurmaması durumunda haklı nedenle bir ortağın şirketten çıkarılması da mümkün değildir. Başka bir ifadeyle itiraz konusu kurallar kapsamında iki ortaklı limited şirketlerde şirketin faaliyetlerine devam etmesine engel olan ya da davranışları sebebiyle şirketten çıkarılmayı gerektirecek nitelikteki haklı nedenleri ortaya çıkaran ortağın şirketle bağının sona erdirilmesine, böylelikle şirketin amacına uygun şekilde varlığını sürdürmesine imkân tanınmadığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, itiraz konusu kurallarla, iki ortaklı limited şirketlerde şirketin faaliyetine devam etmesini engelleyen ortağın şirketten çıkarılması için diğer ortağa doğrudan ya da genel kurul vasıtasıyla talepte bulunma imkânının tanınmaması suretiyle iki ortaklı limited şirketlerin, devletin teşebbüs özgürlüğünün korunması pozitif yükümlülüğü kapsamında getirilen bir imkân olduğu anlaşılan çıkarma mekanizmasının kapsamı dışında tutulması, pozitif yükümlülükler kapsamında sağlanan hakların ihlal edildiği iddialarına karşı etkili başvuru mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır. Açıklanan nedenlerle bahsi geçen hükümlerin “iki ortaklı limited şirketler yönünden” Anayasa’nın 40. ve 48. maddelerine aykırı olduğu, iptallerinin gerektiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararı oy çokluğu ile alınmıştır. Karara muhalif kalan üyelerin karşı oy gerekçelerine göre ise; ortaklıklar hukuku bakı-

mından teşebbüs özgürlüğü değerlendirilirken, ortaklık ilişkisinin sözleşme özgürlüğü ilkesi kapsamında gerçekleşen bir kişi birliği olduğu, devletin borçlar hukuku ve ticaret hukuku alanlarında sözleşme özgürlüğüne müdahalesinin Anayasa'nın 48. maddesi kapsamında, ancak piyasanın rekabet koşullarına uygun ve kararlılık içinde çalışması ve sosyal amaçlara uygun yürümesi ile sınırlı olması gerektiği, "basiretli olması gereken bir tacirin"⁴ girişimde bulunurken hukuk sisteminin öngördüğü kuralları dikkate alarak hangi şirkete ortak olacağını seçebilmesinin önünde engel bulunmadığı, ayrıca söz konusu kişiden/tacirden seçtiği ortaklık türünün ve buna dair sözleşme koşullarına uymasının beklendiği belirtilmiştir.

Limited şirketlerde ortakların sorumluluğu sınırlı olduğundan, şirketten çıkarmanın kolaylaştırılması, özellikle azınlık ortaklarının çoğunluk hisseye sahip ortakları şirketten çıkarabilmelerinin mümkün kılınmasının şirketin sermayesinin azalmasına yol açabileceği, ortaklıktan çıkarmanın objektif sebepler dahil herhangi bir haklı sebeple mümkün kılınmasının doğal sonucu çıkarılan ortağa şirket tarafından ayrılma akçesi olarak para ödenmesi olduğu, bu durumda sorumluluğu konulan sermaye ile sınırlı olan ortaklardan oluşan şirketle kısa veya uzun vadeli olarak iş yapan diğer işletmeler ve alacaklıların zarar görebileceği, ortaklıktan çıkarılma yalnız şirket ortaklarını ilgilendiren bir mesele olmadığından ticaret hayatında yer alan şirketle iş yapabilecek diğeri işletme ve alacaklıların da menfaatlerinin gözötilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Aynı şekilde, farklı ülke örneklerinden hareketle, özellikle İsviçre limited ortaklıklar hukukuna atıfla, pay sahibinin fesih davası açma olanağından bahisle, pay sahibi fesih davası açsa bile (Art. 821 Abs. 3, OR) mahkemenin feshin uygun olmadığını değerlendirerek, ortaklığın devam eden değerini korumak amacıyla fesih yerine ortağın paylarının ortaklığa devredilmesi ve gerçek değerinin ödenmesi (*buy-out*) şeklinde bir başka uygun çözüme karar verebileceği, sözleşme ile bağlı kalmak istemeyen ortağın, şirketin haklı sebeple feshini talep edebilmesinin de mümkün olduğu, hatta limited şirketlerde ortağın şirketin haklı sebeple feshini istediği

⁴ Tacir olmanın hüküm ve sonuçlarından birisi de basiretli (öngörülü) davranma yükümlülüğüdür. TTK 18/2'ye göre her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir. Basiretli davranmaktan kasıt, tacirin ticari faaliyetlerinde tedbirli ve tecrübeli bir iş adamı gibi hareket etmesidir. Ancak bir ticaret ortaklığına ortak olmak, ortağın tacir sayılması için tek başına yeterli değildir. Tacir sıfatı ortaklığa aittir. Bu nedenle limited ortaklık ortağının da her durumda tacir sıfatı olmayacağından, onun basiretli/öngörülü davranmasından söz edilemez. Ancak ortağın tüzel kişi tacir veya ticari işletme işleten gerçek kişi olması ihtimalinde bu sonuçtan söz edilebilir.

durumlarda, feshe alternatif bir çözüm olarak *buy-out* olarak adlandırılan usul uyarınca fesih isteyen ortağın payının satın alınmasının da öngörül-
düğü belirtilmiştir.

Ayrıca Türk hukuku açısından kanun koyucunun, mukayeseli hukuk örneklerini de dikkate alarak İsviçre hukukundaki sistemi benimsediği ve azınlığın, çoğunluk paya sahip ortağı veya yüzde elli ortak sahibinin diğ-
erini çıkarabilmesini tercih etmediği, hukuk sistemimizde sadece limited şirketlerin olmadığı, çıkarılabilmenin daha kolay olduğu kollektif ve ko-
mandit şirket gibi başka şirket türleri de öngörüldüğü, üstelik limited şir-
ket ortaklarına ortaklıkla, yani sözleşmeyle bağlı kalma zorunluluğu da getirilmediği, ortakların şirketten sözleşmedeki koşullarla çıkabilmesi mümkün kılındığı gibi, haklı sebeple çıkabilmelerine de imkân tanındığı belirtilmiştir.

Limited ortaklıkta ortakların sınırlı sorumluluğu ve çıkarılma halin-
de ayrılma akçesi ödenmesi gibi mali yükümlülükler nedeniyle, çıkarılma müessesesinin, diğer ortak ya da ortaklar yanında üçüncü kişilerin de men-
faatlerini ilgilendirmesi hususu dikkate alındığında, dava konusu kuralla-
rın ortaklar ve şirket alacaklıları arasındaki menfaat dengesini gözetmediği, sair nedenlerle, dava konusu kuralların teşebbüs özgürlüğünün pozitif yü-
kümlülüklerinin yerine getirilmesine hizmet etmediği ve bu bağlamda et-
kili bir yargısal mekanizmanın sağlanmadığının kabulünün mümkün ol-
madığı, çoğunluk kararında kuralın etkili başvuru hakkı kapsamında ihlal oluşturduğunun kabul edildiği, ancak bu yaklaşımın benimsenmesi hâlin-
de, yalnızca dava konusu düzenleme bakımından değil, şirketler hukuku-
nun diğer alanları bakımından da benzer sonuçlara ulaşılmasının gündeme gelebileceği, kanun koyucunun limited şirketlerin sermaye yapısını koru-
maya ve ticari hayatın güven içinde işlemlerini sağlamaya yönelik bir sis-
tem kurduğu, buna karşılık ortakların haklarını koruyabilecek çeşitli hu-
kuki imkânlar da öngördüğü, dava konusu kuralın ticari hayatın gerekleri, şirketlerin yapısı ve menfaatler dengesi gözetilerek düzenlendiği, ortakla-
rın tamamen hukuki korumadan yoksun bırakılmadığı ve kanun koyucu-
nun bu alandaki takdir yetkisinin sınırlarını aşmadığı belirtilmiştir.

II. LİMİTED ORTAKLIK HAKKINDA GENEL BİLGİ

Limited ortaklık uygulamada oldukça yaygın bir ortaklık türüdür. TTK, limited ortaklık için bir tanım vermektense, TTK 573 hükmünde “Kavram” kenar başlığı altında ortaklığın unsur düzeyindeki niteliklerini üç fıkra halinde belirtmeyi tercih etmiştir: Limited ortaklık; bir veya daha fazla gerçek ya da tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında ve iktisadi konularda faaliyet göstermek amacıyla kurulan, esas sermayesi belirli

olan, ortakları ortaklığın borçlarından sorumlu olmayan, tüzel kişiliği haiz bir sermaye ortaklığıdır. Ortakların sorumluluğu sadece ortaklığa karşıdır ve esas sermaye payı taahhüt borcu (varsa ek ödeme ve yan edim yükümlülükleriyle) ile sınırlıdır⁵.

Limited ortaklık, tüzel kişiliği haiz bir sermaye ortaklığı (TTK 124; TTK 125) olup, tüzel kişiliği ticaret siciline tescil ile kazanır (TTK 588/1). Ortaklık borçları nedeniyle alacaklılara karşı ortaklık sorumludur. Ortakların, ortaklık alacaklılarına karşı kural olarak kişisel sorumlulukları bulunmamaktadır⁶. Ortaklar taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle yükümlü olup, eğer ortaklık sözleşmesinde öngörülmüş ise ek ödeme yükümlülüğü ile yan edim yükümlülüklerini de ayrıca yerine getirmek zorundadırlar⁷.

Limited ortaklık, kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilir. Kollektif ve komandit ortaklıklarda olduğu gibi bir ticari işletme işletmesi yasal bir zorunluluk değildir. Ancak uygulamada limited ortaklıklar da çoğu zaman bir ticari işletmeye sahiptirler. TTK'da limited ortaklıklar bakımından getirilen önemli yeniliklerden birisi de tek kişilik limited ortaklıktır (TTK 573/1). Bu durum hem Kara Av-

⁵ Oruç Hami Şener, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku (1st edn, Seçkin Yayınevi 2017) 5; Ersin Çamoğlu, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri (1st edn, Vedat Kitapçılık 2020) Nr. 6; Abuzer Kendigelen and İsmail Kırca, Şirketler Hukuku vol III, Sermayesi Paylara Bölünmüş (Paylı) Komandit Şirket ile Limited Şirket (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2022) Nr. 35; Hasan Pulaşlı, Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar (1st edn, Adalet Yayınevi 2012) N. 17-18; Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku (16th edn, Beta 2022) 349; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, (13th edn, Vedat Yayıncılık 2017) Nr. 1639; Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku (2nd edn, Seçkin Yayınevi 2015) 661; Hakan Çebi, Limited Şirketler Hukuku (2nd edn, Adalet Yayınevi 2023) 43-44; Fatih Bilgili and Ertan, Demirkapı, Şirketler Hukuku (1st edn, Dora Yayınevi 2013) 616-617; Ünal Tekinalp, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2012), Nr. 18-15; Serhan Dinç, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketin Unsurları ile Limited Şirketlerde Pay ve Ortak Kavramları" (Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 2017, Yıl:7, Sayı:29) 136

⁶ Bununla birlikte, bu genel kuralın 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanundan kaynaklanan bazı istisnaları (AATHK m. 35) da bulunmaktadır.

⁷ Limited ortaklıkta ortaklık sözleşmesi ile ortaklara esas sermaye payının ödenmesinden başka ek ve yan edim yükümlülükleri yükletilebilmesi mümkün olduğundan, anonim ortaklığın aksine limited ortaklığın bir tek borç ortaklığı olmadığı belirtilmiştir. Bkz. Tekinalp (n 5) 21-03

rupa'sı hukukundaki gelişmelere⁸ hem de AET'nin 89/667 sayılı Yönergesi'ne uygundur⁹. Bir limited ortaklığa gerçek kişiler yanında, tüzel kişiler de ortak olarak katılabilirler. Kanun koyucu limited ortaklık ortakları bakımından TTK 573/1 hükmünde gerçek kişi, tüzel kişi veya ticaret ortaklıkları şeklinde bir ayırım yapmaksızın¹⁰ sadece “gerçek veya tüzel kişi” demekle yetindiğinden, limited ortaklık bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulabilir. Ortaklar gerçek veya tüzel kişi ya da ticaret ortaklığı olabilir¹¹. Ancak ortaklarının sayısı elliyi geçemez¹².

III. LİMİTED ORTAKLIKTA ÇIKARILMA

A. Çıkarılma Kavramı ve Mevcut Yasal Durum

Limited ortaklık bir sermaye ortaklığı olarak tanımlanmakla birlikte, şahıs ortaklıklarına özgü nitelikleri de bünyesinde barındıran bir türdür. Çıkma ve çıkarılma konusundaki düzenlemeler de limited ortaklığın şahıs ortaklıklarına özgü yanlarını gösterir¹³. Bu şekilde bir yapı, limited ortaklık ortakları arasında güçlü ve sıkı bir ilişki kurar. Bu yapı ticari başarı için önemli bir avantaj olmakla birlikte¹⁴, bu ilişkiler her zaman süreklilik arz etmeyebilir. Zamanla ortaklık yapısında çıkma ve çıkarılma gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Çıkma, bir ortağın kendi istek veya iradesi ile ortaklık ilişkisinden ayrılması, ortaklık sıfatının sona ermesidir. Buna karşılık çıka-

⁸ Peter Behrens, “Das neue GmbH-Recht aus deutscher und europäischer Perspektive”, in Das neue schweizerische GmbH-Recht (Hrsg. Peter Böckl/Peter Forstmoser Dike Verlag 2006) 144.

⁹ Feyzan Hayal Şehirali Çelik, “Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler” (Batider 2007, vol XXIV, Sa. 1) 164.

¹⁰ Belirtmek gerekir ki; İsviçre hukukunda 2020 değişikliğinden önce limited ortaklıkta ortakların niteliğini düzenleyen Art. 772 OR'de limited ortaklığın “bir veya birden fazla gerçek veya tüzel kişiler ya da ticaret ortaklıkları” tarafından kurulabileceği belirtilmekteydi. Ancak 2020 yılında anonim ortaklıklar hukukunda yapılan değişiklikler sırasında, limited ortaklıkta ortakların niteliği konusundaki Art. 772 OR hükmü yürürlükten kaldırılmıştır. Bkz. Obligationenrecht (Aktienrecht) Änderung vom 19. Juni 2020 (AS 2020 4005; BBl 2017 399).

¹¹ Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (3rd edn Adalet Yayınevi 2015) Nr. 5; Çamoğlu (n 5) 23

¹² Ortak sayısının bu sınırı aşması hususundaki tartışmalar açısından bkz. Şener (n 5) 21; Ertan Demirkapı, Limited Ortaklıkta Payın Devri (1st edn Güncel Yayınevi 2008) 485

¹³ Arthur Meier-Hayoz and Peter Forstmoser, Schweizerisches Gesellschaftsrecht (13th edn, Stämpfli Verlag 2023) § 18. 106

¹⁴ Direnç Akbay, TTK Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar alma Esasları, (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010) 229

rilma ortağın iradesi dışında ortaklıkla olan bağının kesilmesidir¹⁵. Çıkarılmada genel kurul veya mahkeme gibi başka bir irade tarafından ortağın ortaklık sıfatı elinden alınmaktadır.

Limited ortaklıkta çıkarılma halleri, çıkarılma sebeplerinin düzenlendiği yere (kaynağına) göre *yasal çıkarılma nedenleri* ve ortaklarca kabul edilen *iradi çıkarılma* halleri olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulabilir. Bir başka açıdan ise çıkarılma, yetkili irade dikkate alındığında *genel kurul kararı* veya bir *yargı kararı* ile çıkarılma olarak sınıflandırılabilir¹⁶. Kanuni çıkarılma nedenlerinin kaynağı mevcut yasal düzenlemelerdir. İradi veya sözleşmesel çıkarılma sebepleri ise ortaklık sözleşmesinde öngörülen hallerdir. Dolayısıyla çıkarılma ortaklık sözleşmesinde yer verilen bir düzenlemeye istinaden genel kurul kararıyla olabileceği gibi¹⁷, haklı sebeplerin varlığında mahkeme kararıyla da gerçekleşebilir¹⁸.

Anayasa Mahkemesi kararı, somut norm denetimi kapsamında iki kişilik limited ortaklıkta haklı sebeple çıkarma hususuna ilişkindir. Limited ortaklıkta bir ortağın çıkarılmasına ilişkin temel düzenleme olan TTK 640 hükmünde çıkarılma iki farklı olasılık bağlamında düzenlenmiştir: Birincisi, ortağın, ortaklık sözleşmesinde öngörülen sebeplerle ortaklıktan çıkarılması (TTK 640/1-2), ikincisi ise haklı sebebe istinaden ortaklıktan çıkarma için mahkemeye başvurulmasıdır (TTK 640/3).

Çıkarılma esasen ortaklıklar hukukunda geçerli olan ortaklığın devamlılığını sağlama veya ortaklığın ayakta tutulması ilkesiyle de bağlantılıdır. Amaç, ortaklığı ve diğer ortakları korumaktır¹⁹. Bu anlamda ortaklığın sahip olduğu çıkarma hakkı, tali nitelikte bir hak olarak görülmelidir. Ortaklığın ve ortağın menfaatinin başka şekilde korunması ihtimali kalmamışsa, son çare olarak çıkarma yoluna başvurulmalıdır. Ortaklık ilişkisinin devamını güçleştiren veya imkânsız hale getiren sorunun başka bir

¹⁵ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 8) Nr. 1677; Çamoğlu (n 5) 124; Nihat Taşdelen, Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih (1st edn, Yetkin Yayınları 2012), 207; Tuğba Özdoğan Daloğlu, Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2020) 85; Çebi (n 5) 253

¹⁶ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 5) 1677a; Çamoğlu (n 5) 125

¹⁷ Meier-Hayoz and Forstmoser (n 13) § 18. 108

¹⁸ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar and Mehmet Özdamar, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (5th edn Yetkin Yayınevi 2023) 424; Meier-Hayoz and Forstmoser (n 13) § 18. 106

¹⁹ Ayşe Şahin, “Yeni TTK’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi” Ersin Çamoğluna Armağan (1st edn, Vedat Kitapçılık 2013) 189

yolla giderilmesi mümkün olduğu hallerde çıkarmadan önce bu olanak değerlendirilmelidir.

B. Ortaklık Sözleşmesinde Yer Alan Bir Hükme İstinaden Genel Kurul Kararıyla Çıkarılma

Limited ortaklıkta, bir ortağın çıkarılabileceği sebepler ortaklık sözleşmesiyle düzenlenebilir (TTK 640/1; TTK 577/1-l)²⁰. Uygulamada “sözleşmesel çıkarılma” olarak da tanımlanan bu durum ortaklığın kuruluşunda sözleşmede yer alabileceği gibi, kuruluştan sonra yapılacak bir sözleşme değişikliğiyle de öngörülebilir²¹. Ortaklar bu şekilde ortaklığın devamlılığı açısından önemli gördükleri hususları aynı zamanda birer çıkarılma sebebi olarak ortaklık sözleşmesine ekleyebilir ve şahsında bu sebeplerden biri gerçekleşen ortağı da bu konuda ayrıca bir mahkeme kararı gerekmeksizin genel kurul kararıyla çıkarabilirler²². Ancak çıkarılma bu konuda özel bir sebep olmaksızın, yalnızca diğer ortakların takdirine bağlı bir genel kurul kararıyla sonuç doğurmaz²³.

Çıkarılma sebeplerinin ortaklık sözleşmesinde açık ve anlaşılır bir şekilde belirlenmesi gerekir. Hukuki güvenlik ve belirlilik açısından bu konuda genel düzenlemeler geçerli olmadığı gibi, belirsiz veya tartışmalı hükümlerin de dar yorumlanması gerekir²⁴. Sözleşmesel çıkarılma sebeplerinin kuruluştan öngörülmesi halinde her ortak aynı zamanda bu durumu

²⁰ Limited ortaklık sözleşmesinde bu yönde yapılacak düzenlemeler hususunda bkz. Hasan Karakılıç, Limited Ortaklık Sözleşmesi, (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2024) 420 vd.

²¹ Alman hukukunda limited ortaklık sözleşmesi açısından geçerli olan sözleşme özgürlüğü ilkesi bağlamında çıkarılma sebeplerinin, anonim ortaklıklar hukukunda bir ortağın ortaksal haklardan yoksun bırakılması hali olan ıskat (Squeeze-out) prosedürüne benzer bir çıkarılma halinin limited ortaklık sözleşmesi kapsamında da öngörülmesi mümkündür. Hans-Joachim Priester, “Squeeze-out per GmbH-Satzung” (GmbHHR 2019) 752.

²² Kendigelen and Kırca (n 5) 455

²³ Nitekim Yargıtay’a göre de; “...Ayrıca dava konusu 29.03.2013 tarihli genel kurul toplantısının 6. maddesinde davacı ...'ın ortaklıktan çıkarılmasına dair alınan kararla ilgili olarak mahkemece 6102 sayılı TTK'nun 640. maddesi uyarınca şirket anasözleşmesinde genel kurul kararı ile bir ortağın şirketten çıkarılabileceğine dair sebepler öngörülüp öngörülmediğine dair bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan, karar yerinde davanın ihraç kararı hiç tartışılmadan yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi de doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11.HD., 01/06/2017 tarih, 2016/4457 E., 2017/3287 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 5 Nisan 2026

²⁴ Rino Siffert, Marc Pascal Fischer and Martin Petrin, Stämpflis Handkommentar, GmbH-Recht (1st edn, Stämpfli Verlag AG 2008) Art. 776a, 26

bilerek ortaklığa katıldığından ve tüm ortaklarda sözleşmeyi imzalayacaklarından, bu konuda ortaklar arasında bir irade birliği de söz konusudur. Ancak çıkarılma sebeplerinin sonradan bir sözleşme değişikliği ile getirilmek istenmesi halinde, ortaklar açısından baştan öngörülemez bir durum ortaya çıkar. Bu durumda ortağın kendi iradesi dışında ortaklık sıfatının elinden alınması tehlikesi ve bu anlamda ilgili ortaklar aleyhine bir sonuç ortaya çıkacaktır²⁵. Bu nedenle, çıkarılma sebeplerinin sonradan öngörülmesine yönelik bir sözleşme değişikliği, ortaklık sermayesini temsil eden tüm ortakların genel kurulda oybirliğiyle alacakları bir kararla mümkündür (TTK 621/3). Kanuna sonradan eklenen bu fıkra²⁶ ile sonradan sözleşmeye eklenecek çıkarma sebepleri için oybirliği kuralı getirilmesinin önemli nedenlerinden birisi hiç şüphesiz çıkarmanın ortağın iradesi dışında sonuç doğuran bir husus olması, yansıra ortağın pay sahipliği sıfatı ile somutlaşan mülkiyet hakkına da yine ortağın iradesi dışında bir tür müdahale niteliğinde bir hukuki araç olmasıdır²⁷. Aksi durumda, çoğunluk pay sahipleri istedikleri zaman bir sözleşme değişikliğine gidip, örneğin azınlık veya münferit pay sahiplerini çıkarmaya yönelik keyfi hükümler dahi öngörebileceklerdir. TTK 621/3 hükmü aynı zamanda somut olayın özelliğine göre formüle edilmiş sözleşmesel çıkarılma sebeplerine yer verilmek suretiyle, çıkarma kurumunun kötüye kullanılmasını önlemeye yönelik bir düzenlemedir.

TTK 640/1'e göre ortaklık sözleşmesiyle öngörülen çıkarma sebeplerinin, TTK 640/3 hükmünde belirtildiği gibi bir haklı sebep teşkil etmesi gerekmez²⁸. TTK 640/3 hükmünde düzenlenen haklı sebeple çıkarmadan farklı olarak, ortaklık sözleşmesinde öngörülen çıkarılma sebeplerinin çıkarmayı haklı gösterip göstermediği hususu tartışılmaz. Bunlar mutlak

²⁵ Özdoğan Daloğlu (n 26) 85

²⁶ Bu değişiklik 2013 yılında 6495 sayılı Kanun ile hükmüne eklenmiştir. RG: 2.8.2013/28726

²⁷ Hükmüne bu fıkra eklenmeden önce, bu türden bir sözleşme değişikliği konusunda TTK 589/1 hükmünde öngörülen nisaplarla karar alınması gerekiyordu. Öte yandan, ortaklık sözleşmesinde yer alan çıkarılma sebeplerinin kaldırılması ihtimalinde ise, böyle bir düzenleme ortakların lehine bir durum yaratacağından, TTK 589/1 hükmü uyarınca sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararı ile ortaklık sözleşmesinde değişiklik yapılması bu konuda yeterlidir.

²⁸ Şener (n 5) 900; Kendigelen and Kırca (n 5) 462. TTK 640/1 ile TTK 640/3 arasındaki fark, 3.fıkırada limited ortaklık sözleşmesinde öngörülmemiş bile olsa bir sebebin niteliği itibarıyla kanundan hareketle haklı sebep sayılmasıdır. Tekinalp (n 5) 21-44

çıkarma halleridir²⁹. Ortaklık açısından haklı sebeple çıkarmaya ilişkin hükümler³⁰, sözleşmede bu yönde hüküm bulunmasından bağımsızdır (TTK 640/3). Ortaklık sözleşmesinde, bir ortağın çıkarılmasının öngörüldüğü hallerde, sözleşmesel çıkarılma sebebi olarak öngörülen durumların mutlak anlamda bir haklı sebep teşkil etmeleri gerekmez³¹. Bu durumda nelerin haklı sebep olduğunun ortaklık sözleşmesinde ayrıca belirtilmesi de gerekmez³². Bu konuda artık sebep açısından, onun haklı olması koşulu aranmaz³³. Çıkarılma hallerinin haklı ve bu anlamda ortaklık ilişkisini çekilmez hale getiren sebepler olması da gerekmez³⁴. Sözleşmesel çıkarma halleri bir anlamda mutlak çıkarma sebepleri olup, bunların ortaklık sözleşmesinde yer almasıyla esasen ortakların ortaklıkla olan ilişkisinin devamının mümkün olmadığı haller de önceden belirlenmiş olur³⁵. Bu şekilde ortaklar açısından ortak sıfatının ve ortaklığın devamlılığı hususunda bir tür hukuki güvenlik de sağlanmış olur.

Bir ortağın genel kurul kararı ile ortaklıktan çıkarılabilmesi için öncelikle ortaklık sözleşmesinde bu yönde bir hüküm gerekir. Bu konudaki

²⁹ Eğer bu şekilde ortaklık sözleşmesi ile öngörülen çıkarma yetkisinin kullanılması süre, çıkarılacak ortağın pay oranı ya da ortaklık kıdemi gibi bazı koşullara bağlanmışsa, çıkarılan ortak sadece bu şartların somut olayda oluşmadığını ileri sürebilir. Bkz. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 8) Nr. 1677d

³⁰ Bu anlamda pay sahibinin genel kurul kararı ile ortaklıktan çıkarılabileceği haller ortaklık sözleşmesinde öngörülebilir. Örneğin ortaklık amacının gerçekleşmesine engel olacak davranışlarda bulunma, bireysel veya azınlık haklarının sürekli kötüye kullanılması, bağlılık yükümlülüğünün birçok defa ihlal edilmiş olması gibi nedenler haklı neden sayılabilir. Rauf Karasu, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, (1st edn, Yetkin Yayınevi 2009) 169

³¹ Şener (n 5) 900

³² Lars Lawall, Das ungeschriebene Wettbewerbsverbot des GmbH-Gesellschafters (1st edn, Peter Lang AG 1996) 222

³³ Dolayısıyla, ortaklık sözleşmesinde yapılacak düzenlemede öngörülen çıkarılma sebeplerinin çıkarmayı haklı gösterip göstermediği tartışılmaz. Bu sebepler mutlak çıkarma sebepleridir. Diğer bir anlatımla, TTK 640/3'te düzenlenen haklı sebeple çıkarmadan farklı olarak bu nedenlerin haklı olup olmadığı tartışılmaz. Sadece bu sebeple çıkarma yetkisinin kullanılması (süre, çıkarılacak ortağın azami pay oranı gibi) bazı koşullara bağlanmışsa, çıkarılan sadece bu şartların oluşmadığını ileri sürebilir. Ersin Çamoğlu, "Limited Ortaklıktan Çıkarılma", (Batider 2014, vol XXX, S. 3) 7; Çebi (n 5) 254; Pulaşlı (n 8) 1049; Hamamcıoğlu (n 17) 268

³⁴ Haklı nedenle bir ortağın çıkarılmasının sözleşmede öngörülmesine gerek olmadığı yönünde bkz. Çebi (n 5) 65

³⁵ Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 18) 424; Şener (n 5) 766-767. Bu durumda uyuşmazlık mahkeme önüne geldiğinde, mahkeme tarafından yapılacak inceleme, sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediği ve bu sebeplerin TBK kapsamında hukuka uygun olup olmadığına yönelik olacaktır. Bilgili and Demirkapı (n 5) 770; Pulaşlı (n 8) 1048

yasal dayanaklar TTK 577/1-l ile TTK 640/1 hükümleridir³⁶. TTK 640/1'e göre, ortaklık sözleşmesinde, bir ortağın genel kurul kararı ile ortaklıktan çıkarılabileceği sebepler öngörülebilir. Aynı şekilde, “*Şirket Sözleşmesinde Öngörülmesi Şartıyla Bağlayıcı Olan Hükümler*” başlığını taşıyan TTK 577/1-l bendi, ortaklık sözleşmesine “*Ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin özel sebepleri gösteren hükümler*”in konulmasına olanak tanıdığından, ortaklık sözleşmesiyle bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasına yönelik hükümler getirilebilir³⁷. Bu durumda ortaklığa tanınan çıkarma hakkı ancak ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi halinde bağlayıcı olur. Bu hükümler ortaklık sözleşmesi dışında öngörülmüşse (pay sahipleri/ortaklar sözleşmesi gibi) ancak bir borçlar hukuku sözleşmesinin hükümlerini doğururlar. Ayrıca TTK 640/1 hükmü ile TTK 638/1 hükmü de bu sonucu teyit etmektedir³⁸.

Ortaklık sözleşmesinde çıkarılma için öngörülen sebeplerin kullanılması belirli koşullara da bağlanabilir³⁹. Örneğin, çıkarılacak ortağa çıkarma kararından önce bir ihtar gönderilmesi⁴⁰, genel kurulun çıkarma kararına karşı ortağa savunma hakkı tanınması, çıkarma sebeplerinin gerçekleşmesi halinde payın ortaklığa veya üçüncü bir kişiye devrinin istenebilmesi⁴¹ gibi koşullar getirilebilir.

Şüphesiz çıkarılma sebeplerinin sayım yoluyla tek tek belirlenmesi mümkün değildir. Ancak ortaklar açısından hukuki güvenlik ve özellikle de azınlık pay sahiplerinin korunması açısından ortaklık sözleşmesinde öngörülen çıkarılma sebeplerinin açık ve anlaşılır olması; belirsizlikten uzak, somut ve genel kurula bu konuda takdir hakkı bırakmayacak şekilde

³⁶ Her iki hükümden de anlaşılacağı üzere, ortaklık sözleşmesi ile ortaklığa çıkarma hakkının tanınıp tanınmaması hususu ihtiyaridir. Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde çıkarma hakkının öngörülmediği hallerde, ortaklık bir ortağı genel kurul kararı ile çıkaramaz. Bu durumda ortaklığın ortağı çıkarılabileceği tek yol, haklı sebeplerin varlığında mahkemeden ortağın çıkarılmasının talep edilmesidir.

³⁷ TTK 640 hükmünün madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, bu şekilde bir yandan ortaklığa ortaklık için önemli olan sebeplerin varlığı halinde ortağı çıkararak istediği ortamı yaratma olanağı tanınırken, diğer yandan ise sebeplerin sözleşmede belirtilecek olması nedeniyle ortak veya ortaklar açısından hukuki güvenlik sağlanmış olmaktadır.

³⁸ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 8) 677b; Özdoğan Daloğlu (n 26) 85

³⁹ Örneğin; süre, çıkarılacak ortağın azami pay oranı gibi. Çamoğlu (n 5) 7; Özdoğan Daloğlu (n 26) 91

⁴⁰ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 8) 1677e

⁴¹ Bilgili and Demirkapı (n 5) 771

belirlenmesi gerekir⁴². Bu konuda genel çıkarılma sebeplerine yer verilmemelidir⁴³. Açık olmayan, genel nitelikteki çıkarılma sebepleri çıkarılan ortak lehine, ancak ortaklık aleyhine olacak şekilde dar yorumlanmalıdır⁴⁴. Örneğin “*Bir ortak, ortaklık sözleşmesi kapsamında belirlenen yükümlülüklerini ihlal ederse ortaklıktan çıkarılır*” şeklindeki bir hüküm, genel nitelikte bir çıkarılma sebebidir. Ancak, “*Ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünü gereği gibi veya hiç ifa etmeyen ortak veya ortaklar ortaklıktan çıkarılır*” şeklinde bir kurala ortaklık sözleşmesinde yer verilebilir. Dolayısıyla hangi ortaksal yükümlülüğün (rekabet yasağı, ek ödeme, yan edim yükümü gibi) ihlalinde çıkarmanın söz konusu olacağı hususu, ortaklık sözleşmesinde açıkça belirtilmelidir. Aynı şekilde; “*Ortaklığın para, mal ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle haklarında kesinleşen mahkûmiyet kararı bulunan ortaklar ortaklıktan çıkarılır*” şeklinde bir düzenleme de ortaklık sözleşmesinde yer alabilir⁴⁵. Benzer şekilde ortaklık sözleşmesinde, rekabet yasağına aykırı davranışlar da çıkarılma hali olarak düzenlenebilir⁴⁶. Keza bir ortağın TTK 613 hükmüne aykırı olarak sır saklama yükümlülüğünü ihlali de bir çıkarılma hali olarak öngörülebilir⁴⁷.

Ortaklık sözleşmesinde öngörülen çıkarılma sebeplerinin ayrıca TBK 27 hükmüne aykırı olmaması gerekir. Çıkarma sebepleri belirlenir-

⁴² Bu durum çıkarılacak ortak açısından da önemlidir. Martin Nussbaum, Reto Sanwald and Markus Scheidegger, *Kurzkommentar zum neuen GmbH-Recht* (1st edn, Cosmos Verlag 2007) Art. 823 OR 4-7; Siffert, Fischer and Petrin (n 24) Art. 823. 5; Lukas Handschin and Christof Truniger, *Die neue GmbH* (2nd edn, Schulthess Juristische Medien 2006) § 15.b15

⁴³ Siffert, Fischer and Petrin (n 24) Art. 823. 5. Bu anlamda, çıkarma sebebi olarak ortaklık sözleşmesinde yer alan belirli yükümlülüklerin ihlali, ortağın payına haciz konulmuş olmasa dahi, sürekli bir şekilde şahsi alacaklıları tarafından hakkında icra takibi yapılması veya dava açılması, ortaklığın feshi için dava açılması, hastalık, kısıtlanma gibi haller kabul edilebilir. Bkz. Hanife Dirikkan Öztürk, *Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı* (1st edn, Yetkin Yayınları 2005) 49

⁴⁴ Şener (n 5) 899

⁴⁵ Soner Altaş, “Limited Şirket Ortağının Şirket Sözleşmesi veya Dava Yoluyla Şirketten Çıkarılması”, (REGESTA, vol VI, Sayı 2, 2021) 359

⁴⁶ Nussbaum, Sanwald and Scheidegger (n 42) Art. 823 OR 8; Siffert, Fischer and Petrin (n 24) Art. 823 OR. 5; Manfred Küng and Raphael Camp, *GmbH-Recht. Kommentar-Das revidierte Recht zur Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (1st edn, Orell Füssli 2006) Art. 823 OR Nr. 8. Ancak rekabet yasağını ihlalin ortaklar açısından bir sözleşmesel çıkarılma hali teşkil edebilmesi, rekabet yasağının ortaklık sözleşmesinde açıkça düzenlenmiş olmasına bağlıdır (TTK m. 613/2, TTK m. 577/1.g). Ayrıca bkz. Hasan Karakılıç, *Limited Ortaklıkta Rekabet Yasağı* (1st edn Onikilevha Yayıncılık 2019) 366-367

⁴⁷ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 8) Nr. 1707

ken, ortaklığın amacı ve ortaklar arasındaki ilişkiler de dikkate alınarak bunların nesnel, kabul edilebilir ve limited ortaklıkta eşit işlem ilkesine uygun⁴⁸ olmalarına dikkat edilmelidir⁴⁹. Ortaklık ilişkisi ile hiçbir ilgisi bulunmayan, tamamen kişisel nitelikteki hususlar (örneğin ortağın dini, etnik veya siyasi kimliği) çıkarılma sebebi olarak öngörülemez⁵⁰. Ayrıca, ortaklık sözleşmesinde çıkarma sebeplerinden birisinin gerçekleşmesi halinde, çıkarma yerine belirli bir süre içinde payın gerçek değeri üzerinden bir ortağa, üçüncü bir kişiye veya ortaklığa devrinin istenebileceği de öngörülebilir. Ortaklık sözleşmesinde öngörülen olay veya sebeplere dayanarak ortağın çıkarılmasıyla ortaklar arasındaki barışın korunması dışında, ortaklığın devamlılığı da sağlanmış olur⁵¹.

Yukarıda bahsi geçen hususlar da dikkate alınmak koşuluyla, ortaklık sözleşmesinde yer verilen çıkarılma sebeplerinden birisinin varlığı halinde, ilgili ortak genel kurulda alınacak bir karar ile ortaklıktan çıkarılabilir⁵². Genel kurul bu konuda devredilemez bir yetkiye sahiptir (TTK 616/2-f). Genel kurul kararı ile çıkarılan ortak, çıkarma kararına karşı, kararın kendisine tebliğinden itibaren üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesinde iptal davası açabilir⁵³. Üç aylık dava açma süresi çıkarma kararının ortağa noter aracılığıyla bildirilmesinden itibaren başlar (TTK 640/2). Görüldüğü üzere, ortaklık sözleşmesinde yer alan bir hükme istinaden çıkarma davasında, çıkarma kararını genel kurul vermektedir. Buna karşın aşağıda ayrıca incelenecek olan haklı se-

⁴⁸ Ancak burada eşitlik, mutlak anlamda eşitlik olarak anlaşılmamalıdır. Dolayısıyla, ortaklık ilişkisinde bazı ortaklarda bulunması önemli olan özelliklerin kaybının onlar açısından çıkarılma sebebi olarak öngörülmesi eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Bkz. Öztürk Dirikkan (n 43) 50

⁴⁹ Taşdelen (n 15) 216; Tekinalp (n 5) 21-44; Çebi (n 5) 254; Öztürk Dirikkan (n 43) 50

⁵⁰ Ancak özellikle aile tipi veya yakın aile bireyleri arasında kurulmuş limited ortaklıklar açısından bu türden nitelikler ortaklığın işleyişi açısından önem taşıyabilir. Böyle bir ihtimalde bu sebeplerin ortaklık sözleşmesinde çıkarılma sebepleri arasında öngörülmesi hususunda bkz. Öztürk Dirikkan (n 43) 49. Benzer şekilde, tüm aile şirketleri açısından uygun olmamakla birlikte, aile şirketlerinin yapısı gerektiriyorsa, aile üyeliğinin kaybının da bir sözleşmesel çıkarma sebebi olarak öngörülebilir. Hamamcıoğlu (n 17) 268

⁵¹ Pulaşlı (n 8) 1050

⁵² Bu hususta daha ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. Çamoğlu (n 5) 6; İsmail Özgün Karaahmetoğlu, “TTK m. 636/3 ile TTK m.640 Hükümleri Arasındaki İlişkiye Dair Bir İnceleme” (Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, vol IX, S. 2) 105 vd.

⁵³ Genel kurul kararı ile çıkarılan ortağa dava hakkı tanınması, genel kurulun v bu anlamda ortakların çıkarma yetkisini kötüye kullanmasını engellemek için önem kazanır. Bu hususta bkz. Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 18) 424

bepile çıkarmada genel kurul çıkarma kararı aldıktan sonra, ortaklık, çıkarma davası için mahkemeye başvurmaktadır.

Ortaklık sözleşmesinde yer alan sebeplerle çıkarma etkilerini iç ilişkide TTK 640/2 hükmü gereğince genel kurul kararının noter aracılığıyla ortağa tebliği anından itibaren gösterir. Buna karşılık mahkeme kararıyla çıkarma durumunda, karar iç ilişkide hukuki etkilerini ancak kesinleşmeyle birlikte doğurur⁵⁴. Ayrıca çıkarma sonucunda verilen karar yenilik doğurucu olduğundan, etkisi de ileriye doğru (*ex nunc*) olacaktır. Mahkeme kararının kesinleşmesiyle birlikte, kararın yenilik doğurucu etkisi de ortaya çıkar⁵⁵. Ortak bu andan itibaren ortak sıfatını kaybeder ve ortak olarak kendi haklarının icrası için sahip olduğu yetkisi de haliyle ortadan kalkar⁵⁶.

C. Haklı Sebeple Çıkarılma

TTK 640/3 hükmü ile ortaklığa, haklı sebeplerin varlığında bir ortağı ortaklıktan çıkarmak için dava açma hakkı da tanımıştır. Ortaklığın devamı ve ortaklar arasındaki uyumun sağlanması, bir ortağın davranışı veya kişiliğinden kaynaklanan sebepler nedeniyle imkansızlaşmakta veya ciddi biçimde tehlikeye düşüyorsa diğer ortakların buna yol açan ortağı ortaklıktan çıkararak ortaklık ilişkisinin devamlılığını ve aynı zamanda ticari faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamaları da mümkün olur. Ortaklığın haklı sebeplerle bir ortağı çıkarma hakkı da ortakların haklı sebeplerle çıkma hakları gibi sözleşme ile ortadan kaldırılamaz⁵⁷.

Haklı sebepler nedeniyle bir ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi için ortaklık sözleşmesinde bu yönde bir hükmün varlığı gerekmez. Bu ortaklığa bir anlamda kanunen tanınmış bir haktır⁵⁸. Ayrıca bu hak ortaklık sözleşmesiyle de sınırlandırılmaz. Keza haklı sebebe dayalı çıkarma davası için ortaklık sözleşmesinde öngörülen çıkarılma sebeplerinden herhangi birisinin gerçekleşmesi de zorunlu değildir. Çıkarılma açısından ortağa

⁵⁴ Siffert, Fischer and Petrin (n 24) Art. 823 OR. 4; Nussbaum, Sanwald and Scheidegger (n 42) Art. 823 OR 16

⁵⁵ Pulaşlı (n 11) 112; Çamoğlu (n 5) 15

⁵⁶ Üçüncü kişilerle ilişkiler bakımından, bir ortağın ortaklıktan çıkması veya çıkarılmasının ticaret siciline tescil veya ilanı da gerekir (TTK 31; TTK 598/1). Çıkma ve çıkarılma hali, dış ilişki bakımından iyi niyetli üçüncü kişilere karşı tescil ve ilan tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğurur (TTK 598/3).

⁵⁷ Haklı sebeplerle ortağın ortaklıktan çıkarılmasını dava hakkı ortaklığa tanınmış bir hak olup, bunun kullanılıp kullanılmaması da tamamen ortaklığın takdirine kalmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki; haklı sebep var olduğu sürece ortaklığın çıkarma davası açma hakkı da vardır. Bkz. Pulaşlı (n 11) 102

⁵⁸ Pulaşlı (n 11) 101-102

isnat edilebilecek bir haklı sebebin varlığı⁵⁹ gerek ve yetiştir. Bu anlamda, çıkarılma konusunda ortaklık sözleşmesinde herhangi bir hüküm bulunsun veya bulunmasın, haklı sebebe istinaden ortağın ortaklıktan çıkarılması mahkemeden her zaman talep edilebilir (TTK 640/3).

Haklı sebep gerek şahıs ortaklıkları gerek bünyesinde kişisel unsurları da barındıran limited ortaklık bakımından genel bir çıkarılma sebebi olması dışında, aynı zamanda mevcut ekonomik düzenin de devamlılığını sağlayan bir araçtır⁶⁰. Haklı sebeple çıkarma davası ortaklığın devamlılığı açısından önem arzeden, istisnai bir yoldur. Haklı sebeple çıkarmada dava hakkı ortaklığa tanınmış olup, bu hak ortaklık sözleşmesiyle sınırlandırılmaz veya kaldırılamaz. Sözleşmesel çıkarılma halleri aynı zamanda ortaklık sözleşmesinde de zaten yer aldığından, ortak veya ortaklar hangi durumlarda böyle bir yaptırım ile karşılaşacaklarını baştan bilirler. Sözleşmesel çıkarılma halleri ile haklı sebeple çıkarılma halleri arasındaki esas farklılık, ortaklık sözleşmesinde yer alan çıkarılma sebepleri objektif açıdan haklı olsun veya olmasın, bunların bir ortağın şahsında gerçekleşmesi halinde bir çıkarılma nedeni olduğu olgusunun baştan kabul edilmiş olmasıdır. Bu sebepler herhangi bir ortak bakımından ortaya çıkmışsa, gerçekten de bir haklı sebep teşkil edip etmedikleri hususu artık tartışma konusu olmaz⁶¹. Ancak haklı sebeple çıkarma davasında öne sürülen hususlar ortaklığın işleyişinde zamanla gerçekleşen ve ortaklığın işleyişini zorlaştıran hususlar olduğundan, bunların gerçekten de böyle bir sonuç

⁵⁹ Haklı sebep kavramı, limited ortaklığa ilişkin hükümler arasında açıklanmamaktadır. Bununla birlikte, haklı sebep tanımlanırken kollektif ortaklığa ilişkin TTK'nin 245. ve 255. maddelerinden yararlanılabilir. Buna göre haklı sebep, objektif iyi niyet kurallarına göre ortaklık ilişkisinin devamını çekilmez kılan hukuki bir olgudur. Bu olgu, ortağı ortak olmaya yönelten sebeplerin ortadan kalkması, ortaklık amacının gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi ya da güçleşmesi nedeniyle ortaya çıkabilir. Haklı sebebin kaynağı bir ortağa ilişkin olabileceği gibi, ortaklar arası ilişkiler ya da ortaklığın iç işleyişi bağlamında da gerçekleşebilir. Ancak bu konuda ileri sürülen olayların haklı sebep teşkil edip etmediğini, somut olayın özelliklerine göre hâkim takdir edecektir. Esra Cenkçi, "Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)", (Ankara Barosu Dergisi 2018/4) s. 8-9; Taşdelen (n 15) 180; Hanife Dirikkan Öztürk, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı (1st edn, Yetkin Yayınları 2005) 43-45

⁶⁰ Kendigelen and Kırca (n 5) 466

⁶¹ Ancak Tekinalp/Çamoğlu, sözleşmesel çıkarma sebeplerinin nesnel açıdan haklı sebep niteliğinde olması gerektiğini belirtmiştir. Yazarlara göre, Kanun somut olayın özelliklerine göre formüle edilmiş sözleşmesel çıkarma sebeplerini TK 621/3 ile önlediğine göre kuruluş sözleşmesinde de aynı kural yürür. Bkz. Tekinalp and Çamoğlu, TK m. 640/1 altındaki açıklayıcı not.

yaratan sebepler olup olmadığı değerlendirilir. Ayrıca çıkarma nedeni olarak haklı sebepler, somut koşullarda ortağın çıkarılmasını adil veya hakaniyete uygun gösteren nedenlerdir⁶².

TTK m. 616/1-h hükmüne göre haklı sebeple çıkarma davası açılabilmesi için öncelikle bir genel kurul kararı gerekir. Çıkarma konusundaki karar aynı zamanda genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır. Ayrıca, burada bahsi geçen genel kurul kararı TTK 621/1-h hükmüne göre “önemli kararlar” arasında sayıldığından; “*temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması*” koşuluyla alınabilir. Kanunda öngörüle nisap ile bir genel kurul kararı alınamadığı takdirde, mahkemeye başvuru hususunda da sorun yaşanacaktır.

Limited ortaklıklar hukukunda haklı sebep konusunda kanunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak ortağın, ortaklıktan çıkarılması için gereken temel koşul haklı sebep olduğundan, haklı sebep kavramı değerlendirilirken, limited ortaklığın genelde az ortaklı ve ortaklar arasındaki iş birliği ve güvenin ve bu anlamda ortakların şahsının da öne çıktığı karma nitelikli bir ortaklık türü olduğu hususu gözden kaçırılmamalıdır⁶³. Bu anlamda haklı sebep, çıkarılacak ortağın şahsı veya davranışı bağlamında söz konusu olur⁶⁴. Mahkeme haklı sebep kavramını değerlendirirken, kanunda haklı sebebi tanımlayan ve başlıca örneklerini gösteren kollektif ortağın haklı sebeple çıkarılması hususundaki TTK 245 hükmünü de örnekseme yoluyla uygulayabilir⁶⁵. Ortak, eğer şahsında veya davranışında ortaya çıkan sebepler nedeniyle ortaklığın amacına ulaşmasını imkânsız kılıyor veya önemli ölçüde güçleştiriyorsa veya ortağın şahsı ve davranışı onun ortaklıkta kalmasını diğer ortaklar bakımından katlanılmaz hale getiriyorsa, somut olay bağlamında bir haklı sebepten söz edilebilir.

Çıkarılma konusundaki haklı sebepler ortağın şahsından kaynaklanan ve ortağa isnadı mümkün olan (subjektif) haller açısından değerlendirilmelidir⁶⁶. Buna karşın, ağırlıklı olarak limited ortaklıkla ilgili olan nes-

⁶² Bu anlamda haklı sebep kesin unsurlarla tanımlanabilen bir kavram olmayıp, haklı sebebin belirlenmesi her olayın somut koşullarında değerlendirilmek üzere, hâkimin takdirine bırakılmıştır. Çamoğlu (n 5) 131

⁶³ Çamoğlu (n 5) 136

⁶⁴ Siffert, Fischer and Petrin (n 24) Art. 823 OR.5

⁶⁵ Bkz. Yukarıda dipnot 59'daki açıklamalar.

⁶⁶ Yargıtay uygulamasında da haklı sebep kabul edilen hallere örnek olarak; ortağın, ortaklık müdürüne karşı şiddet uygulaması ve şirkete ait kıymetli evrakı iade etmemesi, bir ortağın ortaklığın yönetim işlerini yürütemeyecek derecede hasta olması, aynı za-

nel (objektif) olgular, çıkarılma konusunda haklı sebep olarak kabul edilmemelidir⁶⁷. Bu anlamda ortağın şahsından kaynaklanan haklı sebeplere örnek olarak bir ortağın kendisine düşen ortaklık yükümlülükleri (örneğin ek ödeme veya yan edim yükümlülükleri) yerine getirmemesi, bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi gösterilebilir⁶⁸. Aynı şekilde bir ortağın davranışları ortaklığın faaliyetlerini aksatıyor, ortaklar arasındaki karşılıklı güveni ortadan kaldırıyor bu halde de çıkarılma söz konusu olacaktır.

Haklı sebebin ortağın kusurundan kaynaklanması gerekmez⁶⁹. Ancak ortağın kusurlu olması, özellikle ağır kusurun varlığı, somut durumun haklı sebep olarak nitelendirilmesini kolaylaştırır. Öğretide Çamoğlu'na göre, mahkeme bu konuda haklı sebebin meydana gelmesinde diğer ortakların da kusurunun bulunup bulunmadığı hususunu da değerlendirmelidir. Bu anlamda, kusurun ağırlığı kendisinde olan ortağın, diğer ortakların çıkarılması talebinde bulunması dürüstlük kuralına aykırı olur. Bu husus özellikle iki ortaklı limited ortaklıklarda ayrıca önem kazanır. İki ortaklı bir limited ortaklıkta mahkeme, çıkarılmak istenen ortağın haklı sebebi kendi kusuru ile yaratıp yaratmadığını ve (kusura dayanmasa dahi) ağırlıklı olarak haklı sebebin bu ortağın şahsından kaynaklanıp kaynaklanmadığı hususunu da değerlendirmelidir⁷⁰. Ancak çıkarılma davası resen araştırma ilkesine tabi bir dava olmadığından, böyle bir iddia davalı (çıkarılacak) ortak tarafından öne sürülmediği takdirde, mahkeme tarafından kendiliğinden araştırılmasına gerek yoktur. Mahkeme çıkarılma kararında bahsi geçen hususun objektif açıdan haklı sebep teşkil edip etmediğini incelemelidir. Bununla sınırlı bir inceleme yapılmalıdır.

Haklı sebeple çıkarma davasında mahkeme, sadece genel kurul kararında bahsi geçen sebeplerin ortağın çıkarılması için yeterli olup olmadığını denetler. Bu nedenle, dava sırasında genel kurul kararında belirtilen-

manda müdür olan ortağın rekabet yasağını ihlal etmesi, karşılıklı güveni ortadan kaldıran davranış olarak bir ortağın diğer ortaklar hakkında asılsız suç duyurusunda bulunması, ortaklığa karşı bağlılık yükümlülüğünün ihlali, ortaklığın borca batık hale getirilmesi ve faaliyet alanında kişisel menfaat sağlanması, müdür olan ortağın şirkette uygunsuz davranışlarda bulunması gibi örnekler verilebilir. bkz. Yargıtay 11 HD, 14.04.2021 tarih, 2020/7466 E., 2020/3644 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 05 Nisan 2026

⁶⁷ Şener (n 5) 775-776; Öztürk Dirikkan (n 43) 71; Kendigelen and Kırca (n 5) 470

⁶⁸ Öztürk Dirikkan (n 43) 68-70; Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 18) 425

⁶⁹ Örneğin, bir ortağın devamlı hastalık veya kısıtlanma gibi ortaklıktaki görevlerini yerine getirme yeteneğinden yoksun kalması da somut olayın özelliğine göre çıkarılma için yeterli sebep teşkil eder.

⁷⁰ Çamoğlu (n 5) 138

lerden başka hususlar da eklenerek ortağın çıkarılması talep edilemez. Bu durum hukuki güvenlik ve keyfi davranışların önlenmesi açısından önemlidir. Genel kurul kararından sonra ilgili ortağın şahsında çıkarılmayı gerektirecek türden başka haklı sebepler de ortaya çıkmışsa, bunlar ancak ayrı bir genel kurul kararı ve davanın konusu olabilir. Yargılama aşamasında genel kurul kararında belirtilen haklı sebepler dışında, sonradan ortaya çıkan başka sebeplerin de ileri sürülmesi iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağına aykırı olduğu gibi (HMK 141) çıkarılacak ortağın genel kurulda açıklama yapma ve kendini savunma olanağı da söz konusu olmayacaktır.

Haklı sebeple çıkarılma, ortağın şahsından kaynaklanan sebeplerin varlığı kapsamında gerçekleştiğinden, ortak çıkarıldığı zaman, çıkarılma kararı da ortağın tüm esas sermaye payları açısından hüküm ve sonuç doğurur.

IV. ÇIKARILMA HUSUSUNDA GENEL KURUL KARARI SORUNU

A. Genel Kurul Kararı ve Nisap Sorunu

Bir ortağın haklı sebeple çıkarılmasını talep hakkı ortaklığa aittir. TTK 640/3 ortağın haklı sebeple çıkarılmasını, ortaklığın istemine bağlamıştır. Kanun koyucu, ortaklığın istemi kavramı ile limited ortaklığın, ortağın çıkarılması amacıyla mahkemeye başvurma iradesini (kararını) kastetmektedir. Bu yetki genel kurulun devredilemez yetkilerinden birisidir (TTK 616/1-h). Bu konuda başka bir kişi veya organın görevlendirilmesi mümkün değildir. Çıkarma istemiyle mahkemeye başvurabilmek için genel kurul kararı aranmasının ve bu yetkinin genel kurula bırakılmasının gerekçelerinden birisi de ortağın çıkarılmasının bir anlamda ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesi ve bu anlamda ortaklar arası ilişkiye önemli ölçüde müdahale niteliğinde bir karar olmasıdır⁷¹.

Ortaklıklar hukukunda çıkarma sadece şirket ortaklarını ilgilendiren ortaklık içi bir sorun olarak değerlendirilmemelidir. Çıkarma kararı ortağın ortaklık ilişkisinden doğan hukuki konumuna önemli bir müdahale olduğu gibi limited ortaklığın bünyesini doğrudan etkileyen bir karardır. Çıkarma aynı zamanda bu kararın sonucu olan ayrılma akçesini talep hakkı da doğurduğundan, ortaklık malvarlığı ve bu anlamda alacaklıları da ilgilendiren bir karardır⁷². Bu nedenle kanun koyucu çıkarılmayı genel

⁷¹ Çamoğlu (n 5) 132.

⁷² Çıkarılma halinde ortaklık, çıkarılan ortağın sermaye payının gerçek değerine denk bir tutarı ortağa ödemek durumunda kaldığından (TTK 641/1), bu durum ortaklarının so-

kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasında saydığı gibi, bu konuda alınacak genel kurul kararını da limited ortaklıkta önemli kararlar arasında saymıştır. Ayrıca, ortaklık sözleşmesi değiştirilerek somut olaya göre formüle edilmiş keyfi çıkarma sebeplerinin ortaklık sözleşmesine konularak, çıkarma kurumunun kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla, ortaklık sözleşmesine sonradan eklenecek çıkarılma hususundaki düzenlemeler için oybirliği şartı getirmiştir (TTK 621/3).

TTK 621/1-h hükmüne göre, bir ortağın haklı sebepler nedeniyle şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması ve bir ortağın şirket sözleşmesinde öngörülen sebepten dolayı şirketten çıkarılması *önemli kararlar* arasında sayılmış ve ağırlaştırılmış yeter sayıya tabi tutulmuştur⁷³. TTK 621/1'de bu konuda gerekli nisap açıkça hükme bağlandığından, çıkarmayı düzenleyen TTK 640/3'te bu konuda ayrıca bir hükme yer verilmemiştir. Limited ortaklıkta önemli kararlar, *genel kurulda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması* hâlinde alınabilir. Kanunda öngörülen nisapla alınacak bir genel kurul kararından sonra, ortaklığın yönetim ve temsil organı olan müdürler ortaklık adına ilgili ortağın haklı sebeple çıkarılmasını mahkemeden talep edecektir. Çıkarma mahkeme kararı ile gerçekleşeceğinden, genel kurul kararı üzerine mahkemeye başvurma, bir başka deyişle davacı sıfatı burada limited ortaklık tüzel kişiliğine aittir. Ortaklar kural olarak bu hususta dava açamazlar⁷⁴. Ancak ortaklık adına davanın ortaklığın yönetim ve temsil organı olan müdür/müdürler tarafından açılması ve ortaklığın bunlar tarafından temsili gerekir⁷⁵.

rumluluğu, kural olarak taahhüt ettikleri esas sermaye payını ödemekten ibaret olan (tek borç ilkesi) ve borçlarından dolayı yalnızca kendi malvarlığıyla sorumlu bulunan sermaye ortaklıklarında, ortaklıkla iş veya işlem yapan başta alacaklılar olmak üzere üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması bakımından sorun yaratmaktadır. Esasen bu hususu da dikkate alan kanun koyucu, limited ortaklık ortağının çıkarılması durumunda, ortaklığın edinebileceği paylarına ilişkin sınırı yükseltmiş, ancak bu payların itibari değerlerinin toplamının en fazla ortaklık sermayesinin yüzde yirmisi olabilmesine izin vermiştir (TTK 612/1).

⁷³ Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 18) 424

⁷⁴ Nussbaum, Sanwald and Scheidegger (n 42) Art. 823 OR 5.

⁷⁵ Emine Özdamar, Limited Şirkette Ayrılma Akçesi (1st edn, Onikilevha Yayıncılık 2023)76. Eğer çıkarılmak istenen ortak aynı zamanda müdürse dava, varsa diğer müdürler tarafından açılır. Ancak çıkarılacak ortak aynı zamanda ortaklıkta tek müdürse ve genel kurul onu görevden alarak (TTK 630/1) yerine yeni bir müdür atamamışsa dava, bir ilgilinin başvurusu üzerine bu görevi yerine getirmek üzere mahkeme tarafından TMK 426/III uyarınca atanacak bir temsil kayyımı tarafından açılır. Çamoğlu (n 5) 135

Hukuk güvenliğinin sağlanması amacıyla çıkarma konusundaki karar hâkime verilmiştir. Mahkeme bu konuda öncelikle çıkarma talebi bakımından usulüne uygun olarak alınmış bir genel kurul kararının olup olmadığını araştırır⁷⁶. Genel kurul kararı bir anlamda dava şartı niteliğindedir. Mahkeme bu koşulun yerine getirildiğini belirledikten sonra işin esasına girer ve genel kurul kararında gösterilen sebeplerin çıkarılma açısından haklı sebep teşkil edip etmediği hususunu değerlendirir ve kararını verir.

B. Yargıtay Uygulaması

Yargıtay kararlarında iki ortaklı limited ortaklıklarda ortak sayısı yönünden nisabın sağlanmasının mümkün olmaması nedeniyle çıkarma davasının açılmayacağı kabul edilmektedir⁷⁷. Özellikle iki kişilik limited ortaklıklar bakımından Yargıtay uygulaması farklıdır⁷⁸. Yargıtay'ın bu konudaki kararlarına bakıldığında, iki ortaklı limited şirketlerde TTK 621/1'de aranan nitelikli çoğunluğun (ortak sayısının üçte ikisi ve sermaye çoğunluğu) sağlanamayacağı yönündedir. Mahkeme bu konuda iki kişilik limited ortaklıklarda bir ortağın diğerini haklı sebeple çıkaramayacağı görüşündedir. Yüksek Mahkeme'nin bu nisabı, oy ve sermaye payına göre değil daha çok "ortak sayısı" açısından değerlendirdiği sonucu çıkmaktadır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin (HD) bu konudaki kararlarına bakıldığında, mahkeme, iki ortaklı limited şirketlerde, çıkarılma davası açılabilmesi için tek ortak tarafından TTK 621/1-h hükmü uyarınca ağırlıklı

⁷⁶ Çıkarma davası için genel kurul kararı bir dava şartı olduğundan, mahkeme bu yönde bir kararın varlığını arayacaktır. Eksiklik halinde ise öncelikle koşulun yerine getirilmesi için davacı ortaklığa kesin nitelikte bir süre vermeli, bu süre içinde koşul sağlanmazsa, çıkarma davasını usulden reddetmelidir (HMK 115/2). Bkz. Yargıtay 11. HD. 05.06.2017 tarih ve 2016/709 E., 2016/3376/K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 06 Nisan 2026; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 03.12.2020 tarih, 2020/1157 E., 2020/5689 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 06 Nisan 2026

⁷⁷ Yargıtay 11. HD. 13/12/2017 tarih ve 2016/4753 E., 2017/7190 K, <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026; Yargıtay 11. HD. 17/6/2020 tarih ve 2019/3224 E., 2020/2963 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

⁷⁸ Öğretide Yıldırım TTK Tasarısı döneminde savunduğu doktora tezinde TTK'daki yeni düzenlemeler karşısında iki kişilik limited ortaklıklarda çıkarılmanın mümkün olmayacağını belirten ve öğretide eleştirilen Yargıtay'ın bu yöndeki içtihadının, Kanun yürürlüğe girdikten sonra geçerliliğini sürdürmesinin mümkün olmayacağını belirtmekle birlikte, arada geçen zaman zarfında yazarın bu görüşüne istinaden ortaya koyduğu beklentinin ise gerçekleşmediği görülmektedir. Bkz. Ali Haydar Yıldırım, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (1st edn, Dora Yayınevi 2013) 282

nisapla karar alınmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Örneğin, Yargıtay 11. HD'nin 13.12.2017 tarih ve 2016/4753-7190 sayılı kararında⁷⁹; “...öte yandan limited şirketlerde bir ortağın haklı nedenlerle şirket ortaklığından çıkarılması için, 6102 sayılı TTK'nın 640/3, 621/1-h maddeleri gereğince, ağırlıklı nisap ile alınmış bir genel kurul kararının varlığının dava şartı olarak öngörülmüş olması nedeniyle, iki ortaklı limited şirketler bakımından bu şartın tahakkukunun mümkün bulunmamasından ötürü, somut davanın dinlenemez nitelikte olmasına göre, davacı şirket müdürünün vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir.”

Yargıtay 11. HD'nin 10.06.2019 tarih ve 2017/5410 E., ve 2017/4147 K., sayılı kararında⁸⁰ da benzer yaklaşım söz konusudur. Her iki kararda da TTK 621/1-h hükmüne göre karar alınamayacağı belirtilmekle birlikte, bu konuda hukuki bir gerekçe yer verilmemiştir. Aynı şekilde Yargıtay 11. HD'nin 05.06.2017 tarih ve 2016/709 E., 2016/3376/K., sayılı kararında⁸¹ da TTK 621/1 hükmü uyarınca sermaye payı ve ortak sayısı yönünden çoğunluk arandığı sonucu çıkmaktadır⁸². Keza, Yargıtay 11.

⁷⁹ Yargıtay 11. HD'nin 13.12.2017 tarih ve 2016/4753 E., 2017/7190 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 05 Nisan 2026

⁸⁰ “...davalı ...'nın davacı şirket ortaklığından TTK'nın 640. maddesi gereğince çıkarılmasına, çıkarılan ortak davalı ...'na, davacı şirketteki %25 hissesinin ancak %20 hissesini iki yıl içinde elden çıkarmak koşulu ile şirkete devrine ve bu suretle davacı şirket tarafından iktisabına, davalıya ait bakiye şirket hissesinin davacı şirket tarafından iktisabında ise TTK'nın 612. maddesi gereğince davacı şirketin ortaklar kurulu yetkili olmakla ortaklar kurulunca alınacak karar ile belirlenmesine dair verilen kararın davalı vekilince temyiz edilmesi üzerine karar Dairemizce bozulmuştur.

...esasen davacı şirketin iki ortaklı bir limited şirket olmasına, 6102 sayılı TTK'nın 616/1-h ve 621/1-h bentleri çerçevesinde iki ortaklı limited şirkette davalı ortağın haklı nedenlerle şirketten çıkarılması talebiyle mahkemeye başvurulması için alınan ortaklar kurulu kararının karar nisabını taşımaması nedeniyle davanın dava şartı yokluğundan reddinin gerekmesine göre...”. Yargıtay 11. HD., 10.06.2019 tarih, 2017/5410 E., 2017/4147 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 06.Nisan 2026

⁸¹ Yargıtay 11. HD. 05.06.2017 tarih ve 2016/709 E., 2016/3376/K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 07 Nisan 2026

⁸² “TTK m. 621/1-h uyarınca, limitet ortaklıktan çıkarma isteğiyle mahkemeye başvurmak için şirket genel kurulunun, hem sermaye payı, hem de ortak sayısı yönünden niteklilikli çoğunluk oyu aranmakta ise de, bu hükmün iki ortaklı şirketler yönünden uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Zira, iki ortaklı şirketlerde haklı sebeple çıkarma için 2/3 oy çoğunluğunun sağlanması imkansızdır. O nedenle iki ortaklı şirketlerde, şirket genel kurulunun herhangi bir işlevinin olması düşünülmemelidir, 2/3 oy oranını sadece ortak sayısı en az üç olan ortaklıklar yönünden kabul edilmeli, oy miktarı 2/3 ten fazla olan bir ortağın diğerine haklı sebeple ortaklıktan çıkarma davası açabilme hakkının olduğu kabul edilmelidir (O. H. Şener, Ortaklıklar Hukuku, s.725). Nitekim 6762 sayılı

HD'nin 2.10.2018 tarih, 2018/3813 E., 2018/5914 K., sayılı kararına bakıldığında da bu tutumun devam ettiği görülmektedir⁸³. Bu kararda iki ortaklı bir limited ortaklıkta sadece bir ortağın genel kurula katılıp sermaye artırımına karar vermesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Karar metninden anlaşıldığı kadarıyla toplantıya katılmayan ortak %10 paya, ortaklık iki ortaklı olduğu için de toplantıya katılıp karar alan ortak ise %90 paya sahiptir. Bu durumda hâkim ortak TTK 621/1'de öngörülen toplantı ve karar nisabını tek başına sağlamaktadır. Ancak mahkeme bu konuda ortakların esas sermaye paylarının oranları konusunda herhangi bir ayrıma girmeden, iki kişilik limited ortaklıklarda bir ortağın nisabı tek başına sağlayamayacağına karar vermiştir. Oysa bu olayda TTK 621/1'deki nisap açısından herhangi bir sorun söz konusu değildir.

Benzer şekilde, YHGK'nın 05.07.2023 tarihli, 2022/63 E., ve 2023/722 K., sayılı kararında, asıl davanın (ortaklıktan çıkma talebi) haklı nedenlere dayandığının kabul edilmesine rağmen, karşı dava (ortaklıktan çıkarma) özelinde, çıkarma davası açısından usulüne uygun alınmış bir genel kurul kararı olmadığından, karşı davanın esasına girilemeyeceği belirtilmiştir⁸⁴. Yargıtay, iki ortaklı, eşit paylı limited şirketlerde, bir orta-

TTK m. 551 zamanında da, ortaklar kurulunda ekseriyetle karar alınması şartına rağmen, öğretide, bir ortağın, diğer ortağın çıkartılması için mahkemeye başvurabileceği kabul edilmiş, şirketin tek ortağa inmesi halinde feshinin gündeme geleceğine işaret edilmiştir (İ. Doğanay, TTK, II Cilt, s.1490-1491, 1380)." Bkz. Yargıtay 11. HD. 05.06.2017 tarih, 2016/709 E., 2016/3376/K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 8 Nisan 2026

⁸³ "...Davacı vekili, davalı şirketin iki ortaklı olduğunu, müvekkilinin %10 paya sahip olduğunu, davalı şirketin 04/12/2014 tarihinde olağanüstü genel kurul toplantısının yapıldığını, müvekkilinin bu toplantıya katıldığını, (...) 04/12/2014 ve 04/02/2015 tarihli olağanüstü genel kurul toplantılarında alınan tüm kararların iptaline karar verilmesini istemiştir.

(...)6102 sayılı ...'nın 621. maddesinin 1.d bendi uyarınca esas sermayenin artırılmasına ilişkin genel kurul kararlarının temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabileceği ve 2 ortaklı limited şirketlerde ortaklardan sadece birinin iştiraki ile toplanan genel kurulda esas sermayenin artırılmasına dair bir karar alınamayacak olmasına ve alınmış ise de yoklukla malul bulunmasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir (...)" Yargıtay 11. HD., 2.10.2018 tarih, 2018/3813 E., 2018/5914 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

⁸⁴ "...TTK'nın 621. maddesi uyarınca şirket ortağının şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması konusundaki genel kurul kararlarının temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabileceği öngörülmüş olup 2 ortaklı limited şirketlerde ortaklardan sadece birinin iştiraki ile toplanan genel kurulda kanunda aranan nitelikte çoğunluğun sağlanamayacak olması karşısında mezkûr karar yok hükmündedir.

ğın kanunda öngörülen karar yetersayısını sağlayamayacağını; bu nedenle diğer ortağın çıkarılması talebiyle mahkemeye başvuramayacağına hükmetmiştir⁸⁵.

Esas sermaye payları eşit iki ortaklı bir limited ortaklıkta bu sonuç doğru olmakla birlikte, tüm iki ortaklı limited ortaklıklar bakımından aynı sonuca varmak mümkün değildir. Ancak Yargıtay uygulaması, haklı sebep olsa bile iki ortaklı limited şirketlerde, ortakların esas sermaye pay oranlarına bakılmaksızın, çıkarma davası açılmasını fiilen “imkânsız” kılmaktadır. Yargıtay HGK’nın bahsi geçen kararına katılmak mümkün değildir. Karar metninden anlaşıldığı üzere bu olayda iki ortaklı bir limited ortaklıkta, ortaklarından biri %15 diğeri ise %85 esas sermaye payına sahiptir. Çıkarma kararı %85 paya sahip ortağın katılımı ile toplanan genel kurulda alındığına göre, TTK 621/1-h’de öngörülen nisap esasen gerçekleşmiştir. Nitekim karşı oy yazısında da bu hususa değinilmektedir⁸⁶. Bu durumda, diğer ortak toplantıya katılmadığı için genel kurul kararının hukuka uygun olmadığı ve öngörülen sonucu da doğurmayacağına hükmedilmesi hukuka

Buna göre haklı sebeplerle çıkarma davası açılması için şirket genel kurulunda geçerli bir karar alınabilmesi, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunmasına bağlıdır. Bu yeter sayı koşulu sağlanmayan genel kurul kararları yok hükmünde olup böyle bir karara dayalı olarak açılan çıkarma davasının da dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilir.” Bkz. YHGK, 05.07.2023 tarih, 2022/63 E., 2023/722 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>>, 10 Nisan 2026

⁸⁵ YHGK, 05.07.2023 tarih, 2022/63 E., 2023/722 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

⁸⁶ “...Yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacı-karşı davalı şirket sermayesinin %15'ine denk gelen ve her biri 25,00 TL itibari değerinde 1200 paya sahip olup diğer ortak dava dışı ...'nın ise sermayenin %85'ine denk gelen ve her biri 25,00 TL itibari değerinde 6800 paya sahiptir. Dosyaya sunulan 12.03.2018 tarihli genel kurul kararında ise davacı-karşı davalının ortaklıktan çıkarılması için alınan kararın sadece diğer ortak dava dışı ...'nın olumlu oyuyla alındığı anlaşılmaktadır.

Bu kapsamda davalı-karşı davacı şirketin sermayesi 8000 pay olup oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğu 4001 paydır. Bu anlamda dava dışı diğer ortak ise 6800 paya sahiptir. Davalı-karşı davacı şirketin dosyaya sunulan 12.03.2018 tarihli genel kurul toplantısında bu ortağın 6800 payı ile verdiği olumlu oy ile davacı-karşı davalının şirketten çıkarılması hususunda karar alınmıştır. Anılan kararın oy birliği ile alınmış olması nazara alındığında olumlu oy oranının toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisini de geçtiği anlaşılmaktadır.” YHGK, 05.07.2023 tarih, 2022/63 E., ve 2023/722 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

uygun değildir⁸⁷. Limited ortaklık kanunda bir sermaye ortaklığı olarak tanımlanmıştır. Sermaye ortaklıklarında çoğunluk ilkesi geçerlidir.

TTK 621/1'de öngörülen nisap açısından sermaye ve oy çoğunluğu kuralı birlikte aranmaktadır. Çıkarma kararında ortak sayısı (kişi sayısı) bakımından bir çoğunluk aranmamaktadır. Aksine, temsil edilen oylar ve esas sermaye açısından bir nisap söz konusudur. Bu anlamda bir ortak tek başına temsil edilen oyların en az üçte ikisini ve aynı zamanda sermayenin salt çoğunluğu koşullarını bir arada sağlayabiliyorsa⁸⁸, bu ortak tek başına karar alarak diğer ortağı sözleşmesel çıkarma halleri nedeniyle ortaklıktan çıkarabilir veya haklı sebeple çıkarma davası için gerekli olan genel kurul kararını alıp, mahkemeye başvurabilir. Bu konuda sorun özellikle eşit paylara (%50-%50) sahip iki ortaklı limited ortaklıklarda söz konusu olabilir. Ayrıca Yargıtayın iki kişilik limited ortaklıklarda, bir ortağın diğeri hakkında bu yolda bir genel kurul kararı olmaksızın (ağırlaştırılmış nisap ortaya çıkmayacağından) dava açmasının mümkün olmadığı sonucuna vararak, dolaylı olarak çıkarılmak istenen ortağın alınacak genel kurul kararında oy hakkına sahip olduğu görüşü de tartışmalıdır⁸⁹. Ancak çıkarılacak ortak açısından oydan yoksunluk hali de ayrıca tartışılabilir.

TTK 621 hükmünde bahsi geçen nitelikli çoğunluk bakımından esas sermaye payı ve oy hakkı yönünden üçte iki çoğunluk aranmaktadır. Ortak sayısı yönünden çoğunluk kararı aranması gibi bir husus söz konusu değildir. Ancak Yargıtay'ın TTK 640/3 hükmünün uygulanmasında sadece azınlık veya küçük pay sahiplerinin çıkarılmasına olanak tanıyan, büyük

⁸⁷ Karar metninde de bu hususun dile getirildiği, bu nedenle (2) numaralı uyuşmazlık bakımından direnme kararının uygun bulunarak işin esasına ilişkin diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın Özel Daireye gönderilmesi gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüşün Kurul çoğunluğunca benimsenmediği belirtilmiştir. "...davalı-karşı davacı şirket nezdinde davacının 1200 paya, diğer ortağın ise 6800 paya sahip olduğu, dolayısıyla sermayenin % 85'i oranında 6800 paya sahip ortağın katılımı ve olumlu oyuyla alınan 12.03.2018 tarihli genel kurul kararının Kanun'un 621 inci maddesinde belirtilen nisaba uygun olup geçerli bir karar olduğu, bu hâliyle eksik dava şartının yargılama sırasında ikmal edildiği, bu sebeple (2) numaralı uyuşmazlık bakımından direnme kararının uygun bulunarak işin esasına ilişkin diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın Özel Daireye gönderilmesi gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüşler Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir." Bkz. YHGK, 05.07.2023 tarih, 2022/63 E., ve 2023/722 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

⁸⁸ Örneğin ortak A %70, B ise %30 paya sahipse, teorik açıdan ortak A, TTK 621/1'de öngörülen nisaba sahip olduğundan, B'yi sözleşmesel veya haklı nedenle mahkeme kararı ile çıkartma konusunda gerekli genel kurul kararını alabilir.

⁸⁹ Örneğin bkz. Yargıtay 11. HD. 05.06.2017 tarih, 2016/709 E., 2017/3376/K., Karar için ayrıca bkz. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (Batider), vol. XXXIII, Sa. 3, 285

pay sahiplerinin haklı sebeple çıkarılması yolunu kapatan uygulaması, kanun koyucunun amacına olduğu kadar, ortaklar arasındaki eşitlik ilkesine de aykırıdır. Limited ortaklığın esas sermayesi belirli ve esas sermaye paylarının toplamından oluşur. TTK 618/1'e göre oy hakkı esas sermaye paylarının itibari değerlerine göre hesaplanır. Limited ortaklıkta her ortak kural olarak asgari bir oy hakkına sahiptir (TTK 618/1-cümle 3; TTK 622 yollamasıyla TTK 447/1-a)⁹⁰. Asgari oy ilkesi ya da kanun koyucunun deyimiyle "oysuz pay sahibi olmaz ilkesi" (bkz. TTK 434/2 gerekçesi) olarak da adlandırılan bu hak, her ortağın en az bir oya sahip olmasıdır⁹¹. Hüküm, aynı zamanda limited ortaklığın sermaye ortaklığı niteliğiyle de uyumludur. Bu şekilde sermayeye katılım oranının büyüklüğüne göre ortağın üstlendiği riskle, ortaklık sözleşmesinden doğan yönetsel haklarının gücü ve etkisi dengelenir. Sonuç olarak, limited ortaklık iki kişiden oluşsa bile esas sermaye pay oranları eşit veya birbirine çok yakın değilse, TTK 621'deki nisabın sağlanamayacağı gibi bir yargıya ulaşılamaz.

C. Öğretideki Görüşler ve Çözüm Önerileri

Yargıtayın yukarıda bazı kararları bağlamında da değinilen ve iki kişilik limited ortaklıklar konusundaki uygulaması daha çok kollektif ve komandit ortaklık gibi şahıs ortaklıklarına özgü bir uygulama olan "kafa sayısına göre oy hakkı" (*Kopfstimmrecht*) ilkesi ile uyumludur. Esasen böyle bir oy hakkı TTK 577 hükmüne istinaden ortaklık sözleşmesi kapsamında imited ortaklık açısından da benimsenebilir⁹². Ancak limited ortaklık sözleşmesinde bu yönde bir kural yoksa, TTK 618'e göre oy hakkı esas sermaye paylarının itibari değerlerine göre hesaplanır ve ortaklık sözleşmesinde daha yüksek bir tutar öngörülmemişse her yirmibeş TL bir oy hakkı⁹³ verir (TTK 618/1-cümle 2)⁹⁴. Öte yandan oy hakkının itibari değer

⁹⁰ Oyu bulunmayan pay sahibinin ortaklıktaki konumu anlamsız hale geleceğinden, asgari oy hakkı ortaklar açısından aynı zamanda vazgeçilemez, sınırlandırılmaz ve ortadan kaldırılamaz bir haktır.

⁹¹ Nussbaum, Sanwald and Scheidegger (n 42) Art. 806 OR 2; Tekinalp (n 5) 21-75; Bilgili and Demirkapı (n 5) 728

⁹² Meier-Hayoz and Forstmoser (n 13) § 18. 124; Kendigelen and Kırca (n 5) Nr. 134

⁹³ Örneğin esas sermaye 25 TL itibari değerli esas sermaye paylarına bölünmüşse, her bir esas sermaye payının bir oy hakkı, 100 TL itibari değerli esas sermaye paylarına bölünüyorsa, her bir esas sermaye payının dört oyu olacaktır. Ancak sözleşmeyle bu birim artırılabilir. Örneğin her 50 TL'nin bir oy hakkı vermesi kabul edilebilir.

⁹⁴ Bu hükümle aynı zamanda asgari oy hakkının ortağın elinden alınamayacağı, bu anlamda oy hakkının ortaklıktaki ortak sıfatıyla bağlantılı olduğu yönünde bkz. Akbay (n 14) 158

yerine, pay sayısına bağlanması da mümkündür. Ancak eşit işlem ilkesi nedeniyle, böyle bir sınırlama ancak genel olarak öngörülebilir; sadece bazı pay sahiplerine özgülenemez⁹⁵.

Yargıtay uygulamasında ortaya çıkan ve iki ortaklı limited ortaklıklarda çıkarılma davası açılması için tek ortak tarafından ağırlaştırılmış nisapla genel kurul kararı alınamayacağına kabulü, sözleşmesel çıkarılma hallerinde bile genel kurul tarafından karar alınamaması ve haliyle de bu ihtimalde de ortağın çıkarılamayacağı gibi bir sonuca yol açar⁹⁶. Limited ortaklık iki kişiden oluşsa bile, hâkim ortak her durumda bu yetersayıyı sağlayıp, azınlık pay sahiplerini ortaklıktan çıkarabilir. Bu nedenle, iki kişiden oluşan bir limited ortaklıkta eğer ortaklardan birisi TTK 621/1’de yer verilen nisabı sahip olduğu esas sermaye payı ile tek başına sağlıyorsa, diğer ortağı ortaklık sözleşmesinde öngörülen nedenlerden veya haklı sebeple mahkeme tarafından çıkarılması için gerekli olan genel kurul kararını tek başına alabilir.

1. Ortağın Diğer Ortağa Karşı Çıkarma Dava Açması

Haklı sebeple çıkarılma davasında sorun daha çok esas sermaye paylarının eşit veya birbirine çok yakın olduğu iki ortaklı veya iki esas sermaye pay grubunun olduğu limited ortaklıklar açısından yaşanmaktadır. Öğretide Şener’e göre göre bu durumda açılacak çıkarma davasında davanın gerçek taraflarının ortaklığın her iki ortağı olması gerçeği karşısında, ortaklık tüzel kişiliği de bu konuda herhangi bir role sahip olmadığından, iki kişilik limited ortaklıklarda haklı sebeple çıkarma davası açılabilmesi için genel kurul kararı aranmaması gerekir⁹⁷. Benzer bir diğer görüşe göre ise limited ortaklıklarda bu anlamda bir kanun boşluğu söz konusu olup, iki ortaklı limited ortaklıklarda TTK 621/1 hükmü kapsamında bir genel kurul kararı almak fiilen mümkün olmadığından, iki kişilik limited ortaklıklarda TMK m. 1 hükmünün hâkime verdiği hukuk yaratma yetkisinden de yararlanılarak, genel kurul kararına gerek olmaksızın bir ortağın diğerine karşı

⁹⁵ Tekinalp (n 5) Nr. 14-57; Şener (n 5) 583; Çebi (n 5) 64

⁹⁶ Örneğin %80-%20 gibi pay oranları olan bir ortaklık yapısında, %80 paya sahip ortak her durumda TTK 621/1’deki nisapları sağlayacağından, sözleşmesel çıkarılma veya haklı sebeple çıkarma için mahkemeye başvurmak için de genel kurulda tek başına karar alabilir.

⁹⁷ Şener (n 5) 763; 766; Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 18); Bahtiyar (n 5) 445, dipnot 856’daki tartışmalar.

haklı sebeple çıkarma davasını doğrudan açabileceğinin kabul edilmesi gerektiğidir⁹⁸.

Kanaatimce de esas sermaye paylarının eşit veya birbirine çok yakın olduğu iki kişilik limited ortaklıklarda, haklı nedenle çıkarma davasında TTK 621/1’de öngörülen nisap ile genel kurul kararının alınmadığı hal-lerde (kilitlenme/pat durumu, *Pattsituation*)⁹⁹ Şener’in yukarıda bahsi geçen görüşü yerinde bir çözüm önerisidir. Eşit esas sermaye pay oranlarına sahip iki kişilik limited ortaklıklarda haklı nedenle çıkarma davasında, ortaklık herhangi bir role sahip değildir. Burada ortaklardan birisinin şahsında gerçekleşen ve ortaklık ilişkisini diğer ortak açısından sürdürmeyi imkânsız kılan veya zorlaştıran nedenler söz konusudur. Sorun daha çok ortaklar arasındadır. Bu nedenle bu konuda bir genel kurul kararı olmadan ortaklardan birisi diğer ortağın çıkarılması için mahkemeye doğrudan başvurulabilir. Aksi takdirde ortaklık ilişkisinin zamanla çekilmez bir hal alması nedeniyle ortaklığın feshi ve bu anlamda ekonomik bütünlüğün bozulması gibi daha ağır sonuçların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Fesih son çare olup, amaç ortaklığı ve bu anlamda ekonomik bütünlüğü ayakta tutmak ise bu şekilde bir çözüm yerindedir. Ayrıca, limited ortaklığın haklı nedenle feshi, bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasına göre daha ağır bir yaptırımdır. Daha ağır bir yaptırım olan ortaklığın haklı sebeple feshi için tek bir ortağın mahkemeye başvurabilmesi hakkı karşısında, haklı sebebi yaratan ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi için de her bir ortağa veya belli bir paya sahip ortakların mahkemeye başvuru hakkı olması gerekir¹⁰⁰.

⁹⁸ Halit Aker, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, (Batider, vol XXXII, S. 1) 104-106; Mehmet Bahtiyar, “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebep Çıkma Davası ve Yargıtay Kararları” (Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 30. Sempozyum 2017) 114-115

⁹⁹ Pat durumu esasen esas sermaye payları ve bu anlamda oy hakları eşit olan iki kişilik limited ortaklıklarda söz konusu olabilir. Eğer esas sermaye payları eşit değil veya oy sayısı ortak sayısına göre belirlenmemişse, iki kişilik ortaklıkta pat durumunun ortaya çıkması da söz konusu olmayacaktır. Ayrıca, kanun koyucu çıkarma davası açısından esasen bu hakkı daha çok çoğunluk pay sahiplerine tanımıştır. Başka bir deyişle, azınlık pay sahiplerinin çoğunluğa karşı böyle bir talep hakkı, hükmün amacına da uygun olmayacaktır.

¹⁰⁰ Esasen 6762 sayılı mülga eTK döneminde de limited ortaklık ortağının haklı sebeple ortaklıktan çıkarılabilmesi için genel kurul kararı aranması eleştirilmiştir. Arslanlı/Domaniç, haklı sebeplerin varlığı halinde bir ortağın genel kurul kararı olmaksızın şirketin feshini talep edebilecek olması karşısında, bir ortağın haklı sebeple ortaklıktan çıkarılması için genel kurul kararı aranmasını aşırı titizlik olarak savunmuştur. Halil Arslanlı and Hayri Domaniç, Ticaret Kanunu Şerhi vol. III-Sermayesi Paylara Bölün-

Böyle bir ihtimalde, TMK 1 hükmü çerçevesinde hâkimin hukuk yaratma yetkisi de ayrıca tartışılabilir.

Özellikle Yargıtay'ın TTK 621/1'deki karar yeter sayısını ortak sayısı olarak değerlendiren içtihatları karşısında böyle bir çözüm düşünülebilir. Ancak bu çözüm önerisi eşit esas sermaye pay oranına sahip iki kişilik limited ortaklıklar açısından uygulanabilir. TTK 621/1'deki nisap, ortak sayısından bağımsız, ortağın esas sermaye payına göre belirlenmiştir. Toplantı ve karar nisabı açısından ortakların sayısı değil, aksine bunların esas sermaye pay ve oranları belirleyicidir. Bu durumda tüm iki kişilik limited ortaklıklarda TTK 621/1'de öngörülen nisap ile bir genel kurul kararı alınamayacağı şeklinde bir yargıya da ulaşılamaz. Bu durum daha çok eşit (%50-50) veya birbirine yakın (örneğin %60-40 veya %55-45 gibi) oranlar açısından söz konusu olabilir. Ancak %70-30 veya %80-20 gibi esas sermaye pay oranları açısından bahsi geçen nisaplar ile pekâlâ bir çıkarma kararı alınabilir. Bir diğer husus ise bahsi geçen yetersayı sorununun sadece iki kişilik değil, daha fazla ortaklı limited ortaklıklar bakımından da söz konusu olabileceğidir. Hatta bu konuda sadece haklı sebeple çıkarma kararı açısından değil, TTK 621/1 hükmünde düzenlenen diğer kararlar açısından da (örneğin ortaklık merkezinin değiştirilmesi, imtiyazlı esas sermaye payları öngörülmesi, esas sermayenin artırılması, rekabet yasağının kaldırılması veya kapsamının değiştirilmesi gibi) bu durum söz konusu olabilecektir.

Ancak bu konuda farklı görüşler de söz konusudur. Buna göre, kanun koyucu bir anlamda TTK 621/1'deki yetersayı ile genel kurul iradesinin ortaya konulmadığı hallerde, özellikle haklı nedenle ortaklıktan çıkarma ve haklı nedenle fesih imkanının da varlığı gerçeği karşısında, bir ortağa çıkarma davası açma hakkını bilinçli olarak tanımamıştır¹⁰¹. Ayrıca haklı nedenle fesih davasında TTK 636/3 kapsamında mahkemenin “duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm” olarak fesih yerine davacı dışındaki diğer ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilmesi de mümkün olduğundan, bu hususta bir kanun boşluğunun da söz konusu olmadığı belirtilmiştir¹⁰².

muş Komandit Şirketler-Limited Şirketler, (Eskin Matbaası-Temel Yayınları 1989) 770.

¹⁰¹ Halil A. Dural, “İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma Davasında Ortağın Davacı Sıfatı ve Yargıtay Uygulaması” (Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, vol XVI, 2021) 418-420

¹⁰² Ayrıca bu hususta bkz. Berke Demircioğlu, Limited Şirket Genel Kurulunda Yeter Sayılar, (1st edn, Onikilevha Yayıncılık 2025) 120

2. Haklı Nedenle Fesih Davasında Duruma Uygun Düşen ve Kabul Edilebilir Bir Çözüm Bulunması

İki kişilik limited ortaklıklarda çıkarma davası için genel kurul kararının alınmadığı için TTK 636/3'e istinaden haklı nedenle fesih davası açılırsa, davanın temel gerekçesi de çıkarılma davası açılmadığı için ortaklığın feshi talebi şeklinde somutlaşıyorsa, hakkında çıkarılma kararı alınamayan ortağın fesih davasında çıkarılması hususunun da tartışılması veya bu durumun da dikkate alınarak duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir diğer çözüme hükmedilebilir. Bu çözüm açısından da temel argümanımız ortaklığın devamlılığını sağlamak ve bu suretle mevcut ekonomik yapıyı korumak (deyim yerindeyse “tezgâhı dağıtmamak”) ve feshin de bu konuda son çare (*ultimo ratio*) olarak düşünülmesi gerektiğidir. Anayasa Mahkemesi kararının karşı oy yazısında da İsviçre limited ortaklıklar hukukuna atıf ve pay sahibinin fesih davası açma olanağından bahisle, pay sahibi fesih davası açsa bile (Art. 821 Abs. 3, OR) mahkemenin feshin uygun olmadığını değerlendirerek, ortaklığın devam eden değerini korumak amacıyla fesih yerine ortağın paylarının ortaklığa devredilmesi ve gerçek değerinin ödenmesi (*buy-out*) şeklinde bir başka uygun çözüme karar verebileceği belirtilmiştir.

TTK 636/3 hükmü kapsamında, fesih davasında davacının çıkarılması olanağı, feshin uygun olmadığını değerlendiren hâkime, kanun koyucu tarafından tanınan bir alternatif çözüm yoludur. Haklı nedenle fesih davasının temelinde, davacı dışındaki ortağın şahsından kaynaklanıp, esasen onun çıkarılmasını gerektiren bir durum yatmakla birlikte, çıkarma davası genel kurul kararı alınmadığı için açılmıyorsa, fesih davasında bu hususun da dikkate alınması gerekir. Mahkemenin, fesih yerine duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm yolu olarak davacı ortağın çıkarılmasına karar vermesi halinde ortaklık bir anlamda davranışı ile bu duruma yol açan, ortaklık ilişkisini zora sokan kusurlu ortağa bırakılmış olur¹⁰³. Bu sonuç ise hakkaniyet ve menfaatler dengesine uygun olmayacaktır. Bu nedenle olası bir başka çözüm yolu olarak diğer ortağın (şahsında çıkarılma bakımından haklı sebeplerin olduğu kabul edilen ortak) çıkarılması hususu da burada değerlendirilmelidir¹⁰⁴. Ayrıca, haklı sebeple

¹⁰³ Sonuçta kimse kendi kusurundan kaynaklanan bir duruma dayanarak bir hak elde edemez. Bkz. Mustafa İsmail Çalış, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Kilitlenme (Pat) Durumu (1st edn Onikilevha Yayıncılık 2023) 136-137. Haklı sebeple fesih davasında çıkarılma hususunda ayrıca bkz. Özdamar (n 75) 79-85

¹⁰⁴ Ancak bu çözüm önerisi açısından sorun, davaya taraf olmayan ortak hakkında hüküm kurulması ve nihayetinde onun hukuki bir yaptırımla karşılaşmasıdır. Bu durum

fesih davasında verilen kararın, haklı sebep teşkil eden sorunu geçici olarak gidermesi değil, aksine kalıcı bir şekilde ortadan kaldıracabilecek nitelikte olması gerekir¹⁰⁵. Bu nedenle, somut olayda fesih yerine duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm yolu bulunmuyorsa, mahkeme ortaklığın feshine karar vermelidir. Mahkemenin bu hususta zorlayıcı, hakkaniyet veya menfaatler dengesine uygun düşmeyen bir karar vermesi gerekir.

Haklı nedenle çıkarma davası için ortak sayısını esas alan eTK 551/3'ün aksine, TTK'da temsil edilen oylar ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğu koşulu birlikte aranmaktadır. Bu durumda, iki kişiden oluşanlar dahil, tüm limited ortaklıklar bakımından Kanunda öngörülen nisaba ulaşmak koşuluyla sadece bir ortağa ait oylarla da çıkarma davası için karar alınabilecektir. O halde TTK 621'de öngörülen nisabı sağlayan tek bir ortak bile, çıkarma davası açılması için karar alabilir. Buna karşın azınlık pay sahibinin böyle bir karar alması haliyle mümkün olmadığından, azınlığın çoğunluk pay sahibini ortaklıktan çıkarılması mümkün değildir¹⁰⁶. Aynı şekilde, TTK 621'de öngörülen nisap, eşit oranda esas sermaye payına¹⁰⁷ sahip iki kişiden oluşan bir limited ortaklıkta da çıkarılmak istenen ortağın rızası olmadan çıkarılmaya yönelik bir karar alınmasına ve haklı sebeple çıkarma davası açılmasına engeldir¹⁰⁸. Dolayısıyla iki kişilik limited ortaklıklar bakımından hükümde geçen nisaplar ancak bir ortağın en az %67 oranında esas sermaye pay sahibi olduğu bir olasılık bağlamında gerçekleşebilir. Bunun dışında kalan diğer tüm olasılıklarda TTK 621/1'de bahsi geçen nisap gerçekleşmeyeceğinden, çıkarılma davası için gerekli genel kurul kararı da haliyle alınamayacaktır.

yargılama hukuku açısından haliyle sorun teşkil edeceğinden, davacının haklı nedenle fesih davasında ortaklık tüzel kişiliği ile birlikte diğer ortağı da davalı olarak göstermesi gerekir.

¹⁰⁵ Alternatif çözümün duruma uygun düşmesi, somut olayda haklı sebep teşkil eden soruna uygun bir çare üretmesi, yani haklı sebebi ortadan kaldıracabilecek nitelikte olması gerekir. Bu anlamda duruma uygun düşen alternatif çözüm, davacıların şikâyetlerini gidermeye elverişli türden bir çözüm olmalıdır. Ayrıca bkz. Özlem İlbasmış Hızlısoy, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, (1st edn, Adalet Yayınevi 2016) 277

¹⁰⁶ Yargıtay 11. HD, 27.03.2019 tarih, 2018/177 E., 2018/2358 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 12 Nisan 2026

¹⁰⁷ Örneğin iki ortaklı bir limited şirkette esas sermaye paylarının %50-50 veya %60-40, %55-45 olduğu durumlarda TTK 621'de öngörülen nisap gerçekleşmeyecektir.

¹⁰⁸ Yargıtay 11. HD., 25.01.2021 tarih, 2020/1316 E., 2020/354 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 12 Nisan 2026

3. Çıkarılacak Ortak Bakımından Oydan Yoksunluk Sorunu

Limited ortaklıkta önemli kararlar kapsamında TTK 621/1’de öngörülen nisaplar ortaklık sözleşmesi ile hafifletilemez, ancak daha da ağırlaştırılabilir. Ancak nisabın ağırlaştırılması sorunu çözmeyecektir. Bu nedenle sorun, çıkarılacak ortağın oydan yoksun olup olmadığı hususu bağlamında ayrıca değerlendirilmelidir. Eğer çıkarılacak ortak oydan yoksundur denirse, diğer ortağın TTK 621’de öngörülen nisabı sağlaması daha kolay olacaktır.

Limited ortaklıkta oydan yoksunluk hallerini düzenleyen TTK 619’da ortağın çıkarılması kararı sırasında oy kullanamayacağını öngören bir hüküm yer almamaktadır¹⁰⁹. Bu şekilde çıkarma davası için TTK 621/1 hükmüne göre ağırlaştırılmış yetersayıyla alınacak bir genel kurul kararı gerektiğinden, limited ortaklıkta hâkim veya çoğunluk pay sahibi bir ortağın haklı sebeplerle ortaklıktan çıkarılması da uygulamada pek mümkün olmayacaktır. Hüküm bu anlamda daha çok küçük pay sahiplerini çıkarmak için işlev görecektir. Limited ortaklıkta oydan yoksunluk halleri arasında çıkarılma kararı ile ilgili TTK 621/1 sayılmadığından, hakkında çıkarma kararı verilecek ortağın da genel kurulda oy kullanması mümkündür¹¹⁰.

İsviçre öğretisinde Böckli, çıkarma oylamasında sözleşmesel nedenlerle çıkarılmak istenen ortağın da oy hakkı bulunduğunu, eğer çıkarılmak istenen ortak ortaklıkta çoğunluk pay sahibi ise bu durumda diğer ortakların mahkemeye başvurarak onun haklı sebeplere dayanarak çıkarılmasını talep edebileceklerini belirtmiştir¹¹¹. Benzer durum ortağın çıkarılmasının azınlık tarafından engellendiği (*Sperrminorität*) durumlar açısından da söz konusudur¹¹².

¹⁰⁹ Tekinalp (n 5) 21-44; Nussbaum, Sanwald and Scheidegger (n 18) Art. 823 OR 4; Siffert, Fischer and Petrin (n 24) Art. 823 OR. 3; Handschin and Truniger (n 42) § 28. 11; Peter Ulmer, Mathias Habersack and Martin Winter, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG), Großkommentar, vol I-II-III, Tübingen 2005) Anh. § 34, 27

¹¹⁰ İsmail Kırcı and Murat Gürel, Limited Şirket Ortağının Kendisini Çıkarmaya Yönelik Genel Kurul Kararının Alınmasında Oy Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 60. Yıl Armağanı 2015) 211; Kendigelen and Kırcı (n 5) Nr. 477.

¹¹¹ Peter Böckli, Das neue schweizerische GmbH-Recht (1st edn, Schulthess Verlag 2006) 40; Çebi (n 5) 256

¹¹² Nussbaum, Sanwald and Scheidegger (n 18) Art. 823 OR 11. Bu durumda, diğer ortaklar mahkemeye başvurarak ya kendilerinin çıkmasına izin verilmesini veya ortaklığın feshini talep edebilirler.

Öğretide Çamoğlu her ne kadar kanunda çıkarılacak ortağın oy hakkı konusunda açık bir hüküm olmasa da bu konuda bilinçsiz bir boşluğun söz konusu olduğunu, kanun koyucunun bu suskunluğu bir anlamda bilinçli olarak tercih ettiği, dolayısıyla bu durumun çıkarılan ortağın da oy hakkı bulunduğu şeklinde yorumlanamayacağını belirtmiştir. Yazar’a göre, böyle bir yorum esasen oydan yoksunluk hallerini öngören hükümlerin *ratio legis*ine aykırı olduğu gibi, hukukun temel ilkelerinden birisi olan “Hiç kimse kendi davasının hâkimi olamaz” (*Nemo debet esse iudex in propria causa*) şeklindeki evrensel hukuk ilkesine de¹¹³ aykırıdır. Bu ilke de hukukun diğer evrensel ilkeleri gibi bir kanun hükmünde açıkça ifade edilmese bile uygulanması gereken bir kural olup, bu nedenle ortağın haklı sebeple çıkarılması hususundaki genel kurul oylamasında oy hakkı bulunmadığı, dolayısıyla genel kurulun çıkarma kararında çıkarılacak ortağın oyunun karar nisabının hesabında dikkate alınmaması gerektiği belirtilmiştir¹¹⁴. Bu nedenle, haklı sebeple çıkarılmak istenen ortağa, bu konunun genel kurulda görüşülmesinde oy hakkı tanınmanın bizi adalet duygusunu zedeleyen, hatta TTK 640/3 hükmünün ortaklığa tanındığı bir ortağı haklı sebeple çıkarma hakkını tamamen etkisiz kılan sonuçlara götürebileceği belirtilmiştir. Örneğin bir limited ortaklığın %80 payına sahip olan hâkim ortağının, çıkarılma için haklı sebepler yaratmış olsa dahi diğer ortakların konuyu TTK 640/3 hükmü kapsamında mahkemeye taşıma olanakları ellerinden alınmış olur. Buna karşılık, hâkim ortak sahip olduğu oy gücü ile azınlık veya küçük pay sahipleri açısından bu hükmü işletebilir. Sonuçta TTK 640/3 başta ortaklar olmak üzere, en nihayetinde ise ortaklığı koruyan bir hükümdür. Hükmün amacına uygun yorumlanabilmesi bakımından da hakkında mahkeme yolunu açacak genel kurul kararının oylamasında, çıkarılmak istenen ortağın oy hakkının bulunmadığının kabulü gerektiğini belirtmiştir¹¹⁵.

Öztürk Dirikkan ise anonim ortaklıkta genel oydan yoksunluk öngören eTK 374/2 (TTK 436/1) hükmünün kıyasen limited ortaklıkta da uygu-

¹¹³ Örneğin kolektif ortaklıktan bir ortağın haklı sebeple çıkarılmasında çıkarılan ortağın oy hakkı bulunmadığını belirten TTK 255 hükmü, anonim ortaklıkta rekabet yasağını ihlal eden yönetim kurulu üyesine karşı uygulanacak yaptırımı seçme hakkını diğer üyelere tanıyan TTK 396/2 hükmü ve limited ortaklıkta bir ortağın bağlılık yükümlülüğü ve rekabet yasağını kaldıran genel kurul kararlarında oy yasağına tabi olduğuna ilişkin TTK 619/3 hükmü bu evrensel ilkenin pozitif hukuka yansımalarıdır.

¹¹⁴ Susanne Strelau, Wettbewerbsverbote für den GmbH-Geschäftsführer und Befreiungsmöglichkeiten (1st edn, Tectum Verlag Marburg 1999) 120; Çamoğlu (n 5) 132-133

¹¹⁵ Ayrıca bu süreçte davalının çıkarılmayı adil gösterecek bir haklı sebep yaratıp yaratmadığını takdir edecek olan da mahkemedir. Çamoğlu (n 6) 133

lanmasını önermektedir¹¹⁶. Anonim ortaklıkta paydan yoksunluk hallerini öngören TTK 436/1'e göre, "*Pay sahibi kendisi, (...) eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altında-ki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz*". Hükümde, pay sahibinin herhangi bir yargı kurumu veya hakemdeki davaya ilişkin müzakerelerde oy kullanamayacağı belirtilmiştir. Haklı nedenle çıkarma davası bakımından da bir yargı kurumuna yapılacak başvuru için müzakere yapıldığına göre, anonim ortaklıklar hukukuna özgü bu hükmün, limited ortaklıklar bakımından da kıyasen uygulanması mümkündür¹¹⁷. Ancak bu konuda sorun, limited ortaklıklara da uygulanacak anonim ortaklık hükümlerine yollama yapan TTK 644'te bu hükmün geçmiyor olmasıdır.

Kırca/Gürel ise, anonim ortaklıkta geçerli TTK 436/1 hükmünün limited ortaklığa kıyasen uygulanmak suretiyle çıkarma kararı alınmasında oydan yoksunluk olduğu sonucuna varılamayacağını, zira ne TTK'nın limited ortaklığa ilişkin hükümlerinde bu konuda bir atıf olduğunu ne de bu hükümlerde bir boşluk olduğunun ileri sürülebileceğini, haliyle de bu konuda kıyasın söz konusu olamayacağını¹¹⁸, kollektif ortaklıklara ilişkin TTK 255 hükmünün iki ortaklık bakımından bahsi geçen menfaatlerin benzeşmemesi nedeniyle uygulanamayacağını¹¹⁹, ayrıca, hiç kimsenin kendi davasının hakimi olamayacağı ilkesinin sınırlarının belirsiz ve genel bir önerme olduğunu, hatta bu açıdan bakıldığında ortakların çoğu durumda ortaklıkla ilgili aldıkları kararlar açısından da bir anlamda kendi davalarının hakimi olduklarını¹²⁰, dolayısıyla açık bir yasağın bulunmadığı durumlarda, sadece "bir kişinin kendi davasının hakimi olamayacağı" gibi soyut ve sınırları belirsiz bir gerekçeyle ortağı oydan yoksun bırakmanın

¹¹⁶ Öztürk Dirikkan (n 43) 81. Benzer yönde bkz. F. Pelin Tokcan, Limited Ortaklıkta Oy Hakkından Yoksunluk (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2018) 63-64

¹¹⁷ Hükmü, bağlılık yükümlülüğü açısından değerlendiren Tokcan, bağlılık yükümlülüğünün özel görünüşleri olduğu kabul edilen ortaklıkla işlem yapma yasağının yahut yönetim kurulu üyeleri hakkında öngörülmüş rekabet yasağının kaldırılması gibi durumlarda TTK 436/1 hükmü ile ilgili kişinin oy hakkından yoksun olduğu hüküm altına alındığından, açıkça TTK 619/3 hükmünün bir benzerine/karşılığına yer verilmemiş olmasının bir eksiklik veya boşluk oluşturmadığını belirtmiştir. Tokcan, (n 116) 72

¹¹⁸ Kırca and Gürel (n 110) 217

¹¹⁹ ibid 219

¹²⁰ Örneğin bir ortağın müdürlük seçimi için kendi lehine oy kullanması veya esas sermaye payının üçüncü kişiye devri için aranan genel kurul kararında (TTK 595/2) devreden ortak gibi. Bkz. ibid 220

Türk hukukuna uygun düşmeyeceğini, bu bağlamda ortaklık sözleşmesinde öngörülen bir sebebe (TTK 640/1-2) veya haklı sebebe dayalı olarak (TTK 640/3) çıkarılacak ortağın, genel kurul kararının alınmasında oy hakkına sahip olduğunu belirtmişlerdir¹²¹. Yazarlar ortak çalışmalarında, ayrıca olması gereken hukuk açısından bu konuda bazı çözüm önerileri üzerinde de durmaktadırlar¹²².

Çıkarılma konusunda, TTK'da oydan yoksunluk öngörülmemekle birlikte, ortaklığın kendi esas sermaye payını iktisabına ilişkin kararlarda payı devreden ortağın oy hakkından yoksun olduğunu öngören TTK 619/2 hükmü ile çıkarılacak ortağın çıkarma kararında oy hakkından yoksunluğu aynı kapsamda değerlendirilebilir. TTK 619/2 ortaklığın kendi esas sermaye payını iktisabına ilişkin kararlardan bahsettiğine ve çıkarılma da ortaklığın kendi esas sermaye payını iktisabına ilişkin olduğuna göre, bu durumun hükmün kapsamına girdiği kabul edilebilir¹²³. Bu durumda, Öztürk Dirikkan'ın görüşü de sonuç itibarıyla isabetli olmakla birlikte¹²⁴, sorunun limited ortaklık hükümleri kapsamında da çözümü mümkündür.

TTK'da bir ortağın haklı nedenlerden dolayı çıkarılması açısından aranan nisap sadece oy sayısı ve sermaye oranı esas alınarak düzenlendiğinden (TTK 621/1-h) ve eTK 551/3'ün aksine artık ortak sayısı önem taşımadığından, iki kişilik limited şirketler dahil tüm limited şirketlerde öngörülen nisaba ulaşmak kaydıyla, sadece bir ortağa ait oylarla da çıkarma davası açılmasına yönelik bir genel kararı alınabilecektir.

4. Ortaklık Sözleşmesiyle Öngörülebilecek Bazı Önlemler

Sözleşme temeline dayanan bir kişi birliği olan ortaklıkta, ortakların başta tüzel kişilik olmak üzere, birbirlerine karşı olan hak ve yükümlülüklerini belirleyen temel belge ortaklık sözleşmesidir. Ortaklar bu birliğe

¹²¹ ibid 220

¹²² Çalışmamızın konusu bağlamında iki ortaklı limited şirketler bakımından çıkarılma konusunda ise yazarlar şu şekilde bir öneri getirmişlerdir: Limited ortaklığın haklı sebeple feshi, bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasına göre daha ağır bir yaptırımdır. Daha ağır bir yaptırım olan ortaklığın haklı sebeple feshi için tek bir ortağın mahkemeye başvurabilmesi karşısında, haklı sebebi yaratan ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi için de bir ortağa veya belli bir paya sahip olanlara mahkemeye başvuru hakkı tanınması düşünülebilir. Böyle bir düzenlemenin, genel kurulda yeterli çoğunluk sağlanamayacağından haklı sebeple çıkarma kararı alınamayan iki ortaklı limited ortaklıklarda tek ortağa çıkarma davası açma imkânı tanıyan ve öğretide Şener ve Öztürk Dirikkan tarafından savunulan görüşe de yasal dayanak sağlayacağı belirtilmiştir. ibid 222-223

¹²³ Tokcan, (n 116) 64

¹²⁴ ibid 63

dahil olurken, ortaklık sözleşmesinin içeriğın Kanun'daki sınırlamalara uymak koşuluyla, kendileri belirleyebilirler. Limited ortaklık açısından TTK 577 hükmü ortaklara bu konuda önemli bir esneklik sağlamaktadır. Ortaklar bu şekilde kendi beklenti ve isteklerini kanundaki sınırlamalar kapsamında, kuracakları limited ortaklığa yansıtabilirler. Ortaklar TTK 577 hükmü kapsamında öngörülen düzenlemeler çerçevesinde, ileride karşılaşabilecekleri çeşitli olasılıklara göre ortaklık sözleşmesinde farklı düzenlemelere gidebilirler. Ancak ortaklık sözleşmesi hazırlanırken hem ortakların hem ortaklığın yapısı ve ihtiyaçları doğrultusunda hareket edilmesi önem kazanır.

Özellikle eşit veya birbirine yakın esas sermaye pay oranları ile kurulan limited ortaklıklarda, karar alma süreçlerinde ileride ortaya çıkabilecek çeşitli sorunları aşmak açısından baştan bazı düzenlemeler yararlı olacaktır. Örneğın belirli konularda alınacak genel kurul kararları bakımından bazı ortaklara üstün oy hakkı¹²⁵ tanınması, çıkma hakkı ve alım-satım gibi opsiyon hakları bu kapsamda değerlendirilebilir¹²⁶. Bu konuda ortaklık sözleşmesinde kural getirmek koşuluyla genel kurulda karar almaya, oy hakkına ve oy hakkının hesaplanmasına ilişkin kanuni düzenlemeden ayrılan hükümler açısından farklı bir düzenleme yapılabilir (TTK 577/1-ı). Bununla birlikte, TTK 621 hükmünde belirtilen önemli kararlar bakımından öngörülen ağırlaştırılmış yetersayı (TTK 621/1), düzenlemenin nispi emredici bir kural olması nedeniyle¹²⁷, ortaklık sözleşmesinde kural getirmek suretiyle sadece yükseltilebilir. Dolayısıyla bahsi geçen hükümde yer alan yetersayının indirilebilmesi mümkün değildir¹²⁸.

Özellikle iki kişilik limited ortaklıklarda TTK 571/1-e hükmü kapsamında ortaklık sözleşmesinde kural getirilerek oyların eşitliği durumun-

¹²⁵ Eşit oranda paya ve oy hakkına sahip iki ortağın varlığında, sermaye ortaklıklarına özgü “çoğunluk ilkesi” limited ortaklık açısından işlevsiz kalacaktır. Bu durumda ortaklığın bir teklif lehinde karar alabilmesi için her iki ortağın veya grubun olumlu oyu-na ihtiyaç vardır. Ortak yapısı bu şekilde olan bir limited ortaklıkta, çoğunluk ilkesinden ziyade bir anlamda oybirliği esası geçerli olduğundan, bu türden durumlar açısından ortaklık sözleşmesine hüküm konularak oyların eşit çıkması halinde örneğın toplantı başkanına üstün oy hakkı tanınabilir (TTK 577/1-e). Eğer ortaklık sözleşmesinde bu yönde bir hüküm yoksa, genel kurul ancak ortakların kendi aralarında uzlaşmaları ile karar alabilecektir. Bkz. Karakılıç (n 20) 303

¹²⁶ Christoph Nater, *Die Willensbildung in der GmbH* (1st edn, Dike Verlag 2010) 204-205; Çalış (n 116) 196 vd.

¹²⁷ Şener (n 5) 63

¹²⁸ Karakılıç (n 20) 355

da bazı ortaklara üstün oy hakkı tanınması¹²⁹ veya oy hakkında sınırlamaya gidilmesi yönünde düzenlemeler yapılabilir¹³⁰. Aynı şekilde, ortaklara veya ortaklığa, esas sermaye paylarıyla ilgili olarak önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım, alım ve satım hakları¹³¹ tanıyan hükümler, ortaklık sözleşmesinde öngörülmeleri koşuluyla bağlayıcıdır (TTK 577/1-b). Hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere, bahsi geçen haklar ortaklık tüzel kişiliğine de tanınabilir¹³². Ayrıca ortaklar, ortaklık sözleşmesi dışında kendi aralarında yapacakları bir ortaklar (pay sahipleri) sözleşmesi ile de bu türden sorunların önüne geçebilmek amacıyla, opsiyon hakları konusunda farklı çözümleri baştan öngörebilirler.

Son bir husus olarak, limited ortaklık sözleşmesiyle, çıkarılacak ortağın oydan yoksun bırakılması da mümkündür. Gerçekten de TTK 577/1-l hükmüne göre, ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin özel sebepleri gösteren hükümler de ortaklık sözleşmesinde yer almaları halinde ortaksal bir hak niteliğine kavuşur ve bağlayıcı olurlar¹³³.

V. ANAYASA MAHKEMESİNİN İPTAL KARARININ OLASI SONUÇLARI

A. Ortaklıklar Hukukunda Geçerli Sınırlı Sayım İlkesi Açısından Değerlendirme

Anayasa Mahkemesinin TTK 621/1-h hükmünün iki kişilik limited ortaklıklar hakkında uygulanmaması yönünde verdiği kısmi iptal kararı, şirket tipolojisi açısından da ele alınabilir. Anayasa Mahkemesi kararında TTK 621 hükmünün “iki kişilik limited ortaklıklar” bakımından uygulan-

¹²⁹ Genel kurulda oyların eşitliği durumunda karar alınamaması halinde sorunun çözümü açısından bazı ortaklara üstün oy hakkı tanınmasına yönelik hükümler, ortaklık sözleşmesinde yer almaları koşuluyla bağlayıcıdır. Limited ortaklık sözleşmesi ile bazı ortaklara üstün oy hakkı tanınarak, genel kurulda oyların eşitliği (pat durumu) sorununun aşılması mümkündür. Bu durum özellikle eşit oy hakkına sahip iki ortaklı limited ortaklıklarda ayrıca önem kazanır. Esasen üstün oya ilişkin düzenlemeler ortaklıkta kilitlenmeyi çözen değil, ortaklığın karar alma sürecinde kilitlenmenin ortaya çıkmasını engelleyen araçlar olduğundan, üstün oy hakkının geçerli olduğu bir ortaklıkta, kilitlenme sorunundan da söz etmek mümkün değildir.

¹³⁰ Şener (n 5) 63

¹³¹ Uygulamada “opsiyon hakları” olarak da tanımlanan bu haklar, hak sahibine tek yanlı bir irade beyanı ile sözleşme kurma veya hakkın muhatabına sözleşme yapma yönünde bir irade beyanında bulunma borcu yüklerler. Bu hususta bkz. Karakılıç (n 20) 223-240

¹³² Cansu Cindoruk, Limited Şirketlerde Öncelik, Önalım ve Alım Haklarının Kullanılmasına İlişkin Belirli Esaslar (Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 15, S. 57, Ocak 2024) 466

¹³³ Tekinalp (n 5) 21-44

maması gerektiği belirtiliyor. Hemen belirtelim ki “iki kişilik limited ortaklık” şeklinde bir limited ortaklık türü söz konusu değildir. Bu şekilde bir niteleme hukuki açıdan herhangi bir anlam ifade etmemektedir.

TTK’da ticaret şirketleri sınırlı sayıda (*numerus clausus*) belirlenmiştir. Bunlar; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir. Kanun’a göre; kollektif ile komandit şirket şahıs, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise sermaye şirketi sayılır (TTK 124). Ortaklıklar hukukunda geçerli olan sınırlı sayım ilkesine göre ortaklık tipleri kanunla sınırlı sayıya bağlanmış olup, bu tipler dışında sözleşme ile yeni tip veya karma tip yaratılamaz. Bu sonuç sınırlı sayı ilkesinin geçerli olduğu Türk hukuku bakımından da geçerlidir¹³⁴. TTK hükümleri açısından bakıldığında, bir şirket ya yukarıda sayılan beş ortaklık türünden birisine girecek ya da TBK 620 devamında düzenlenen adi ortaklık hükümlerine tabi olacaktır. Kanundaki sınırlı sayım nedeniyle, başka bir şirket türü yaratılması mümkün değildir. Bu anlamda iki kişilik limited ortaklık veya tek ortaklı ya da çok ortaklı limited ortaklık şeklinde hukuken ayrı tipte limited ortaklıklar söz konusu değildir¹³⁵. Yapısal nitelikte sadece ortak sayısı açısından farklı olan bu ortaklıklar, TTK açısından aynı hükümlere tabidirler¹³⁶.

Öte yandan, her bir ortaklık türü, hukuki varlığı için aranan kavramsal unsurlar dışında, birtakım tipik (karakteristik) özelliklere de sahiptir. Bu özellikler, o türle ilgili düzenlemeleri genel bir değerlendirmeye tabi tutmak suretiyle tespit edilir. Ortaklık türlerini düzenlemeye yönelik hükümler emredici ve yedek (tamamlayıcı, yorumlayıcı) hükümlerden oluşur. Kurucular, tercih ettikleri ortaklık türüyle ilgili yedek hukuk kurallarının yerine ihtiyaçlarına uygun hükümleri ortaklık sözleşmesine koyabilirler¹³⁷. İster emredici ister yedek hukuk kuralı niteliğinde olsun, kanuni

¹³⁴ Reha Poroy, Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I (14th edn, Vedat Kitapçılık 2019) 15

¹³⁵ Gerçekten de TTK’da örneğin komandit ortaklıklar kendi içinde “komandit (adi)” ve “sermayesi paylara bölünmüş (paylı) komandit” ortaklık olarak ikiye ayrılmakla birlikte (TTK 124/2), limited şirket açısından böyle bir ayırım bulunmuyor.

¹³⁶ Bu anlamda örneğin HAAO ile BorsaAO arasında tipoloji öğretisi anlamında bir fark yoktur. Bir başka deyişle bu iki ortaklık hukuken ayrı tipler değildir. Yapısal nitelikte farklı olmayan çok az sayıda değişik hükümlere tabi olan bu ortaklıklar arasında hukuki bir fark yoktur. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 2) 473b

¹³⁷ Limited ortaklıklar hukukunda da geçerli olan emredici hükümler ilkesi ortakların ortaklık sözleşmesinin içeriğine müdahale olanaklarını sınırlamakla birlikte, ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi halinde bağlayıcı olan hükümlere yer veren TTK 577 hükmü ortaklara bu konuda önemli bir esneklik sağlar.

tip göz önünde bulundurularak konulan ve sözü itibariyle atipik somut olayı kapsayan bir hüküm, amacı esas alındığında somut olaya uygun düşmeyebilir ve uygulanması halinde adalet veya eşitlik ilkesine ve bu anlamda hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir. Bu gibi durumlarda esasen örtülü bir boşluktan söz etmek mümkündür. Böyle bir ihtimalde, hukuku uygulamakla görevli hâkimin yapması gereken, atipik yapılanmaya uymayan kuralın kapsamını amacına uygun bir şekilde sınırlamak, böylece kural konulurken hesaba katılmayan atipik olayı kuralın kapsamı dışına çıkarmaktır¹³⁸. Ancak atipik yapılanmaya uyan bir kural yoksa bu boşluk, diğer ortaklık türleri hakkındaki hükümler kıyasen uygulanmak suretiyle doldurulmalıdır (Bkz. TMK 1/II). Öğretide bu ikinci yolun daha isabetli olduğu belirtilmiştir¹³⁹.

Anayasa Mahkemesinin TTK 616/1-h ile TTK 621/1-h hükümlerinin iki kişilik limited ortaklıklar hakkında uygulanmaması yönünde verdiği kısmi iptal kararı, yukarıda açıklanan şirket tipolojisi açısından sorunludur. Limited ortaklık, ortak sayısı elliyi aşmamak üzere, tek veya birden fazla ortakтан oluşabilir (TTK 573-574). Ortak sayısı veya diğer tipik özellikler açısından Kanun farklı bir limited ortaklık türü öngörmemiştir. Ortaklığın tek, iki ya da daha fazla kişiden oluşması ile uygulanacak normlar açısından bir farklılık söz konusu değildir. Yapısal anlamda, sadece ortak sayısı açısından farklı olan bu ortaklıklar TTK açısından aynı hükümlere tabidirler¹⁴⁰. Bir başka deyişle, TTK'nın limited ortaklıklar hukuku ile ilgili hükümleri, farklı ortaklık yapısındaki tüm limited ortaklıkları kapsayacak hükümlerdir. Dolayısıyla, Kanunda limited ortaklığa ilişkin örneğin kişi veya sermaye ortaklıklarına özgü niteliklerin veya ortak sayısı açısından farklılıkların ortaya çıkması, bunları farklı tür bir limited ortaklık haline getirmeyecektir¹⁴¹. Bu durum bahsi geçen ortaklıkların limited ortaklık olarak tanımlanmasına engel değildir¹⁴².

¹³⁸ Abuzer Kendigelen and İsmail Kırca, *Şirketler Hukuku* vol I (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2022) Nr. 6; Feyzan Hayal Şehirli Çelik, İsmail Kırca and Çağlar Manavgat, *Anonim Şirketler Hukuku*, vol I, Temel Kavramlar ve İlkeler-Kuruluş-Yönetim Kurulu (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Vakfı Yayını 2013) 219-225; Çiğdem Kırca, "Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)", (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2001, vol 50, S. 1) 92

¹³⁹ Kendigelen and Kırca (n 136) 6

¹⁴⁰ Bu anlamda HAAO ile BorsaAO örneği açısından bkz. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu (n 5) Nr. 473b

¹⁴¹ Örneğin tek kişi limited ortaklıkta çıkma veya çıkarılma gibi hukuki kurumlar haliyle söz konusu olmayacaktır. Ortaklığın yönetim ve temsili noktasında da en azından bir ortağın şirketi yönetim ve temsil yetkisinin bulunması zorunluluğu (TTK 623/1), ortak-

B. Limited Ortaklığın Temel Nitelikleri Açısından Değerlendirme

Limited ortaklık kanun koyucu tarafından her ne kadar bir sermaye ortaklığı olarak tanımlanmış olsa da (TTK 124/2), esasen sermaye ve şahıs ortaklıklarına özgü nitelikleri bünyesinde barındıran bir ortaklık türüdür¹⁴³. Ortaklar arasında güçlü bir güven ilişkisi ve sıkı bir işbirliği hali söz konusudur. Çıkma ve çıkarılma gibi hukuki kurumların varlığı da limited ortaklığın şahıs ortaklıklarına özgü niteliklerini öne çıkarmaktadır. TTK limited ortaklığın sermaye ortaklıklarına özgü niteliklerini artırıp onu sermaye ortaklıklarına daha fazla yaklaştırmakla birlikte, limited ortaklığın şahıs ortaklıklarına özgü nitelikleri de bulunmaktadır¹⁴⁴. Limited ortaklık uygulamada bu nedenle “karma tür” bir ortaklık olarak da tanımlanmaktadır¹⁴⁵. TTK’nın limited ortaklıklara ilişkin hükümlerine de esin kaynağı¹⁴⁶ olan İsviçre Borçlar Kanunu’nun (*Obligationenrecht*, OR) limited ortaklıkları düzenleyen bölümünde, limited ortaklığın şahıs ortaklıklarına özgü nitelikleri de bünyesinde barındıran ve bu anlamda “kişisel nite-

liğin tek kişi ortaklığı olması halinde bu ortağın aynı zamanda müdür olmasını da zorunlu kılar. Ayrıca tek kişilik limited ortaklıkta müdürlerden birisinin mutlaka bu tek ortak olması, ortak sayısının sonradan bire düşmesi veya baştan tek ortakla ortaklığın kurulması gibi hallerde izlenecek yasal prosedür (TTK 574/2) bu konudaki bazı farklılıklar olarak gösterilebilir.

¹⁴² Anonim ortaklıklar açısından bkz. Şehirali Çelik, Kırca and Manavgat (n 136) 219

¹⁴³ Limited ortaklık bu anlamda sınırlı sorumluluk ilkesi nedeniyle anonim ortaklığa benzerken, yönetim ve iç işleyişi açısından ise kolektif ortaklığa daha yakındır. Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 18) 389

¹⁴⁴ Esra Hamamcıoğlu, Aile Tipi Limited Şirketlerde Şirket Sözleşmesi, (1st edn, Yetkin Yayınları 2022) 250. Örneğin bir anonim ortaklık ortağı bakımından öngörülmesi mümkün olmayan ek ödeme (TTK 603 vd.) ve yan edim yükümlülükleri (TTK 606) ile rekabet yasağına ilişkin hükümler (TTK 613), limited ortaklık ortağı bakımından ortaklık sözleşmesi ile getirilebilmektedir. Aynı şekilde, anonim ortaklığın aksine, ortağın payını devretmesinin tamamen yasaklanması (TTK 595/4) gibi hususlar da limited ortaklığın kişi unsurunu öne çıkaran hükümlerdir.

¹⁴⁵ Martin Nussbaum, Reto Sanwald and Markus Scheidegger, *Kurzkomentar zum neuen GmbH-Recht* (1st edn, Cosmos 2007) 7-8. İsviçre öğretisinde de limited ortaklık özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri işletmeye uygun olan, aynı zamanda sermaye ortaklığının tipik türü anonim ortaklık ile yine şahıs ortaklıklarının tipik örneği olan kolektif ortaklığın unsurlarını bünyesinde barındıran ve bu anlamda karma tür (Mischform) bir ortaklık olarak değerlendirilmektedir. Meier-Hayoz and Forstmoser (n 13) §18. 29; Handschin and Truniger (n 42) § 2.1; Şener (n 5) 9-10

¹⁴⁶ Ancak TTK’nın, İsv. BK (2005)’den birçok noktada esaslı surette ayrıldığı, farklılıkların ayrıntıda değil; sistemde olduğu belirtilmiştir. Tekinalp (n 5) 18-27

likli” bir sermaye ortaklığı (*personabezogene Kapitalgesellschaft*) olduğu açıkça belirtilmektedir (Art. 772/1 OR).

Limited ortaklığın hukuki yapısı da bu duruma uygun olarak kısmen şahıs ortaklıklarının tipik türü olan kollektif ortaklık, kısmen de sermaye ortaklıklarının tipik türü olan anonim ortaklıklara özgü nitelikleri¹⁴⁷ bir arada barındırmaktadır¹⁴⁸. Hatta bu nitelikler içinde adi ortaklık sözleşmesine ilişkin öğelerden de söz edilebilir. Bu durumun bir sonucu olarak TTK’da limited ortaklığa ilişkin hükümlerde yeri geldikçe anonim ortaklık hükümlerine yapılan yollamalar dışında, somut olayın özelliğine göre adi ortak-

¹⁴⁷ Anonim ortaklıkta olduğu gibi (TTK 331/1), limited ortaklığın da kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilmesi (TTK 573/3), sermayesinin belirli olması (TTK 580), ortakların, ortaklık borçlarından sorumlu olmayıp sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle yükümlü olmaları anlamına gelen tek borç ilkesi (istisnaları için bkz. TTK 573/2, 603, 607; ayrıca kamu alacakları bakımından AATUHK m.35), kişi ortaklıklarının aksine ortakların oy hakkının esas sermaye paylarının sayısına ve payın itibari değerine göre hesaplanması (TTK 618/1), genel kurul kararları açısından kural olarak çoğunluk ilkesinin geçerli olması (TTK 620), aynı sermaye ve ayırların devralınması ile kuruluşta tanınacak özel menfaatler gibi hususlarda anonim ortaklık hükümlerine yollama yapılması (TTK 578), anonim ortaklıklar hukukundaki TTK 340 hükmüne benzer “emredici hükümler” ilkesine limited ortaklıklar hukukunda da yer verilmiş olması (TTK 579), limited ortaklığın sermaye ortaklıklarının temel tipi olan anonim ortaklığa benzeyen nitelikleridir. Ayrıca, esas sermaye payının devri için genel kurulda temsil edilen oyların salt çoğunluğunun yeterli görülmesi (TTK 620), yönetim ve temsil yetkisinin hem bir hak hem de yükümlülük olarak kabul edildiği “özden organ” ilkesi yerine “seçilmiş yönetim” ilkesinin benimsenmiş olması (TTK 623), genel kurul kararıyla müdürlerin görevden alınabilmesi, yönetim hakkı ve temsil yetkisinin sınırlanabilmesi (TTK 630/1) gibi düzenlemeler de limited ortaklığın sermaye ortaklığı yönünü güçlendiren hükümlerdir.

¹⁴⁸ Limited ortaklığın bu özellikleri bir taraftan onu özellikle küçük veya orta büyüklükteki işletmeleri (KOBİ) işletmek bakımından oldukça elverişli bir ortaklık türü haline getirirken, diğer taraftan ise ortakların sorumluluğunun sınırlı olacağı bir ortaklık türü arayan girişimciler dışında, ortak girişimler (Joint venture) açısından da cazip kılmaktadır. İsviçre öğretisinde de özellikle 2008’de anonim ortaklıklar hukukunda yapılan düzenlemeler ile birlikte, limited ortaklığın da İsviçre’de ticari yaşamda büyük önemi olan özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmeler açısından cazip bir ortaklık türü haline getirilmeye çalışıldığı, günümüzde limited ortaklığın kanun koyucunun başından beri hedeflediği bu konuma geldiği; ayrıca limited ortaklığın şahıs girişimi temelinde yapılmakla birlikte büyük sermaye gerektiren ortak girişimler (Joint Ventures) dışında, hakim teşebbüs/konzern şeklindeki oluşumlarda da bağlı ortaklık olarak uygun bir tür olduğu belirtilmiştir. Beat Brechbühl/Daniel Emch, “Die neue GmbH als massgeschneidertes Rechtskleid für Joint Ventures”, *Schweizerische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* (SZW, 4/2007) 272; Meier-Hayoz and Forstmoser (n 13) § 18. 156

lık¹⁴⁹ ve kolektif ortaklık hükümlerine başvurmak da mümkündür. Bu karma yapı limited ortaklığın sermaye ortaklığı niteliğini kısmen zayıflatmakla birlikte, bu niteliklerin varlığı limited ortaklığı tipik bir şahıs ortaklığı haline de getirmez¹⁵⁰.

Limited ortaklığın “karma tür” (*Mischform*) niteliği, esasen onu uygulamada cazip ve bu anlamda son derece başarılı bir hukuki form haline getirmektedir¹⁵¹. Bu karma tür, limited ortaklık sözleşmesini düzenleyen TTK 575-579 hükümleri bağlamında da görülür. TTK 576 hükmünde ortaklık sözleşmesinde yer alması gereken zorunlu kayıtlar, TTK 577 hükmünde ise ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi halinde bağlayıcı olacak kayıtlar düzenlenmiştir. Kanun koyucu bir yandan ortaklık sözleşmesinde yer alması gereken zorunlu kayıtları (TTK 576) belirtirken, diğer yandan ise ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla bağlayıcı olan hükümler (TTK 577) ile ortaklar açısından emredici hükümler ilkesini (TTK 579) esnetmektedir¹⁵². TTK 577 hükmü, limited ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinin içeriğini belirleme konusunda ortaklara geniş bir serbesti ve bu anlamda ortakların istek ve beklentilerini ortaklık sözleşmesine yansıtmaları konusunda önemli bir olanak sağlamaktadır. Ortaklar bu şekilde kanunda bir sermaye ortaklığı olarak tanımlanan limited ortaklığı isterlerse şahıs ortaklıklarına yaklaştıracaktır ve ortaklığın devamlılığı ve iç işleyişi açısın-

¹⁴⁹ TTK 126 hükmüne göre, her ortaklık türüne özgü hükümler saklı kalmak şartıyla, TBK’nın adi ortaklığa ilişkin hükümleri her ortaklık türünün niteliğine uygun olduğu oranda, ticaret ortaklıkları hakkında da uygulanır.

¹⁵⁰ Örneğin, esas sermaye payının devrinin anonim ortaklıklara göre daha zor olması, hatta anonim ortaklıklardan farklı olarak pay devrinin ortaklık sözleşmesi ile tamamen yasaklanabilmesi olanağı (TTK 595, 577/1-a), ortaklar açısından kanundan doğan bağlılık yükümlülüğü (TTK 613) ile ortaklık sözleşmesi ile öngörülmesi mümkün olan rekabet yasağı (TTK 613/2), ortaklığın bünyesini etkileyebilecek türden kararlar arasında gösterilen esas sermayenin artırılması veya bir ortağın haklı nedenlerle mahkeme tarafından çıkarılması gibi kararların önemli kararlar arasında yer alması ve bu konuda daha ağır nisap öngörülmesi (TTK 621/1), ortaklar açısından çıkma ve çıkarılma olanağının tanınmış olması (TTK 638, TTK 640), limited ortaklığın daha çok kişi ortaklıklarına özgü nitelikleri arasında sayılabilir. Aynı şekilde, TTK 577’de yer verilen ve limited ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi halinde bağlayıcı olan hükümlerin varlığı da limited ortaklığın şahıs ortaklıklarına özgü niteliklerini öne çıkaran hususlardır.

¹⁵¹ Meier-Hayoz and Forstmoser (n 13) §18. 29

¹⁵² TTK 577 hükmü aynı zamanda uygulamada “çelik korse” olarak da tanımlanan ve limited ortaklıklar hukukunda da geçerli olan “emredici hükümler” ilkesini (TTK 579) esneten bir hükümdür.

dan kişisel özellikleri öne çıkarılabilir, isterlerse limited ortaklığı sermaye ortaklığı niteliği ağır basan bir yapıya da kavuşturabilirler¹⁵³.

Anayasa Mahkemesi kararında, iki kişilik limited ortaklıklar bakımından iptal edilen hükmün, etkili başvuru hakkı kapsamında ihlal oluşturduğu belirtilmiştir. Karşı oy gerekçelerinde de belirtildiği üzere, böyle bir yaklaşım, yalnız iptal kararına konu olan hüküm bakımından değil, ortaklıklar hukukunun diğer alanları bakımından da benzer sonuçlara ulaşılmasını gündeme getirecektir. Bazı ortaklık türlerinde ortaklıktan çıkarılma kurumunun öngörülmemiş olması¹⁵⁴ veya ortaklığın bünyesini etkileyebilecek türden kararlar için nitelikli çoğunluk aranması nedeniyle, karar alma süreçlerinde güçlük yaşanması, ortaklıklar hukukuna özgü bir tür bilinçli tercihtir¹⁵⁵. Bu türden düzenlemelerin her biri açısından etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirme yapılarak, bu konuda anayasal açıdan hak ihlali sonucuna ulaşılması, kanun koyucunun özel hukuk alanına özgü bir konuda düzenleme yapma yetkisini aşırı oranda daraltacaktır¹⁵⁶. Ortaklıklar hukuku hükümleri, başta ticari yaşamın gerekleri olmak üzere, ortaklıkların yapısı ve menfaatler dengesi gözetilerek öngörülen düzenlemelerdir¹⁵⁷. Yukarıda özellikle öğretideki görüşler ve çözüm öneri-

¹⁵³ TTK 577 hükmü kapsamında limited ortaklık sözleşmesinde öngörülmeleri halinde bağlayıcı olan hükümler konusunda daha ayrıntılı açıklamalar için bkz. Karakılıç (n 20) 222-238

¹⁵⁴ Örneğin anonim ortaklıklar hukukunda çıkarılma kurumuna yer verilmemiştir. Sadece esas sermaye pay borcunu ifa etmeyen ortağın, TTK 483'te öngörülen prosedüre göre pay bedeli tamamen ödenmemiş esas sermaye paylarından yoksun bırakılması hali düzenlenmiştir.

¹⁵⁵ Örneğin kollektif ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinde hüküm yoksa, bir ortağın ortaklıktan çıkması TTK 226/2 hükmü anlamında bir sözleşme değişikliği olduğundan, ancak oybirliği ile gerçekleşebilir.

¹⁵⁶ Örneğin limited ortaklıkta ortakların sayısı elliyi aşamaz (TTK 574/1). Birden fazla esas sermaye payını elinde bulunduran ortakların pay devirleri sonucu ortak sayısı elliyi aşarsa, bu durumda olası bir fesih davası açılması halinde, olası çözüm yolları olarak mahkemece verilecek süre içinde ortak sayısının elliye indirilmesi veya tür değiştirme yoluyla anonim şirkete dönüşme ya da ortaklığın en nihayetinde feshine kara verilmesi ihtimalinde, bu durumdan hakları etkilenenler elli ortak sınırının girişim veya ticari faaliyet özgürlüğüne ve bu anlamda anayasaya aykırı olduğunu öne sürebilecekler midir?

¹⁵⁷ Örneğin anonim ortaklıklarda sermayenin en az onda birini, halka açık anonim ortaklıklarda yirmide birini oluşturan pay sahipleri azınlık/azlık olarak tanımlanmıştır (TTK 411/1). Bu durum aynı zamanda kanun koyucunun tercihidir. Bu durumda kapalı veya aile tipi bir anonim ortaklıkta %7 pay sahipleri açısından, azınlığa tanınan hakların kulanılmadığı gerekçesiyle anayasal açıdan hak ihlali iddiası söz konusu olmamalıdır.

Benzer şekilde sermaye ortaklıklarında "çoğunluk ilkesi" nedeniyle genel kurul tarafından verilen kararların toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sa-

leri başlığı altındaki tartışmalardan da anlaşılacağı üzere, Kanun'un kendi sistematigi içinde özellikle içtihat yoluyla sorunun aşılması yönünde farklı çözüm yolları ve olasılıklar söz konusudur. Bu nedenle, özel hukuk alanına özgü bir konuda, özellikle Yargıtayın isabetli olmayan değerlendirme ve uygulamaları sonucunda ortaya çıkan sorunun, Anayasa Mahkemesinin bir kısmı iptal kararına konu olması, ortaklıklar hukukunun kendine özgü yapısını bozacak türden bir karardır.

Sorun ortakların ticari faaliyet ve girişim özgürlüğü açısından ele alınsa bile, ortaklık ilişkisinin sözleşme temeline dayandığını, borçlar hukukuna özgü irade özerkliği ilkesi ile onun somut yansıması olan sözleşme özgürlüğü ilkesinin, kanundaki sınırlamalar dahilinde, ortaklıklar hukuku açısından da geçerli olduğu hususu gözden kaçırılmamalıdır. Kanundaki istisnalar dışında, taraflar bir sözleşmeyi yapıp yapmama, sözleşmenin içeriği gibi konularda serbest olduklarına göre, ortaklık sözleşmesi açısından da dahil oldukları statünün farkında olmaları, bunun sonuçlarını baştan öngörmeleri gerekir. Haliyle, bir ortaklık kurmak amacıyla bir araya gelen kişilerin, ileride ortaya çıkabilecek olası çeşitli sorunlar açısından da baştan bazı önlemler almaları ve buna göre ortaklık ilişkisine dahil olmaları beklenir. Kanun, bu konuda ortakları tamamen hukuki korumadan yoksun bırakmadığı gibi, her ortaklık türüne göre farklılaşan çıkma veya çıkarılma gibi hukuki kurumlar da ticari hayatın gerekleri dışında, ortaklıkların farklı yapısı ve bu konudaki menfaatler dengesi gözetilerek öngörülmüştür.

Anayasa Mahkemesi kararı ile tüm iki kişilik limited ortaklıklar bakımından bahsi geçen nisapla karar alınamayacağı yönündeki Yargıtay uygulaması sanki doğru bir uygulamaymış gibi bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Eğer Yargıtay tüm iki kişilik ortaklıklar bakımından hükmü bu şekilde değerlendirmeseydi, bu konuda yaşanan sorunların bir kısmı ortaya çıkmayacaktı. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay uygulaması ile ortaya çıkan sorunun aşılmasına yönelik bir çözüm olarak ortaya çıksa da sorunun tamamıyla çözüldüğü söylenemez. Birincisi, iki kişilik olsa bile bir ortağın sahip olduğu esas sermaye paylarının belli bir oranı (örneğin en az %68) bulduğu limited ortaklıklarda genel kurulda TTK 621'de öngörülen nisapla her zaman karar alınabilir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi kararının aksine, tüm iki kişilik limited ortaklıklar bakımından etkili başvuru hakkı kapsamında bu konuda bir hak ihlali olduğu söylenemez. Bu durum daha çok TTK 621'de öngörülen nisabın teorik açıdan gerçekleşmeyeceği eşit veya birbirine çok yakın esas sermaye paylarının olduğu iki kişilik limited

hipleri hakkında da geçerli olması (TTK 423), ticari yaşamın gerekleri dışında, sermaye ortaklıklarının yapısı ve menfaatler dengesi gözetilerek öngörülen hükümlerdir.

ortaklıklar bakımından söz konusu olabilir. İkincisi ve daha da önemlisi, Anayasa Mahkemesi somut norm denetimi ile hükmün etkili başvuru hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle iki kişilik limited ortaklıklarda uygulanmaması yönünde kısmi iptal kararı vermiştir. Hüküm iki kişilik limited ortaklıklar için uygulanmayacak, ancak üç veya daha fazla limited ortaklıklar bakımında uygulanacaktır. Bu ise yerinde bir iptal kararı değildir. Anayasa Mahkemesi bu şekilde kanun koyucunun bu alanda düzenleme yapma yetkisine müdahale edip, bir anlamda Kanuna yeni bir hüküm eklemiş gibi olmaktadır.

SONUÇ

TTK 621/1 hükmü limited ortaklıkta ortaklığın bünyesini doğrudan etkileyen hususlara ilişkin önemli kararları düzenlemektedir. Ne var ki TTK 621 hükmünde öngörülen ağırlaştırılmış nisap çoğu zaman özellikle iki kişilik limited ortaklıklar açısından genel kurulda karar alma süreçlerinde sorun teşkil etmektedir. Anayasa Mahkemesinin kısmi iptal kararına konu olan TTK 621/1-h hükmüne göre, limited ortaklıkta haklı sebeple çıkarma için öncelikle TTK 621/1'de öngörülen ağırlaştırılmış nisap ile limited ortaklık genel kurulunda bir karar alınması, daha sonra ortaklık tüzel kişiliği tarafından çıkarma davası açılması gerekmektedir. Özellikle Yargıtay'ın TTK 621'deki ağırlaştırılmış nisabın iki kişilik limited ortaklıklarda gerçekleşemeyeceği yönündeki içtihatları nedeniyle uygulamada birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Anayasa Mahkemesi kararı da bu sorunları aşmak açısından TTK 621/1-h hükmüne istinaden haklı sebeple çıkarılma davasında TTK 621/1'de düzenlenen ağırlaştırılmış nisabın iki kişilik limited ortaklıklar açısından uygulanmaması yönündedir. Ancak sorun, Yargıtay'ın TTK 621'deki nisabın neredeyse tüm iki kişilik limited ortaklıklar açısından sağlanamayacağı ve iki kişilik limited ortaklıklarda haklı sebeple çıkarma davası açılmayacağı yönündeki yanlış uygulamasından kaynaklanmaktadır. Çalışmamızda da ayrıntılı bir şekilde değerlendirildiği üzere, yüzde elli veya buna yakın esas sermaye pay oranlarının söz konusu olduğu iki kişilik limited ortaklıklarda bu nisap sağlanamayabilir. Ancak ortaklardan birisinin %67 ve daha fazla pay sahibi olduğu limited ortaklıklarda TTK 621/1'de öngörülen nisabın sağlanması mümkündür.

Anayasa Mahkemesi bu konuda teorik olarak eşit taraflar arasındaki bir özel hukuk sorununu, kamu düzenini ilgilendiren bir sorun olarak değerlendirmiştir. Kazanç paylaşma amacının söz konusu olduğu ortaklık gibi sözleşme temeline dayalı bir kişi birliği açısından, kamu düzeniyle ilgili bir durum söz konusu değildir. Ortaklar, ortaklık sözleşmesi kapsamında bu ilişkiyi emredici hükümlere uymak koşuluyla özel hukukun temel ilkelerinden birisi olan irade özerkliği ve onun somut yansıması olan

sözleşme özgürlüğü ilkesi kapsamında düzenleyebilirler. Ortaklar bu anlamda ortaklık sözleşmesi hazırlarken daha öngörülü hareket edebilirler. Örneğin, özellikle eşit esas sermaye paylarına sahip iki kişilik limited ortaklıklarda kilitlenme (pat) durumunu aşmak için yukarıda da bahsi geçen çeşitli opsiyon hakları veya ortaklık sözleşmesi dışında akdedecekleri bir pay sahipleri sözleşmesi kapsamında bu türden sorunların aşılmasına yönelik düzenlemeler öngörebilirler.

Öte yandan, tüm iki kişilik limited ortaklıklar bakımından bahsi geçen nisapla karar alınamaması gibi bir durum da söz konusu olmayabilir. Bahsi geçen karar nisabı çalışmamızın muhtelif yerlerinde farklı örnekler kapsamında da ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, esas sermaye payları eşit veya birbirine çok yakın iki kişiden oluşan limited ortaklıklar bakımından sorun teşkile edebilecek bir düzenlemedir. Ancak bu türden olasılıklar açısından dahi hükmün tüm iki kişilik limited ortaklıklar bakımından iptalini gerektirecek bir durum söz konusu değildir. Sorun, normun uygulanmasında ortaya çıkan farklılıktan kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesi bir anlamda Yargıtay'ın yerinde olmayan uygulamasını benimseyerek, hükmün tüm iki kişilik limited ortaklıklar bakımından iptaline karar vermiştir. Sorun, esasen eşit veya birbirine yakın esas sermaye pay oranlarının söz konusu olduğu limited ortaklıklar bakımından yaşandığından, iptal kararının da en azından bu olasılığa göre verilmesi gerekirdi. Anayasa Mahkemesi'nin Yargıtay içtihatlarıyla uygulamada yaşanan sorunlara istinaden, TTK 621/1-h hükmünün iki kişilik limited ortaklıklar yönünden iptaline karar vermesi yerinde değildir.

KAYNAKÇA

Akbay D, TTK Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar alma Esasları (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010)

Aker H, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler” (Batider, vol. 32, S. 1)

Altaş S, “Limited Şirket Ortağının Şirket Sözleşmesi veya Dava Yoluyla Şirketten Çıkarılması (REGESTA, Cilt 6, Sayı 2, 2021)

Arsılanlı H and Domaniç H, Ticaret Kanunu Şerhi vol. III-Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler-Limited Şirketler, (Eskin Matbaası-Temel Yayınları 1989)

Ayhan R, Çağlar H and Özdamar M, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (5th edn Yetkin Yayınevi 2023)

Bahtiyar M, “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkma Davası ve Yargıtay Kararları” (Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 30. Sempozyum, 2017)

Bahtiyar M, Ortaklıklar Hukuku (16th edn, Beta 2022)

Behrens P, “Das neue GmbH-Recht aus deutscher und europäischer Perspektive”, in Das neue schweizerische GmbH-Recht (Hrsg. Peter Böckli/Peter Forstmoser Dike Verlag 2006)

Bilgili F and Demirkapı E, Şirketler Hukuku (1st edn, Dora Yayınevi 2013)

Böckli P, Das neue schweizerische GmbH-Recht (1st edn, Schult-hess Verlag 2006)

Brechbühl B and Emch D, “Die neue GmbH als massgeschneidertes Rechtskleid für Joint Ventures” (Schweizerische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht,(SZW, 4/2007)

Cenkçi E, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçe-sinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, (Ankara Barosu Dergisi 2018/4)

Cindoruk C, “Limited Şirketlerde Öncelik, Önalım ve Alım Hakları-nın Kullanılmasına İlişkin Belirli Esaslar” (Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 15, S. 57, Ocak 2024)

Çalış M İ, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Kilitlenme (Pat) Durumu (1st edn Oniki Levha Yayıncılık 2023)

Çamoğlu E, “Limited Ortaklıktan Çıkarılma” (Batider 2014, vol XXX, S. 3)

Çamoğlu E, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri (1 st edn, Vedat Kitapçılık 2020)

Çebi H, Limited Şirketler Hukuku (2nd edn, Adalet Yayınevi 2023)

Çelik Şehirali F H, “Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler” (Batider 2007, vol XXIV, Sa. 1)

Demircioğlu B, Limited Şirket Genel Kurulunda Yeter Sayılar (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2025)

Demirkapı E, Limited Ortaklıkta Payın Devri (1st edn Güncel Yayı-nevi 2008)

Dinç S, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketin Unsurları ile Limited Şirketlerde Pay ve Ortak Kavramları” (Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 2017, Yıl:7, S.29)

Dural H A, “İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma Davasında Ortağın Davacı Sıfatı ve Yargıtay Uygulaması” (Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, vol XVI, 2021)

Hamamcıoğlu E, Aile Tipi Limited Şirketlerde Şirket Sözleşmesi (1st edn, Yetkin Yayınları 2022)

Handschin L and Truniger C, Die neue GmbH (2nd edn, Schulthess Juristische Medien 2006)

Hızlısoy İlbasmış Ö, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, (1st edn, Adalet Yayınevi 2016)

Karaahmetoğlu İ Ö, “TTK m. 636/3 ile TTK m.640 Hükümleri Arasındaki İlişkiye Dair Bir İnceleme” (Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2014, vol IX, S. 2)

Karakılıç H, Limited Ortaklık Sözleşmesi (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2024)

Karakılıç H, Limited Ortaklıkta Rekabet Yasağı (1st edn Oniki Levha Yayıncılık 2019)

Karasu R, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi (1st edn, Yetkin Yayınevi 2009)

Kendigelen A and Kırca İ, Şirketler Hukuku vol I, (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2022)

Kendigelen A and Kırca İ, Şirketler Hukuku, vol III, Sermayesi Paylara Bölünmüş (Paylı) Komandit Şirket ile Limited Şirket (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2022)

Kırca Ç, “Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)” (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2001, vol L S. 1) 92-119.

Kırca İ and Gürel M, “Limited Şirket Ortağının Kendisini Çıkarmaya Yönelik Genel Kurul Kararının alınmasında Oy Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu” (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 60. Yıl Armağanı 2015)

Kırca İ, Manavgat Ç and Şehirali Çelik F H, Anonim Şirketler Hukuku vol I, Temel Kavramlar ve İlkeler-Kuruluş-Yönetim Kurulu (Banka ve Ticaret Hukuku Vakfı Yayını 2013)

Küng M and Camp R, GmbH-Recht. Kommentar, Das revidierte Recht zur Gesellschaft mit beschränkter Haftung (1st edn, Orell Füssli 2006)

Lawall L, Das ungeschriebene Wettbewerbsverbot des GmbH-Gesellschafters (1st edn, Peter Lang AG 1996)

Meier-Hayoz A and Forstmoser P, Schweizerisches Gesellschaftsrecht (13th edn, Stämpfli Verlag 2023)

Nater C, Die Willensbildung in der GmbH (1st edn, Dike Verlag, 2010)

Nomer Ertan F, “Yargıtay Kararları Işığında Anonim Ortaklığın Haklı sebeple Feshi”, Yürürlüğünün 5. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu (Oniki Levha Yayıncılık 2018)

Nussbaum M, Sanwald R and Scheidegger M, Kurzkommentar zum neuen GmbH-Recht (1st edn, Cosmos Verlag 2007)

Özdamar E, Limited Şirkette Ayrılma Akçesi (1st edn, Onikilevha Yayıncılık 2023)

Özdoğan Daloğlu T, Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma (1st edn, Onikilevha Yayıncılık 2020)

Öztürk Dirikhan H, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı (1st edn, Yetkin Yayınları 2005)

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku I (14th edn, Vedat Kitapçılık 2019)

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku II (13th edn, Vedat Kitapçılık 2017)

Priester H J, “Squeeze-out per GmbH-Satzung” (GmbHHR 2019)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (3rd edn, Adalet Yayınevi 2015)

Pulaşlı H, Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar (1st edn, Adalet Yayınevi 2012)

Siffert R, Fischer M P and Petrin M, Stämpflis Handkommentar, GmbH-Recht (1st edn, Stämpfli Verlag AG 2008)

Strelau S, Wettbewerbsverbote für den GmbH-Geschäftsführer und Befreiungsmöglichkeiten (1st edn, Tectum Verlag Marburg 1999)

Şahin A, “Yeni TTK’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Ersin Çamoğlu’na Armağan (1st edn, Vedat Kitapçılık 2013)

Şener O H, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, (2nd edn, Seçkin Yayınevi 2015)

Şener O H, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku (1st edn, Seçkin Yayınevi 2017)

Taşdelen N, Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih (1st edn, Yetkin Yayınları 2012)

Tekinalp Ü, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2012)

Tokcan F. P, Limited Ortaklıkta Oy Hakkından Yoksunluk, (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2018)

Ulmer P, Habersack M and Winter M, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG), Großkommentar, Band I-II-II (2005)

Yıldırım A H, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (1st edn, Dora Yayınevi 2013)

YHGK, 05.07.2023 tarih, 2022/63 E., 2023/722 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

Yargıtay 11 HD, 14.04.2021 tarih, 2020/7466 E., 2020/3644 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 05 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD, 27.03.2019 tarih, 2018/177 E., 2018/2358 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 12 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD. 05.06.2017 tarih ve 2016/709 E., 2016/3376/K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 06 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD. 05.06.2017 tarih ve 2016/709 E., 2016/3376/K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 07 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD. 05.06.2017 tarih, 2016/709 E., 2016/3376/K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 8 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD. 13/12/2017 tarih ve 2016/4753 E., 2017/7190 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD. 17/6/2020 tarih ve 2019/3224 E., 2020/2963 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD., 10.06.2019 tarih, 2017/5410 E., 2017/4147 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 06.Nisan 2026

Yargıtay 11. HD., 2.10.2018 tarih, 2018/3813 E., 2018/5914 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 10 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD., 25.01.2021 tarih, 2020/1316 E., 2020/354 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 12 Nisan 2026

Yargıtay 11. HD'nin 13.12.2017 tarih ve 2016/4753 E., 2017/7190 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 05 Nisan 2026

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 03.12.2020 tarih, 2020/1157 E., 2020/5689 K. <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 06 Nisan 2026

Yargıtay 11.HD., 01/06/2017 tarih, 2016/4457 E., 2017/3287 K., <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> 5 Nisan 2026

- Araştırma Makalesi -

#SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ PERSPEKTİFİNDEN HAMİLİNE YAZILI ÇEK VE BEYAZ CİRO* (BEARER CHECK AND BLANK ENDORSEMENT IN THE CONTEXT OF PREVENTING MONEY LAUNDERING)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Hüsni TURANLI**

ÖZ

Günümüzde para aklama ve terörün finansmanın önlenmesi çabaları çerçevesinde ticari uygulamalara yönelik yeni tedbirler, bu bağlamda hisse senedi, tahvil ve kambiyo senedi gibi yatırım araçlarının denetim altına alınması için yasal düzenlemeler getirilmiştir. Buna en son örnek, 2020 yılında 7262 sayılı “Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlemesine İlişkin Kanun” ile TTK’da değişiklik yapılarak anonim ortaklıkların hamiline yazılı hisse senetlerinin Merkezi Kayıt Kuruluşuna (MKK) bildirilmesi, devri halinde de devralan tarafından ayrıca bildirim yapılması ve böylece söz konusu senetlerin kayden izlenmesidir. Buna karşılık yatırım araçları arasında sayılan kambiyo senetlerinde kayden izleme olanaksızdır. Bu bağlamda, kambiyo senetlerinden polişe ve bononun aksine hamiline yazılı olarak da düzenlenebilen çekin keşide edildikten sonra tahsil aşamasına gelene kadar kimler tarafından devralındığı ve devredildiğini ne kayden ne fiziksel olarak izlemek mümkün değildir. Öte yandan kambiyo senetlerinin devri için beyaz cironun kullanılması durumunda da senedin kimler tarafından devredildiğini izlemek de olanaksız-

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 19.02.2026 tarihinde Yayınımıza ulaşmış olup, 03.03.2026 tarihinde birinci hakem; 07.03.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/legal.89880>

** Uluslararası Final Üniversitesi Hukuk Fakültesi, husnu.turanli@final.edu.tr ORCID ID: orcid.org/0000-0002-6907-5049

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; TURANLI, Hüsni, “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Perspektifinden Hamiline Yazılı Çek ve Beyaz Ciro”, REGESTA, Sayı: 2026/2, Yıl: 2026, s. 101-124.

dır. Sonuç olarak suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesinde bir engel olarak değerlendirilen hamiline yazılı çek ve beyaz ciro kaldırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Suç Gelirlerini Aklamanın Önlenmesi, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Kambiyo Senedi, Hamiline Yazılı Çek, Beyaz Ciro

ABSTRACT

Today, as part of efforts to prevent money laundering and terrorist financing, new measures have been introduced regarding commercial practices, including legal regulations to bring investment instruments such as stocks, bonds, and negotiable instruments under control. The most recent example of this is the amendment to the Turkish Commercial Code (TTK) in 2020 by Law No. 7262, "Law on the Prevention of Financing the Proliferation of Weapons of Mass Destruction," which requires bearer shares of joint-stock companies to be reported to the Central Securities Depository (MKK), and in case of transfer, the transferee must also make a separate notification, thus enabling the electronic tracking of these instruments. In contrast, electronic tracking is impossible for negotiable instruments, which are considered investment instruments. In this context, unlike bills of exchange and promissory notes, it is impossible to track, either electronically or physically, who received or transferred a check, which can also be issued as a bearer instrument, from the time it is issued until it reaches the collection stage. On the other hand, it is also impossible to track who transferred the instrument when a blank endorsement is used for its transfer. Consequently, bearer checks and blank endorsements, which are considered obstacles to preventing money laundering, should be abolished.

Keywords: Prevention of Money Laundering, Financial Crimes Investigation Board (MASAK), Negotiable Instrument, Bearer Check, Blank Endorsement

GİRİŞ

Çağımızın en önemli sorunlarından biri suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanıdır. Suç geliri adı verilen ve halk arasında kara para olarak adlandırılan yasadışı gelir, her geçen gün hem miktar hem de vaka olarak artmaktadır. Suç geliri; teknolojik gelişmelere paralel olarak birçok

aşamadan geçmekte; bunların bazıları karmaşık, bazıları ise daha basit aşamalar olabilmektedir. Nihai amacın ise bahse konu suç gelirlerinin kaynağını gizlemek olduğu söylemek yanlış olmayacaktır. Para, aklanmış para haline gelmek için bankalar, çek bozdurma yerleri, para transferi şirketleri, kumarhaneler ve hatta yurtdışına ortamlara gönderilmekte, kara para aklayıcının araçları, havale ağları ve paravan şirket ağları aracılığıyla gerçekleştirilen karmaşık finansal işlemlerden, eski usul para kaçakçılığına kadar değişebilmektedir¹.

Günümüzde suç gelirlerinin aklamanın yanı sıra, belki de onun kadar ağırlık kazanan bir başka konu da terörizmin finansmanıdır. 11 Eylül 2001 ABD’de meydana gelen ve Amerikan toprakları (homeland) üzerinde tarihte emsali görünmeyen bir yıkıma yol açan terör eylemleri, sadece ABD’de değil tüm dünya ülkelerinde, terörizmin finansmanın ne kadar zarar verici olabileceği hususunda farkındalık oluşturmaya yol açmıştır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) Kararları ve 1989 yılında G7 yani Gelişmiş Ülkeler Grubu (ABD, Kanada, Almanya, Japonya, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık (BK:UK)) tarafından oluşturulan ve sonrasında ilkin Avrupa Komisyonu ve sekiz ülkenin, 2025 yılı itibarıyla toplam 42 ülkenin (Türkiye dahil) üye olduğu Mali Eylem Görev Gücü (MEGG:FATF)² adı verilen ve asli görevi para aklama, terörizm ve yayılmasının önlenmesi olan kuruluşun faaliyetleri sonucu suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanın önlenmesi konularında oldukça iyi bir aşamaya gelinmiştir.

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de özellikle son on beş yılda suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi konularında önemli adımlar atılmış ve bu bağlamda yasal önlemlere başvurulmuştur. Ülkemizde suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla ilk olarak 1996 yılında 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun³, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun⁴, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda⁵ ve 178 sayılı Maliye

¹ Hollis B. Kegg, Bearer Negotiable Instruments: Addressing A Financial Intelligence Gap and Identifying Criminogenic Weaknesses (The City University of New York 2023) 1, 110

² MEGG (FATF) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <<https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>> erişim tarihi 30 Ocak 2026

³ Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun, Kanun Numarası: 4208, Kabul Tarihi: 13.11.1996, RG 19.11.1996/22822

⁴ Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 2313, Kabul Tarihi: 12.06.1933, RG 24.06.1933/2435

Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁶ yürürlüğe girmiştir.

Suç gelirlerinin aklanmasının ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla 1997 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu) adı verilen bir kurul oluşturulmuştur.⁷ Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının görev ve yetkileri hâlihazırda 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 231. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Bahse konu Kurul Başkanlığının temel görevi, suç gelirlerinin (kara paranın) ve terörizmin finansmanının önlenmesine dair her türlü önlemi almak, uygulanmasını sağlamak ve denetlemektir.

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik yasal düzenlemeler çerçevesinde 2006 yılında 5549 sayılı “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun”⁸ yürürlüğe girmiş ve 4208 sayılı Kanun'un birçok hükmü bu bağlamda değiştirilmiştir. Buna ek olarak 5549 sayılı Kanunun 27'nci maddesinde yükümlüklerle ilgili usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği öngörülmüştür. Bu bağlamda 9 Ocak 2008 tarihli ve 26751 sayılı Resmi Gazetede

⁵ Devlet Memurları Kanunu, Kanun Numarası: 657, Kabul Tarihi: 14.07.1965, RG 23.07.1965/12056

⁶ 19.11.1996 tarih ve 22822 sayılı RG

⁷ Bkz. <<https://masak.hmb.gov.tr/>> erişim tarihi 01 Aralık 2025 Almanya'da “Mali İstihbarat Birimi” (Financial Intelligence Unit (Zentralstelle für Finanztransaktionsuntersuchungen) adı verilen Kurum da, 23.06.2017 tarihli Alman “Para aklamanın Önlenmesi Kanununun (Geldwäschegesetz – GwG) 5. Bölümüne istinaden oluşturulan ve MASAK ile aynı görev ve işlevleri haiz bir birimdir. Birleşik Krallık'da (BK: UK) para aklamanın önlenmesine ilişkin olarak Proceeds of Crime Act (POCA) 2002 Kanunu yürürlüktedir. “Para aklama Düzenlemeleri 2017 (Money Laundering Regulations-MLR 2017)” adlı düzenleme de, “Milli Suç Ajansı (National Crime Agency)”na “Şüpheli Faaliyet Raporu (SAR)” adı verilen raporların düzenlenmesini öngörmektedir. Terörizmin finansmanının önlenmesi için de “Terrorism Act 2000” adlı Kanun yürürlüktedir. Öte yandan “Ekonomik Suç ve Şirket Saydamlık Kanunu 2023 (Economic Crime and Corporate Transparency Act 2023) ile para aklama için şirket araçlarının kullanılmasının önlenmesini amaçlamaktadır. Fransa'da, para aklamanın önlenmesine ilişkin temel kurallar Fransız Ceza Kanununun (Code pénal) 324-1 vd. maddelerinde yer almaktadır. 06.12.2013 tarihli 2013-1117 sayılı Kanun ile vergi kaçırma ve ciddi ekonomik ve mali suçlara ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Fransa'da MASAK benzeri olarak “Ciddi Mali Suçların Bastırılması için Merkezi Birim (Office central pour la répression de la grande délinquance financière (OCRGDF) faaliyete geçirilmiştir.

⁸ Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5549, Kabul Tarihi: 11.10.2006, RG 18.10.2006/26323

yayımlanan ve 1 Nisan 2008 tarihinde yürürlüğe giren “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik” ile Kanun’da yer alan hususların daha somutlaştırılmış şekli de uygulamaya sokulmuştur. Mevzuatımızda suç gelirlerinin önlenmesine ek olarak terörizmin finansmanın önlenmesi çerçevesinde 2013 yılında 6415 sayılı “Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun”⁹ yürürlüğe girmiştir. Son olarak 2020 yılında 7262 sayılı “Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesi hakkındaki Kanun”¹⁰ ile sadece kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanın önlenmesi değil aynı zamanda suç gelirlerinin aklanmasının ve terörizmin finansmanının önlenmesi bağlamında hem Dernekler hem Yardım Toplama hem de Ticaret Kanununda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu çerçevede, 7262 sayılı Kanun’un 31 ve 32.maddeleri ile TTK’nın 486 ve 489.maddeleri değiştirilmiş ve anonim ortaklıklarda (borsaya kayıtlı olanlar hariç) hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılmasından sonra henüz dağıtımı yapılmadan bu senetlerin ve maliklerinin Merkezi Kayıt Kuruluşuna (MKK) bildirilmesi, sahiplerine dağıtımı yapıldıktan sonra ise söz konusu senetlerin devri halinde devralanın bu devri Merkezi Kayıt Kuruluşuna bildirmesi aksi halde ortaklığın genel kurul toplantılarına katılmaması ve pay sahipliği haklarından yararlanamaması hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemelerin amacı, sadece zilyetliğin devri ile mülkiyeti de devredilebilen hamiline yazılı pay senetlerinin ve maliklerinin kimliğinin kayıt altına alınarak, hem para hem de kimlik trafiğinin izlenmesidir.

Bu incelemede ele alınan konular esasen kıymetli evrak hukukunun konularıdır. Kıymetli evrak hukuku olarak adlandırılan “senetler hukuku” (bu kavram Sn. Öztan’a aittir¹¹) özel hukukun birçok alanının kesişme noktasıdır. Gerçekten de borçlar hukuku, eşya hukuku, şirketler hukuku, deniz ticaret hukuku, icra iflas hukuku ve sermaye piyasası hukuku içinde senetler hukukunun yeri vardır. Senetler hukukunun ceza hukukunda da ayrı bir yeri vardır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m.210/1 hükmü; kambiyo senetlerinde sahtecilik halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanacağını, m.198 hükmü de “Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahvil-

⁹ Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6415, Kabul Tarihi: 07.02.2013, RG 16.02.2013/28561

¹⁰ Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun, Kanun Numarası: 7262, Kabul Tarihi: 27.12.2020, RG 31.12.2020/31351

¹¹ Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku (Güncelleştirilmiş 21st edn, Turhan Kitabevi 2017) 1

ler ve evrak ile milli ziynet altınların, para hükmünde” olduğunu düzenlemiştir. Dolayısıyla senetler hukuku, Türk hukukunda geniş bir şekilde yer almıştır.

Kıymetli evrak hak sahibinin tespiti şekline göre emre, nama ve hamiline olarak üç türlü düzenlenmektedir¹². Kamu güvenliğine mahzar olup olmadıklarına göre yapılan sınıflandırmada ise emre ve hamiline yazılı kıymetli evrak kamu güvenliğine mahzar, nama yazılı kıymetli evrak ise kamu güvenliğine mahzar değildir¹³. Kamu güvenliğinden maksat; senedi devralan kişinin, hem devreden tasarruf yetkisi hem de senedin içeriği bakımından korunmasıdır¹⁴. Bir başka deyişle senedi devralan iyiniyetli üçüncü kişiler, senette yazılı hususların varlığına inanmakta yazılı olmayan hususların ise mevcut olmadığına güvenmektedir. Öte yandan nama yazılı kıymetli evrak kamu güvenliğine mahzar değildir¹⁵. Bunun nedeni de, nama yazılı senetlerde senedin zilyetliğinin yanı sıra bir devir beyanına da ihtiyaç duyulmasıdır. Nama yazılı kıymetli evrakın Türk Borçlar Kanununda (TBK) düzenlenen alacağın temlik hükümlerine tabi olacağı hüküm altına alınmıştır. Alacağın temlik yani devrinde borçlu, devreden karşı ileri sürebileceği defileri devralana karşı da ileri sürebildiğinden (TBK m.188/1) burada senetten doğan haklar değil sadece devreden sahip olduğu haklar alacaklıya geçmektedir. Sonuç olarak nama yazılı senetler kamu güvenliğine sahip değildir. Esasen nama yazılı senetlerin kıymetli evrak niteliği tartışılması gereken bir konudur¹⁶.

Kıymetli evrak hukukunda uygulamada en çok karşımıza çıkan konu kambiyo senetleridir. Kambiyo senetleri, poliçe, bono ve çek olarak üçe ayrılmaktadır. Türk Ticaret Kanununun 3. Kitabı “Kıymetli Evrak Hukuku” başlığını taşımaktadır. Bu Kitabın Dördüncü Bölümünde 670 ila 849.maddeler arasında “Kambiyo Senetleri” düzenlenmiştir.

¹² Öztan (n 11) 39

¹³ ibid 35, Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Arslan Kaya and N. Fusun Nomer Ertan, Kıymetli Evrak Hukuku (14th edn, Vedat Kitapçılık 2021) 29

¹⁴ ibid 29

¹⁵ ibid 31

¹⁶ “Nama yazılı senetlerin kıymetli evrak kabul edilmesinin nedeni, İİK’deki özel takip usulünün sağladığı kolaylıktan nama yazılı senet hamilini de yararlandırmak ve ispat kolaylığı yaratmaktır” Bkz. Ülgen and others (n 13) 31. Kambiyo senetleri için mevcut İİK özel bir takip yolu düzenlenmiştir. Taslak İcra İflas Kanunu yürürlüğe girdiği takdirde, artık kambiyo senetleri için özel bir takip yolu kalmayacaktır. Bu husus, Taslak İİK’nun 5/756’da açık olarak dile getirilmiştir. Bu taslak Kanun yasalarsa nama yazılı senetlerin kıymetli evrak sayılması için artık bir neden kalmayacaktır.

Kambiyo senetleri, diğer senetlere nazaran sıkı şekil şartlarına bağlı kılınmıştır. Üstelik bu senetler, güvenli elektronik imza ile değil elle imza ile imzalanmak ve senet üzerindeki diğer işlemler de (aval, ciro vb.) yine elle imzalanmak zorundadır (TTK m.1526). Öte yandan 5070 sayılı Güvenli Elektronik İmza Kanununun 5. maddesinin 2. fıkrasında da yer alan “Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları ve Türkiye’de yerleşik sigorta şirketleri tarafından düzenlenen kefalet senetleri dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez” hükmü ile kambiyo senetlerinin güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi Kanun koyucu, kambiyo senetlerine özel bir önem atfetmiştir.

Bu çalışmada bizim üzerine düştüğümüz iki husus mevcuttur. Bunlar kambiyo senetlerinden hamiline yazılı çek ve ciro çeşitleri içinde yer alan beyaz cirodur. Gerek hamiline yazılı çek gerekse beyaz ciro ile devredilen senedin ne fiziki ne de kayden izlenmesi olanaklıdır¹⁷. Dolayısıyla hamiline yazılı çek ve beyaz ciro ile devredilen senet tedavüle çıktıktan sonra kimlerin ne amaçla devraldığı sorusu cevapsız kalmaktadır.

Bu incelemenin amacı, gerek hamiline yazılı çek gerekse beyaz ciro yoluyla devrin para aklama amaçlı olarak kullanılabileceğini, dolayısıyla Ticaret Kanununda ve Çek Kanununda düzenlenen bu iki hükmün kaldırılması gerektiğini ortaya koymaktır.

İncelememiz iki bölümde oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak suç gelirlerinin aklanması ve buna önleyici tedbirlere değinilmiş, ikinci bölümde ise hamiline yazılı çek hem de beyaz ciro ele alınmıştır. Sonuç ve öneriler kısmında ise hamiline yazılı çek ve beyaz ciro uygulamasına son verilmesi önerilmiştir.

I. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASI (KARA PARANIN AKLANMASI) VE BUNU ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

A. Suç Gelirlerini Aklama

Suç geliri kavramı, geçmişte örgütlü suçlarla (organized crimes) ilgili para akışlarına karşılık gelirken günümüzde yasadışı olan her türlü faaliyet bu bağlamda vergiden kaçınma ve kayıt dışı ekonomiden elde edilen gelirleri de kapsayan çok geniş bir tanıma sahiptir. Suç geliri adından da anlaşılacağı gibi konusu suç teşkil eden her türlü eylem sonucunda elde edilen gelir olarak da tanımlanabilir.

¹⁷ İbrahim Halil Sugözü, ‘Kayıt Dışı Ekonomiyi Önlemede Vergi Politikaları 1980-2004 Türkiye Örneği’ (2010) 19(10) The Journal Of Social Economic Research 171, 185

Dünyada yıllık olarak aklanan para miktarına ilişkin çeşitli tahminler yapılmakla birlikte tahmini olarak küresel gayri safi milli hasılanın (GDP) yüzde 2 ila 5 arasında, bir başka deyişle 800 milyar ila 2 trilyon Amerikan Doları tutarındadır¹⁸. Para aklamının gizli yürütülmesi nedeniyle aklama sürecinden geçen tutarı tahmin etmek oldukça zordur.

Suç gelirlerinin aklanması ya da para aklama 1988 tarihli BM Viyana Konvansiyonu’nun 3.1. maddesinde şöyle tanımlanmıştır: Bir mal varlığının suç işleme yoluyla elde edildiğini bilerek, söz konusu mal varlığının başlangıçtaki yasa dışı edinimini saklamak ya da gizlemek amacıyla dönüştürmek ya da transfer etmek ya da eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçınmak için bu suça iştirak eden kişilere yardım etmektir. Bir başka tanıma göre ise suç gelirlerinin aklanması, başlangıçtaki yasa dışı gelirlerin yasal hale gelmesi için gerçekleşen bir süreçtir¹⁹. Öte yandan 5549 sayılı “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 2.maddesinin 1/g bendinde “aklama” suçu “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesinde düzenlenen suç” olarak tanımlanmıştır. Bahse konu hükmün başlığı “Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama”dır.

2000 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Ulus aşırı Organize Suçlar Konvansiyonunun (UNTOC) 6. ve 7. maddeleri para aklama, 12, 13 ve 14.maddeleri ise suç unsurlarının el konulmasına ilişkindir²⁰. Öte yandan 2003 tarihli Birleşmiş Milletler Yolsuzluğun Önlenmesine İlişkin Konvansiyonun (UNCAC) 14, 23 ve 24. maddelerinde para aklamının önlenmesi, 3, 51 ila 59.maddelerinde (V. Bölüm) suç unsurlarına dondurulması ve el konulmasına ilişkin hükümler mevcuttur.

Para aklama, suç gelirlerinin, yasadışı olmaktan çıkarılıp çeşitli operasyonlarla yasal zemine oturtulması ve kaynağına geri döndürülmesidir. Avrupa Birliğinde (AB) para aklamının ve terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin (Anti-money laundering: AML) bir dizi önlem alınmıştır. İlk olarak 1990 yılında, para aklamaya karşı, mali sistemin para aklama amacıyla kötüye kullanımını önlemek üzere “Para Aklamının Önlenmesine İlişkin Direktif” yayımlanmıştır. Bahse konu Direktif ile ticari teşebb-

¹⁸ Money laundering, <<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>> erişim tarihi 01 Ocak 2026

¹⁹ Bkz. “Para aklamının” tanımı, <<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>> erişim tarihi 10 Aralık 2025

²⁰ <<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>> erişim tarihi 12 Aralık 2025 <<https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>> erişim tarihi 12 Aralık 2025

büslerin iş ilişkilerine girdiğinde (müşterilerin kimliklerinin doğrulanması, işlemlerin izlenmesi, şüpheli işlemlerin raporlanması vb.) gereken özeni göstermeleri öngörülmüştür²¹. 20 Mayıs 2015 tarihinde 2015/849 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin “Para Aklama ya da Terörizmin Finansmanı İçin Finansal Sistemin Kullanımının Önlenmesi” Direktifi yayımlanmıştır. Bunu müteakip 2018/843 sayılı Direktif, 2024/1624 ve 2024/1640 sayılı direktifler yayımlanmıştır.

B. Türk Hukukunda Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Ek Düzenlemeler

1. Ticaret Hukuku Bağlamında Para Aklama Girişimlerinin Önlenmesi Amacıyla Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Dağıtılması ve Devrine Dair Yenilikler

Suç gelirlerinin aklanmasının ve terörizmin finansmanının önlenmesinde en önemli unsurun “müşterinin tanınması” olduğu dile getirilmiştir²². Günümüzde para aklamada üç aşamalı bir süreç söz konusu olmaktadır. Bunlar; suç gelirlerinin yerleştirilmesi, ayrıştırılması ve bütünleştirilmesi aşamalarıdır.

a) Yer değiştirme veya yerleştirme (suçla doğrudan bağlantılı fonların yer değiştirmesi)

b) Kademelendirme veya ayrıştırma (izlerin gizlenmesi ve takibin engellenmesi)

c) Entegrasyon veya bütünleştirme (görünüşte yasal kaynaklardan edinilmiş şekilde suçluya ulaştırılması)²³.

Yerleştirme aşamasında kullanılan yöntemlerden biri de kambiyo senetlerini kullanarak mali araçlara dönüştürülmesidir²⁴. Kambiyo senetleri denildiğinde aklımıza bono ve çek gelmektedir. Poliş ticaret hayatında yaygın bir kredi veya ödeme aracı değildir.

Yerleştirme aşamasında nakit para, çok çeşitli işlemlere tabi tutulabilir. Bu işlemler arasında konumuzu doğrudan ilgilendiren işlemler; nakit

²¹ <https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/anti-money-laundering-and-counter-finance-terrorism-eu-level_en > erişim tarihi 12 Aralık 2025

²² Oktay Üstün, ‘Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanı İle Mücadele Konusundaki Yasal Düzenlemeler’ (2010) (74) Bankacılar Dergisi 59, 65

²³ Bkz. Aklamanın Aşamaları, <<https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamaları> > erişim tarihi 08 Aralık 2025

²⁴ <<https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamaları>> Yerleştirme aşamasında ne tür yöntemler kullanılır? “Gayrimenkul, lüks araba, mücevher, antika veya sanat eserleri alımında kullanılabilir, hisse senedi, tahvil, bono, çek, poliçe gibi mali araçlara dönüştürülebilir.

paranın hisse senedi, tahvil, bono, çek, poliçe gibi mali araçlara dönüştürülmesidir. Bu aşamadan sonra nakit para artık nakit para değil bir başka şekilde aklanmaya devam edecektir. Bu bağlamda bir sonraki aşama olan ayırtırma aşamasında başka araçlara bağlanan paranın kaynağından uzaklaştırılması, bir süre için dönüştürüldüğü ortamda tutulması, daha sonra bütünleştirme aşamasına geçirilerek uygun tabiri ile yuvaya dönmesi yani ülke içinde yine pay senedi, tahvil bono alınması ve bütünleştirilmesi gayreti olacaktır.

Yukarıda bahsettiğimiz aşamaların her birinde aslında nakit para için izini kaybettirme yollarına başvurulmaktadır. Sözüünü ettiğimiz pay senedi için aşağıda anlatıldığı şekilde özellikle hamiline yazılı pay senetlerinin kayıt altına alınması sağlanmıştır. Ancak, hamiline yazılı çek ve beyaz ciro ile yapılan işlemleri kayıt altına almak mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde olanaksızdır.

Türk hukukunda anonim şirketlerin çıkardığı pay senetleri kıymetli evrak statüsünde olup, nama yazılı hisse senetlerinin devri ciro ve teslim yoluyla olmaktadır. Hamiline yazılı pay senetlerinin devri ise, 2020 yılına kadar teslim yoluyla olmaktadır. 27.12.2020 tarihinde kabul edilen ve 31.12.2020 tarihinde yürürlüğe giren (28 ila 34.maddeleri 01.04.2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir) 7262 sayılı “Kitle İmha Silahlarının Yayılması-nın Finansmanının Önlenmesi Kanunu” ile anonim şirketlerde hamiline yazılı hisse senetlerinin bastırılması ile birlikte bu senetlerin maliklerinin ve senet bilgilerinin Merkezi Kayıt Kuruluşuna (MKK) bildirilmesi zorunluluğu getirilmiş ve buna paralel olarak söz konusu senetlerin devri halinde devralan tarafından Merkezi Kayıt Kuruluşuna bildirim zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca, senetlerin dağıtılmadan önce şirket tarafından MKK’ya bildirilmemesi durumunda para cezası öngörülmüştür²⁵. Öte yandan devralan tarafından bildirimde bulunulmaması halinde paysahipliği haklarından yararlanılmayacağı da hüküm altına alınmıştır²⁶. Dolayısıyla anonim ortaklıklarda hamiline yazılı pay senetleri kaydılaşmıştır²⁷.

²⁵ TTK m. 562’ye ilave edilen 13. fıkra ile başlangıçta bildirimde bulunulmaması halinde a bendi ile şirkete, b bendi ile devralan kişilere para cezası öngörülmüştü. Anayasa Mahkemesi, 2021/28, 18.01.2024 tarihli kararı ile b bendi iptal edildi.

²⁶ İsmail Kırca and Ufuk Tekin, ‘Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Çerçevesinde OECD Mali Eylem Görev Grubunun Hamiline Yazılı Paylarla İlgili Tavsiye Kararı ve Ulusal Mevzuatlarda Buna Uyum Çabaları’ in Mustafa Halil Çonkar, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya, Ahmet Özsoy and İbrahim Çağrı Zengin (eds) Ord. Prof. Dr. Şevket Memedali Bilgişin’in Anısına Armağan (On İki Levha Yayınları 2021) 476, 484 Ayrıca 7262 sayılı Kanun ile getirilen değişiklikler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hüsnü Turanlı, ‘Anonim Ortaklıklarda Hamiline Yazılı Pay Senet-

7262 sayılı Kanun'un başlığı "Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesi" olsa da aslında bu düzenleme, özellikle suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanın önlenmesi konularını da içine alan düzenlemeler içermektedir.

Kanun sadece Türk Ticaret Kanunu değil aynı zamanda Dernekler Kanunu ve Yardım Toplama Kanununda da önemli değişiklikler öngörmüştür. Kanun'un genel gerekçesine bakıldığında konumuz açısından önemli olan husus şudur: Hamiline yazılı pay senetleri, eski düzenlemede, karşılıkları ödendiğinde anonim şirket tarafından basılıp sahiplerine dağıtılmakta, bu aşamadan sonra başkaca bir işleme tabi olmaksızın üçüncü kişilere zilyetliğinin devri ile devredilmekteydi. Anonim şirketin anonim olma özelliğinin en önemli göstergesi sayılabilecek bu düzenleme, hem pay devrinin kolaylığını sağlamakta hem de pay sahipleri açısından nama yazılı pay senetlerine nazaran tercih nedeni olmaktadır. Ancak bunun en büyük sakıncası son yıllarda, suç gelirlerini aklama amaçlı olarak kullanılmaya elverişli olmaları idi. Fransa, Almanya ve İngiltere'de bu konuda çeşitli tarihlerde yasal değişiklikler yapılarak hamiline yazılı pay senetlerinin kayda alınmaları sağlanmıştı²⁸. Ülkemizde de 7262 sayılı Kanun ile bahse konu senetlerin kayıt altına alınması zorunlu kılınmıştır.

2. Dernekler Kanununa Getirilen Yeni Düzenlemeler

Türk Hukukunda derneklere ilişkin yasal düzenlemeler hem 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda²⁹ hem de 2004 yılında yürürlüğe giren Dernekler Kanununda³⁰ yer almaktadır. "Dernekler kişi topluluğu biçiminde tüzel kişilerdir. Bununla birlikte şirketlerden farklı olarak kazanç paylaşma amacı güdemezler, derneğin amacı "ideal amaç" veya "manevi

lerinin Merkezi Kayıt Kuruluşuna bildirilmesine Eleştirel Bir Bakış' in Tamer Bozkurt, Ferhat Kayış, Hediye Bahar, İlknur Kaya, Dursun Saat, Neyzen Fehmi Dolar, Mehmet Arif Tuğ, Burak Işık, Abdurrahman Alkan (eds) Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Merhum Prof. Dr. Akar Öcal Anısına Armağan, Ulusal Kongre Serisi II: Ticaret Hukuku Ulusal Kongresi, 12-14 Kasım 2025, Kongre Bildirileri ve Tartışmalar (Yetkin Yayınları 2025) 699-719

²⁷ Mücahit Ünal, '7262 Sayılı Kanun ile Türk Ticaret Kanununda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi' (DR. Mücahit Ünal, 13 Ocak 2021) < <https://mucahitunal.com/7262-sayili-kanun-ile-turk-ticaret-kanununda-yapilan-degisikliklerin-degerlendirilmesi/> > erişim tarihi 01 Şubat 2026

²⁸ Turanlı (n 26) 702

²⁹ Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, RG 08.12.2001/24607

³⁰ Dernekler Kanunu, Kanun Numarası: 5253, Kabul Tarihi: 04.11.2004, RG 23.11.2004/25649

amaç” olarak ifade edilir. Uygulamada bilimsel amaçlı dernekler kurum, siyasi amaçlı dernekler parti, sportif amaçlı dernekler kulüp, esnaf ve sanatkâr dernekleri oda ve mesleki dayanışma dernekleri sendika olarak isimlendirilmektedir”³¹.

7262 sayılı Kanun ile Dernekler Kanununda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu çerçevede, 7262 sayılı Kanun’un 13.maddesi vasıtasıyla, Dernekler Kanununun 19.maddesi değiştirilmiştir. Bu bağlamda, İçişleri Bakanlığına ya da mülki idare amirliğine, gerekli görülen hallerde derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediklerini, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıklarını denetleme yetkisi verilmiştir. Bu değişiklik bazı eleştirilere yol açmıştır³². Biz bu eleştirilere katılamıyoruz.

3. Yardım Toplama Kanununa Getirilen Yeni Düzenlemeler

Mevzuatımızda “Yardım Toplama Kanunu” olduğunu doğrusu bu çalışmayla öğrenmiş olduk. Gerçekten de 2860 sayılı “Yardım Toplama Kanunu”³³ ile hangi kişi ve kuruluşların toplumda yardım toplamaya yetkili olduğuna ve bunların hangi amaçla yardım toplayabileceklerinin belirlenmesine, yardımın toplanmasına, kullanılmasına ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar ortaya konulmuştur. Bahse konu kişi ve kuruluşlar, Kanun’un 3.maddesinde “gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergiler” olarak düzenlenmiştir. Kanun’un 6.maddesine, 7262 sayılı Kanun’un 7.maddesiyle bir fıkra eklenmiştir. Oldukça teknik hususları düzenleyen bu fıkra kısaca, izinsiz yardım toplama faaliyetinin internet üzerinden yapılması halinde buna dair içeriğin kaldırılması aksi halde erişiminin yasaklanması için sulh ceza hâkimliğine ilgili birimlerce başvurulması öngörülmüştür³⁴. Bu değişiklik de kısmen eleştirilmiştir³⁵. Biz bu eleştirilere de katılamıyoruz. Kamu yararının söz konusu olduğu hallerde bazı kısıtlamalar olağan karşılanmalıdır. Öte yandan bu düzenlemenin de ilk bakışta “Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesi” ile ne ilgisi olduğu sorusu akla gelebilir. Ama konu aslında

³¹ İhsan Erdoğan and A. Dilşad Keskin, Türk Medeni Hukuku (3rd edn, Gazi Kitabevi 2020) 358

³² Mustafa Gümüş, ‘Dernekler Mevzuatında Son Dönemde Yapılan Değişikliklerin Örgütlenme Özgürlüğüne Etkileri’ (2022) 80(3) Ankara Barosu Dergisi 469, 489

³³ Yardım Toplama Kanunu, Kanun Numarası: 2860, Kabul Tarihi: 09.12.1983, RG 20.12.1983/18205

³⁴ Gümüş (n 32) 494

³⁵ ibid 495

kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesinden ziyade suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanın önlenmesidir.

II. HUKUKUMUZDA HAMİLİNE YAZILI ÇEK VE BEYAZ CİRO

A. Hamiline Yazılı Çek

1. Genel Olarak Türk Hukukunda Çek

Türk hukukunda “Kambiyo senetleri” TTK’nın 3. Kitabı olan “Kıymetli Evrak” kitabında 670 ila 823. maddelerinde düzenlenmiştir. Bilindiği gibi Türk özel hukukunda birçok yasal düzenlemenin kaynağı İsviçre Borçlar Kanunu olup, kıymetli evrak hukukunun, bu çerçevede kambiyo hukukunun kaynağı da İsviçre Borçlar Kanunudur³⁶. İsviçre Borçlar Kanununda kambiyo senetlerine ilişkin hükümlerin kaynağı ise 1934 tarihli “Cenevre Yeknesak Kuralları”dır. Bununla birlikte İsviçre BK’daki kıymetli evraka dair hükümler, Cenevre Yeknesak Kurallarından farklı olarak genel hükümler içermekte, dolayısıyla Türk hukukunda da kıymetli evrak düzenlemeleri bu paralelde genel hükümler içermektedir. Nitekim Kıymetli Evrak Kitabının Birinci kısmı Genel Hükümler başlığına taşınmaktadır.

Kıymetli evrak hukukunun ana mihveri kambiyo senetleridir. Kambiyo senetleri, poliçe, bono ve çek olarak üç ana başlığa ayrılmıştır. Kambiyo hukukunda, bono ve çek hükümlerine temel teşkil eden esaslar poliçe etrafında şekillenmiş ancak ticaret hayatında poliçenin kullanımı çok sınırlı kalmış, bono ve çek ise yaygın olarak kullanılagelmiştir. Bono ve çek mukayesesinde, çekin bonoya göre daha kamusal nitelikli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Neticede bono için aranan koşullara bakıldığında bir beyaz kâğıt üzerinde, TTK m.776’da yer alan unsurların bulunması kaydıyla bononun geçerli bir kambiyo senedi olarak işlem göreceği kabul edilmektedir.

Çeke ilişkin genel hükümler TTK’nın 708 ila 823.maddeleri arasında düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanununda çeke ilişkin hükümler genel hüküm niteliğindedir ve çek daha ziyade bir özel hukuk aracı olarak düzenlenmiştir. Buna karşılık 1985 yılında 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması” adlı Kanun yürürlüğe girmiş, yıllar içinde değişen ihtiyaçlara ve gelişmelere bağlı olarak 2009 yılında 5941 sayılı Çek Kanunu yürürlüğe girmiştir. Hâlihazırda yürürlükte olan 5941 sayılı Çek Kanunu, Türk Ticaret Kanununa göre özel bir kanuni düzenleme olup çelişki halinde bu Kanun’un hükümleri geçerli olmaktadır. Çek Kanununun genel gerekçeleri arasında “çekin güvenli bir

³⁶ Ülgen and others (n 13) 121

ödeme aracı olarak toplumda itibar kazanması, sağlıklı çek kullanım önlemleri oluşturulması, karşılıksız çek suçunu önleyici önlemlere yönelme, kara paranın önlenmesi ve terörün finansmanında çekin rol oynamasına engel olmak” gibi amaçlara yer verilmiştir³⁷. Çek, gerek hesap açılması gerekse basımı ve sonrasındaki işlemler açısından bankaların sürekli denetiminde işlem gören bir ödeme vasıtasıdır. Nitekim çekin karşılıksız çıkması halinde başta Gelir İdaresi Başkanlığı olmak üzere, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi gibi birçok kamusal kurum devreye girmektedir.

Bu gerekçeler, Çek Kanununun özel hukuka ilişkin olduğu ancak mevcut düzenlemelerin kamu nitelikli oldukları savıyla öğretilde eleştirilmiştir³⁸. Biz bu eleştirilere katılmıyoruz çünkü her şeyden önce çek, özel kişiler tarafından değil sadece bankalar tarafından basılabilen, çek hesaplarının açılması ve devamında çekin tahsili gibi işlemlerin sadece bankalar vasıtasıyla yapılabildiği, bankaların, her ne kadar bir özel hukuk tüzel kişisi olsa da 2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanununun “Amaç” başlıklı 1.maddesinde belirtildiği gibi “finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması” doğrultusunda hem özel hem de kamusal nitelikli kuruluşlar olduğu gerçeği dikkatten kaçmamalıdır.

Kambiyo senetleri içinde yaygın olarak kullanılan bono ile çekin, emre yazılı olması halinde, devri ciro ve teslim yolu ile yapılmaktadır. Nama yazılı olması halinde ise alacağın temlikli hükümlerine tabi olmaktadır. Bono (ve poliçe) hamiline düzenlenememekte, çek ise, hamiline yazılı olarak da düzenlenebilmektedir. Bu durumda, ayrı bir hamiline yazılı çek hesabı açılması ve hamiline yazılı çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir (5901 sayılı Çek Kanunu m.2/6). Emre yazılı çek defterinden hamiline çek düzenlenmesi halinde, banka tarafından, bir hafta içinde bu durumun Cumhuriyet Başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirilmesi (m. 4/3) ve çek hesabı sahibi hakkında Cumhuriyet savcısı tarafından üçyüz Türk Lirasından üç bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılması hüküm altına alınmıştır (m. 7/9).

Çekte, poliçe ve bonodan farklı olarak vade söz konusu olmayıp ibraz süreleri vardır (TTK m. 796). Yani çek bir kredi vasıtası değil bir ödeme vasıtasıdır. Buna karşılık uygulamada ileri tarihli çek düzenlemesi ile çeke adeta bir vade konulması sıklıkla görülmektedir. Şüphesiz ki ileri

³⁷ Şükrü Yıldız, ‘5941 Sayılı (Yeni) Çek Kanununun Çek Hukukuna Etkileri’ (2010) (18) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 71, 72

³⁸ Beşir Fatih Doğan, ‘5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Yeni Çek Türleri’ (2010) 1(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 86, 101

tarhli bir çek, sadece ibraz süresi içinde işlem görebilmektedir (TTK m.795/2). İbraz süresinden önce ibraz edildiğinde Çek Kanunu m.3/8 gereği kısmen ya da tamamen ödenmemesi halinde çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz.

Türk Ticaret Kanunu ve Çek Kanununda, çeke ilişkin şekil şartları zaman içinde değişime uğramış ve 15.07.2016 tarih ve 6728 sayılı “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 61 ila 65 maddeleriyle Çek Kanununa bazı yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu bağlamda, çekin şekil şartları yenilenmiş ve “karekod” uygulamasına yer verilmiştir (TTK m.780). Bahse konu karekod uygulaması ile çek hesabı sahibine ve çek hesabına ait birçok bilginin çek hesabı sahibi ya da cirantanın rızası aranmaksızın üçüncü kişilerin erişimine sunulacağı hüküm altına alınmıştır (TTK m. 780/2). Öte yandan 6728 sayılı Kanun’un 61.maddesine uygun olarak Çek Kanununun 2.maddesinin 7.fikrasına e ve f bentleri eklenerek çek defterinin her bir yaprağına, Çek hesabı sahibi gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası; tüzel kişilerde ise varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarası (m.2/7 e) ve Çek hesabı sahibi ile düzenleyenin farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının yazılması hüküm altına alınmıştır (m.2/7 f)³⁹.

2. Hamiline Yazılı Çek

a. Genel Olarak

“Hamiline” kavramı, bir senedin lehtarının kimliğini belirtmeksizin “kimin olacak ise onun lehine bir senedi, bir başka deyişle “hamil kim ise talep hakkı da ona aittir” şeklinde atfedilen bir statüyü ifade eder. Hukukumuzda kambiyo senetleri içinde poliçe ve bono hamiline düzenlenemekte sadece çek hamiline düzenlenebilmektedir. Hamiline çek bir bakıma nakit demektir çünkü hamil yani çeki elinde bulunduran kişi, usulüne

³⁹ Çek hesabı sahibinin gerçek kişi olması halinde, bu kişinin kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemeyeceği, gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezai sorumluluk çek hesabı sahibine ait olacağı da hüküm altına alınmıştır. (Çek Kanunu, m. 5/3). Bu hükmün, TBK m. 458/1 gereği “Ticari temsilcinin, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya yetkili sayılması (Kanunda doğan yetki)” ve TBK 551/2’ye göre ticari vekile de açıkça kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi verilmesi (tacirin yetkisi çerçevesinde) hükümleri ile çeliştiği ileri sürülebilir. Bu noktada Kanun koyucu tarafından gerçek kişi tacire açık bir uyarıda bulunulmuştur: Ticari temsilciye Kanun’dan doğan bir yetki ile ya da ticari vekile açıkça yetkilendirme ile çek defterini emanet etmesi ve bu kişilerin çek keşide etmesi halinde bu çekten doğabilecek hukuki ve cezai sorumluluk gerçek kişi tacire ait olacaktır.

uygun olarak yani kimlik kartını ibraz ederek hesapta karşılığı var ise tahsil etme hakkına sahiptir.

Hamiline yazılı çek, ibraz süresi içinde birçok kişiye devredilebilir. Bu kişilerin ciro etmesi gerekmemektedir. Şüphesiz ki ciro edilirse ciranta da sorumluluk altına girer ancak söz konusu ciro işlemi çeki emre yazılı çeki dönüştürmez. Ciro zorunluluğu olmamakla birlikte, son hamil kendisine çeki devreden kişiden ciro yoluyla devir talep edebilir.

Hamiline yazılı çeki ilişkin olarak Çek Kanunundaki düzenlemelere bakıldığında, bu çek türünün emre yazılı çekten ayırt edilebilmesi için birtakım özelliklerin ortaya konulduğunu vurgulamak gerekir. Örneğin, gerek tacir gerek tacir olmayan hamiline yazılı çek için ayrı bir çek hesabı açılması, söz konusu çekler için farklı renk kodlarının zorunlu tutulması gibi düzenlemelerin amacı, hamiline yazılı çeklerin diğer çeklerden kolaylıkla ayırt edilmesini olanaklı kılmaktır. Böylece, “kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, kara paranın aklanması ve terörün finansmanın önlenmesi” sağlanabilecektir⁴⁰.

Hamiline yazılı çek, TTK’da bağımsız bir hüküm olarak düzenlenmemiş, bununla birlikte 791. maddede “hamiline yazılı çek üzerine yapılan cironun cirantayı başvuru hakkına ilişkin hükümler uyarınca sorumlu kılacağı ancak çekin emre yazılı çeki dönüşmeyeceği, 813. maddede ise “hamiline yazılı çek hariç olmak üzere çekin birden fazla nüsha olarak düzenlenebileceği hüküm altına alınmıştır. 5941 sayılı Çek Kanununda ise hamiline yazılı çeki ilişkin birçok hüküm bulunmaktadır. Mezkûr Kanun’un 2. maddesinin 6. fıkrasında “Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alır” hükmüne yer verilmiştir. Bahse konu Kanun’un 4.maddesinin 1.fıkrasında da hamiline çek hesabı sahiplerine ilişkin özel bir hüküm getirilmiştir. Buna göre “Hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir” hükmü yer almaktadır. Aynı maddenin 3.fıkrasında “Bankalar, hamiline çek def-

⁴⁰ Doğan (n 38) 95

teri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür” hükmü yer almaktadır. Görüldüğü gibi Kanun Koyucu hamiline çek için özel hükümler getirmiştir. Kanun koyucu, çek hesabı sahiplerinin emre yazılı çek defterinden hamiline yazılı çek düzenlemelerini önlemek için Çek Kanununun 4. maddesinin 3. Fıkrasında şöyle bir hüküm öngörmüştür: “Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet Başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür.” Bu bildirimi alan Cumhuriyet Başsavcılığınca Çek Kanununun 7. maddesinin 9. fıkrasına uygun olarak işlem yapılacaktır⁴¹.

Türk Ticaret Kanununun hamiline yazılı çekerle ilişkin hükümleri ile Çek Kanunundaki bazı düzenlemeler çelişkili görünmektedir. Bu incelemenin doğrudan konusu olmamakla birlikte bu hususlara kısaca değinmekte yarar vardır. Örneğin TTK m.785/2 “ Belirli bir kişi lehine “veya hamiline” kelimelerinin veya buna benzer başka bir ibarenin eklenmesiyle düzenlenen çek, hamiline yazılı çek sayılır” hükmüne binaen emre yazılı bir çekin “hamiline” kaydı ile düzenlenebilmesi hüküm altına alınmakla birlikte Çek Kanununun 4/3.fıkrasındaki düzenlemeye binaen bu mümkün görünmemektedir. Çünkü “hamiline yazılı çek” sadece hamiline yazılı çek hesabı açılarak bu şekilde verilen çek defterinden kesilebilir. Bu noktada bir soruyu da yanıtsız bırakmamak gerekir. Emre yazılı bir çek defterinden “hamiline yazılı” çek düzenlendiği takdirde bu çeki banka ödemeli midir? Kanaatimizce bu sorunun yanıtı olumsuz olmalıdır Çünkü Çek Kanunu, TTK’ya göre özel Kanun hükmündedir. Dolayısıyla emre yazılı çek defterinden hamiline yazılı bir çekin banka tarafından ödenmemesi gerekir.

Aynı maddenin 3.fıkrasında yer alan “Kimin lehine düzenlendiği gösterilmemiş olan bir çek, hamiline yazılı çek hükmündedir” hükmü de Çek Kanununun 3.maddesi ışığında uygulanması olanaksız bir hükümdür.

Hamiline yazılı çekin ciro yoluna gerek kalmadan doğrudan doğruya senedin zilyetliğinin devri ile işlem görmesi, çekin kim veya kimler tarafından devralınıp devredildiğini tespit etmeyi olanaksız kılmaktadır. Ha-

⁴¹ Cumhuriyet Başsavcılığınca bu hükme aykırı davranışlar hakkında üç yüz TL’den üç bin TL’ye kadar idari para cezası verilmesi hüküm altına alınmıştır. Düzenlemenin ilk şeklinde bu hüküm “bir yıla kadar hapis cezası” idi. 31/1/2012 tarihli ve 6273 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan “bir yıla kadar hapis” ibaresi “Cumhuriyet savcısı tarafından üçyüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idarî para” şeklinde değiştirilmiştir.

miline yazılı çek üzerinde sadece iki kişinin kimliği belirlidir. Bunlar çek düzenleyicisi ve çek hamilidir. Çekin devri halinde kimliği belirsiz birçok kişi çeki devralabilmekte ve devredebilmektedir. Çeki son kez devralan hamil bankaya giderek çeki tahsil talebine yetkilidir. Aradaki cirantaların kimler olduğunu belirlemek olanaksızdır.

Çek Kanunu hâlihazırda özellikle hamiline yazılı çek hesabının açılmasında bankaya önemli yükümlülükler getirmiş, basiretli bir tacir olmanın gerektirdiği özeni göstermesini öngörmüştür (Çek Kanunu m.2/1). Ancak tüm bu yükümlülükler rağmen çek hamillerinin ne kayden ne de fiziki olarak izlenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla hamiline yazılı çeklerde, para ve kimlik takibi mevcut düzenlemeler ışığında olanaksızdır. Bir başka deyişle hamiline yazılı çek, paranın kolaylıkla el değiştirmesini ve bu el değiştirmenin takibini olanaksız kılar.

b. Hamiline Yazılı Çek Neden Yürürlükten Kaldırılmalıdır?

Kuramsal olarak düşünüldüğünde hamiline yazılı pay senetleri ile hamiline yazılı çek arasında benzerlikler olduğunu ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Her ikisinde de, tedavüle çıktıktan sonra kimlik belirsizliği yani devralan kişilerin kim olduğunun izlenmesi olanaksızdır. Bir başka deyişle her ikisinde paranın ve devralanın izini takip etmek mümkün görülmemektedir. Dolayısıyla suç gelirlerini aklanmasında, yerleştirme ve ayrıştırma aşamalarında hem hamiline yazılı pay senetleri hem de hamiline yazılı çek tercih edilen yatırım vasıtaları olacaktır. Bu şekilde yerleştirilen ve ayrıştırılan suç gelirlerinin sistem içinde dönüştürülmesinden sonra bütünlleştirme aşaması kolaylıkla gerçekleştirilebilecektir.

7262 sayılı Kanun ile hamiline yazılı pay senetlerinin karşılıklarının pay sahiplerince ödenip şirket tarafından bastırılmasından sonra şirketin bu pay senetlerini ve sahiplerinin kimliklerini MKK'a bildirmesi, bahse konu senetlerin sahiplerine dağıtıldıktan sonra devri halinde devralanın MKK'a bildirimde bulunması aksi halde pay sahipliği haklarından yararlanamamasını öngören değişiklikler ile artık hamiline yazılı pay senetlerinin devri halinde yeni sahiplerinin ve paranın izini sürmek mümkün olmaktadır. Ancak hamiline yazılı çek için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Hamiline yazılı çek hesabı sahibi, hamiline yazılı çek defterinden çeki keşide edip lehtara teslim ettikten sonra, çek bankaya ibraz süresi içinde ibraz edilene kadar kimlere devredildiğini tespit etmek mümkün değildir. Dolayısıyla suç gelirlerini elinde bulunduran kişiler, hamiline yazılı çek sayesinde kara parayı sisteme sokup sonrasında sistemden çıkarabileceklerdir. Son yetkili hamil çeki bankaya ibraz ettiğinde artık tedavül döngüsü tamamlanmış olacaktır. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse,

suç geliri sahibi A kişisi, çeki lehtardan alıp karşılığını ödedikten sonra bir başkasına sadece devrederek sisteme girmiş ve çıkmış olacaktır. Çeki devralan kişi yine bir başkasına devredebilir ya da bankadan tahsil edebilir. Bu noktada, çekin ibraz sürelerinin kısalığı nedeniyle bu işlemlerin kısa sürede yapılamayacağı gibi bir görüş ileri sürülebilir. Ama uygulamada ileri tarihli çek⁴² adı verilen ve kanaatimizce çek hukukunun amacına uygun olmayan çek keşidesi ile süre sorunu çözülmektedir. İleri tarihli çek uygulamadaki ihtiyaçtan doğmuş bir realitedir. Ticaret hayatı içindeki kişiler, çekin ibraz sürelerinin kısalığı sorununu, ileri tarihli çek keşide ederek çözme yoluna gitmiştir. Yargı kararlarında da bu uygulamaya yeşil ışık yakıldığını görmek mümkündür⁴³. 5941 sayılı Çek Kanununun Geçici 3.maddesinin 5.fıkrası, her üç yılda bir değiştirilmektedir. En son 4/12/2025 tarihli ve 7566 sayılı Kanunun 31 inci maddesiyle bu fıkra da yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2028” şeklinde değiştirilmiştir.

İleri tarihli çekle ilgili olarak bir başka mesele de bu çeklerde ibraz tarihinden önce yapılan ciroların geçerli olmasıdır. İleri tarihli bir çek, ibraz süresi gelinceye kadar, birçok kişi tarafından devralınıp devredilebilir. Bu süre zarfında kimlerin çeki devraldığı ve devrettiği tespit edilemez. Bir başka deyişle paranın ve kişilerin takibi imkânsızdır.

Sonuç olarak, suç gelirlerinin aklanmasında elverişli bir yatırım vasıtası olan hamiline yazılı çek uygulamasına son verilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz.

B.Beyaz Ciro

1. Genel Olarak Ciro

Ciro tanım itibarıyla emre yazılı senetlerde, senet üzerindeki hakkı devrine olanak sağlayan yazılı bir irade beyanıdır⁴⁴. Cironun öğretide çok daha geniş tanımları mevcuttur. Örneğin, “ciro; hamilin, kambiyo senedinden doğan hakları bir diğer kimseye devretmek, rehnetmek ya da bu hakların tahsilini sağlamak amaçlarına yönelik İradesini, senet üzerinde yazı ile tespit ve imzasıyla teyit ettiği sarıh veya zımni irade beyanıdır” şeklindeki tanım çok daha kapsayıcıdır⁴⁵.

Ciro, 6102 sayılı TTK’ya 6762 sayılı eski TTK’dan geçen bir düzenlemedir. Gerçekten de eski TTK’nın 593 ila 602.maddeleri arasında düzenlenen ciro, 6102 sayılı TTK’nın 681 ila 690. maddelerinde aynen yer

⁴² Ülgen and others (n 13) 289ff

⁴³ Yargıtay 6 HD 1755/2890 15.09.2025

⁴⁴ Ülgen and others (n 13) 171

⁴⁵ Öztan (n 11) 101

almıştır. Bu düzenlemenin kaynağı İBK (İsviçre Borçlar Kanunu) m.1001'dir.

Cironun hukuki niteliği hakkında klasik ve modern görüşler mevcuttur⁴⁶. Bu incelemede bahse konu görüşlere yer verilmemiştir.

Senedi ilk ciro eden senedin lehtarındır⁴⁷. Ciro ile senetten doğan haklar devredilmiş olur. Buna karşılık temel ilişkiden doğan teminat, cezai şart ve tazminat gibi haklar ciro ile yeni hamile geçmez⁴⁸.

Ciro uygulamada senedin arka yüzüne yapılır. Arka yüzünde yer kalmadığı durumda senedin herhangi bir yerine de ciro yapılabileceği savunulmakla birlikte⁴⁹ ön yüzüne yazılmaması daha doğrudur. Çünkü TTK m.701/3 uyarınca muhatabın veya düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, poliçenin yüzüne atılan her imza aval şerhi sayılır⁵⁰. Öte yandan düzenleyen dışındaki imzaların aval olarak Arka yüzünde yer kalmadığı takdirde senede ilişitirilen ve alonj denilen bir kâğıda da ciro yapılması mümkündür. Alonjun bir şekli öngörülmemektedir⁵¹.

2. Beyaz Ciro (Blank Endorsement)

Emre yazılı bono ve çekin devrinin ciro ve teslim yoluyla olduğunu yukarıda belirtmiştik. Ciro, Türk hukukunda şekil bakımından tam ciro ve beyaz ciro şekilde düzenlenmiştir⁵². Beyaz cironun tam cirodan farkı ciro edilen kişinin adı soyadı yazılmaksızın sadece cirantanın imzası ve teslim ile devrin tamamlanmasıdır. Beyaz ciro senedin “hamile yazılıymış” gibi

⁴⁶ Öztan, cironun hukuki niteliğini açıklayan görüşleri klasik ve modern görüşler” olarak tasnif etmektedir ibid 102. Ülgen ise, “havale, öneri ve koşul teorisi” olarak üç başlık altında ele almıştır. Ülgen and others (n 11) 172

⁴⁷ Öztan (n 11) 106

⁴⁸ ibid 74

⁴⁹ ibid 107

⁵⁰ Ülgen, senedin ön yüzüne de ciro yapılabileceğini (örtülü olarak), ön yüzdeki cironun beyaz ciro olması ya da arka yüzdeki imzanın aval olması durumunda bunun mutlaka açıklanması gerektiğini ileri sürmüştür ibid 193, bu görüşe katılmıyoruz, çünkü m.701/3 gereği aval kesin olarak ön yüze atılmalıdır.

⁵¹ Alonjun sadece boş bir kâğıt olması yeterli görülüyorsa da kanaatimizce, senede atfedilen şekil şartları dikkate alındığında alonjun da alelade bir boş kâğıt değil bazı şekli şartlarına uygun olması gerektiği düşünülmektedir. Bu konuda bkz. Hüsnü Turanlı, ‘Türk Hukukunda Alonj’ (2017) 3(1) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 119ff

⁵² Öztan (n 11) 109, Ülgen and others (n 13) 181

tedavülüne olanak sağlar⁵³ ve temlik cirosu hükmündedir⁵⁴. Bu düzenlemenin kaynağı da İBK m.1004'dür.

Literatürde, beyaz ciroya neden yer verildiği hususunda açıklayıcı bir kaynağa ulaşamadık. Ama beyaz cironun uygulamada çeşitli sorunlu yol açtığı açıktır. Mesela rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde olup olmayacağı tartışmalı bir konudur.⁵⁵ Bu noktada belirtilmesi gereken asıl husus, beyaz ciro ile devralınan cironun bir başkasına devrinde kullanılabilecek usullerdir. TTK m.684 hükmü gereği, TTK m. 684/2 hükmü ile cironun beyaz ciro şeklinde yapılabileceği, cironun beyaz ciro olması halinde hamilin;

- a) Ciroyu kendi adına veya başkasının adına doldurabileceği,
- b) Poliçeyi yeniden beyaz olarak veya diğer belirli bir kişiye tekrar ciro edebileceği,
- c) Beyaz ciroyu doldurmaksızın ve poliçeyi tekrar ciro etmeksizin poliçeyi başka bir kişiye verebileceği belirtilmiştir.

Bu seçenekler incelendiğinde şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

a) Senedi beyaz ciro ile devralan bir kişi bu ciroyu başka biri adına doldurabilir (m.684/2a).⁵⁶ Bu durumda bahse konu kişi ciro zinciri içinde görünmemekte, senet tam ciro ile ciro edilmiş gibi bir başkasına devredilmektedir.

b) Aynı maddenin 2/c bendine göre senedi beyaz ciro ile devralan kişi, kendi adını yazmaksızın ve imza atmaksızın yani senet üzerinde hiçbir iz bırakmaksızın senedi bir başkasına devir olanağına da sahiptir. Bu durum adeta “hamiline yazılı senet” gibi birçok kişinin senet üzerinde bir kaydı olmaksızın senet üzerindeki hakkı devretmesine olanak sağlamaktadır⁵⁷. Bir başka deyişle devreden ve devralan kişi veya kişilerin senet üzerinde hiçbir izi kalmayacaktır. Ciro zinciri içinde sadece senedin arka yüzünde imzası veya adı yazan kişiler görülebilmekte ve gerekirse izlenebilmektedir. Buna karşılık senedi devralan ve devreden birçok kişinin senede konu olan hukuki işlemleri hakkında bilgi edinmek de olanaksızdır. Çünkü kambyo senetleri tabiatı itibarıyla soyut, yani sebepten bağımsızdır ve şarta bağlanamaz.

⁵³ ibid 183

⁵⁴ Öztan (n 11) 109ff

⁵⁵ Reha Poroy and Ünal Tekinalp, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları (24th edn, Vedat Kitapçılık 2021) 83

⁵⁶ Öztan (n 11) 110

⁵⁷ ibid 110, Ülgen and others (n 13) 183

Öğretide beyaz cironun senedin ön yüzüne yapılamayacağı kabul edilmektedir⁵⁸.

3. Beyaz Ciro Uygulamasına Neden Son Verilmelidir?

Beyaz ciro, senedin isim belirtmeksizin devrine olanak sağlayan bir ciro çeşididir. Beyaz cironun yararı, senedin hızlı biçimde tedavülünü sağlamaktır. Dezavantajlı yönü ise senedi bu şekilde devralan kişi ya da kişilerin hiçbir izi sürülemediği için kolaylıkla suç gelirlerinin aklanmasında kullanılabilecek bir yöntem olmasıdır. Senedi beyaz ciro ile devralan suç geliri sahibi, senedin bedelini ödeyerek suç gelirini sisteme sokabilir, senedi devralan kişi tahsil amaçlı olarak senet borçlusuna ibraz ettiğinde kambiyo hukuku hükümlerinin uygulanmasını sağlayabilecektir. Mali istihbarat açısından bakıldığında senet üzerinde sadece borçlunun, lehtarın ve yetkili hamilin isimleri tespit edilebilir olmaktadır. Senet üzerinde işlem yapan ve beyaz ciro ile yapılan devirler sonucunda hiç adı ya da imzası olmayan kişileri ve devrolunan nakit paraları tespit etmek olanaksız olacaktır. Bu nedenlerle beyaz ciro yürürlükten kaldırılması gereken bir ciro türüdür.

SONUÇ

Türk hukukunda hamiline yazılı kıymetli evrak olarak çek, pay senedi, intifa senedi, ipotekli borç senedi, irat senedi ve konşimentonun hamiline yazılı olabilir hüküm altına alınmıştır. Bu senetler içinde en yaygın olarak karşımıza çıkan ise hamiline yazılı çek ve anonim şirketlerce çıkarılan hamiline yazılı pay senetleridir. Hamiline yazılı pay senetleri, 7262 sayılı Kanun ile kaydıleştirilmiş, bir başka deyişle 2021 yılından itibaren hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılması sonrasında şirket tarafından, devri sonrasında da devralan tarafından MKK'a bildirim söz konusu olacaktır. Bunun amacı nakit paranın ve devralan kişinin takip edilebilmesidir. Hamiline yazılı çek, devri kolaylığı nedeniyle tercih edilse de kimlerin çek zinciri içinde olduğunu belirlemek olanaksızdır. İbraz tarihinde çek kimin elinde ise o yetkili hamil olarak çeki ibraz etmektedir. Çek dolaşımında iken takibi mümkün olmayan bir enstrüman olmaktadır. Dolayısıyla hamiline yazılı çek elverişli bir para aklama aracı olarak kullanılabilecektir.

Türk hukukunda yer alan bir başka düzenleme ise, beyaz ciroya ilişkindir. Bilindiği gibi beyaz ciro, sadece devreden imzasını içeren bir ciro türüdür. Beyaz ciro ile devralınan bir senedin yine beyaz ciro ile devre-

⁵⁸ Ülgen and others (n 13) 182

dilmesi mümkün olduğu gibi hiç ciro yapılmadan zilyetliğinin devri de mümkündür. Dolayısıyla ciro zinciri içinde “gizli” cirantalar olması mevcut düzenleme ile engellenemeyecektir. İşte bu yönüyle, beyaz ciro, suç gelirlerinin aklanmasında elverişli araçlardan biridir. Gizli cirantalar, adından da anlaşılacağı gibi ciro zinciri içinde yer almasına rağmen tespit edilemeyecek kişilerdir.

Sonuç olarak hamiline yazılı çek ve beyaz ciro uygulamasına son verilmesi ile suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi çabalarına önemli katkı sağlanabileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Doğan B F, ‘5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Yeni Çek Türleri’ (2010) 1(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 86-107

Erdoğan İ and Keskin A D, Türk Medeni Hukuku (3rd edn, Gazi Kitabevi 2020)

Gümüş M, ‘Dernekler Mevzuatında Son Dönemde Yapılan Değişikliklerin Örgütlenme Özgürlüğüne Etkileri’ (2022) 80(3) Ankara Barosu Dergisi 569-501

Kegg H B, Bearer Negotiable Instruments: Addressing A Financial Intelligence Gap and Identifying Criminogenic Weaknesses (The City University of New York, 2023)

Kırca İ and Tekin U, ‘Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Çerçevesinde OECD Malî Eylem Görev Grubunun Hamiline Yazılı Paylarla İlgili Tavsiye Kararı ve Ulusal Mevzuatlarda Buna Uyum Çabaları’ in Mustafa Halil Çonkar, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya, Ahmet Özsoy and İbrahim Çağrı Zengin (eds) Ord. Prof. Dr. Şevket Memedali Bilgişin’in Anısına Armağan (On İki Levha Yayınları 2021) 476-487

Öztan F, Kıymetli Evrak Hukuku (Güncelleştirilmiş 21st edn, Turhan Kitabevi 2017)

Poroy R and Tekinalp Ü, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları (24th edn, Vedat Kitapçılık 2021)

Sugözü İ H, ‘Kayıt Dışı Ekonomiye Önlemede Vergi Politikaları 1980-2004 Türkiye Örneği’ (2010) 19(10) The Journal Of Social Economic Research 171-193

Turanlı H, ‘Anonim Ortaklıklarda Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Merkezi Kayıt Kuruluşuna bildirilmesine Eleştirel Bir Bakış’ in Tamer Bozkurt, Ferhat Kayış, Hediye Bahar, İlknur Kaya, Dursun Saat, Neyzen Fehmi Dolar, Mehmet Arif Tuğ, Burak Işık, Abdurrahman Alkan (eds)

Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Merhum Prof. Dr. Akar Öcal Anısına Armağan, Ulusal Kongre Serisi II: Ticaret Hukuku Ulusal Kongresi, 12-14 Kasım 2025, Kongre Bildirileri ve Tartışmalar (Yetkin Yayınları 2025) 699-719 (Eleştiri)

Turanlı H, ‘Türk Hukukunda Alonj’ (2017) 3(1) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 119-128 (Alonj)

Ülgen H, Helvacı M, Kaya A and Nomer Ertan N F, Kıymetli Evrak Hukuku (14th edn, Vedat Kitapçılık İstanbul 2021)

Ünal M, ‘7262 Sayılı Kanun ile Türk Ticaret Kanununda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi’ (Dr. Mücahit Ünal, 13 Ocak 2021) <<https://mucahitunal.com/7262-sayili-kanun-ile-turk-ticaret-kanununda-yapilan-degisikliklerin-degerlendirilmesi/>> erişim tarihi 01 Şubat 2026

Üstün O, ‘Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanı İle Mücadele Konusundaki

Yasal Düzenlemeler’ (2010) (74) Bankacılar Dergisi 59-69

Yıldız Ş, ‘5941 Sayılı (Yeni) Çek Kanununun Çek Hukukuna Etkile-ri’ (2010) (18) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 71-83

İNTERNET KAYNAKLARI

“Para aklamının” tanımı, <<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>>

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), <<https://masak.hmb.gov.tr/>>

Mali eylem Görev Gücü (MEGG:FATF) <<https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>>

Money laundering, <<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>>

- Araştırma Makalesi -

#TİCARET ŞİRKETLERİ BÜNYESİNDE YER ALAN ŞUBELERİN HUKUKİ DURUMU* (LEGAL STATUS OF BRANCHES WITHIN COMMERCIAL COMPANIES)

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Nevin MERAL¹

ÖZ

Ticari işletme, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) ilk kitabının en temel kavramlarından biridir ve organizasyonel açıdan TTK m. 11 uyarınca malvarlığına dahil bulunan unsurlardan biri de merkez ve şubeleridir. TTK'da merkez ve şubeye ilişkin herhangi bir tanım bulunmasına rağmen hukukumuzda özellikle şube olmaya önemli sonuçlar bağlanmıştır. Bu çalışmada öncelikle bağlantılı kavram olarak merkez kavramı, sonrasında da şube kavramı, unsurları ve özellikleri itibarıyla belirlenecektir. Ancak nihayetinde uygulamada ortaya çıkan ve 'şirket şubesi' olarak nitelenen birimler yani ticaret şirketlerinin ticari işletme işletmesi halinde bu işletmenin şubeleri incelenecektir. Uygulamada ticaret şirketlerinin, coğrafi olarak merkezleri dışında kalan ticari işletmelerinin dahi şirketin bir şubesi olarak görülmesi şeklinde gelişen sicil uygulaması neticesinde ortaya çıkan hukuki problemler, bu husustaki yargı kararlarıyla birlikte çalışmada değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Merkez, Şube, Ticari İşletme, Ticaret Siciline Tescil, Ticaret Şirketleri

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 18.11.2025 tarihinde Yayinevimize ulaşmış olup, 27.12.2025 tarihinde birinci hakem; 03.02.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/legal.88419>

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı; n.meral@aybu.edu.tr; ORCID: 0000-0001-6205-2680

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; MERAL, Nevin, "Ticaret Şirketleri Bünyesinde Yer Alan Şubelerin Hukuki Durumu", REGESTA, Sayı: 2026/2, Yıl: 2026, s. 125-150.

ABSTRACT

A commercial enterprise is one of the fundamental concepts in the first book of the Turkish Commercial Code (TCC) No. 6102, and organizationally, one of the elements included in the assets, according to Article 11 of the TCC, are its headquarters and branches. However, although there is no specific definition of headquarters and branches in the TCC, significant legal consequences are attached to the concept of a branch in Turkish law. This study will first determine the related concept of headquarters and then the concept of branch by its elements and characteristics. However, this study will mainly focus on the units emerged and called as “branches of commercial companies” in practice whenever they operate as commercial enterprises. In practice, legal issues arising from the registration practice, where even commercial enterprises outside the geographical location of the company's headquarters are considered branches, will be evaluated in this study, along with judicial decisions on this matter.

Keywords: *Headquarters, Branch, Commercial Enterprise, Registration in Trade Registry, Commercial Companies*

GİRİŞ

Türk hukukunda ticari işletmenin organizasyonunda merkez ve şube ayrımı önem taşımaktadır. Tacir kural olarak tüm ticari ve idari faaliyetlerini merkezden yürütür; ancak bazen çeşitli sebeplerle bir veya birden fazla mekânda şube açma gereği duyabilir. Merkez dışında açılan tüm birimlerin şube niteliğinde olduğunu söylemek doğru olmayacağı gibi, bu niteliğe sahip birimlerin belirlenmesinde yalnızca tacirin adlandırması ile sınırlı kalmak da yanlış sonuçlara yol açabilir. Dolayısıyla bir birimin şube niteliğinde olup olmadığını belirlerken birtakım özellikleri taşıyıp taşımadığına bakmak gerekir. Türk hukukunda şube, Türk Ticaret Kanunu’nda (TTK) tanımlanmamış olsa da mevzuatta farklı kanunlarda o kanunların uygulanmasına özel bazı tanımlar yapılmıştır. Ancak özel kanun niteliği gösteren bu kanunlardaki tanımlar, her zaman birbiriyle örtüşmemekte, bazen de ticaret hayatına doğrudan uygulanması isabetsiz sonuçlara yol açmaktadır. Bunların yanı sıra Ticaret Sicili Yönetmeliği’nde (TSY) de ilkesel olarak bir tanım yapıldığı görülmektedir. Bu tanım daha kapsayıcı şekilde olup pratik hayatta uygulanabilir niteliktedir. Dolayısıyla bir birimin şube niteliğinde olup olmadığının tüm ticaret hayatını bütünsel olarak kapsayacak şekilde genel özellikler itibarıyla belirlenmesi gerekir.

Şube kavramının belirlenmesinin ardından özellikle ticaret sicili uygulamasında oldukça farklı yorumlara sebep olan ticaret şirketlerinin ticari işletme işletip işletemeyeceği hususu ve ‘şirketlerin şubeleri’nin hukuki anlamı bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çoğunlukla sermaye şirketleri özelinde bu husus tartışılmaktadır ve esasen teorik olarak şüpheye yer bırakmayacak şekilde yalnızca ticari işletmenin şubesinin olabileceği söylenebilir. Şüphesiz gerçek veya tüzel kişi her tacir, ticari işletme işletebilecektir. Tacirin işletmesini büyütmesi, müşteri çevresini genişletmek istemesi veya hammaddeye yakın olmak istemesi gibi sebeplerle ticari işletmenin farklı şubelerinin bulunması da kaçınılmaz olacaktır. Bu doğrultuda, çeşitli yerlerde tacir, fabrikalar, imalathaneler, satış mağazaları, depolar, şantiyeler vb. birimler kurabilir. Bu noktada ticari işletmenin merkezi ile bu birimler arasında nasıl bir ilişkinin bulunduğu ve hangi birimlerinin şube vasfını taşıdığı belirlenmesi gerekmektedir. Özellikle ticari işletmenin çeşitli birimlerinden yalnızca şube olmaya yüklenen önemli sonuçlar göz önüne alındığında,² bu belirlemenin doğru yapılması oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, en genel anlamlarıyla ticari işletmede merkez ve şube kavramlarının ne olduğu kısaca açıklanacaktır. Bununla bağlantılı olarak ticaret şirketlerinin şubesi ifadesiyle neyin kastedilmek istendiği, ticaret sicili uygulaması ile ele alınacaktır. Son olarak ise ticaret şirketleri özelinde şube kavramının olması gereken hukuk açısından nasıl anlaşılması gerektiği incelenecektir.

² Çalışmanın kapsamını aşacağı öngörüldüğü için ilgili sonuçlara ilişkin ayrıntılı bir açıklama burada yapılmayacaktır. Ancak en genel hatlarıyla, ticari işletme merkezinin belirlenmesi, gerek TBK m. 89 anlamında ifa yerinin belirlenmesi, gerek TTK m. 2/2’ye göre bölgesel nitelikteki ticari örf ve adet belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Diğer taraftan TTK m. 40/3 kapsamında, ticari işletmenin merkezinin yanı sıra şubesinin bulunduğu yerde, TTK m. 30/1 uyarınca şubenin açılışının ardından 15 gün içinde şubenin, ticaret siciline ve odalara kaydı zorunludur. Şube, merkezin ticaret unvanını yanına şube olduğuna ilişkin ibareyi ekleyerek kullanmakla yükümlüdür. Şube olmaya bağlanan bir diğer sonuç, tacirin malvarlığına dahil olan ticari işletmenin bir parçası olarak ticari işletmenin devrinde, şubenin de işletmenin bütünlüğü açısından kendiliğinden bu devre konu olmasıdır. Bir ticari temsilcinin yetkisinin yanı sıra anonim ve limited şirkette veya kooperatifte temsilcinin yetkisinin şube işleriyle sınırlandırılabilmesi mümkündür. Şubenin üçüncü kişilerle yapmış olduğu işlemler sebebiyle tüzel kişi aleyhine açılacak davalarda veya başlatılan takiplerde, merkezin bulunduğu yer mahkemesinin veya icra dairesinin yanı sıra, HMK m. 14/1 ve İİK m. 50 uyarınca şubenin bulunduğu yer mahkemesi veya icra dairesi de yetkilidir.

I. TİCARİ İŞLETME HUKUKUNDA MERKEZ VE ŞUBE KAVRAMI

A. Genel Olarak

1. Merkez Kavramı

TTK m. 40/1 uyarınca her ticari işletme, açıldıktan sonraki 15 gün içerisinde, merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. Bu hüküm getirilmekle birlikte, TTK'da merkez kavramı tanımlanmamıştır.³ Ancak bu hüküm dolayısıyla her ticari işletmenin bir merkezinin olması gerektiği sonucuna kaçınılmaz olarak ulaşılmaktadır.⁴ Tacire bağlı birden fazla birim bulunuyorsa, merkezin tekliği ilkesi⁵ gereği bu birimlerden hangisinin merkez olduğu belirlenmelidir.

Ticari işletmenin merkezinin her zaman tacirin yerleşim yeri ile özdeşleştiği söylenemez.⁶ Gerçek kişi tacirler açısından tacirin ticaret siciline kayıtlı olan yeri, tüzel kişi tacirlerin ise türüne göre vakıf senedinde, dernek tüzüğü veya şirket sözleşmesinde gösterilen yer olan yerleşim yeri, merkezin belirlenmesinde kullanılabilir.⁷ Ticari işletmenin merkezinin, tüzel kişi tacirin ikametgahına denk geldiği varsayımında, ticari işletmenin merkezinin belirlenmesinde TMK m. 51'deki kural kıyasen uygulanabilir.⁸

³ TTK'da ticari işletme merkezine ilişkin birçok hüküm bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca ticari işletme kitabında yer alanlara kısaca değinilecek olursa, TTK m. 39 uyarınca tacirin ticari mektuplarda ve ticari defterlerine yaptığı kayıtların dayandığı belgelerde işletmesinin merkezinin de belirtilmesi gerektiği; TTK m. 40'ta işletmenin merkezinin de ticaret siciline tescil edileceği; TTK m. 40/4, m. 48, m. 103 hükümlerinde de merkezin yurtdışında bulunmasına sonuç bağlandığı görülmektedir.

⁴ Hayri Domaniç, *Ticaret Hukukunun Esasları* (İstanbul, 4th edn, 1988) 129

⁵ Mehmet Özdamar, "Yargıtay Kararları Işığında Ticari İşletmede Şube Kavramı" (2007) 2007/1 Ankara Barosu Dergisi 48, 49; Alman hukukunda § 106 II Nr. 2 HGB uyarınca ("(2) Die Anmeldung muss enthalten: ... 2. ...a) wenn der Gesellschafter eine juristische Person oder rechtsfähige Personengesellschaft ist: deren Firma oder Namen, Rechtsform, Sitz und, soweit gesetzlich vorgesehen, zuständiges Register und Registernummer") her ticaret şirketinin bir merkezinin bulunması ve bu merkezin tescili zorunludur, Justus Meyer, *Handelsrecht* (Heidelberg, 2nd edn, Springer 2011) 193; Hans Würdinger, *Kommentar zum Handelsgesetzbuch* (Erster Band, Berlin, 2nd edn, Walter de Gruyter & Co. 1953) 176

⁶ Oruç Hami Şener, *Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi* (Ankara, Adalet Yayınevi 2015) 252; Tamer Pekdincer, "Ticaret Sicili Açısından Merkez-Şube-Satış Mağazası Kavramları" in Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan (İstanbul 2003) 471, 472; Alman hukuku için bkz. Würdinger (n 4) 176

⁷ Şener (n 5) 252; Zafer Saka, *Ticaret Hukuku-Ticari İşletme* (İstanbul, Beta 1998) 73, dn. 52; Carsten Thomas Ebenroth, Karlheinz Boujong, *Handelsgesetzbuch*, Band 1, § 13 (5th edn., München, Verlag Vahlen 2024) Rn. 20

⁸ TMK m. 51: "Tüzel kişinin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerinin yönetildiği yerdir." Dolayısıyla işlerin yönetildiği yer, idare merkezi

Bu doğrultuda öğretide neredeyse görüş birliği içinde idare merkezi sisteme uygun şekilde yapılan tanıma göre, ticari işletmede merkez, ticari işletmenin idari, ticari ve hukuki faaliyetlerinin toplandığı ve yürütüldüğü yerdir.⁹ Zaman zaman bir ticari işletmenin teknik, hukuki veya ticari faaliyetlerinin farklı yerlerde yürütüldüğüne rastlanılabilir,¹⁰ ancak merkez tanımında asıl olan, idari faaliyetlerin o birimde yürütülmesidir.¹¹

2. Şube Kavramı

Bir ticari işletmenin şube olmaya bağlanan çok önemli sonuçları bulunmasına rağmen, TTK'da şubenin tanımı yapılmamıştır.¹² Ancak TTK m. 40, 48, 103, 149, 354, 371, 375, 437, 455, 587 hükümlerinde gerek ticari işletmenin gerekse de şirketin şubesinden bahsedilmiştir. Bu konuda bir tanım içeren Ticaret Sicili Yönetmeliği (TSY) m. 118/1 uyarınca “[B]ir ticari işletmeye bağlı olup ister merkezin bulunduğu sicil çevresi içerisinde isterse başka bir sicil çevresi içinde olsun, bağımsız sermayesi veya muhasebesi bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kendi başına sınai

olarak kabul edilir. Celal Göle, “Ticari İşletmenin Merkez ve Şubesinin Tayini Sorunu” in Prof. Dr. Ernst Hirsch’in Hatırasına Armağan (Ankara 1986) 181, 189; Halit Arslanlı, Kara Ticareti Hukuku Dersleri-Umumi Hükümler (İstanbul, 3rd edn, 1960) 100; Pekdiğer (n 5) 475; Özdamar (n 4) 49

⁹ Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 31st edn, 2025) 35; Ali Bozer, Celal Göle, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 8th edn, 2023)18; Füsün Nomer Ertan (Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Aslan Kaya), Ticari İşletme Hukuku (İstanbul, 6th edn, Vedat 2019) 166; Göle (n 7) 190; Yasaman 23; Şener (n 5) 251; Pekdiğer (n 5) 471, 475; Tamer Bozkurt, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 7th edn, Yetkin 2025) 51; Ferhat Kayış, Ticari İşletmede Şube Kavramı ve Şube Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar (İstanbul, On İki Levha 2019) 42; Yılmaz Aslan, Ticaret Hukuku Dersleri (Bursa, 10th edn, 2016) 12; Özdamar (n 4) 49; Oruç Hami Şener, Ticari İşletme Hukuku (4th edn, İstanbul, Filiz Kitabevi 2025) 9; ayrıkış görüş için bkz. Göle (n 7) 190, dn. 15’te gösterilen yazarlar. Alman hukukunda da işletme merkezinin idari işlerin yürütüldüğü yer olduğuna yönelik bkz. Meyer (n 4) 204: “Ebenso ist die Hauptniederlassung der räumliche Mittelpunkt des Unternehmens, von dem aus die Geschäfte dauerhaft geleitet werden.”; Hans Brox, Handelsrecht und Wertpapierrecht (München, 17th edn, Beck 2004) 62; Hartmut Oetker, Handelsrecht (Berlin, 7th edn, Springer 2015) 46; karş. merkez kavramının, daha çok ticari işlerin yürütüldüğü yer olduğuna yönelik bkz. Herbert Wiedemann, Holger Fleischer, Handelsrecht (München, 8th edn, Beck 2004) 49

¹⁰ Arkan (n 8) 35; Arslanlı (n 7) 100; Aslan (n 8) 12; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) (n 8) 166

¹¹ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) (n 8) 166

¹² Benzer durum, Alman hukukunda da geçerlidir. Alman hukukunda da kanunda bir şube tanımı yapılmamaktadır, bkz. Würdinger (n 4) 176. Ancak şube, sınırlı bağımsızlığa tabi olup da işletme merkezinden daimi şekilde yer ayrılığı bulunan işletmenin bir parçası olarak tanımlanır, bkz. Peter Jung, Handelsrecht (München, Beck 1998) 108

veya ticari faaliyetin yürütüldüğü yerler ve satış mağazaları şubedir” şeklinde düzenleme getirilmiştir. Ayrıca ticari hüküm mahiyetindeki,¹³ 5471 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu (TOBBK) m. 9/2 uyarınca “[b]ir merkeze bağlı olduğu halde, ister merkezin bulunduğu odanın, ister başka odanın çalışma alanı içinde olan müstakil sermayesi ve müstakil muhasebesi bulunan ve/veya muhasebesi merkezde tutulduğu ve müstakil sermayesi bulunmadığı halde kendi başına sınaî faaliyet ve ticarî muamele yapan yerler ve satış mağazaları bu Kanunun uygulanması bakımından şube sayılır” hükmüne yer verilmiştir. Görüldüğü üzere bu tanımlar genel olarak şubenin unsurları ve özellikleri bağlamında ve şubeyi ilgili kanunun uygulama alanına özgü şekilde tanımlamıştır. Yine ticari hüküm mahiyetindeki 5411 sayılı BankK m. 3’te de bir şube tanımına rastlanmaktadır. Buna göre şube, “[e]lektronik işlem cihazlarından ibaret birimler hariç olmak üzere, bankaların bağımlı bir parçasını oluşturan ve bu kuruluşların faaliyetlerinin tamamını veya bir kısmını kendi başına yapan, sabit ya da seyyar bürolar gibi her türlü işyerini” ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Son olarak mevzuatımızda 6361 sayılı Kanun’da şubenin “[ş]irketin bağımlı bir parçasını oluşturan ve faaliyetlerinin tamamını veya bir kısmını kendi başına yapan her türlü işyerini” ifade ettiği belirtilmiştir.¹⁴

Bir tacirin, işlerin büyümesi, hammaddeye yakınlık, müşteri çevresinin yaygınlığı, iş yoğunluğu ve başka maddi veya fiziki koşullar sebebiyle çeşitli birimler açma ve faaliyetlerini bu birimler arasında organize etme ihtiyacı doğabilir.¹⁵ Özellikle işyerinin ve tacirin tanınırlığının artırılmasında bir bölgeye şube açılması önemli rol oynayabilir.¹⁶ Tek bir tacire ait birden fazla işyerinin bulunması durumunda, bu işyerleri arasında

¹³ Göle (n 7) 192. TTK m. 1/1 uyarınca ticari hüküm mahiyetindeki başka bazı kanunlardaki hükümlerde de şube tanımı benzer şekilde yapılmıştır. TTK’da tanımı bulunmasa da şube, farklı kanunlarda tanımlanarak bir bütün içinde değerlendirilebilir.

¹⁴ 21.11.2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama Faktöring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu m. 3/1-i. Gerek BankK m. 3’te gerek Finansal Kiralama Kanunu m. 3/1-i’de yapılan tanımlar diğerlerinden farklı şekilde ‘şirketin şubesi’ni tanımlamaktadır. İlerleyen bölümlerde bu hususta ayrıntılı açıklama yapılacağından burada her iki tanımın da diğerlerinden farklı olduğu vurgulanmakla yetinilecektir.

¹⁵ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 16th edn, Yetkin 2024) 125; Kayış (n 8) 83; Aslan (n 8) 12; Bozkurt (n 8) 52; Özdamar (n 4) 50; Şener (n 8) 9

¹⁶ Hatta bu durumda, ilgili bölgede tanıtım, pazarlama ve reklam faaliyetleri için acente vb. tacir yardımcılarından hizmet almak yerine, tacir müşteri çevresine doğrudan ulaşarak kendi portföyünü oluşturabilecektir ve bu sayede denkleştirme tazminatı gibi ödemelerden de kurtulabilir, bkz. Kayış (n 8) 86

doğrudan bir bağ olabileceği gibi hiçbir bağ da bulunmayabilir.¹⁷ Bir tacire ait, faaliyet alanları farklı olan işyerleri mevcutsa, bu birimlerin birbirinden bağımsız olduğu ve birden fazla işletmenin bulunduğu kabul edilmelidir.¹⁸ Aynı tacirin aynı faaliyet konusuna sahip birden fazla işyeri mevcutsa, aralarında merkez-şube ilişkisinin olup olmadığı belirlenmesi gerekir. Kural olarak merkezle aynı alanda faaliyet göstermek zorunda olan şubenin,¹⁹ TTK m. 48 uyarınca merkezin ticaret unvanını kullanması ve bu unvana ayrıca şube olduğunu gösterir bir ek şube yapması zorunludur.²⁰

¹⁷ Arslanlı (n 7) 100; Sami Karahan, Ticari İşletme Hukuku (Konya, 27th edn, Mimoza 2015) 23

¹⁸ Tamer İnal, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 2nd edn, Seçkin 2015) 251; Kayış (n 8) 39; karşı. Göle, iki farklı ticari işletmeden bahsedebilmek için, ilgili birimlerin faaliyet konularının farklı olmasının yanı sıra yönetim, iç ve dış ilişkilerinde tam bağımsızlığın da mevcut olması aranmaktadır, Göle (n 7) 185; ayrıca bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar (n 14) 125

¹⁹ Bozer, Göle (n 8) 19; Göle (n 7) 200; Wiedemann, Fleischer (n 8) 49; Ingo Koller, Peter Kindler, Klaus-Dieter Drüen, Peter Stelmaszczyk Handelsgesetzbuch Kommentar, HGB § 13 (10. Aufl., München, 2023) Rn. 6; Franz Schlegelberger et al, Kommentar zum Handelsgesetzbuch (4th edn, Band 1, Berlin, Franz Vahlen 1960) § 13, 103

²⁰ Alman hukukunda, şubenin ticaret unvanının nasıl olması gerektiğine ilişkin açık bir hüküm öngörülmemiştir (BayObL, 19.03.1992, MittBayNot 1992 Heft 3, 225; OLG Düsseldorf, 07.10.2025, 3 W 124-25: “Der Gesetzgeber hat zur Frage der Firmenbildung bei Zweigniederlassungen keine ausdrückliche Regelung getroffen.”) ancak § 13 Abs. 2 HGB hükmü uyarınca şubenin ticaret unvanı kullanabileceği kabul edilmiştir. Ancak ilgili düzenleme sebebiyle Türk hukukundakinin aksine, şubenin kullanacağı ticaret unvanına ilişkin farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Buna göre öncelikle bağlı olduğu tacirin ticaret unvanına uygun şekilde ve şube için seçilen unvana bağlı kalınarak ayrı bir ticaret unvanı şube için kullanılabilir, bkz. Wiedemann, Fleischer (n 8) 50; Oetker (n 8) 103; ancak bu durumda, şubenin ticaret unvanının çekirdeği, merkezin unvanını yansıtabilecek şekilde olmalıdır (“Für diesen letzteren Fall gelten folgende Regeln: Der Kern in der Firma einer Zweigniederlassung muss immer die Firma der Hauptniederlassung erkennen lassen.” Julius von Gierke, Otto Sandrock, Handels- und Wirtschaftsrecht, Band 1 (9th edn, Berlin, Walter de Gruyter 1975) 244). Bu minvalde, şubenin, yalnızca şube olduğuna dair bir ekle birlikte merkezin ticaret unvanını kullanımı da farklı bir ticaret unvanına vücut vermez, bkz. (LG Nürnberg-Fürth, 04.01.1984, MittBayNot 1984 Heft 1, 41: “Der die Eigenschaft als Zweigniederlassung kennzeichnende Zusatz bewirkt nicht, daß damit eine andere Firmierung vorliegt.”) Ayrıca 2005 tarihli bir karara göre, şubenin, merkezin ticaret unvanını, yanına şube olduğuna dair bir ek ile kullanması zorunlu değildir (“Dies ist aber lediglich für den Inhalt der Eintragung von Bedeutung, besagt dagegen nicht, dass die Firma auch entsprechend zu fassen wäre. Soweit in der Kommentierung von Baumbach/Hopt, § 13 d HGB, Rn. 4 die Auffassung vertreten wird, die Firma müsse deutlich machen, dass es sich um diejenige einer Zweigniederlassung handele, ist dies so generell nicht zutreffend.”), bkz. OLG Frankfurt am Main, 15.02.2005, RNotZ 2005, Heft 7–8, 373. Hatta şubenin kullandığı ticaret unvanı ile merkezinki aynı olmak zorunda da değildir (BayObL, 19.03.1992,

Bir birimin şube olarak nitelendirilmesinde, tacirinin veya merkezin kendisini nasıl nitelendirdiğinin veya hangi adları kullandığının hiçbir önemi yoktur.²¹ Bunun yanı sıra şube nitelemesinin, bir işyerinin çalışan sayısının veya iş hacminin²² merkeze kıyasla daha az veya fazla olması gibi bir koşul da aranmaz. Bir şube kural olarak merkeze iç ilişkilerinde bağımlı olma dışında bir ticari işletmenin tüm unsurlarına sahiptir.²³ TSY m. 118/1'e göre verilen tanımda geçen asgari birtakım özellikleri taşıyan birimlerin şube kabul edilmesi gerekir. Buna göre bir şubenin taşıması gereken asgari unsurlar, iç ilişkilerinde ticari işletmeye ve merkeze bağlı olma, dış ilişkilerinde üçüncü kişilerle merkezin yaptığı türden asli nitelikteki ticari işlemleri yapabilmede bağımsızlıktır.²⁴ Alman hukukunda da

MittBayNot 1992 Heft 3, 225: "Dieser Eigenart entsprechend können die Firma der Hauptniederlassung und die der Zweigniederlassung identisch sein, da letztere nur ein Unternehmensteil desselben Unternehmens ist. Weil aber die Zweigniederlassung eine beschränkte Selbständigkeit aufweist, wird daraus hergeleitet, daß ihre Firma und die der Hauptniederlassung nicht in jedem Fall identisch sein müssen."; benzer şekilde bkz. OLG Düsseldorf, 07.10.2025, 3 W 124-25). Sonuç olarak şubenin ticaret unvanı merkezinkiyle aynı olabilir veya merkezinkinden tamamen farklı olabilir. Ancak unvan farklılaşması söz konusuysa unvan birliğini (der Firmeneinheit) ve unvan gerçekliğini (der Firmenwahrheit) sağlamak adına ya bu statüsünü gösterir bir kısaltma ile ya da ilgili ticari işletme merkezi ve tacirle olan bağlantısını başka şekilde ortaya koyarak bu ticaret unvanını içerecek şekilde farklı bir ticaret unvanı kullanması mümkündür, bkz. BayObL, 19.03.1992, MittBayNot 1992 Heft 3, 225: "Mehrere Niederlassungen desselben Unternehmens dürfen also unterschiedliche Firmen führen, sofern dem Grundsatz der Firmenwahrheit dadurch Rechnung getragen wird, daß entweder für die Firma der Haupt- und Zweigniederlassung ein einheitlicher Firmenkern besteht, der durch Zusätze ergänzt werden kann, oder bei einem selbständigen Firmenkern in der Firma der Zweigniederlassung durch einen entsprechenden Zusatz die Zugehörigkeit zur Hauptniederlassung klargestellt wird."

²¹ Yaşar Karayalçın, Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme (Ankara, 3rd edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 1968) 187; Yasaman 24; Pekdinçer (n 5) 478; Kayış (n 8) 41

²² Arslanlı (n 7) 103; Bozer, Göle (n 8) 21; Yasaman (n 20) 24; Pekdinçer (n 5) 478; Kayış (n 8) 97; hatta bazı durumlarda şubenin iş hacminin daha büyük olması da mümkündür, bkz. Reha Poroy, Hamdi Yasaman, Ticari İşletme Hukuku (İstanbul, 18th edn, Vedat 2019) 83; Hermann Hämmerle, Handelsrecht (Graz, 2nd edn, 1. Band, Styria 1967) 108; Würdinger (n 4) 178; Schlegelberger (n 18) 106; ayrıca bkz. Yargıtay 11 HD, 2016/8578 E., 2018/2027 K., 15.03.2018. Legalbank, <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2016-8578-k-2018-2027-t-15-03-2018/3598621/>> Erişim Tarihi: 19.11.2025; Yargıtay 11 HD, 4469/6387, 21.11.2017 (Bozkurt (n 8) 55-56)

²³ Hämmerle (n 21) 109; Würdinger (n 4) 179; Gierke, Sandrock (n 19) 193; Kayış (n 8) 85

²⁴ Bkz. Yargıtay 11 HD, 7084/11940, 24.12.2002: "özellikle davalı şirkete ait mağazanın müşteriye icapta bulunduğu ve bu icap üzerine müşterinin de kabulü ile ticari ilişkisinin kurulduğunun bir gerçek olduğu göz önüne alınarak mağazanın kendi başına ticari muamele yapıp yapmadığı kriterinin yeterince araştırılması ve tescil için asıl önemli

Türk hukukuna benzer şekilde, §13-13h HGB hükümlerinde düzenlenen şubenin en genel anlamda, merkezle aynı tacire bağlı olması, yer ayrılığı-nın bulunması, merkezin yaptığı işlemleri yapabilme yetkisine sahip olması, organizasyonel açıdan bağımsız olması şartları aranmaktadır.²⁵

Türk hukukunda üçüncü kişilerle bağımsız şekilde iş ve işlem yapabilme yetkisinin şubenin en önemli unsuru ve bu kavramın belirlenmesine yönelik aynı zamanda bir ölçüt olarak hizmet ettiği yargı kararlarında açıkça görülmektedir.²⁶ Ayrıca merkezden ayrı bir sicil çevresinde veya ayrı bir yerde bulunup bulunmaması, merkezden ayrı bir sermayesi veya muhasebesinin olup olmadığı veya -şubenin defter tutma yükümlülüğü bulunsun da- ticari defterlerinin²⁷ nerede tutulduğu önem taşımaz.²⁸ Merke-

olan bu yön üzerinde özellikle durulması...” gerektiğini vurgulamıştır. Legalbank, <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2002-7084-k-2002-11940-t-24-12-2002-yargitay-11-hukuk-dairesi-karari/468360/>> Erişim Tarihi: 19.11.2025; ayrıca bkz. Arkan (n 7) 38; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) (n 8) 167; Gierke, Sandrock (n 19) 192

²⁵ Brox (n 8) 62-63; Wiedemann, Fleischer (n 8) 49-50; Gierke, Sandrock (n 19) 192; Jung (n 11) 108-109; Oetker (n 8) 46; BGH, 16.03.2021 – X ZR 9/20, 18 <<https://testphase.rechtsinformationen.bund.de/case-law/KORE311132021>> Erişim Tarihi: 24.12.2025

²⁶ “...Tamir atölyesi, satış mağazası ve diğer bağımsız olarak müşteri ile temas etmeyen yerler şube sayılmaz.” Bkz. Yargıtay 11 HD, 2016/8578 E., 2018/2027 K., 15.03.2018. Legalbank, <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2016-8578-k-2018-2027-t-15-03-2018/3598621/>> Erişim Tarihi: 19.11.2025; sicile tescil edilen tesisin esasen depo olduğu ve kendi başına üçüncü kişilerle bağımsız olarak işlem yapamayacağı anlaşıldığından bu tesisin şube olarak tescil edilmeyeceğine yönelik yargı kararı için bkz. Yargıtay 11 HD, 3235/6891, 01.07.2002 (Gönen Eriş, Açıklamalı-İçtihatlı Ticari İşletme ve Şirketler, vol I (Ankara, 2nd edn, Seçkin 2014) 1235). Ayrıca bkz. Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) (n 8) 169; Özdamar (n 4) 54; Hämmerle (n 21) 108; Alman hukukunda da bu ölçütün (kaufmännische Selbständigkeit), şube vasfının kazanılmasındaki önemi için bkz. Würdinger (n 4) 178; Schlegelberger (n 18) 103; Gierke, Sandrock (n 19) 192

²⁷ Alman hukukunda da şubenin ayrı bir malvarlığı (Geschäftsvermögens) ve buna bağlı olarak da ayrı defter tutma yükümlülüğünün (Buchführung) bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Ancak baskın görüş uyarınca şubenin ayrı malvarlığı ve ayrı defterler tutma yükümlülüğü bulunmaktadır Defterlerin bu anlamda nerede tutulduğu önemli değildir; önemli olan merkezden ayrı bir defter tutulmasıdır, bkz. Uwe Hüffer, Beck’sche kurz Kommentare: Aktiengesetz (Band 53, 6th edn, München 2004) 224; Wiedemann, Fleischer (n 8) 50-51; Würdinger (n 4) 176; ayrıca bkz. Amtsgericht Berlin Mitte, 06.04.2022, 108 C 246/20 V, 6

²⁸ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) (n 8) 167. Bkz. Yargıtay 11 HD, 2015/12778 E., 2016/9774 K., 22.12.2016, Karşı Oy Yazısı, Yargıtay Karar Arama Motoru, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi: 19.11.2025; benzer bir kararda, şube vasfının kazanılmasında, “muhasebe işlemlerinin şubede veya merkezde tutulmasının ayrı bir kriter olmadığı” da vurgulanmıştır, Yargıtay 11 HD, 2022/1118 E.,

zi yurtdışında bulunan ticari işletmelerin Türkiye’deki şubeleri dışında kural olarak şubenin ayrı bir sermayesinin bulunması, bu vasfın kazanılmasında ayırıcı bir özellik değildir.²⁹ Ayrıca ticari işletmenin bir parçası olduğu için bir şubeden bahsedilebilmesinin ön koşulu, ortada bir ticari işletmenin ve dolayısıyla bir merkezin bulunmasıdır.³⁰

Bu noktada Alman hukukunda, Türk hukukundaki şubenin unsurlarından farklılık arz eden bir özellik üzerinde durmakta fayda bulunmaktadır. Türk hukukundakinin aksine, Alman hukukunda merkez ve şube arasındaki yer ayrılığının (*räumliche Trennung*) önemli olduğu öğretide ifade edilmiştir.³¹ Öyle ki sadece organizasyonel olarak değil, coğrafi olarak farklı bölgelerde merkez ve şubenin konumlanması gerekmektedir.³² Burada farklı yerlerde bulunmaktan kasıt, şubenin işletmenin daimî işyerinde bulunmaması, yani merkezden farklı yerde bulunması kuralıdır.³³ Türk hukukunda işletmenin merkez ve şubesinin aynı yerde bulunmaması ge-

2023/4401 K., 12.07.2023. Yargıtay Karar Arama Motoru, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi: 19.11.2025. Benzer şekilde bkz. Bozer, Göle (n 7) 20; Rıza Ayhan, “Ticari İş, Ticari İşletme, Tacir, Ticaret Sicili, Ticaret Unvanı, Haksız Rekabet” (2012) Yürürlüğünün Birinci Yılında 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, 12-13 Haziran 2013, XVI (3-4) Erzincan Binali Yıldırım Üni. Hukuk Fak. Dergisi 31, 39. Şubenin, merkezden ayrı, bağımsız bir sermayesinin bulunmasının gerekip gerekmediği gerek yargı kararlarında gerekse öğretide tartışma konusu olmuştur. Kural olarak şubenin dış ilişkide üçüncü kişilerle işlemler yürütebilmesi için kendine ait bir malvarlığının veya sermayesinin bulunması gerekir. Ancak eski kanun döneminde de öğretide ayrı ve bağımsız muhasebe ve sermaye koşulunun aranmadığı sonucuna varılmıştı, Fahiman Tekil, Ticari İşletme Hukuku (İstanbul, 1990) 114. Ayrıntılı tartışma için bkz. Özdamar (n 4) 51-52; Alman hukukunda da benzer ölçütler kabul edilmiştir, bkz. Würdinger (n 4) 176, 179; Gierke, Sandrock (n 19) 192; Hämmerle (n 21) 109

²⁹ Bozer, Göle (n 8) 21

³⁰ Altan Fahri Gülerci, “Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Gümrüksüz Satış Mağazaları” (2021) 23 (2) Dokuz Eylül Üni. Hukuk Fak. Dergisi 1057, 1083; Kayış (n 78 97; Würdinger (n 4) 176

³¹ Alman hukukunda da Türk hukukundaki gibi şube ile merkezin yer ayrılığının bulunması gerekir, Hüffer (n 26) 223; diğer taraftan öğretide merkez ve şube arasındaki ayırıcı kriterin esasen yer ayrılığı olduğu da savunulmaktadır, bkz. Oetker (n 8) 46: “Das entscheidende Abgrenzungskriterium zwischen Haupt- und Zweigniederlassung ist die räumliche Trennung”. Ayrıca bu unsur yargı kararlarında da önemli bir yer tutmuştur, bkz. BayObL, 19.03.1992, MittBayNot 1992 Heft 3, 225: “Nun ist aber für eine Zweigniederlassung wesentlich, daß es sich um einen räumlich getrennten Teil eines Unternehmens handelt.”

³² Wiedemann, Fleischer (n 8) 49

³³ Hämmerle (n 21) 108-109

rektiğini, ancak bu yer ayrılığının çok da katı uygulanmadığını söyleyebiliriz.³⁴

B. Ticaret Şirketlerinde Merkez

Bir ticari işletmenin genel olarak merkez ve şubesinin tanımı ve unsurları açıklandıktan sonra bu kavramların ticaret şirketleri açısından ne ifade ettiği ve sonrasında da uygulamada nasıl yorumlandığı ortaya konulmalıdır. Kural olarak bir ticaret şirketinin merkezinin, kurucuları tarafından şirket sözleşmesinde serbestçe belirlenebilmesi ve dolayısıyla orada tescili mümkündür.³⁵ Ancak şirket, şirket sözleşmesinde yazan bu merkezde ticari faaliyetlerini yürütmek zorunda değildir. Nitekim ticaret şirketlerinin merkezi pratik anlamda o şirketin yerleşim yeri anlamına gelmekte ve şirket, orada ticaret siciline tescil edilmektedir.

Bu noktada şirket merkezi (*der Sitz*) ile şirkete ait işletmenin merkezi (*die Hauptniederlassung*) arasında ayırım yapılması gerektiği kanaatindeyiz.³⁶ Özellikle şirketin o yerden yönetilmesi işlevini yerine getirmesi dolayısıyla şirket merkezi kavramı, işlettiği işletmenin merkezi kavramından ayrılmakta ve bu vesileyle söz konusu ayırımın önemi ortaya çıkmaktadır.³⁷ Nitekim şirket merkezi, tüzel kişi tacirin yerleşim yeri olarak iflasının istenebileceği; ticari, idari ve mali işlerin temelde idare edileceği; hukuk işleri, insan kaynakları gibi sadece tacirin yönetiminde olabilecek

³⁴ Karayalçın (n 20) 187; Arkan (n 8) 39; Poroy, Yasaman (n 20) 82; Bozer, Göle (n 8) 21; Göle (n 7) 202; İnal (n 17) 248; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) (n 8) 169; Ayhan, Çağlar, Özdamar (n 14) 130; Karahan (n 16) 25; Ayşe Sümer, Ticaret Hukuku Ders Kitabı (İstanbul, Beta 2015) 20; Aslan (n 8) 13; Özdamar (n 4) 56; Bozkurt (n 8) 56; Pekdiğer (n 5) 476; krş. şubenin, merkez ile aynı bölgede bulunabileceği; ancak aynı binada bulunamayacağına ilişkin yorum için bkz. Peter-Hendrik Müther, in Martin Haubline, Roland Hoffmann-Theinert, Beck'scher Online-Kommentar zum HGB (45th edn., München 2025) § 13 Rn. 4

³⁵ Bkz. TTK m. 213/1-c, m. 305/1, m. 339/2-a ve m. 576/1-a hükümleri; Alman hukukuna göre de § 106 II Nr. 2 HGB, § 5 AktG ve § 4a GmbHG uyarınca şirketin merkezi, şirket sözleşmesinde gösterilmek zorundadır, bkz. Adolf Baumbach, Klaus Hopt, Hanno Merkt, Handelsgesetzbuch Kommentar, HGB § 13 (41st edn, München, Verlag C. H. Beck 2022); Ebenroth, Boujong (n 6) Rn. 20; Müther (n 33) Rn. 2; Koller, Kindler, Drüen, Stelmaszczyk (n 18); Jung (n 11) 108

³⁶ Alman hukukunda § 5 AktG ("Sitz der Gesellschaft ist der Ort im Inland, den die Satzung bestimmt.") uyarınca şirketin merkezi (Sitz), şirket sözleşmesinde gösterilen yerdir ve şirket, merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemece tutulan sicile kaydolunur (§ 106 HGB: "Die Gesellschaft ist bei dem Gericht, in dessen Bezirk sie ihren Sitz hat, zur Eintragung in das Handelsregister anzumelden."). Limited şirketlerdeki benzer düzenleme için bkz. § 4a GmbHG.

³⁷ Hämmerle (n 21) 107

çeşitli birimlerin bulunduğu ve birden fazla işletme konusunda faaliyet gösteren işletmelerin tamamının yönetildiği yerdir. Şirkete ait ticari işletmenin merkezi ise ticari işletme organizasyonunda, yalnızca o işletme konusundaki ticari ve idari işlerin yoğunlaştığı yere işaret etmektedir. Şirket halihazırda tek bir işletme konusunda faaliyet gösteriyorsa kural olarak şirkete ait ticari işletmenin merkezi, şirketin kendi merkezinin bulunduğu yerde bulanacaktır.³⁸ Ancak sorun, şirketin faaliyette bulunduğu birden fazla işletme konusunun bulunması halinde ortaya çıkmakta ve hangi birimin merkez, hangisinin şube olacağının belirlenmesinde güçlük çekilebilir. Hukukumuzda ticaret şirketlerinin ancak birden fazla biriminin bulunması halinde işletmenin merkezinden söz edilir ki belirli bir işletmesinin merkezinin hangi birim olacağına esasen tacir karar verir.³⁹

TMK m. 19/3 hükmü uyarınca bir kimsenin birden fazla yerleşim yeri olamayacağı ilkesi, ticari ve sınai kuruluşlara uygulanmayacağı belirtilmiş olmakla yerleşim yerinin tekliği ilkesine tacirler açısından bir istisna getirildiği gibi bir izlenim oluşturulmuştur. Bu hükmün lafzının açık olmaması sebebiyle öğretide farklı yorumlar yapılmış olsa da hükmün amacının öğretide de baskın şekilde savunulduğu üzere özellikle şubeleri bulunan bir ticari veya sınai kuruluşun, bu şubelerinin yaptığı işlemler aleyhine, şubenin bulunduğu yer mahkemesi veya icra dairesini yetkili kılma olduğunu düşünmekteyiz.⁴⁰ Nitekim TTK m. 125 atfıyla uygulanan TMK

³⁸ Bizim savunduğumuz görüşün aksine, Alman hukukunda kural olarak şirketin bu merkezinin (Sitz) aynı zamanda ticari işletmesinin merkezi (Hauptniederlassung) olduğu, bu iki merkezin (Sitz ve Hauptniederlassung) tek bir tane ve aynı yer olacağı öğretide savunulmuştur, bkz. Jung (n 11) 108; Oetker (n 8) 46

³⁹ Hämmerle (n 21) 108; Brox (n 8) 62

⁴⁰ Medeni hukuk öğretisinde, tüzel kişilerin yerleşim yerinin tekliği ilkesinin istisnasının TMK m. 19/3'te düzenlenip düzenlenmediği hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre ilgili hüküm açık şekilde yerleşim yerinin tekliği ilkesine tüzel kişiler açısından istisna getirmiş olduğunu savunmakta iken (Akıntürk ve Ateş'e göre TMK m. 19/3, yerleşim yerinin tekliği ilkesinin istisnasını teşkil etmektedir ve bir ticari ve sınai kurumun ülkenin çeşitli yerlerinde şubelerinin bulunması, bu şubelere karşı ikame edilecek olan davalar bakımından, bu şubelere bir yerleşim yeri niteliğini kazandırır, bkz. Turgut Akıntürk, Derya Ateş, Medeni Hukuk (İstanbul, 36th edn, Beta 2024) 146; Şaban Kayıhan, Kişiler Hukuku (Ankara, Seçkin 2022) 55) baskın görüş bu hükmün, yerleşim yerinin tekliği ilkesinin istisnası olamayacağını ve tacirler için de yerleşim yerinin tekliği ilkesinin kabul edildiğini belirtmektedir. Özellikle TMK m. 51 düşünüldüğünde, tüzel kişilerin merkezinin de kuruluş belgelerinde bir hüküm bulunmaması halinde işlerin yürütüldüğü tek bir yer olduğu ifade edilmiştir. Baskın görüşü savunanlar için bkz. Jale Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş, Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku (vol I, 17th edn, Beta 2021) 453; İhsan Erdoğan, A. Dilşad Keskin, Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku (Ankara, 2nd edn, Gazi Kitabevi 2019) 270-271; Mehmet Ayan, Nurşen Ayan, Kişiler Hukuku (Ankara, 8th edn, Seçkin 2016)

m. 51 uyarınca bir tüzel kişinin yerleşim yeri, kuruluş belgelerinde aksi öngörülmediyse, işlerin yönetildiği yer olarak belirlenmiştir. Şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa, işlerin yönetildiği bu yerin, ticaret şirketlerinin merkezi olarak kabul edilmesi gerekir.⁴¹ Ancak unutulmamalıdır ki nasıl bir gerçek kişinin ikametgahı ve ticari işletme işletiyorsa o işletmesinin merkezi farklı yerlerde olabileceyse, şirketler açısından da bu olgu doğru kabul edilmelidir.⁴² Alman hukukunda da savunulduğu üzere bir gerçek kişi tacirin yerleşim yeri ile işletmenin merkezi çoğunlukla aynı yerdir ve özellikle sermaye şirketleri açısından şirketin sözleşmesinde yazılı olan merkezi, şirketin ticari işletmesinin de merkezidir.⁴³ Sonuç olarak kanaatimizce kanuni merkez esası doğrultusunda merkezin tekliği ilkesi uyarınca tüzel kişi tacirin de yalnızca bir yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşim yerinin, şirketin idari işlerinin yürütüldüğü şirket merkezinin olduğu söylenebilir.⁴⁴ Şirket merkezi, kural olarak idari işlerin yürütüldüğü yerdir, ancak şirket merkezinde faaliyetlerin fiilen yürütülmesi gerekmez, ticari faaliyetler tamamen farklı bir lokasyonda yürütülüyor olabilir.⁴⁵

C. Ticaret Şirketlerinde Şube

TTK m. 211/1 ve TTK m. 304 uyarınca kollektif ve komandit şirketler, bir ticari işletme işletmek amacıyla kurulurken TTK m. 331 ve TTK m. 573/3 uyarınca anonim ve limited şirketler, ticari işletme işletmek de dahil her türlü ekonomik amaç için kurulabilir. Kural olarak anonim ve

164; Gülşah Vardar Hamamcıoğlu, Türk Medeni Kanunu'na Göre Yerleşim Yeri (On İki Levha 2009) 49; Burcu İrge Erdoğan, "Milletlerarası Özel Hukukta Şirketlerin Merkez Değişikliği ve Uygulanacak Hukuk" (2025) 16 (1) İnönü Üni. Hukuk Fakültesi Dergisi 16, 19-20

⁴¹ Tüzel kişi tacirlerin yerleşim yeri, tüzükte veya ana sözleşmesinde belirlenebilir. Ancak bu belirlemenin yapılmadığı hallerde, yasal yerleşim yeri, iş ilişkilerinin toplandığı, işleyiş için kararların alındığı yerdir, bkz. Akipek, Akıntürk, Ateş (n 39) 451; Ferhat Kayış, "Anonim Ortaklıkta Ticari İşletme ve Şube Ayrımı ve Bunların Tescilinde Karşılaşılabilecek Sorunlar" in Ticaret Sicili ve Şirketler Hukukuna Etkileri Sempozyumu (İstanbul, Seçkin 2023) 199, 211; Ebenroth, Boujong (n 6) Rn. 20

⁴² Kayış (n 40) 211

⁴³ Hämmerle (21) 107; Würdinger (n 4) 177; hatta işletmenin merkezinin, idari işlerin yürütüldüğü yer olmasına da gerek bulunmamaktadır, Jung (n 11) 108

⁴⁴ E Ernst Hirsch, Türk Ticaret Kanunu Esaslarına Göre Ticaret Hukuku (Cihan Kitaphanesi, 1935) 152; Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (vol II, 3rd edn, Adalet 2018) 1019; Arslanlı (n 7) 100; Göle (n 7) 188; Kayış (n 8) 45; şirketin yerleşim yeri, şirketin yönetim merkezidir, Akipek, Akıntürk, Ateş (n 39) 452

⁴⁵ Hirsch (n 43) 151; Kayış (n 40) 211; Koller, Kindler, Drüen, Stelmaszczyk (n 18) Rn. 5

limited şirketlerin ticari işletmesinin bulunması zorunlu değildir.⁴⁶ Yukarıda açıklandığı üzere, TTK kanun koyucusu şube kavramını çoğunlukla ticari işletme açısından düzenlemiş ve ele almıştır. TTK’da ticaret şirketlerinde şubeye ilişkin bazı hükümler (TTK m. 149/1, m. 354/2, m. 371/3, m. 375/1-d, m. 437/1, m. 455/1) ihdas edilmiş olmasına rağmen ticaret şirketinin çatısı altında bulunabilen şubenin tanımı, özellikleri veya unsurlarına ilişkin TTK’da bir düzenleme bulunmamaktadır.⁴⁷ Bir ‘ticaret şirketinin şubesi’ terimi, kanaatimizce esasen kendi içinde yanlış bir kullanımdan kaynaklanmaktadır. Bir ticaret şirketi, bir tüzel ‘kişi’ olarak sadece bir tanedir ve bu kişiliğin TMK’ya uygun şekilde bir yerleşim yeri bulunur. Şirket bünyesinde kalan birimlerin, kural olarak ticaret şirketinin işlettiği ticari işletmesinin organizasyonuna tabi birimleri olabilecektir. Dolayısıyla teorik olarak biz, ticaret şirketine ait ticari işletmeden ve ancak bir ticari işletmenin bir veya birden fazla şubesinden bahsedileceğini düşünmekteyiz. Ancak uygulamada ‘şirketin şubesi’ ifadesi⁴⁸ de kullanılmakta olduğundan bu kullanımın doğruluğunun ele alınması gerekmektedir.

Bir şirkete ait birden fazla ticari işletmenin bulunması halinde, bu ticari işletmeler hukuken birbirinden ne kadar bağımsız olursa olsun, uygu-

⁴⁶ İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Çağlar Manavgat, Anonim Şirketler Hukuku, vol I (Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2013) 57; Kerem Çelikboya, “Anonim Şirketin TTK m. 11 f. 3 Uyarınca Ticari İşletmesini Devretmesi” in Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan (İstanbul, On İki Levha 2017) 163, 175. Pek tabi kural olarak bir anonim şirketin ticari işletmesinin bulunması zorunlu olmasa da kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç için kurulan sermaye şirketlerinin yürüttükleri ekonomik faaliyetlerin boyutu kendiliğinden çoğu zaman bir ticari işletme boyutuna erişecektir.

⁴⁷ TTK kanun koyucusunun şirketler hukuku kitabında şubeye ilişkin çoğunlukla anonim şirket özelinde hüküm öngörmüş olması şüphesiz sadece anonim şirketin ticari işletme işletebileceği ve şubesinin bulunacağı anlamına gelmez. Nitekim böyle bir yorumun da savunulabilir makul bir gerekçesi bulunmamaktadır. Benzer bir değerlendirme için bkz. Kayış (n 40) 209

⁴⁸ İlgili kullanıma ilişkin örnek bazı kararlar için bkz. İstanbul BAM 16 HD, 2019/2622 E., 2019/2669 K., 05.12.2019. Legalbank <<https://legalbank.net/belge/istanbul-bam-16-hukuk-dairesi-kararlari-e-2019-2622-k-2019-2669-t-05-12-2019/3489472/ticaret+şirketinin+şubesi>> Erişim Tarihi: 23.12.2025; Yargıtay 11 HD, 2024/3043 E., 2024/8407 K., 27.11.2024. Yargıtay Karar Arama Motoru, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi: 23.12.2025; Yargıtay 11 HD, 2021/6531 E., 2022/2016 K., 21.02.2023. Legalbank <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2021-6531-k-2023-1016-t-21-02-2023/5005645/şirketin+şubesi>> Erişim Tarihi: 23.12.2025: “Uyuşmazlık, dava dilekçesinde belirtilen adreste faaliyet gösteren iş yerinin davalı şirketin şubesi olup olmadığı ve bu sıfatla ticaret sicile tescil edilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.” (vurgu eklenmiştir)

lamada hepsi tek bir (şirket) yönetim(i) altında birleşmiş kabul edilir.⁴⁹ Nihayetinde tek bir tacire ait birden fazla ticari işletme işletilmesi mümkündür.⁵⁰ Ancak bu tacirin, bir ticaret şirketi olması durumunda, şubeler, ticari işletmenin değil; adeta şirketin bir birimi gibi değerlendirilmekte ve hukukten şirketin merkezi kabul edilen yerin dışında kalan tüm ticari işletmeler, uygulamada şube gibi tescil edilmektedir. Hukuki açıdan bu şekilde yapılacak bir nitelendirme doğru olmayacaksa da şirketin organizasyonu açısından, uygulamada şirket merkezi dışında kalan tüm birimlerin şube olarak adlandırılması söz konusu olabilir.⁵¹ Nitekim aynı tacire ait olması na rağmen farklı alanlarda faaliyet gösteren farklı iki ticari işletmenin varlığı halinde, birinin şirketin merkezi ile aynı coğrafi alanda konumlanmış olması dolayısıyla diğer ticari işletmeyi, ilkinin şubesiymiş gibi nitelemek, kavramın yukarıda da açıklanan unsurlarına uygun değildir. Nihayetinde bu tartışma, ticaret şirketlerinin şubesinin belirlenmesindeki güçlüğü ortaya koymakta ve bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

⁴⁹ Arslanlı (n 7) 100

⁵⁰ Şener (n 8) 12. Hatta yazar, tacirin bu işletmeleri farklı ticaret unvanı altında işletmesinin de mümkün olduğunu da düşünmektedir, Şener (n 8) 12

⁵¹ Yargıtay 11 HD, 2014/4689 E., 2014/10912 K., 09.06.2014. Yargıtay Karar Arama Motoru, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi: 23.12.2025: "...davalının kendi grup şirketlerine ait başka markaları kullandığı savunmasının makbul olmadığı, davalının ticaret unvanını ancak, unvan işlevi ve kapsamında kullanmasının mümkün olduğu, internet ortamındaki tanıtımlarında sözcüğü abartılı, öne çıkarılmış biçimde kullanmakla müşterilerin ve toplumun yanıltılmasına, davacının tescilli markası veya davacının bağlantılı şirketi, şubesi sanmalarına yol açabileceği... markasına tecavüz ve haksız rekabet oluşturduğunun tespitine, önlenmesine karar verilmiştir..." (vurgu eklenmiştir). Ayrıca bkz. Yargıtay 11 HD, 2021/4465 E., 2022/8124 K., 21.11.2022. Legalbank, <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2021-4732-k-2022-8447-t-29-11-2022/4825255/ticaret+şirketinin+şubesi>> Erişim Tarihi: 23.12.2025: "...Davacı vekili, davalı şirketin, ... şubesi olarak faaliyet gösterdiğinden bahisle tescile davet edilmesine rağmen tescilden kaçındığını ileri sürerek davalı şirketin ... adresinde faaliyet gösteren.. şubesinin ticaret siciline davalı şirketin şubesi olarak tesciline karar verilmesini talep ve dava etmiştir... Davalı vekili, ilgili adreste şirketin acentesi olan ... tarafından paket ve koli gibi kargoların toplanması, sınıflandırılması, taşınması ve dağıtım faaliyetleri işinin yapıldığını, şirketin bu adreste ticari faaliyetinin bulunmadığını, bu sebeple şirket adına şube olarak tescil edilmesi gerekmediğinin davacıya bildirildiğini,... davanın kabulüne karar verilmesi halinde tamamen bağımsız bir işletmenin, müvekkili olan şirketinin şubesi haline geleceğini ve mülkiyet hakkının ihlali söz konusu olacağını...savunarak davanın reddini istemiştir. İlk derece mahkemesince ... ticaret siciline davalı[nın] Aras Kargo Yurt içi ve Yurt Dışı Taşımacılık A.Ş'nin şubesi olarak tesciline karar verilmiştir." (vurgu eklenmiştir).

II. UYGULAMADA TİCARET ŞİRKETLERİ BÜNYESİNDEKİ ŞUBENİN DURUMU

Ticaret şirketlerinin ticari işletmelerine ait şubelerin tanımı ve unsurları açısından yukarıda yapılan teorik açıklamalar, özellikle ticaret sicili uygulamasında her zaman karşılık bulamamaktadır. Özellikle ticaret sicillerinin, şirketle ilişkisi tespit edilen işyerlerinin tamamını şube olarak nitelendirdiği ve tescile davet ettiği söylenebilir.⁵² Bu sorunun temel nedeni, TSY m. 49-60 hükümlerinde gerçek kişi tacirler ile dernek ve vakıfların işlettiği ticari işletmeler açısından tescil yükümlülüğünün bulunması; ancak bu doğrultuda benzer bir hükmün ticaret şirketleri için kabul edilmesidir.⁵³ Ayrıca TTK m. 149'daki *“birleşmeye katılan şirketlerden her biri, merkezleriyle şubelerinde...”*, TTK m. 455/1'deki *“[e]sas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı, yönetim kurulu tarafından, şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline”* tescil edilir” veya Uygulama Kanunu m. 12'de⁵⁴ yer alan *“...bir ticari işletme-*

⁵² Bu hususta birçok dava bulunmasına rağmen ilginç bir örnek için bkz. Yargıtay 11 HD, 2016/8578 E., 2018/2027 K., 15.03.2018. Legalbank < <https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2016-8578-k-2018-2027-t-15-03-2018/3598621/ticaret+şirketinin+şubesi> > Erişim Tarihi: 23.12.2025: “[İlk Derece] Mahkeme[sin]ce tüm dosya kapsamına göre,... adresinde faaliyet gösteren ... A.Ş'nin Doğankent İşletme Müdürlüğünün şubesi olduğu, ... Ticaret Sicil Memurluğunca tescil için yapılan davete rağmen tescilin yapılmadığı, ... merkezi Türkiye de bulunan ticari işletmelerin şubelerinin bulundukları yerin ticaret siciline tescil ve ilan olması gerekti, ... A.Ş'nin ...'da faaliyet gösteren Hidroelektrik Santrali işletmesinin şube olarak Ticaret Sicili Memurunca ticaret siciline kayıt ve tesciline karar verilmiştir.” (vurgu eklenmiştir). Ayrıca bkz. Yargıtay 11 HD, 2012/13600 E., 2014/4824 K., 13.03.2014. Legalbank <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2012-13600-k-2014-4824-t-13-03-2014/1722128/ticaret+şirketinin+şubesi>> Erişim Tarihi: 23.12.2025: “Davacı [ticaret sicil müdürlüğü] vekili, davalı şirketin Acıpayam'da faaliyet gösterdiğini, 5174 sayılı Kanun'un odalara kayıt zorunluluğu başlığını taşıyan 9. maddesi hükmüne göre ticaret siciline tescilinin gerektiğini, TTK'nın 42 ve Ticaret Sicil Tüzüğü'nün 52. maddesi uyarınca tescil için 04/03/2010 tarihinde tebliğat yapıldığını ancak tescil işleminin gerçekleştirilmediğini ileri sürerek, davalı şirketin Acıpayam Şubesi'nin ticaret siciline re'sen tesciline ve davalının yasanın öngördüğü para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir... Mahkemece yapılan yargılama sonucunda davanın kabulüne karar verilmişse de, davalı vekili tarafından temyiz aşamasında dosyaya sunulan ... kararı ve bu dosyada alınan bilirkişi raporu ile anılan kararı onayan Dairemiz ilamında, davalı şirketin Marmaris'te faaliyet gösteren işletmesinin iç ve dış ilişkide merkeze bağlı hareket ettiği ve kendisi adına ticari faaliyette bulunmadığı, dolayısıyla şube niteliğinin olmadığı kabul edilmiş ve davanın reddine dair tesis edilen hüküm Dairemizce onanmıştır...” (vurgu eklenmiştir).

⁵³ Çelikboya (n 45) 176

⁵⁴ 14.01.2011 tarihli ve 6103 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, RG. 14.02.2011, 27846

nin veya ticaret şirketinin şubesinin...” ifadesinden de anlaşılacağı şekilde, kanuni bir kullanıma dahi dönüşen ‘şirket şubesi’ teriminin yerleştiği görülebilir.

Ticaret sicili uygulamasında bir kere şirketin, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret siciline tescili, kural olarak şirkete ait ticari işletmenin de tescili sonucunu doğurmaktadır.⁵⁵ Ancak çalışmamız açısından bahse değer konulardan biri, bir ticaret şirketinin birden fazla ticari işletmesinin olması durumunda şube kavramının ele alınmasıdır. Birden fazla ticari işletmesi olan şirketlerin şirket merkezi dışında kalan, ister ticari işletme ister teorik olarak şube niteliğinde olsun, tüm birimlerinin uygulamada doğrudan şube olarak tescil edildiği ya da bu birimlerin hiç tescil edilmediği görülebilir.⁵⁶ Bu hususta uygulamada ortaya çıkan uyuşmazlıkların bir kısmı, şirketlerin, merkez dışında kalan birimlerini Ticaret Sicili’ne tescil ettirmemeleri karşısında Ticaret Sicili Müdürlüklerinin TTK m. 33’teki yetkiye dayanarak şirketleri tescile davet etmelerinden kaynaklıdır. Bu yöndeki bir uyuşmazlıkta, davaya konu satış mağazasının şubenin unsurlarını taşıdığından bahisle ilk derece mahkemesince o birimin şirketin şubesi olarak tesciline karar verilmiştir.⁵⁷ Bu olayda mahkemece veya sonrasında o kararı onayan Yargıtay tarafından mağazanın, şirketin hangi ticari işletmesine ait bir şube olduğu ne araştırılmış ne de tartışılmıştır; aksine o mağazanın, doğrudan şirket şubesi olarak tesciline karar verilmiştir.

Bir anonim veya limited şirketin, ticari işletme işletebileceği tartışılmaz bir gerçektir. Öğretide şirketin kanuni merkezi dışında kalan tüm ticari işletmelerinin, o şirket açısından şube olarak nitelendirildiğine yöne-

⁵⁵ Çelikboya (n 45) 177; Alman hukukunda da benzer şekilde şirkete ait şubelerin tamamının tescili yalnızca şirketin bulunduğu yerdeki sicile yapılmaktadır ve bu durumun basitlik, hataların azalması ve bilgiye hızlı erişim imkânı sunduğuna yönelik görüşler için bkz. Baumbach, Hopt, Merkt (n 34) Rn. 10

⁵⁶ Kayış (n 8) 156; Çelikboya (n 45) 177

⁵⁷ Yargıtay 11 HD, 10868/17428, 12.11.2014. Yargıtay Karar Arama Motoru, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi: 19.11.2025. Satış mağazasının zaten TOBBK m. 9/2’ye göre doğrudan şube kabul edilmesine rağmen, yine de özellikle o birimin müşterilere karşı bağımsız hareket etmesini baz alan benzer bir karar için bkz. Yargıtay 11 HD, 1146/5476, 26.11.2020. Yargıtay Karar Arama Motoru, <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi: 19.11.2025. Satış mağazalarının şube niteliği uzun zamandır öğretide tartışılmalıdır. Ayrıntılar için bkz. Özdamar (n 3) 55-56. Ancak kanunun açık düzenlemesi karşısında, isabetli bir düzenleme olmasa da pozitif hukuka uygun şekilde yorum yapılması gerektiği kanaatindeyiz, aynı yönde bkz. Bozer, Göle (n 8) 19; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) (n 8) 169; ayrıca bkz. Arkan (n 8) 36

lik görüşler ileri sürülmüştür.⁵⁸ Bu durumun anonim şirketlerin ticari işletmesinin olmadığına ve olamayacağına ilişkin görüşlerin doğmasına sebep olduğu da belirtilmiştir.⁵⁹ Bu yaklaşımın ne kadar doğru olduğunun tartışmaya açık olmasının yanı sıra, bir ticari işletmenin, şirketin şubesi olarak tescil edilmesi de kanaatimizce uygun değildir.⁶⁰ Bu önermenin kabulü halinde, özellikle TTK m. 1 kapsamında ticari hükümlerin belirlenmesinde; TTK m. 3 uyarınca ticari iş tanımında; TTK m. 4 uyarınca ticari dava belirlenmesinde; TTK m. 11 uyarınca esnaf işletmesi sınırının aşılmasında, aynı maddeye göre devirde bütünlük ilkesinin kapsamının belirlenmesinde, TTK m. 12 uyarınca tacirin tanımındaki işletme esasında ticari işletme değil, şubenin esas alınması gerekirdi. Daha çok çeşitlendirilebilecek bu örneklerle bakıldığında, ticaret hukuku açısından böyle bir sonucun kavram karmaşası doğuracağı ve kabul edilemeyeceği rahatlıkla söylenebilir. Özellikle farklı işletme konularında birden fazla ticari işletmesi olan şirketleri düşündüğümüzde, sicile şube olarak kaydedilen şirket merkezi dışında kalan bu ticari işletmelerin şube olmadığı, nitekim bunların iç ilişkileri yönünden merkeze bağımlı olma unsurunu taşımadığı, birbirinden tamamen bağımsız olan farklı ticari işletmelerin farklı bir iş kolunda faaliyette bulunduğu ve politikalarını kendisinin oluşturduğu rahatlıkla söylenebilir. Örneğin, bir otel işletmeciliğinin yanı sıra o telin restoran işletmesini de üstlenen bir anonim şirketin merkezi olarak şirket esas sözleşmesinde yer alan Alanya-Antalya, şirketin yerleşim yeri olacaktır. Bunun yanı sıra hem otel hem de restoran işleten anonim şirketin iki farklı ticari işletmesinin olduğu görülebilir. Bu örnekte, Kaş'ta açılan başka bir otelin, şirketin şubesi olarak nitelenmesi, şirketin ana faaliyet konusu olan otel işletmeciliği çerçevesinde düşünüldüğünde tartışılabilir olsa dahi daha kabul edilebilirdir. Sorun ise, tacirin yan faaliyet konusu olan restoran işletmesinin Antalya'nın farklı ilçelerinde de faaliyette bulunmak amacıyla çeşitli birimler açması halinde ortaya daha net çıkmaktadır. Ancak gerek ticaret hayatında gerek yargı kararlarında süregelen kullanıma binaen,⁶¹ şirket merkezi olan Alanya dışında kalan ve Kaş'ta açılan restoranın, şirketin bir birimi olduğunu söylemek doğru değildir.

⁵⁸ Hirsch (n 43) 152; karş. Kayış (n 8) 46; benzer görüş için bkz. Çelikboya (n 45) 174, dn. 23; aynı görüş Alman hukukunda da kabul edilmektedir, bkz. Ebenroth, Boujong (n 6) Rn. 26; Würdinger (n 4) 177

⁵⁹ Kayış (n 40) 213

⁶⁰ Benzer yönde bkz. Çelikboya (n 45) 174

⁶¹ Yargıtay 11 HD, 2021/5008 E., 2022/8904 K., 12.12.2022. Legalbank <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2021-5008-k-2022-8904-t-12-12-2022/4872872/şirketin+şubesi>> Erişim Tarihi: 23.12.2025: “tarihten sonra davalı şirketin şubelerine ilişkin herhangi bir işlem yapmadığının anlaşıldığı”; Yargıtay 11

Diğer taraftan şirket merkezi dışında kalan birimlerin tamamının, ticari işletme niteliğinde olsa dahi şube kabul edilmesi mantığının sonucu olarak gerçek kişi tacirlerin işletmelerini devrettiğinde yararlanılabileceği TTK m. 11/3'teki ticari işletmenin bir bütün olarak hukuki işlemlere konu olması imkanından ticaret şirketleri yararlanamayacaktır.⁶² Yukarıdaki örnek temelinde, tüzel kişi tacir, restoran işletmesini devretmek istediğinde, Alanya'da merkezi ve Kaş'ta şubesi bulunan alakart restoranlarını tek bir hukuki işlemle devredemeyecektir. Çünkü bu iki restoran, birbiriyle teorik olarak merkez-şube ilişkisi içerisinde olsa da uygulamada ikisi de şirkete doğrudan bağlı gibi görüldüğünden, ayrı ayrı hukuki işleme konu edilecektir. Bu sonuç ise hukuk mantığı açısından elverişli olmadığı gibi doğru da sayılamaz. Ticaret şirketlerinin merkez ve şube kavramlarının doğru şekilde belirlenememesinden ve TSY'de ticaret şirketlerinin şubelerinin tesciline ilişkin hüküm bulunmamasından kaynaklanan bu sorunun çözümü,⁶³ temel kavramların ayrımının iyi yapılabilmesinde yatmaktadır.

Sonuç olarak ticaret sicili uygulamasında ticaret şirketleri açısından ticari işletme kavramı adeta yokmuş gibi düşünülmekte, onun yerine sadece şube terimi ile şirket merkezi dışında kalan tüm birimler nitelenmeye çalışılmaktadır. Unutulmamalıdır ki bir tüzel kişi tacirin, yerleşim yerine işaret eden şirket merkezi ile kendine ait ticari işletmesinin/işletmelerinin merkezi farklı olabilecektir. Ancak şirket merkezi, organizasyonel açıdan her zaman teorik olarak bir ticari işletmenin merkezi kavramına denk gelmeyebilir. Yine de kanuni merkez sistemine göre şirketin tescilinin yapıldığı ve şirketin merkezinin olduğu yerde faaliyet gösteren ticari işletmenin kendisi, uygulamada merkez olarak kabul edilebilmektedir.⁶⁴ Bu düşüncenin devamında ise şirket merkezi dışında faaliyet gösteren birimler, 'şirketin şubesi' olarak görülür. Bu durumda da esasen bir ticaret şirketinin,

HD, 2021/6531 E., 2022/2016 K., 21.02.2023. Legalbank <<https://legalbank.net/belge/y-11-hd-e-2021-6531-k-2023-1016-t-21-02-2023/5005645/şirketin+şubesi>>

Erişim Tarihi: 23.12.2025: "Davacı vekili dava dilekçesinde; davalı şirketin, dava dilekçesinde belirtilen adreste şube olarak faaliyet göstermesine rağmen bu hususu ticaret siciline tescil ettirmediğinin tespit edildiğini, bunun üzerine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (6102 sayılı Kanun) 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre işlem yapılarak davalı şirketin anılan hususta tescile davet edildiğini, ancak davalının belirtilen adresteki iş yerinin şube değil acente olduğundan bahisle tescilden kaçındığını, tescilden kaçınma sebebi gerçeği yansıtmadığı gibi davalı şirketin internet sitesinde dahi belirtilen adreste bulunan iş yerinin şube olarak nitelendirildiğini ileri sürerek dava dilekçesinde belirtilen adreste bulunan iş yerinin davalı şirketin şubesi olarak ticaret siciline tesciline karar verilmesini talep etmiştir." (vurgu eklenmiştir).

⁶² Kayış (n 40) 219

⁶³ ibid

⁶⁴ Hirsch (n 43) 152; Şener (n 5) 252; Kayış (n 8) 161; Çelikboya (n 45) 177

ticari işletme niteliğinde olması veya ticari işletme olarak adlandırılması gibi yanlış sonuca varılmaktadır.

III. ŞİRKETLER AÇISINDAN ŞUBE UNSURLARININ AYRIŞTIRILMASI

Ticaret şirketlerinin işlettiği ticari işletmelerin, şirket merkezi dışında kalan birimlerinin ticari işletme hukukunda benimsenen ve yukarıda da kısaca değinilen TSY m. 118'de bulunan unsurların tamamına sahip olması gerekmektedir. Teorik olarak şüphesiz bu unsurların varlığı şubenin varlığına yetecek olsa da yukarıda açıklanan karmaşıklık sebebiyle, daha net olması ve uygulayıcılara yardımcı olabilmesi açısından bazı hususların açıkça zikredilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Buna göre öncelikle klasik şube olma unsurlarının temelinde ön kabul niteliğinde, bir ticaret şirketi bünyesinde şubeden söz edilebilmesi için her şeyden önce şirketin bir ticari işletme işletiyor olması gerekmektedir.⁶⁵ Hukukumuzda ticari işletme işletmek zorunda olmayan örneğin yalnızca diğer şirketlerle birleşme amacıyla kurulan bir şirketin (birleşme amaçlı anonim ortaklıklar gibi) şubesinden bahsedilemeyecektir.

İkinci olarak çalışmanın konusunun netleştirilmesi amacıyla şirketin, farklı işletme konularında en az iki ticari işletme işletmesi mümkündür.⁶⁶ Bu husus kanaatimizce, olması gereken hukuk açısından, şube kavramından bahsedebilmek için ayrıca şirkete ait bir ticari işletmenin aynı iş kolunda faaliyet gösteren birden fazla biriminin olması gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. Kural olarak tek bir faaliyet alanında iştigal eden yalnızca bir birimin bulunması, merkez-şube ilişkisinden ziyade, tek bir ticari işletme bulunduğuna işaret eder. Alman hukukunda açık bir şekilde, otel veya petrol istasyonu gibi farklı işletme konularında farklı ticari amaçlarla işletilen birden fazla birimin olması halinde bir tacirin birden fazla 'merkez'inin olduğundan bahsedilmektedir.⁶⁷ Bunun için öğretide her bir birimin coğrafi olarak farklı yerlerde konumlanmış olması, kendine ait işletme organizasyonu bulunması, diğer birimlerden farklı ticari amaç gütmesi gerektiği belirtilmektedir.⁶⁸ Bir ticaret şirketi de tıpkı gerçek kişi tacir gibi

⁶⁵ Kayış (n 8) 159

⁶⁶ ibid 156; Alman hukuku açısından da bir tacirin birden fazla ticari işletme işletmesinin mümkün olduğu açıkça kabul edilmektedir, Gierke, Sandrock (n 19) 191

⁶⁷ Wiedemann, Fleischer (n 8) 51; Würdinger (n 4) 176

⁶⁸ Wiedemann, Fleischer (n 8) 52; Würdinger (n 4) 176

birbirinden farklı birden fazla ticari işletme işletebilir ve bu işletmelerin her birinin ayrı ayrı merkezleri ve şubeleri bulunabilir.⁶⁹

Üçüncü olarak, ticaret şirketinin merkezinin dışında kalan biriminin şirketin işletme konusu kapsamında bir faaliyette bulunuyor olması ve üçüncü kişilerle bu kapsamda işlemler gerçekleştirmesi gerekir.⁷⁰ Bu unsur, esasen ticari işletmede şubenin dış ilişkilerinde merkezin yaptığı türden işlerin en azından asli olanlarının üçüncü kişilerle bağımsız şekilde yapılabilmesi unsurunun ticaret şirketlerindeki yansımasıdır. Bu noktada, özellikle ticaret unvanında yer alması gereken şirketin işletme konularının tamamında şirketin kural olarak fiilen faaliyet göstermediğine dikkat çekilmelidir. Bağlantılı olarak *ultra vires* ilkesi, şirketler hukuku anlamında yalnızca şirketin işletme konusuna giren konularda şirketi bağlayacak işlemlerin yapılabilmesine yönelik bir kısıttır ve 6102 sayılı TTK ile kaldırılmıştır. Ancak yine de ticaret şirketleri bünyesindeki işletmelerin şubelerinin yetki alanlarını belirlerken bu ilkedен yararlanılması kanaatimizce yerinde olacaktır.⁷¹ Örneğin anonim şirket özelinde TTK m. 339/2-b uyarınca şirketin işletme konusunun esas sözleşmede belirtilmesi gerekir, ancak uygulamada bu belirlemenin, şirketin gelecekteki açılımlarını ve faaliyetlerini düşünerek çok geniş şekilde yapıldığı görülebilir.⁷² Biz, bir ticaret şirketinin uğraştığı asli işlerin, şirketin ticaret unvanında yer alan işletme konuları kapsamında belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim aksi düşünce, şirketin fiili faaliyet alanında merkezin yaptığı işlerle sınırlı olarak şubenin de faaliyet göstermesi gerektiği gibi dar bir yoruma yol açabilir. Aksine, temel faaliyet alanı gıda üretimi olan bir şirketin, ham madde yakınına kuracağı bir işletmesi ve şubesiyle taşımacılık yapması da mümkün olabilmelidir.⁷³

TSY’de de tüzel kişi tacirlerin işletebileceği birden fazla ticari işletmeyi tescil ettirmesini engelleyecek bir hüküm bulunmamaktadır. TTK m. 40 kapsamında da gerçek veya tüzel kişi her tacirin işletmesini açtıktan sonraki 15 gün içerisinde tescil ettirmesi kuralı öngörüldüğünden, şirketle-

⁶⁹ Özdamar (n 4) 49; Schlegelberger (n 18) 102

⁷⁰ Kayış (n 8) 162

⁷¹ Aynı yönde bkz. Bozer, Göle (n 8) 20

⁷² Kayış (n 40) 212; bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, ticaret unvanında ve esas sözleşmede yer alan işletme konulardan en azından birinde, şirketin fiilen faaliyet gösterdiği alanın da yazılması gerektiridir, bkz. Kayış (n 40) 212

⁷³ Bu noktada, faaliyet konuları özel kanunlarla belirlenen şirketleri zikretmek gerekmektedir. İlgili şirketler zaten farklı konularda fiilen de olsa faaliyet gösteremeyecekleri gibi bu şirketler açısından şube işlerinin de kanunda yazan faaliyet konularını kapsamaları yeterlidir, bkz. Kayış (n 8) 163

rin farklı iş kollarında faaliyet gösteren işletmelerini, kanaatimizce şirket merkezinde bulunsun veya bulunmasın ticari işletme olarak ticaret siciline tescil ettirmesi gerekir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ticari işletmenin organizasyonunda önemli bir yer tutan şube kavramı, TTK'da tanımlanmamış olsa da bu konuda mevzuatta başka bazı düzenlemeler mevcuttur. Bu düzenlemeler bir bütün olarak ele alındığında, şubenin temel özellikleri ve tanımı yapılabilecektir. Hukukumuzda kendisine bağlanan sonuçlar göz önüne alındığında ticari işletme hukuku açısından oldukça önemli bir kavram olan şubenin belirlenmesi gerekmektedir.

Hukukumuzda şube kavramı genellikle ticari işletme kapsamında ele alınmış; ancak ticaret şirketlerinin şubelerine ilişkin ayrıntılı hükümler getirilmemiştir. Özellikle ticaret sicili uygulamasında şirketlerin merkezinin dışında bulunan tüm birimlerin, ticaret siciline kaydı yapılacaksa niteliklerine bakılmaksızın şube olarak kaydedilmesi söz konusudur. Bu durumda şirket merkezi dışında kalan birimler ya sicile hiç kaydedilmemekte ya da kaydedildiği halde doğrudan şirket şubesi olarak kaydedilmektedir. Ancak bu durum bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Şöyle ki ticaret şirketleri gerek şirket sözleşmelerinde gerek unvanlarında gösterilebilen işletme konularında fiilen faaliyet gösterebilir. Bu durumda her bir faaliyet konusu açısından o şirketin ticari işletmesinin olduğu rahatlıkla söylenebilir. Aynı iş kolunda faaliyet göstermeyen birimlerin arasında merkez-şube ilişkisinin olduğundan bahsedilemez. Bu birimlerin her birinin, ticari işletme olma niteliğini taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi gereklidir. Ancak özellikle şirket merkezinin dışında bulunan birimlerin doğrudan şube kabul edilmemesi; o birimin, şirketin merkezinde faaliyet gösteren ticari işletmesinin yaptığı işlerden farklı türde işler yapıp yapmadığına bakılması gerekmektedir. Şirketin farklı iş kollarında ve işletme konularında faaliyet gösteren birimlerinin, ayrı birer ticari işletme olduğu kabul edilmelidir.

Hukukumuzda ticaret şirketlerinin ticari işletmelerinin merkez ve şubelerinin açıkça düzenlendiği bir hükmün bulunmaması, özellikle ticaret sicili uygulamasında sorunların doğmasındaki en önemli sebeptir. Bir bütün olarak şubeye ilişkin düzenlemeler düşünüldüğünde, ticaret şirketlerinin birden fazla ticari işletme işletebileceği, bu işletmelerin merkez ve şubelerinin bulunabileceği ve tescil edilebileceği söylenebilirse de bu yönde, TSY'de açıkça bu hususun düzenlenmesi ile sorunların ortadan kalkacağını düşünmekteyiz. Bu minvalde, birden fazla işletme konusu olan bir

şirketin, birden fazla ticari işletme işletmesi halinde, her bir ticari işletmesinin merkez ve şubelerinin işletme konusuna göre ayrı ayrı belirlenmesi ve özellikle şubelerin, şirketin hangi ticari işletmesine ait olduğunun tespiti sonucunda tescil edilmesi yönünde TSY’de hüküm öngörülebilir.

KAYNAKÇA

Akipek J, Akıntürk T, Ateş D, Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku (vol I, 17th edn, Beta 2021)

Akıntürk T, Ateş D, Medeni Hukuk (İstanbul, 36th edn, Beta 2024)

Arkan S, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 31st edn, 2025)

Arslanlı H, Kara Ticareti Hukuku Dersleri-Umumi Hükümler (İstanbul, 3rd edn, 1960)

Aslan Y, Ticaret Hukuku Dersleri (Bursa, 10th edn, 2016)

Ayan M, Ayan N, Kişiler Hukuku (Ankara, 8th edn, Seçkin 2016)

Ayhan R, “Ticari İş, Ticari İşletme, Tacir, Ticaret Sicili, Ticaret Unvanı, Haksız Rekabet” (2012) Yürürlüğünün Birinci Yılında 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, 12-13 Haziran 2013, XVI (3-4) Erzincan Binali Yıldırım Üni. Hukuk Fak. Dergisi 31

Ayhan R, Çağlar H, Özdamar M, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 16th edn, Yetkin 2024)

Baumbach A, Hopt K, Merkt H, Handelsgesetzbuch Kommentar, HGB § 13 (41st edn, München, Verlag C. H. Beck 2022)

Bozer A, Göle C, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 8th edn, 2023)

Bozkurt T, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 7th edn, Yetkin 2025)

Brox H, Handelsrecht und Wertpapierrecht (München, 17th edn, Beck 2004)

Çelikboya K, “Anonim Şirketin TTK m. 11 f. 3 Uyarınca Ticari İşletmesini Devretmesi” in Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan (İstanbul, On İki Levha 2017) 163

Domanıç H, Ticaret Hukukunun Esasları (İstanbul, 4th edn, 1988)

Ebenroth C T, Boujong K, Handelsgesetzbuch, Band 1, § 13 (5th edn, München, Vahlen 2024)

Erdoğan İ, Keskin A D, Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku (Ankara, 2nd edn, Gazi Kitabevi 2019)

Eriş G, Açıklamalı-İçtihatlı Ticari İşletme ve Şirketler, vol I (Ankara, 2nd edn, Seçkin 2014)

Gierke J, Sandrock O, Handels- und Wirtschaftsrecht, Band 1 (9th edn, Berlin, Walter de Gruyter 1975)

Göle C, “Ticari İşletmenin Merkez ve Şubesinin Tayini Sorunu” in Prof. Dr. Ernst Hirsch’in Hatırasına Armağan (Ankara 1986) 181

Gülerci A F, “Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Gümrüksüz Satış Mağazaları” (2021) 23 (2) Dokuz Eylül Üni. Hukuk Fak. Dergisi 1057

Hämmerle H, Handelsrecht (2nd edn, 1. Band, Graz, Styria 1967)

Hirsch E E, Türk Ticaret Kanunu Esaslarına Göre Ticaret Hukuku (Cihan Kitaphanesi, 1935)

Hüffer U, Beck’sche kurz Kommentare: Aktiengesetz (Band 53, 6th edn, München 2004)

İnal T, Ticari İşletme Hukuku (Ankara, 2nd edn, Seçkin 2015)

İrge Erdoğan B, “Milletlerarası Özel Hukukta Şirketlerin Merkez Değişikliği ve Uygulanacak Hukuk” (2025) 16 (1) İnönü Üni. Hukuk Fakültesi Dergisi 16

Jung P, Handelsrecht (München, Beck 1998)

Karahan S, Ticari İşletme Hukuku (Konya, 27th edn, Mimoza 2015)

Karayalçın Y, Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme (Ankara, 3rd edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 1968)

Kayıhan Ş, Kişiler Hukuku (Ankara, Seçkin 2022)

Kayış F, Ticari İşletmede Şube Kavramı ve Şube Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar (İstanbul, On İki Levha 2019)

Kayış F, “Anonim Ortaklıkta Ticari İşletme ve Şube Ayrımı ve Bunların Tescilinde Karşılaşılabilecek Sorunlar” in Ticaret Sicili ve Şirketler Hukukuna Etkileri Sempozyumu (İstanbul, Seçkin 2023) 199

Kırca İ, Şehirali Çelik, F H, Manavgat Ç, Anonim Şirketler Hukuku, vol I (Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2013)

Koller I, Kindler P, Drüen K D, Stelmaszczyk P, Handelsgesetzbuch Kommentar, HGB § 13 (10th edn, München, 2023)

Meyer J, Handelsrecht (Heidelberg, 2nd edn, Springer 2011)

Müther P H, in Haubline M, Hoffmann-Theinert R, Beck’scher Online-Kommentar zum HGB, § 13 (45th edn, München 2025)

Oetker H, Handelsrecht (Berlin, 7th edn, Springer 2015)

Özdamar M, “Yargıtay Kararları Işığında Ticari işletmede Şube Kavramı” (2007) 2007/1 Ankara Barosu Dergisi 48

Pekdiğer T, “Ticaret Sicili Açısından Merkez-Şube-Satış Mağazası Kavramları” in Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan (İstanbul 2003) 471

- Poroy R, Yasaman H, Ticari İşletme Hukuku (İstanbul, 18th edn, Vedat 2019)
- Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Şerhi (vol I, 3rd edn, Adalet 2018)
- Saka Z, Ticaret Hukuku-Ticari İşletme (İstanbul, Beta 1998)
- Schlegelberger F et all, Kommentar zum Handelsgesetzbuch (4th edn, Band 1, Berlin, Franz Vahlen 1960) § 13
- Sümer A, Ticaret Hukuku Ders Kitabı (İstanbul, Beta 2015)
- Şener O H, Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi (Ankara, Adalet Yayınevi 2015)
- Şener O H, Ticari İşletme Hukuku (4th edn, İstanbul, Filiz Kitabevi 2025) Tekil F, Ticari İşletme Hukuku (İstanbul, 1990)
- Ülgen H, Helvacı M, Kaya A, Nomer Ertan N F, Ticari İşletme Hukuku (İstanbul, 6th edn, Vedat 2019)
- Vardar Hamamcıoğlu G, Türk Medeni Kanunu'na Göre Yerleşim Yeri (On İki Levha 2009)
- Wiedemann H, Fleischer H, Handelsrecht (München, 8th edn, Beck 2004)
- Würdinger H, Kommentar zum Handelsgesetzbuch (Erster Band, Berlin, 2nd edn, Walter de Gruyter & Co. 1953)

- Araştırma Makalesi -

⌘ LİMİTED ŞİRKET ORTAĞININ ŞİRKETİN ÇIKARLARINI ZEDELEYEBİLECEK DAVRANIŞLARDA BULUNMAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ*

(OBLIGATION OF LIMITED LIABILITY COMPANY'S SHAREHOLDER NOT TO ACT IN A WAY THAT MAY HARM COMPANY'S INTERESTS)

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Begüm YİĞİT¹

ÖZ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 613. maddesinin ikinci fıkrasına göre, limited şirket ortağının şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğü mevcuttur. Söz konusu yükümlülük, bağlılık yükümlülüğünün diğer görünüm biçimlerini oluşturan sır saklama yükümlülüğü ve rekabet yasağına nazaran, doğası gereği daha soyuttur. Nitekim, ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne aykırı davranmasının hukuki sonuçları da kanunda açıkça düzenlenmemiştir.

Çalışmanın temel amacı, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün içeriğinin somutlaştırılması ve yükümlülüğün ihlali halinde ortaya çıkabilecek hukuki sonuçların incelenmesidir. Bu doğrultuda, çalışma kapsamında yükümlülüğün hukuki niteliği, müdürler ve yönetimle görevli kişilerin bağlılık yükümlülüğünden farkı, yükümlülüğün kapsamının belirlenmesinde etkili olan hususlar, yükümlülüğün kapsamına giren ve özellikli bir durum oluşturan şirket fırsatı

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 30.03.2026 tarihinde Yayinevimize ulaşmış olup, 09.04.2026 tarihinde birinci hakem; 04.06.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/legal.90346>

¹ İstanbul Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, begum.yigit@okan.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5899-8203

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; YİĞİT, Begüm, "Limited Şirket Ortağının Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğü", REGESTA, Sayı: 2026/2, Yıl: 2026, s. 151-204.

doktrini, yükümlülüğün sınırını oluşturan rekabet yasağı, yükümlülüğe aykırı düşen faaliyetlere onay verilmesi, yükümlülüğün ihlali halinde ortağa uygulanabilecek yaptırımlar ve ortaya çıkabilecek diğer hukuki sonuçlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Limited Şirket, Ortak, Bağlılık Yükümlülüğü, Şirket Menfaati, Şirket Fırsatı Doktrini

ABSTRACT

According to Article 613 par. 2 of Turkish Commercial Code numbered 6102, shareholder of a limited liability company has an obligation not to act in a way that may harm company's interests. This obligation is, by its nature, more abstract than the other forms of the duty of loyalty, namely confidentiality and non-competition. Likewise, legal consequences arising from the breach of obligation are not explicitly stipulated in the code.

The fundamental purpose of this paper is to concretize content of the obligation and to examine legal consequences that may emerge in case of breach of the obligation. Accordingly, legal nature of the obligation, difference between the obligation and duty of loyalty of managers, matters affecting scope of the obligation, corporate opportunity doctrine, prohibition of competition as the limit of the obligation, approval of activities contrary to the obligation, sanctions that may be imposed on the shareholder and other legal consequences that may emerge in case of breach of the obligation have been addressed within the scope of the paper.

Keywords: Limited Liability Company, Shareholder, Duty of Loyalty, Company Interest, Corporate Opportunity Doctrine

Giriş

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ("TTK"), limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğünün mevcut olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır² (TTK m. 613). Ortağın bağlılık yükümlülüğüne tâbi olması,

² 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ("eTTK") limited şirket ortağının bağlılık yükümlülüğü açıkça düzenlenmemiş olup, yalnızca eTTK m. 547 f. 1 c. 2'de şirket sözleşmesinde ortaklar bakımından rekabet yasağı öngörülebileceği hüküm altına alınmıştı. Bununla birlikte, eTTK döneminde de öğretide birçok yazar tarafından limited şirket ortağının bağlılık yükümlülüğünün mevcut olduğu kabul edilmekteydi, bkz. Fusun Nomer,

limited şirketin şahıs şirketlerine benzer şekilde kişisel ögeler barındıran yapısının bir sonucudur³. TTK m. 613'te ortağın bağlılık yükümlülüğünün – sır saklama, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama ve şirket sözleşmesinde öngörülmüşse rekabet yasağı olmak üzere – üç ayrı görünüm biçimi düzenlenmiştir⁴. Hükmün mehası, İsviçre Borçlar

Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü (1st edn, Beta Yayıncılık 1999) 14-15; Murat Yusuf Akın, Şirketler Hukukunda ve Özellikle A.Ş.lerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu (1st edn, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları 2002) 67, Rauf Karasu, 'Limited Şirketlerde İdare Yetkisi Olmayan Ortakların Şirketle Rekabet Etme Yasağı' (2004) 22(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 141, 148 Aksi görüşte ve eTTK m. 547 hükmünün ortağın bağlılık yükümlülüğünün bulunmadığını dolaylı bir şekilde ifade ettiğı yönünde bkz. Ünal Tekinalp, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2012) 49 para 5-16 Bu itibarla, TTK m. 613'te limited şirket ortağının bağlılık yükümlülüğünün açıkça düzenlenmiş olması, hukuki belirliliğin sağlanması bakımından önemli bir gelişmedir.

³ 6102 sayılı TTK'ya ilişkin Gerekeçe

<<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c032/tbmm23032022s0096.pdf>> 271. Erişim Tarihi: 18.03.2026; Şükrü Yıldız, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku (1st edn, Arıkan Yayınevi 2007) 66, 185; İrfan Baştuğ, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması (1st edn, Ege Üniversitesi Matbaası 1966) 13; Oruç Hami Şener, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2017) 10; Murat Alışkan, Limited Şirket – Tarihçe – Niteliğı (1st edn, Legal Yayıncılık 2013) 218; Hasan Karakılıç, Limited Ortaklık Sözleşmesi (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2024) 11-12 İsviçre öğretisinde de limited şirketin kişisel ögeler barındıran bir şirket türü olması itibarıyla ortakların kanundan doğan bağlılık yükümlülüğünün (İsvBK m. 803) mevcut olduğı ifade edilmektedir, bkz. Fernand Chappuis and Michel Jackard, Code des Obligations II, Art. 530-1186 CO in Pierre Tercier, Rita Trigo Trindade and Damiano Canapa (eds), Commentaire Romand (3rd edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2024) Art. 803 para 2; Lukas Handschin and Christof Truniger, Die GmbH (3rd edn, Schulthess Verlag 2019) § 14 para 1; Olivier Blanc, 'Das statutarische Konkurrenzverbot der GmbH-Gesellschafter-statuten-, quorums- und handelsregisterspezifische Aspekte' (2013) 1 Zeitschrift zur Rechtsetzung und Praxis im Gesellschafts- und Handelsregisterrecht 12; Christoph Feuz, Das mitgliedschaftliche Treuepflichtregime der GmbH (1st edn, Dike Verlag AG 2017) 383

⁴ Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (5th edn, Vedat Kitapçılık 2020) 53-54; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 460; Ezgi Başak Demirayak, 'Limited Şirketlerde Ortakların Şirkete Karşı Bağlılık Yükümlülüğü' (2018) 3 Ankara Barosu Dergisi 23, 29 İsvBK m. 803 hükmüne ilişkin aynı doğrultuda bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 1; Marc Amstutz, Fernand Chappuis and Ramin Silvan Gohari, Obligationenrecht II in Rolf Watter and Hans-Ueli Vogt (eds), Basler Kommentar (6th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2024) Art. 803 para 2; Thiemo Sturny and Hans Rudolf Trüeb, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere – Art. 772-1186 OR – Bucheffektengesetz in Vito Roberto and Hans Rudolf Trüeb (eds), Handkommentar zum Schweizer Privatrecht Band 7 (4th edn, Schulthess Verlag 2024) Art. 803 para 1a

Kanunu'nun ("İsvBK") 803. maddesidir⁵. İsvBK m. 803 ile TTK m. 613 hükümleri içerik açısından birebir aynı olmasa da büyük ölçüde örtüşmektedir⁶.

Limited şirket ortağının müdürlük görevini yerine getirdiği sırada ya da şirket yönetiminde görev almasa dahi bilgi alma hakkını kullanmak suretiyle (TTK m. 614 f. 1) veya diğer şekillerde şirket sırlarını öğrenmesi mümkündür⁷. Bu sebeple, ortağın şirket sırlarını koruma yükümlülüğü vazgeçilmez nitelikte bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir⁸ (TTK m. 613

⁵ İsvBK m. 803'e göre, "(1) Şirket ortakları, ticari sırları korumakla yükümlüdür. (2) Şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek hiçbir davranışta bulunmamaları gerekir. Özellikle, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ancak şirketin amaçlarını olumsuz yönde etkileyen işlemler yapamazlar. Şirket sözleşmesi, ortakların şirketle rekabet eden faaliyetlerde bulunmaktan yasaklanmasını öngörebilir. (3) Geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdikleri takdirde, ortaklar, bağlılık yükümlülüğüne veya rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabilirler. Bunun yerine, şirket sözleşmesi, ortaklar genel kurulunun onay kararının gerekli olduğunu öngörebilir. (4) Müdürler hakkında uygulama alanı bulan rekabet yasağına ilişkin özel düzenlemeler saklıdır".

⁶ İsvBK m. 803 ile TTK m. 613 hükümleri içerik açısından büyük ölçüde örtüşmekle birlikte, aralarında minör farklılıklar bulunmaktadır. İsvBK m. 803'te, TTK m. 613 f. 1 c. 2'de öngörülen düzenlemeye yer verilmemiştir. Buna ek olarak, TTK m. 613 f. 3'te yer alan düzenleme İsvBK m. 803 f. 4'te, TTK m. 613 f. 4'te yer alan düzenleme ise İsvBK m. 803 f. 3'te hüküm altına alınmıştır. Bahsi geçen her iki hükmün de kaleme alınış tarzı, Türk-İsviçre öğretisindeki bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir. TTK m. 613 hükmüne ilişkin eleştiriler için bkz. Ersin Çamoğlu, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2023) para 219; Abuzer Kendigelen, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler (3rd edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 521-522; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 460-461; Abuzer Kendigelen and İsmail Kırca, Şirketler Hukuku vol III, Sermayesi Paylara Bölünmüş [Paylı] Komandit Şirket ile Limited Şirket (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2022) 286-287; Birgül Sopacı Öztuna, 'Limited Şirkette İntifa Hakkı Sahibi Bağlılık Yükümlülüğüne ve Rekabet Yasağına Tabi Tutulabilir mi?' (2022) 191 Terazi Hukuk Dergisi 97, 112 İsvBK m. 803 hükmüne ilişkin eleştiriler için bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 1; Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 1a; Feuz (n 3) 385-386

⁷ Yıldız (n 3) 186; Gökhan Aktepe, 'Limited Ortaklıklarda Ortakların ve Müdürlerin Sır Saklama Yükümlülüğü' (2017) 21 (3) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 137, 145

⁸ TTK Gerekeçisi (n 3) 271; Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı (n 2) 49 para 5-17; Yıldız (n 3) 185; Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi vol V (5th edn, Adalet Yayınları 2024) 3600 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 1a; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 4 Karş. Bağlılık yükümlülüğünün kaldırılmasına ilişkin hükmün (İsvBK m. 803 f. 3) sır saklama yükümlülüğünü de kapsayıp kapsamadığının, bu bağlamda geri kalan ortakların tümünün onayı veya şirket sözleşmesinde öngörülmüşse genel kurul kararıyla sır saklama yükümlülüğünün kaldırılmasının mümkün olup olmadığının tartışmaya açık olduğu yönünde bkz. Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 1a

f. 1 c. 2). Limited şirket ortağının bilgi alma hakkının içeriğinin geniş olması ve şirket sırlarını da kapsamı⁹, ortağın sır saklama yükümlülüğüne tâbi olmasını kaçınılmaz kılmıştır¹⁰.

Ortağın aynı zamanda müdür olması halinde, müdürün özen ve bağlılık yükümlülüğü ile rekabet yasağına ilişkin TTK m. 626 hükmü uygulama alanı bulur. Müdürler de sır saklama yükümlülüğüne tâbidir (TTK m. 626 f. 3, TTK m. 613 f. 1). Buna ek olarak, müdürler, kural olarak “*şirketle rekabet oluşturan bir faaliyette bulunamazlar*”¹¹ (TTK m. 626 f. 2). Müdür olmayan ortağın rekabet yasağı ise kanuni bir yükümlülük değildir¹². Ortağın “*şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınma*” yükümlülüğü, ancak şirket sözleşmesinde öngörülmek şartıyla mevcuttur (TTK m. 613 f. 2 c. 3). Bu itibarla, rekabet yasağı, müdür olmayan ortağın bağlılık yükümlülüğünün sınırını oluşturur¹³.

Limited şirket ortağının sır saklama yükümlülüğü ve ancak şirket sözleşmesinde öngörülmüşse mevcut olan rekabet yasağı ile karşılaştırıldığında, ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğü (TTK m. 613 f. 2) daha soyut bir yükümlülüktür¹⁴. Bu

⁹ Ozan Can, Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (1st edn, Turhan Kitabevi 2015) 115; Hakan Çebi, ‘Türk Ticaret Kanunu m. 614 Şerhi’ in Kemal Şenocak (ed), Şirketler Hukuku Şerhi vol IV – Türk Ticaret Kanunu Md. 564-644 (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2023) 4395

¹⁰ Sopacı Öztuna (n 6) 112; Gülmisal Akkale Çelebi, Limited Şirkette Ortakların Bağlılık Yükümlülüğü (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2022) 69, 70 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 2, 6a; Blanc (n 3) 12; Feuz (n 3) 388

¹¹ Müdürlerin rekabet yasağına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Çamoğlu (n 6) para 331; Hasan Karakılıç, Limited Ortaklıkta Rekabet Yasağı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 104, 116 ff

¹² Reha Poroy, Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (15th edn, Vedat Kitapçılık 2023) para 1705; Yıldız (n 3) 187; Çamoğlu (n 6) para 214; Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı (6th edn, Filiz Kitabevi 2026) 577; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 480; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 288-289; Karakılıç, Limited Ortaklık Sözleşmesi (n 3) 316; Burcu Günaydın Gültekin, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Rekabet Yasağı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2022) 98 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 1a; Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 13; Stürny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 8; Blanc (n 3) 12

¹³ TTK Gerekeşi (n 3) 271; Yıldız (n 3) 187; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601; Mustafa Yavuz, ‘Yeni TTK’ya Göre Limited Şirketlerde Ortakların Bağlılık (Sadakat) Yükümlülüğü’ (2012) Mali Çözüm Dergisi 193, 196; Demirayak (n 4) 40 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 6; Blanc (n 3) 12

¹⁴ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1706

nedenle, yükümlülüğün içeriğinin somutlaştırılması, hüküm içi boşluğun¹⁵ nasıl doldurulması gerektiğinin incelenmesi ve müdürler ile yönetimle görevli kişilerin bağıllık yükümlülüğünden (TTK m. 626 f. 1) farkının ortaya konulması önem arz etmektedir. Çalışma kapsamında limited şirkette ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün içeriği incelenmekte ve ardından, yükümlülüğe aykırı düşen faaliyetlere onay verilmesi (TTK m. 613 f. 4) ile yükümlülüğün ihlali halinde ortaya çıkabilecek hukuki sonuçlar ele alınmaktadır. Konuya ilişkin mehzaz düzenleme olması itibarıyla İsvBK m. 803 hükmüne ilişkin öğreti ve yargı içtihatlarından da yararlanılmaktadır.

I. Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğünün Anlamı

A. “Şirketin Çıkarları” Kavramı

TTK m. 613 f. 2’de ortağın “*şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama*” yükümlülüğü hüküm altına alınmıştır. Madde metninde geçen “*şirketin çıkarları*” kavramı yerine, kanunun diğer maddelerinde “*şirket(in) menfaat(ler)i*” kavramına yer verilmiştir (Bkz. TTK m. 202 f. 1(d), TTK m. 221 f. 1, TTK m. 223 f. 1, TTK m. 437 f. 3, TTK m. 281 f. 2, TTK m. 369 f. 1, TTK m. 393 f. 1, TTK m. 626 f. 1). “Çıkar” ve “menfaat” kavramları eş anlamlı olduğundan¹⁶, hükümde yer alan “*şirketin çıkarları*” kavramının da anonim ve limited şirketlerde yöneticilerin bağıllık yükümlülüğünün (TTK m. 369 f. 1, TTK m. 626 f. 1) merkez kavramını oluşturan “şirket menfaati” kavramına ilişkin öğretilerde sunulan görüşler dikkate alınarak anlamlandırılması gerekir.

¹⁵ Öğretilerde de belirtildiği üzere, TTK m. 613 f. 2 düzenlemesinin içeriğine ilişkin belirsizlik bulunmakta olup, bu tür hüküm içi boşlukların hâkimler tarafından doldurulması gerekir, bkz. Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 287 Hüküm içi boşluğa dair detaylı bilgi için bkz. Kemal Oğuzman and Nami Barlas, Medeni Hukuk Giriş – Kaynaklar – Temel Kavramlar (31st edn, On İki Levha Yayıncılık 2025) 100 ff; Mustafa Dural and Suat Sarı, Türk Özel Hukuku vol I Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri (19th edn, Filiz Kitabevi 2024) 90 ff; Rona Serozan, Baki İlkay Engin and Yeşim Atamer, Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm – Kişiler Hukuku (9th edn, On İki Levha Yayıncılık 2022) 175 ff; Gökhan Antalya and Murat Topuz, Medeni Hukuk vol I Giriş – Temel Kavramlar – Başlangıç Hükümleri (5th edn, Seçkin Yayıncılık 2024) 242 ff

¹⁶ Türk Dil Kurumu’nun Güncel Türkçe Sözlüğü’nden “çıkar” ve “menfaat” sözcüklerinin aynı anlamı taşıdığı teyit edilmiştir, bkz. < <https://sozluk.gov.tr/> > Son Erişim Tarihi: 13.03.2026

Şirket menfaati soyut ve tanımlanması güç bir kavram olup, öğretide şimdiye kadar kavramın somutlaştırılması amacıyla birçok fikir ileri sürülmüştür¹⁷. Önceki dönemde şirket menfaatinin ortaklara ekonomik menfaat sağlamaktan ibaret olarak tanımlayan anlayış¹⁸ bugün terk edilmiştir. Günümüzde öğretide ağırlıklı olarak kabul gören anlayışa göre, şirket menfaati, ortakların ekonomik menfaatleri ile birebir örtüşen bir kavram olmayıp, kavramın içeriğinin tüm paydaş gruplarının menfaatleri dikkate alınarak çoğulcu bir bakış açısı ile belirlenmesi gerekir¹⁹. Çünkü şirket bir tüzel kişi olarak, ortaklarından ayrı bir varlığa sahiptir ve onlardan ayrı menfaatlere sahip olabilir²⁰. Ana hatlarıyla şirket menfaatinin kapsamı,

¹⁷ Şirket menfaati kavramının somutlaştırılması amacıyla öğretide ileri sürülen görüşlere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Özge Ayan, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları (1st edn, Adalet Yayınevi 2013) 49 ff

¹⁸ Oğuz İmregün, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri (1st edn, İsmail Akgün Matbaası 1962) 152-153 İsviçre öğretisinde bu anlayışı savunan görüşler için bkz. Georg Krneta, Praxiskommentar Verwaltungsrat Art 707-726, 754 OR und Specialgesetze (1st edn, Stämpfli Verlag AG 2001) Art. 716 para 1091; Eric Homburger, Der Verwaltungsrat, Art. 707-726 OR, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, 5. Teil: Die Aktiengesellschaft (2nd edn, Schulthess Polygraphischer Verlag AG 1997) Art. 717 para 786; Mischa Kissling, Der Mehrfachverwaltungsrat: Die Tätigkeit in Verwaltungsräten mehrerer Aktiengesellschaften aus Sicht des Zivil-, Straf-, Wettbewerbs-, Steuer- und Sozialversicherungsrechts (1st edn, Schulthess Juristische Medien AG 2006) 22

¹⁹ Ünal Tekinalp, ‘Anonim Ortaklıklara İlişkin Yeni Hukuk Politikalarının Dinamikleri ve Bunlar Arasındaki İlişki’ in Tuğrul Ansay (ed), Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan (1st edn, Turhan Kitabevi 2003) 230; Ayan (n 17) 55; Ömer Korkut, Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği (1st edn, Adalet Yayınevi 2007) 152; İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirali Çelik and Çağlar Manavgat, Anonim Şirketler Hukuku vol I Temel Kavram ve İlkeler – Kuruluş – Yönetim Kurulu (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2013) 273; Mehmet Helvacı and Rıfat Cankat, ‘Karşılaştırmalı Hukukta Şirket Menfaati Kavramı’ in İsmail Kırca and others (eds), Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 547; Cafer Eminoğlu, Türk Ticaret Kanunu’nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance) (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2014) 266; Muhammed Sulu, Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 72 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Rolf Watter and Katja Roth Pellanda, Obligationenrecht II in Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt and Rolf Watter (eds), Basler Kommentar (5th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art. 717 para 38; Hans Caspar von der Crone, Aktienrecht (2nd edn, Stämpfli Verlag AG 2020) para 1516-1517

²⁰ Tuğrul Ansay, Anonim Şirketler Hukuku (6th edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 1982) 18-19; Kırca, Şehirali Çelik and Manavgat (n 19) 271-272; Eminoğlu (n 19) 264; Sulu (n 19) 125-126; Pınar Başak Coşkun, ‘Anonim Şirketlerde

şirketin varlığının korunması, kendi amacı doğrultusunda işletme konusunu gerçekleştirmesi ve faaliyetlerini mümkün olan en verimli şekilde sürdürmesi unsurlarından oluşmaktadır²¹.

B. “Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama” İbaresinin Kastedilen Anlam

TTK m. 613 f. 2 hükmünün gerekçesine göre, yükümlülüğe geniş bir kapsam kazandırmak amacıyla “*şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlar*” ibaresine yer verilmiştir²². Bu bağlamda, “*şirkete karşı, onu engelleyecek, kötüleyecek, güç duruma düşürecek, gelişmesini destekleyecek, yatırımlarına etki yapacak her çeşit davranış*” hükmünün kapsamına girer²³. Buna göre, limited şirket ortağının şirket menfaatlerine zarar veren veya zarar verme tehlikesi bulunan davranışlarda bulunmaması gerekir²⁴.

Kurumsal Amaç (Corporate Purpose) Kavramı ve Şirketler Hukukundaki Benzer Kavramlardan Ayırıştırılması’ (2025) 41(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 643, 652

²¹ Benzer tanımlar için bkz. Sıtkı Anlam Altay, Anonim Ortaklıklar Hukuku’nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler (1st edn, Vedat Kitapçılık 2009) 333-334; Nomer, Sadakat Yükümlülüğü (n 2) 19; Mehmet Helvacı, Emin Çamurcu and İsmail Türkyılmaz, ‘Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı’ in Ercüment Erdem and others (eds), Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2017) 311; Sulu (n 19) 72-73 Kurumsal sürdürülebilirlik politikalarının önem kazanması ile birlikte, “şirket menfaati” kavramı öğretide artık sürdürülebilir değer yaratmayı da kapsayacak şekilde yorumlanmakta ve uzun vadeli başarıyı hedefleyen bir şirketin toplum ve çevre için de değer yaratması gerektiği kabul edilmektedir, bkz. Peter Forstmoser, ‘Corporate Social Responsibility, eine (neue) Rechtspflicht für Publikumsgesellschaften’ in Robert Waldburger and others (eds), Law & Economics, Festschrift für Peter Nobel zum 70. Geburtstag (1st edn, Stämpfli Verlag 2015) 157, 158; Mark Anthony Camilleri, ‘Corporate Sustainability and Responsibility: Creating Value for Business, Society and the Environment’ (2017) 2 (1) Asian Journal of Sustainability and Social Responsibility 59, 60-61, 70; Hasan Pulaşlı, ‘Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bağlamında Uluslararası İnsan Hakları ve Çevre Standartlarının Çok Uluslu Şirketlerin Merkez Yönetim Organının Hukuki Sorumluluğuna Etkisi’ (2020) 36 (4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 5, 7-8; Coşkun (n 20) 652 Nitekim, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi de 2018 tarihli bir kararında, şirketin kâr elde etme amacının yanı sıra, sosyal sorumluluk ve topluma hizmet amacının bulunduğunu belirtmektedir, bkz. Yargıtay 9 HD, 2017-25824/4219, 26.02.2018 (LegalBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 18.03.2026

²² TTK Gerekçesi (n 3) 271

²³ ibid

²⁴ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1706; Çamoğlu (n 6) para 217; Mustafa Erdem Can, ‘Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri’ (2011) 15(4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, 12; Yavuz (n 13) 196 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz.

Ortağın davranışının tehlike oluşturabileceği zarar türü, önemli bir yatırım kararının alınmasının kasıtlı olarak engellenmesi veya şirketin ihtiyaç duyduğu finansman olanağının keyfi şekilde reddedilmesi halinde olduğu gibi maddi bir zarar olabilir²⁵ ya da ortak tarafından şirket aleyhine basına açıklama yapılması suretiyle şirketin iş ortakları ile müşterileri nezdinde ticari itibarının zedelenmesinden ötürü ortaya çıkan bir manevi zarar olabilir²⁶.

Ortak tarafından davranışın gerçekleştirileceği sırada mevcut olan koşullar göz önünde bulundurularak ileriye dönük (*ex ante*) bir değerlendirme yapılmalı ve ilgili işlem veya fiilin şirketin çıkarlarına zarar verme tehlikesi bulunan bir davranış olup olmadığı tespit edilmelidir. Davranışın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek nitelikte olması bakımından somut ve muhtemel bir risk yeterlidir; nitelikli bir tehlike veya gerçekleşmesi yakın bir zararın varlığına gerek yoktur²⁷. Değerlendirme sonucunda ortak tarafından işlem veya fiilin şirket menfaatlerini zedeleyebilecek bir davranış olduğuna kanaat getirilmesi halinde, ilgili davranışın gerçekleştirilmesinden imtina edilmesi gerekir.

II. Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğünün Özellikleri

A. Yükümlülüğün Şirkete Karşı Olması

Türk-İsviçre öğretisindeki genel kabule göre, limited şirket ortağının şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü mevcuttur²⁸. Ortağın şirketin diğer ortaklarına karşı da bağlılık yükümlülüğünün mevcut olup olmadığı ise öğretilerde tartışmalı bir husustur. Bir görüş, ortağın bağlılık yükümlülüğünün gerek şirkete gerekse diğer ortaklara karşı mevcut olduğunu ileri sürmek-

Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 19; Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 12; Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 5

²⁵ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 19; Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 7; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1706

²⁶ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 19; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1706; Çamoğlu (n 6) para 217

²⁷ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 802 para 45; Rolf H. Weber and Rainer Baisch, Obligationenrecht II in Rolf Watter and Hans-Ueli Vogt (eds), Basler Kommentar (6th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2024) Art. 802 para 12

²⁸ Nomer, Sadakat Yükümlülüğü (n 2) 14-15; Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 576; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 57; Akkale Çelebi (n 10) 115 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 18; Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 9; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 17a

tedir²⁹. Bu görüşü savunan yazarlara göre, limited şirketin şahıs şirketlerine benzer özellikler taşıması itibarıyla ortaklar arasında aynı şirkete katılma nedeniyle TMK m. 2 uyarınca özel bir güven ilişkisi oluşmakta ve söz konusu ilişki ortakların birbirlerine karşı bağlılık yükümlülüğünün ortaya çıkmasına sebep olmaktadır³⁰. Öğretideki bir başka görüşe göre ise, ortağın bağlılık yükümlülüğü yalnızca şirkete karşıdır³¹. Biz de bu görüşe katılıyoruz. Zira, TTK m. 613 f. 2'ye göre ortağın bağlılık yükümlülüğü “*şirketin çıkarları*” kavramı üzerine kurgulanmıştır. Hüküm yükümlülüğün lehtarını sadece şirket olarak düzenlemesi itibarıyla kısıtlayıcı bir lafza sahiptir³². Bu itibarla, yükümlülüğün ihlaline dayalı talep hakkı sadece şirkete tanınmıştır.

Esasen hangi görüş kabul edilirse edilsin, çalışma konusunu oluşturan TTK m. 613 f. 2 hükmünün sözel ifadesinde açıkça “*şirketin çıkarları*”ndan bahsedildiğinden, hükmün ortağın diğer ortakların çıkarlarını da zedeleyecek davranışlarda bulunmaması gerektiği yönünde yorumlanması mümkün gözükmemektedir. Bağlılık yükümlülüğünün kapsamını diğer ortaklar lehine genişletecek şekilde yapılacak bu yönde bir yorumun, *contra legem* bir yorum oluşturacağı düşüncesindeyiz. Kaldı ki, her ne kadar limited şirket kişisel unsurlar barındıran bir şirket türü olsa da özünde bir sermaye şirkettir. Ortağın bağlılık yükümlülüğünün temelinde ortaklığın unsurlarından *affectio societatis* yer alır ve bu unsur, sermaye şirketlerinde oldukça zayıflamaktadır³³. TTK m. 613 f. 2 uyarınca ortağın bağlılık yü-

²⁹ Nomer, Sadakat Yükümlülüğü (n 2) 15; Akın (n 2) 67, 79; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 463; Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 576; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 58-59; Hanife Doğrusöz Koşut, Limited Şirkette Oy Hakkı (Vedat Kitapçılık 2021) 101-102; Selman Yavuz Gökce, Limited Şirkette Ortakların Bağlılık Yükümlülüğü (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2024) 164-165 Karş. Türk-İsviçre öğretisinde savunulan bir görüşe göre, iki ortaklı limited şirketlerin olağan işleyişinde diğer ortağın davranışı belirleyici olduğundan, iki ortaklı limited şirketin istisnai durumu gereğince, ortakların gerek şirkete gerekse birbirlerine karşı bağlılık yükümlülüğü bulunmaktadır, bkz. Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 15-16; Akkale Çelebi (n 10) 117

³⁰ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 463; Aynur Yongalık, Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (Actio Pro Socio) (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2010) 60; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 60; Gökce (n 29) 164

³¹ Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 9; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 17a; Feuz (n 3) 386 Karş. İki ortaklı limited şirketin istisnai durumu haricinde bu yönde bkz. Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 18; Akkale Çelebi (n 10) 115-116

³² Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 17a; Akkale Çelebi (n 10) 115-116

³³ Reha Poroy, Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I (16th edn, Vedat Kitapçılık 2025) para 60; Abuzer Kendigelen and İsmail Kırca, Şirketler Hukuku vol I,

kümlülüğünün doğrudan doğruya ve yalnızca şirkete karşı bir yükümlülük olarak düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda, diğer ortakların çıkarlarının korunması, ancak ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmaması suretiyle dolaylı olarak sağlanabilir. Bununla birlikte, ortakların kendi aralarında akdedecekleri borçlar hukukuna dayanan ayrı bir sözleşme (hissedarlar sözleşmesi) ile birbirlerine karşı bağıllık yükümlülüğü gerektiren davranışlarda bulunmayı üstlenmelerine bir engel yoktur³⁴.

Nitekim, öğretide diğer görüşü savunan yazarlar da ortağın diğer ortaklara karşı bağıllık yükümlülüğünü TTK m. 613 f. 2 hükmüne değil, dürüstlük kuralına (TMK m. 2) dayandırmaktadır³⁵. Şüphesiz, herkes gibi limited şirket ortaklarının da dürüstlük kuralına (MK m. 2) uygun hareket etmeleri ve kaynağını dürüstlük kuralından alan ve öğretide şirketler hukuku alanında uygulanması kabul gören hakların sakınılarak kullanılması ilkesi³⁶ gereğince haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken diğer ortaklara en az zarar verecek yöntemi tercih etmeleri gerekir. Ancak bunun ötesinde, kanaatimizce ortakların birbirlerine karşı bağıllık yükümlülüklerinin mevcut olduğundan ve bu bağlamda birbirlerinin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmamaları gerektiğinden söz etmek mümkün değildir.

Giriş – Adi Şirket – Ticaret Şirketleri: Genel Hükümler ve Şahıs Şirketleri (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2021) 18; Fatih Bilgili and Ertan Demirkapı, Şirketler Hukuku Dersleri (9th edn, Dora Yayıncılık 2024) 8; Tamer Bozkurt, Şirketler Hukuku (16th edn, Yetkin Yayınları 2025) 23

³⁴ Karakılıç, Limited Ortaklık Sözleşmesi (n 3) 72 fn 265; Akkale Çelebi (n 10) 116 Anonim şirketler bakımından aynı doğrultuda bkz. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1021; Gül Okutan Nilsson, Anonim Ortaklıklarda Pay sahipleri Sözleşmeleri (1st edn, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları 2004) 260; Sinan Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri (Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2003) 161-162

³⁵ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 463; Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 576; Yongalık (n 30) 60; Karakılıç, Rekabet Yasası (n 11) 60; Gökce (n 29) 164

³⁶ Necla Akdağ Güney, 'Anonim Şirketlerde Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi ve Uygulaması' in Aynur Yongalık, Murat Gürel and İbrahim Bektaş (eds), Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'e Armağan (1st edn, Turhan Kitabevi 2017) 45, 46; Tülay Gökdemir Tamer, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Oy Hakkının Kapsamı ve Etkisi (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2022) 122; Onur Görmez, Topluluk Dışı Anonim Ortaklıklarda Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılması (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi 2023) 140-141; Buğra Kesici, Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2025) 249

B.Yükümlülüğün Kaçınma Borcundan İbaret Olması

Çalışmanın konusunu oluşturan ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün hukuki niteliğinin belirlenmesi ve müdürler ile yönetimle görevli kişilerin bağımlık yükümlülüğünün kapsamından farkının ortaya konulabilmesi açısından borçlar hukuku öğretisinde yer alan olumlu-olumsuz edim ayrımı³⁷ önem arz etmektedir. Buna göre, borcun konusunu oluşturan edim türleri, borçlunun yükümlü olduğu davranış biçimi açısından ikiye ayrılmaktadır³⁸. Bir şeyi verme veya yapma yükümlülüğü söz konusu ise, olumlu edim mevcuttur³⁹. Borçlunun yükümlülüğü bir şeyi yapmamaktan ibaretse, olumsuz edim söz konusu olur⁴⁰. Olumsuz edimler de kendi içerisinde kaçınma ve katlanma borçları olmak üzere ikiye ayrılır⁴¹. Bir borç ilişkisinde olumlu ve olumsuz edimlerin bir arada bulunması da mümkündür⁴².

TTK m. 626 f. 1 uyarınca yöneticiler için bağımlık yükümlülüğü öngörülmüştür. Buna göre, müdürler ile yönetimle görevli kişiler, “*şirketin menfaatlerini, dürüstlük kuralı çerçevesinde, gözetmekle yükümlüdürler*”. Limited şirketin yönetimi ile görevli kişilerin şirket menfaatlerini gözetme yükümlülüğü, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü de içerisinde barındırır; ancak bununla sınırlı değildir. Keza limited şirket yöneticilerinin bağımlık yükümlülüğü hem olumlu hem de olumsuz edimleri kapsar. Müdürler ve diğer yöneticilerin aktif davranışlarda bulunarak şirket menfaatlerini gözetme yükümlülükleri bulunduğu gibi, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma yükümlülükleri de vardır. Bu bağlamda, kendilerinden şirketin potansiyel iş

³⁷ Olumlu-olumsuz edim ayrımına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Oğuzman and Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* vol I (23rd edn, Vedat Kitapçılık 2025) 7-8; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (30th edn, Legem Yayınevi 2025) 104 ff; Gökhan Antalya, Faruk Acar, Çisil Durgun Arslan, Başak Görgeç and Işıl Yelkenci, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı Marmara Hukuk Yorumu* vol V/I (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2025) 20,21

³⁸ Oğuzman and Öz, *Borçlar Hukuku* vol I (n 37) 7; Eren, *Borçlar Hukuku* (n 37) 104; Antalya and others (n 37) 20

³⁹ Oğuzman and Öz, *Borçlar Hukuku* vol I (n 37) 7; Eren, *Borçlar Hukuku* (n 37) 104; Antalya and others (n 37) 20

⁴⁰ Oğuzman and Öz, *Borçlar Hukuku* vol I (n 37) 8; Eren, *Borçlar Hukuku* (n 37) 105; Antalya and others (n 37) 21; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (29th edn, Turhan Kitabevi 2025) 7

⁴¹ Oğuzman and Öz, *Borçlar Hukuku* vol I (n 37) 8; Kılıçoğlu (n 40) 7

⁴² Oğuzman and Öz, *Borçlar Hukuku* vol I (n 37) 8; Eren, *Borçlar Hukuku* (n 37) 107

fırsatlarından ve yatırım olanaklarından istifade edebilmesi için aktif çaba göstermeleri beklenir.

Limited şirkette yönetici olmayan ortağın bağlılık yükümlülüğü ise, salt şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmamaktan, dolayısıyla kaçınma borcundan ibarettir⁴³. TTK m. 613 f. 2’de ortağın “*şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunması*” yasaklanmakta ve ortağa yalnızca pasif davranış yükümlülüğü getirilmektedir. Yönetici olmayan ortak, şirket menfaatlerinin gözetilmesi için aktif çaba göstermekle yükümlü değildir⁴⁴. Bu bağlamda, kendisinden şirket için yeni iş fırsatları yaratması veya yatırım olanaklarını gündeme getirmesi beklenebilir. Nitekim, yönetici ortaklar görevleri sırasında şirket yararına faaliyetlerde bulunmak için aktif çaba göstermek zorundayken, ortağın yöneticilik görevi sona erdikten sonra bağlılık yükümlülüğü şirket çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğüne dönüşür ve pasif bir nitelik kazanır⁴⁵. Dolayısıyla, limited şirket yöneticileri ile yönetici olmayan ortağın bağlılık yükümlülüğünün kapsamı farklıdır.

Hal böyle iken, TTK m. 626 f. 3’te “*müdürlerin de ortaklar için öngörülmüş bulunan bağlılık borcuna tâbi*” olduğunun düzenlenmesi isabetli olmamıştır. Hükmün işlevi, daha ziyade TTK m. 626’da açıkça düzenlenmeyen sır saklama yükümlülüğü bakımından ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla, hükmün açık atfının, TTK m. 613 f. 1 ile hükmüyle sınırlı bir atıf olarak görülmesi ve müdürlerin de tıpkı ortaklar gibi sır saklama yükümlülüğüne tâbi oldukları şeklinde yorumlanması gerekir⁴⁶.

III. Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğünün Kapsamının Belirlenmesinde Etkili Olan Hususlar

Ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma borcu doğası gereği soyut bir yükümlülük olup, bir uyuşmazlık ortaya çıktığında hâkimin ortağın gerçekleştirdiği işlem veya fiilin yükümlülüğü ihlal edip etmediğine ilişkin takdir yetkisini kullanması gerekir. Somut olay özelinde bu değerlendirme yapılırken, yükümlülüğün kapsamına etki

⁴³ İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 22; Sturmy and Trüeb (n 4) Art. 803 para 5

⁴⁴ İsviçre hukuku bakımından aynı yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 22

⁴⁵ Ali Haydar Yıldırım, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu (1st edn, Güncel Hukuk Yayınları 2008) 69

⁴⁶ Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 287

eden hususların ve bu bağlamda ilgili limited şirketin yapısı ve özelliklerinin dikkate alınması gerekir⁴⁷.

Öncelikle şirket yapısında şahıs şirketlerine benzer şekilde kişisel ögeler ne kadar baskınsa, ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü de o denli yoğun ve kapsamlıdır⁴⁸. Sermaye şirketine özgü unsurların baskın olduğu bir şirkette ise ortağın davranışının şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünü ihlal edip etmediği değerlendirilirken, kişisel ögelerin ağır bastığı bir şirkette olduğu kadar katı bir değerlendirme yapılmamalıdır⁴⁹. Şirketin sermaye şirketine özgü unsurlara mı yoksa şahıs şirketlerine benzer ögelere mi ağırlık verilerek yapılandırılmış olduğunun tespitinde, şirket sözleşmesinin analizi yol göstericidir.

Kanunun izin verdiği ölçüde ve şirket sözleşmesinde yer alan hükümler vasıtasıyla (TTK m. 579, TTK m. 577), limited şirketin sermaye şirketine özgü ya da şahıs şirketine benzer ögelere ağırlık verilerek yapılandırılması mümkündür. Örneğin, şirket sözleşmesinde pay devrinin tamamen yasaklanmış olması veya pay devrinde ortakların kişisel özelliklerine ilişkin birtakım sınırlandırmalar getirilmesi (TTK m. 577 f. 1(a)) ya da “*ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri*” öngörülmüş olması (TTK m. 603 vd.), limited şirkette kişisel ögelerin baskın olduğuna ilişkin göstergelerdir. Şirket yapısını kanun koyucunun öngördüğü tipik sermaye ortaklığı niteliğinde olan limited şirket yapısından⁵⁰ farklılaştıran bu tür sözleşme hükümleri, kaçınılmaz olarak ortağın bağlılık yükümlülüğünün kapsamının da genişlemesine yol açar.

Şüphesiz, şirket sözleşmesinde rekabet yasağına ilişkin bir hüküm getirilmiş olması hali de şirket yapısında kişisel ögelerin baskın olduğuna ve dolayısıyla ortağın bağlılık yükümlülüğünün kapsamının daha geniş olduğuna ilişkin bir göstergedir⁵¹. Çünkü bu halde ortak, şirketin çıkarları-

⁴⁷ Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 8, 10; Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 3

⁴⁸ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 464; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 48; Demirayak (n 4) 50; Gökce (n 29) 202; Akkale Çelebi (n 10) 105 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Sturmy and Trüeb (n 4) Art. 803 para 6

⁴⁹ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 464; Doğrusöz Koşut (n 29) 107; Gökce (n 29) 202 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Sturmy and Trüeb (n 4) Art. 803 para 6

⁵⁰ TTK’da kanun koyucunun öngördüğü tipik limited şirket, açıkça bir sermaye ortaklığı olarak ve adeta küçük bir anonim şirket gibi düzenlenmiştir, bkz. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1638a

⁵¹ Demirayak (n 4) 37; Gökce (n 29) 225

nı zedeleyebilecek davranışlarda bulunmaktan kaçınmanın yanı sıra, şirketle rekabet eden fiillerde bulunmaktan da kaçınma yükümlülüğü altındadır. Dolayısıyla, ortağın rekabet yasağının mevcut olması halinde kaçınma borcunun kapsamı genişler. Buna karşılık, kanuni düzenlemeye göre (TTK m. 613 f. 2 c. 3) yükümlülüğün sınırı rekabet yasağı olduğundan, ortağın rekabet yasağı yoksa bağlılık yükümlülüğünün kapsamı daha dardır⁵².

Ortakların şirket içi konumları ile sahip oldukları pay ve oy oranları da yükümlülüğün kapsamının değerlendirilmesi bakımından önem taşır. Zira ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyici davranışlarda bulunmama yükümlülüğü (TTK m. 613 f. 2), genel kurulda oy hakkının kullanımında ortağın davranışını sınırlayıcı bir rol oynar⁵³. Çoğunluk payları ve oy haklarını elinde bulunduran ortağın genel kurulda şirket iradesinin oluşumunda belirleyici ve yetkin konumda olduğu göz önünde bulundurulduğunda, çoğunluk ortağın bağlılık yükümlülüğünün azınlık ortaklara nazaran daha yoğun olduğunun kabulü gerekir⁵⁴. Çoğunluk ortak, sahip olduğu ortaklık sıfatına bağlı hakları, özellikle de oy hakkını kullanırken şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek sonuçlara yol açmaktan kaçınmalıdır. Bu bakımdan, limited şirket ortaklarına yönelik getirilen şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma borcu, birincil olarak şirket çıkarlarının korunması sayesinde, dolaylı olarak azınlıkların korunması açısından da önemli bir işlev üstlenir⁵⁵. Azınlık ortaklar ise, özellikle azınlık haklarını kullanırken ve kilit rol oynayabilecekleri önemli kararların (TTK m. 621) alınmasında, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmaktan kaçınma borcu altındadırlar⁵⁶.

Bunun yanı sıra, somut olay özelinde ortağın şirket yönetimi ile olan ilişkilerinin yakınlık derecesinin de şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünün kapsamının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerekebilir⁵⁷. Şirket merkezinden başka bir ülkede veya şehirde ikamet eden ve şirket yönetimi ile ilişkileri zayıf olan bir ortağın bağlılık yükümlülüğü ile kendisi yönetici olmasa dahi şirket yöneticileri ile kişisel ilişkileri güçlü olan ve şirketin müşteri çevresi, ticari

⁵² Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 288

⁵³ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 465; Doğrusöz Koşut (n 29) 105-106; Gökce (n 29) 307; Akkale Çelebi (n 10) 109

⁵⁴ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 468-469; Gökce (n 29) 205; Akkale Çelebi (n 10) 109

⁵⁵ Feuz (n 3) 386-387

⁵⁶ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 468; Gökce (n 29) 206; Akkale Çelebi (n 10) 110

⁵⁷ Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 48; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601

sırları ve iş potansiyeline vâkıf olan bir ortağın bağlılık yükümlülüğünün aynı yoğunluk ve kapsamda olması beklenemez⁵⁸. Buna karşılık, kanaatimizce limited şirkette ortakların birbirlerine karşı bağlılık yükümlülüğü de mevcut olmadığından⁵⁹, ortaklar arası ilişkilerin niteliği yükümlülüğün kapsamına etki eden bir faktör olarak değerlendirilemez⁶⁰. Nitekim uygulamada aile şirketlerinde ortaklar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklara sık rastlanmaktadır. Bu bağlamda, ortakları aynı aile fertlerinden oluşan bir limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğünün, ortakları lise veya üniversite arkadaşlarından ya da eski işyerinde çalışma arkadaşı olan kişilerden oluşan bir limited şirketteki ortakların bağlılık yükümlülüğünden daha yoğun ve kapsamlı olduğu söylenemez.

Limited şirketin ortak sayısı da şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünün kapsamının değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. Az ortaklı limited şirketlerde, şahıs şirketlerine benzer şekilde ortaklar arasında karşılıklı güven ilişkisi ön planda olduğundan ve ortaklar arasında güçlü bir iş birliğine ihtiyaç duyulduğundan⁶¹, ortakların bağlılık yükümlülüğünün kapsamı da daha geniştir⁶². Bu doğrultuda, ortakların şirketin idaresi ve işleyişine ilişkin karar alma mekanizmalarında karşılıklı güveni zedelemeyecek şekilde birlikte hareket etmeleri beklenir; aksine davranışları halinde şirket menfaatlerine aykırı şekilde karar alma sürecinde kilitlenme yaşanması muhtemeldir⁶³. Ortak sayısı fazla olan limited şirketlerde ise, ortakların bağlılık yükümlülüğünün kapsamı daha dardır⁶⁴. Keza, çok ortaklı bir limited şirkette kişisel öğelerin ön planda olmadığı, sermaye şirketine özgü niteliklerin artması sebebiyle *affectio societatis* unsurunun zayıfladığı ve bu bağlamda ortağın bağlılık yükümlülüğünün yoğunluğunun azaldığı söylenebilir.

⁵⁸ *ibid*; *ibid*

⁵⁹ Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. yuk. I. C. Yükümlülüğün Şirkete Karşı Olması

⁶⁰ Aksi görüşte ve bağlılık yükümlülüğünün kapsamının ve yoğunluğunun belirlenmesinde ortaklar arası ilişkilerin niteliğinin de dikkate alınması gerektiği yönünde bkz. Gökce (n 29) 203

⁶¹ Mustafa İsmail Çalış, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Kilitlenme (Pat) Durumu (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2023)9

⁶² Doğrusöz Koşut (n 29) 108; Can (n 24) 12; Gökce (n 29) 203; Akkale Çelebi (n 10) 105 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 3

⁶³ Çalış (n 61) 9-10, 13

⁶⁴ Gökce (n 29) 203; Akkale Çelebi (n 10) 105

Ortak sayısı bakımından özellik arz eden bir diğer durum, tek ortaklı limited şirketlerde ortağın bağlılık yükümlülüğüdür. Esasen TTK m. 613 hükmünün tek kişilik limited şirketlerde uygulanmasının mümkün olup olmadığı öğretide tartışmalı bir meseledir. Bir görüşe göre, tek ortaklı limited şirkette ortağın bağlılık yükümlülüğünün uygulanma olanağı yoktur⁶⁵. Bu görüşü savunan yazarlardan Şener, tek kişilik limited şirketlerde ortağın menfaatinden bağımsız bir şirket menfaati mevcut olmadığından, tek ortağın sadakat yükümlülüğünden söz edilemeyeceğini belirtmektedir⁶⁶. Gündoğdu ise, TTK m. 613 f. 4'e göre ortağın “geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdikleri takdirde, bağlılık yükümüne veya rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabileceğinden” hareketle, bağlılık yükümlülüğü ve rekabet yasağının tek kişilik limited şirketlerde uygulanma olanağının bulunmadığını savunmaktadır⁶⁷.

Öğretideki diğer görüş ise, ortağın bağlılık yükümlülüğüne ilişkin hükümlerin tek kişilik limited şirket bakımından da uygulanacağı yönündedir⁶⁸. Biz de bu görüşe katılıyoruz. Zira, her ne kadar tek kişilik bir limited şirkette “ortak genel kurulun tüm yetkilerine sahip olsa” (TTK m. 616 f. 3) ve fiili gerçeklik bakımından tek ortağın menfaati ile şirketin menfaati çoğu zaman örtüşse de, teorik açıdan şirketin ayrı bir tüzel kişiliğinin ve tek ortağından bağımsız ve ayrı bir şirket menfaatinin mevcut olduğu gerçeği yadsınamaz. Nitekim, tek kişilik limited şirkette ortağın bağlılık yükümlülüğünün mevcut olmadığı kabul edildiği takdirde, sermayenin korunması ilkesi ile buna bağlanan sonuçlar ve alacaklıların menfaatleri de tehlikeye düşer. Bu itibarla, fikrimizce tek kişilik limited şirketlerde de ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğü mevcuttur ve çok ortaklı limited şirketlere nazaran yükümlülüğün kapsamı daha geniştir.

⁶⁵ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 464-465; Gökmen Gündoğdu, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık’ (2007) 65(1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 223, 255; Argun Karamanlioğlu, ‘TTK Tasarısı ve Tek Kişilik Limited Ortaklıklar’ (2010) 9(1) Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 140, 157; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 17

⁶⁶ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 464-465

⁶⁷ Gündoğdu (n 65) 255

⁶⁸ Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı (n 2) 50 para 5-20; Çamoğlu (n 6) para 122, 218 Aynı doğrultuda ve şirket menfaatinin bağımsızlığı dolayısıyla ortağın bağlılık yükümlülüğünün tek kişilik limited şirkette de mevcut olduğu yönünde bkz. Akkale Çelebi (n 10) 106

IV. Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğüne İlişkin Özellikli Durum İle Yükümlülüğün Sınırı

A. Özellikli Durum: Şirket Fırsatı Doktrini

TTK m. 613 f. 2 c. 2’de limited şirket ortaklarının şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne ilişkin özellikli bir durum düzenlenmiştir. Buna göre, ortaklar, “*Özellikle, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamazlar*”. Hükümde yer alan “*Özellikle*” ifadesinden ve Gerekçe’de yer alan açıklamadan⁶⁹ hareketle, kanun koyucu ortağın “*kendisine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemlerde bulunması*”nı, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü ihlal eden özel bir kategori olarak kabul etmiştir⁷⁰. Bu itibarla, TTK m. 613 f. 2 hükmünde ortağın “*kendisine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemlerde bulunması*”, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek yasak davranışlardan biri olarak öngörülmüş; bu özellikli durumu da içerecek şekilde şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek tüm davranışlar yasaklanmıştır⁷¹.

Şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek olması sebebiyle yasak davranışlar arasında yer alan bu özel durum, Türk-İsviçre öğretisinde, temeli Amerikan öğretisine dayanan⁷² “şirket fırsatı doktrini” (*corporate opportunity*

⁶⁹ TTK Gerekçesi (n 3) 271

⁷⁰ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1706; Demirayak (n 4) 33 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 20; Blanc (n 3) 14

⁷¹ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1706; Demirayak (n 4) 33

⁷² Şirket fırsatı doktrinini kabul eden ve onu şekillendiren Amerikan hukukuna ilişkin önemli eserlerden birkaçı için bkz. James C. Slaughter, ‘The Corporate Opportunity Doctrine’ (1964) 18(1) Southwestern Law Journal 96 ff; Pat K. Chew, ‘Competing Interests in the Corporate Opportunity Doctrine’ (1989) 67(2) North Carolina Law Review 435 ff; Michael Begert, ‘The Corporate Opportunity Doctrine and Outside Business Interests’ (1989) 56(2) University of Chicago Law Review 827 ff; Harvey Gelb, ‘The Corporate Opportunity Doctrine – Recent Cases and the Elusive Goal of Clarity’ (1997) 31(2) University of Richmond Law Review 371 ff; Mitchell L. Marinello and Christopher G. Dean, ‘Small Business and the Corporate Opportunity Doctrine’ (2011) Business Law Today 1 ff; Stephen M. Bainbridge, ‘Interest Group Analysis of Delaware Law The Corporate Opportunity Doctrine as Case Study’ in Stephen M. Bainbridge and others (eds), Can Delaware Be Dethroned? Evaluating Delaware’s Dominance of Corporate Law (1st edn, Cambridge University Press 2018) 120 ff; Yifat Naftali Ben

doctrine) ve benzer kavramlar ile anılmaktadır⁷³. Şirket fırsatı, şirketin gelecekte gerçekleşmesi beklenen bir işten – örneğin, bir sözleşmenin imzalanması veya bir iş fikrinin takip edilmesi neticesinde – kazanç elde etme imkânıdır⁷⁴. Bir limited şirkette ortak sıfatını haiz olan kişinin çeşitli iş imkânlarıyla karşılaşması mümkündür. Şirket fırsatı doktrini uyarınca ortağın şirkete özgülenmiş olan iş fırsatından kendi menfaatine ve şirket aleyhine olacak şekilde istifade etmesi yasaktır⁷⁵.

Ortaklığa özgülenebilecek bir iş fırsatının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinde ihtiyatlı davranılmalıdır⁷⁶. Keza, serbest piyasa ekonomisi ve serbest rekabet düzeni gereğince iş fırsatları belirli ekonomik özneler için ayrılmaz; aksine herkesin hakkıdır⁷⁷. Şirket fırsatı doktrininin uygulanabilmesi için, iş fırsatının belirli nedenlerle şirkete ait olduğunun kabul edilebilmesi gerekir⁷⁸. Şirkete özgülenmiş olan bir iş fırsatının bulunup bulunmadığı da katı sınırlama kriterlerine göre tespit edilemez; her bir somut olay bağlamında durumun özellikleri göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmalıdır⁷⁹. Bu bağlamda, şirketin iş fırsatından yararlanmak için bir sözleşme imzalamış olması, iş fırsatını gerçekleştirmek için somut önlemler almış olması veya özel harcamalar yapmış olması ya da potansiyel iş ortağının şirkete başvurmuş ve sözleşme görüşmelerine başlanmış olması hallerinde, iş fırsatının somut ve münferit nedenlerle şirkete ait olduğu kabul edilebilir⁸⁰.

Somut olay bağlamında yapılan değerlendirme ile şirkete özgülenmiş bir iş fırsatının mevcut olduğu sonucuna varıldığı takdirde, ortağın erken davranıp bu iş fırsatından kendisinin istifade etmesi yasaktır. Şirket daha sonra mali durumunun elverişli olmaması veya diğer nedenlerle iş fırsatını gerçekleştiremese bile, ortak bu iş fırsatından kendisi yararlanamaz⁸¹. Ancak şirketin ortağa açıkça izin vermesi – münferit duruma özgü

Zion, ‘Cleaning Up the Corporate Opportunity Doctrine Mess: A First Principles Approach’ (2023) 80(4) Washington and Lee Law Review 1609 ff

⁷³ Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 61; Gökce (n 29) 245; Akkale Çelebi (n 10) 158 İş-
viçre hukuku bakımından bkz. Blanc (n 3) 14; Feuz (n 3) 337

⁷⁴ Feuz (n 3) 337; Akkale Çelebi (n 10) 162

⁷⁵ Blanc (n 3) 14; Akkale Çelebi (n 10) 159

⁷⁶ Blanc (n 3) 14; Feuz (n 3) 338

⁷⁷ Blanc (n 3) 14; Feuz (n 3) 338

⁷⁸ Blanc (n 3) 14; Feuz (n 3) 338

⁷⁹ Feuz (n 3) 338-339; Gökce (n 29) 249; Akkale Çelebi (n 10) 163

⁸⁰ Feuz (n 3) 339 ff; Bainbridge (n 72) 10, 11; Gökce (n 29) 248

⁸¹ Feuz (n 3) 341; Gökce (n 29) 250

olarak bağlılık yükümlülüğüne aykırı düşen faaliyete onay verilmesi⁸² – durumunda, ortak tarafından şirkete ait olan iş fırsatından istifade edilebilir⁸³. Buna karşılık, somut olay bağlamında iş fırsatı somut ve münferit nedenlerle şirkete özgülünemiyorsa, ortaklar bu fırsatı kendilerine özel menfaat sağlayacak şekilde kullanmakta özgürdür⁸⁴.

Şirket fırsatı doktrininin işlevi, limited şirketin menfaat alanını ortakların şirket dışı özel menfaat alanından ayırmaktır⁸⁵. Esasen TTK m. 613 f. 2 c. 2’de ortağın “kendisine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemlerde bulunması”nın yasaklanması ile de amaçlanan, limited şirket ile ortak arasında ortaya çıkabilecek somut ve muhtemel bir menfaat çatışmasından kaçınmaktır⁸⁶. Buna göre, şirket menfaati ile ortağın menfaatinin çatıştığı hallerde, ortak tarafından şirket menfaatine üstünlük tanınması gerekir⁸⁷. Aksine davranış – ortağın kişisel menfaatinin şirket menfaati karşısında tercih edilmesi – bağlılık yükümlülüğünün ihlali anlamına gelir⁸⁸.

TTK m. 613 f. 2 c. 2 düzenlemesinin uygulama alanı bulması ve ortak tarafından gerçekleştirilen davranışın şirket fırsatı doktrininin uygulanmasını gerektiren yasak bir davranış olarak değerlendirilmesi için, hükmünde belirtilen şartların kümülatif olarak sağlanması gerekir⁸⁹. Diğer bir anlatımla, davranışın hem ortağın “kendisine özel bir menfaat sağlaması” hem de “şirketin amacına zarar veren nitelikte bir işlem olması” gerekir. Ortağın kendisine özel menfaat sağlaması, doğrudan doğruya maddi kazanç sağlamak şeklinde olabileceği gibi, başka bir şirkette – yönetim kurulu üyesi veya icra kurulu üyesi olmak gibi – önemli bir unvana kavuşmak şeklinde sair bir menfaat elde etmek suretiyle de gerçekleşebilir⁹⁰. Şirketin amacına zarar vermediği sürece, ortağın kendisine özel bir menfaat sağla-

⁸² Bkz. II. Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğüne Aykırı Düşen Faaliyetlere Onay Verilmesi

⁸³ Feuz (n 3) 341

⁸⁴ Blanc (n 3) 14; Feuz (n 3) 341

⁸⁵ Blanc (n 3) 14; Feuz (n 3) 338; Gökce (n 29) 250; Akkale Çelebi (n 10) 163

⁸⁶ Gökce (n 29) 253; Akkale Çelebi (n 10) 162

⁸⁷ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 19; Demirayak (n 4) 32-33; Akkale Çelebi (n 10) 162

⁸⁸ Çamoğlu (n 6) para 217; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 48

⁸⁹ TTK m. 613 f. 2 c. 2 hükmünde belirtilen şartların birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduğu yönünde bkz. TTK Gereğesi (n 3) 271

⁹⁰ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 20

ması yasak davranış kapsamında değerlendirilemez⁹¹. Nitekim, limited şirket müdürleri ve yönetimle görevli kişilerin aksine ortakların şirket menfaatlerinin gözetilmesi için aktif çaba gösterme yükümlülükleri bulunmadığından, kendilerinden her durumda – şirket ile ortak arasında menfaat çatışması bulunmasa dahi – şirket menfaatlerine öncelik vermeleri beklenemez⁹². Ancak şirketin amacına zarar veren nitelikte bir işlem söz konusu olursa, ortağın kendisine özel menfaat sağlayan davranışı TTK m. 613 f. 2 c. 2 bağlamında yasak davranış olarak değerlendirilir⁹³.

Şirketin amacına zarar veren nitelikte bir işlemin mevcut olup olmadığının değerlendirilebilmesi için, TTK m. 613 f. 2 c. 2'deki “*şirketin amacı*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğinin üzerinde durulması gerekir. Öğretide bir görüşe göre, şirket fırsatı doktrini bağlamında şirketin amacını, şirketin işletme konusunu ilgilendiren iş fırsatları olarak anlamak gerekir⁹⁴. Bu görüşü savunan yazarlara göre, şirketin amacının tespit edilebilmesi için, öncelikle şirket sözleşmesinde belirtilen işletme konusu esas alınmalıdır⁹⁵. Fakat limited şirket tarafından fiilen yürütülen faaliyetler, şirket sözleşmesinde yer alan faaliyet alanlarından daha azsa, şirket amacının tespiti bakımından fiilen yürütülen faaliyetlerin dikkate alınması gerekir⁹⁶.

Bir başka görüşe göre ise, limited şirketin amacı ortaklar lehine ekonomik yarar sağlamak olup, şirketin faaliyetleri sonucunda ulaşılması planlanan nihai hedef budur⁹⁷. TTK m. 613 f. 2'de limited şirketin işletme konusu haricinde de şirketin çıkarlarını zedeleyen ve bu bağlamda şirketin amacına zarar veren her türlü davranış yasaklanmıştır⁹⁸. Biz de şirketin amacının işletme konusu ile sınırlı olmadığı yönündeki bu görüşe katılıyo-

⁹¹ Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 5

⁹² Demirayak (n 4) 38 Aksi görüşte ve ortağın bağlılık yükümlülüğü gereğince şahsi menfaatleri yerine öncelikle şirket menfaatlerini gözetmesi gerektiği yönünde bkz. Gökce (n 29) 184, 197

⁹³ İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 5

⁹⁴ Gökce (n 29) 251-252. İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 21

⁹⁵ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 21

⁹⁶ *ibid*

⁹⁷ Oğuz İmregün, Kara Ticareti Hukuku Dersleri (12th edn, Filiz Kitabevi 2001) 500; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 22; Kendigelen and Kırca, Ticaret Şirketleri (n 33) 12; Kırca, Şehirli Çelik and Manavgat (n 19) 57, 58; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 16

⁹⁸ Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı (n 2) 50 para 5-19; Çamoğlu (n 6) para 217; Akkale Çelebi (n 10) 233 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Blanc (n 3) 15; Feuz (n 3) 343

ruz. Keza, 6102 sayılı TTK ile halihazırda *ultra vires* ilkesi kaldırılmış olduğundan, şirketin hak ehliyetinin kapsam ve sınırını artık şirket sözleşmesinde yer alan işletme konusu belirlememektedir (TTK m. 125 f. 2)⁹⁹. Nitekim, TTK m. 629 f. 1 atfı ile limited şirketler bakımından da uygulanan TTK m. 371 f. 2'ye göre temsilcinin işletme konusu dışında iyi niyetli üçüncü kişiler ile yaptığı işlemler de şirketi bağlayacağından¹⁰⁰, yöneticilerin şirket adına yaptıkları tüm iş ve işlemlerde bağlılık yükümlülüğüne uygun davranmaları beklenmektedir. Bu itibarla, kanaatimizce TTK m. 613 f. 2 c. 2'deki “*şirketin amacına zarar veren işlemler*” ifadesinin de işletme konusu ile sınırlı olmaksızın şirketin nihai hedefine (ortaklar lehine ekonomik yarar sağlama amacına) zarar veren tüm işlemler olarak anlaşılması gerekir.

“*Şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama*” yükümlülüğü (TTK m. 613 f. 2 c. 1) gereğince, ortak iş fırsatını kendi özel menfaatleri için kullanmasa dahi, ortağın şirkete ait iş fırsatının gerçekleşmesini engellemesi de yasaktır¹⁰¹. Ancak ortağın yükümlülüğünün salt kaçınma borcundan ibaret olmasından hareketle, ortağın şirket için yeni iş fırsatları yaratma veya potansiyel iş fırsatları konusunda şirketi bilgilendirme şeklinde aktif bir davranış yükümlülüğü yoktur.

B.Yükümlülüğün Sınırı: Rekabet Yasağı

Rekabet yasağı, esasen bağlılık yükümlülüğünün bir görünüm biçimidir¹⁰². Limited şirkette müdür olmayan ortak açısından ise rekabet yasağı, bağlılık yükümlülüğünün ve şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün sınırını teşkil eder¹⁰³. TTK m. 613 f.

⁹⁹ Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (9th edn, Adalet Yayınevi 2024) 735; Kendigelen and Kırca, Ticaret Şirketleri (n 33) 180 ff; Abuzer Kendigelen and İsmail Kırca, Şirketler Hukuku vol II/1, Sermaye Şirketlerine Genel Bakış, Anonim Şirket, Tanım, Unsurlar ve Kuruluş, Organizasyon: Yönetim Kurulu, Genel Kurul ve Denetim (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2026) 307

¹⁰⁰ Pulaşlı, Genel Esaslar (n 99) 828, 416; Kendigelen and Kırca, Anonim Şirket (n 99) 307

¹⁰¹ İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Feuz (n 3) 344

¹⁰² Çamoğlu (n 6) para 217; Karasu, Ortakların Rekabet Yasağı (n 2) 164; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 460; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 48-49; Safiye Nur Bağrıaçık, ‘Limited Şirkette Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağı’ (2017) 16(2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 251, 269 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 2; Blanc (n 3) 14

¹⁰³ TTK Gerekeşi (n 3) 271; Yıldız (n 3) 187; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601; Demirayak (n 4) 29 Yargıtay da güncel bir kararında limited şirkette müdür olmayan ortağın bağlılık yükümlülüğünün sınırının rekabet yasağı olduğunu ve şirket sözleşme-

2 c. 3'e göre, “Şirket sözleşmesiyle, ortakların, şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmak zorunda oldukları öngörülebilir”. O halde, her ne kadar müdür olmayan ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğü mevcut olsa da, ortağın şirketle rekabet oluşturan bir faaliyette bulunması kural olarak serbesttir.

Gerekçe'ye göre, limited şirketin sermaye şirketi niteliğinde olması itibariyle ve sınırlı sorumluluk ilkesi gereğince ortağın kanunen rekabet yasağına tâbi tutulmaması gerekir¹⁰⁴. Ancak şirket sözleşmesinde öngörülmüşse ortağın rekabet yasağı mevcuttur¹⁰⁵. Aksi takdirde, ortağın bağlılık yükümlülüğünün var olmasından hareketle rekabet yasağına tâbi olduğu sonucuna varılamaz¹⁰⁶. Bu doğrultuda, şirket sözleşmesinde ortağın rekabet yasağının mevcut olduğuna ilişkin bir hüküm bulunmadığı sürece, ortağın bağlılık yükümlülüğünün kapsamı sır saklama yükümlülüğü ve şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünden ibarettir.

Müdür olmayan ortağın rekabet yasağına tâbi olmasının istenmesi halinde, mutlaka şirket sözleşmesinde bu yönde bir hükmün bulunmasına ihtiyaç vardır¹⁰⁷. Şirket sözleşmesinde ortağın rekabet yasağının kapsamı

sinde öngörülmediği sürece rekabet yasağının bulunmadığını açıkça ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD, 2024-2256/2270, 9.4.2025 (T.C. Yargıtay Başkanlığı Karar Arama Veritabanı)

< <https://karararama.yargitay.gov.tr/> > Erişim Tarihi: 19.03.2026 İsvBK m. 803 f. 2 hükmü bakımından aynı doğrultuda bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 6; Blanc (n 3) 12

¹⁰⁴ TTK Gerekçesi (n 3) 271 Aynı doğrultuda bkz. Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601

¹⁰⁵ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601; Can (n 24) 13; Yavuz (n 13) 196; Günaydın Gültekin (n 12) 98; Demirayak (n 4) 39; Bağrıaçık (n 102) 257 İsvBK m. 803 f. 2 hükmü bakımından aynı doğrultuda bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 13; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 1a; Stürny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 8; Blanc (n 3) 12 Yargıtay da bir kararında, şayet şirket sözleşmesinde ortaklar için öngörülen bir rekabet yasağı yoksa, müdürlük görevini bırakan ortağın rekabet yasağının sona ereceğini, bu durumda ortağın rakip bir şirket kurmasının şirketin çıkarlarını zedeleyici davranışlarda bulunduğu anlamına gelmeyeceğini açıkça ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD, 2860/14600, 25.9.2014 (T.C. Yargıtay Başkanlığı Karar Arama Veritabanı) < <https://karararama.yargitay.gov.tr/> > Erişim Tarihi: 18.03.2026 Karş. Tekinalp, tek kişilik limited şirketlerde ortak için öngörülen sır saklama yükümlülüğünün rekabet yasağını da içerdiğini ileri sürmektedir, bkz. Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı (n 2) 49 para 5-18

¹⁰⁶ TTK Gerekçesi (n 3) 271; Yıldız (n 3) 187

¹⁰⁷ Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 577 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 6; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 25 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 9.6.2014 tarihli bir kararında, şirket sözleşmesi

ve sınırları açıkça belirlenebileceği gibi, TTK m. 626 f. 2’de müdürler için öngörülen rekabet yasağına yollama yapmakla da yetinilebilir. Eğer şirket sözleşmesinde sadece ortakların rekabet yasağının mevcut olduğuna ilişkin genel bir ifade yer alıyorsa, bu durumda rekabet yasağına aykırılık oluşturan haller bakımından limited şirketlerde müdürlerin rekabet yasağına (TTK m. 626 f. 2) ilişkin öğreti ve içtihatlardan uygun düştüğü ölçüde yararlanılması gerekir¹⁰⁸.

Esasen ideal olan, şirket sözleşmesi ile müdür olmayan ortakların rekabet yasağına ilişkin düzenleme yapılması halinde, hukuki belirliliğin sağlanması amacıyla yasağın kapsamının kişi, konu ve yer açısından mümkün olduğunca açık ve anlaşılır şekilde düzenlenmesidir¹⁰⁹. Limited şirketin kuruluşunda bu tür şirket sözleşmesi hükümlerine yer verilebileceği gibi, daha sonra şirket faaliyetlerine devam ederken de bu tür düzenlemelere ihtiyaç duyulabilir¹¹⁰.

Şirket sözleşmesinde rekabet yasağı, yalnızca mevcut ortaklar bakımından öngörülebilir¹¹¹. Şirket sözleşmesinde tüm ortakların rekabet ya-

yerine genel kurul kararı ile ortaklara rekabet yasağı getirilmesi halinde, bu kararın TTK m. 613 hükmüne aykırılık (kanuna aykırılık) sebebiyle iptal edilebileceğini ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD, 2013-17565/10930, 9.6.2014 (LegalBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 18.03.2026

¹⁰⁸ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1705; Çamoğlu (n 6) para 214; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 298 TTK m. 613 ve 626’da rekabet yasağına aykırılık oluşturan haller açıkça düzenlenmemiştir. TTK m. 626 hükmünün gerekçesinde, rekabet yasağının eTTK m. 547’de “öngörülen halleri ve gereğinde bu haller haricinde kalan diğer rekabet faaliyetlerini (meselâ, dolaylı ve gereğinde etkisi duyulan komşu alan rekabetini) de kapsadığı” ifade edilmiştir, bkz. TTK Gerekçesi (n 3) 274-275 Bu kapsamda, kanun koyucu tarafından rekabet yasağına aykırılık oluşturan hallerin geniş tutulmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Öğretide de belirtildiği üzere, limited şirketle rekabet teşkil eden davranışlar, şirketin işletme konusuna giren bir faaliyetin kendi adına veya başkası adına yürütülmesini ve şirket ile aynı konuda faaliyet gösteren başka şirketlerde ortak veya yönetici olunmasını da kapsar, bkz. Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 301-302; Yaşar Can Göksoy, ‘Ortaklıklar Hukukunda Rekabet Yasalarının Kapsamı’ (2007) 9 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 633, 667 ff

¹⁰⁹ Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 577; Demirayak (n 4) 41 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 23b; Blanc (n 3) 18; Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 9

¹¹⁰ İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 23b

¹¹¹ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601; Günaydın Gültekin (n 12) 101 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 32 İntifa hakkı sahibinin rekabet yasağına tâbi tutulabilmesi için, şirket sözleşmesinde ortaklar

sağına tâbi oldukları düzenlenebileceği gibi, rekabet yasağının amacı ek-
seninde ortakların şirket içi konumları ve şirket yönetimi ile olan ilişkile-
rinin yakınlık derecesi dikkate alınarak, yasağın kapsamının kişi yönünden
sınırlandırılması ve şirket sözleşmesinde yalnızca bir veya birkaç ortağın
rekabet yasağına tâbi olacağının düzenlenmesi de mümkündür¹¹². Bununla
birlikte, şirket sözleşmesinde sadece bir veya birkaç ortağın rekabet yasa-
ğına tâbi olacağının öngörülmesi halinde, hukuki belirlilik sağlanması
amacıyla ilgili ortakların belirlenmesi veya ilgili ortakların belirlenebilme-
si için objektif kriterlerin getirilmesi gerekir¹¹³.

Rekabet yasağı, kural olarak ortaklık sıfatının yitirilmesi ile birlikte
sona erer¹¹⁴. Rekabet yasağının şirket sözleşmesinde ortaklık sıfatının yiti-
rilmesinden sonraki dönemi de kapsayacak biçimde düzenlenmesi kesin
hükümsüzdür¹¹⁵. Şirket ve ortaklar bu yönde bir düzenleme yapmak isti-
yorsa, kendi aralarında akdedecekleri borçlar hukukuna dayanan bir reka-
bet yasağı sözleşmesi ile ilgili ortakların ortaklık sıfatı sona erdikten sonra
da rekabet yasağına tâbi olacağını kararlaştırabilirler¹¹⁶. Bunun yanı sıra,
rekabet yasağının amacından hareketle, yasaktan lehine hak çıkaran tek
hak sahibi, limited şirkettir. Bu itibarla, şirket sözleşmesinde korporatif

için öngörülen rekabet yasağının intifa hakkı sahiplerini de kapsadığına ilişkin açık bir
düzenlemeye ihtiyaç bulunduğu yönünde ayrıca bkz. Sopacı Öztuna (n 6) 112

¹¹² Yıldız (n 3) 187; Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 577; Gökce (n 29) 226; Günaydın
Gültekin (n 12) 100; Demirayak (n 4) 42 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz.
Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 26; Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 8

¹¹³ İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803
para 26

¹¹⁴ Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 577-578; Fatih Aydoğan, Ticaret Ortaklıklarında
Rekabet Yasağı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2005) 143 İsviçre hukuku bakımından bu
yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 32; Sturny and Trüeb (n 4) Art.
803 para 10 Yargıtay'ın rekabet yasağının ortaklık sıfatının yitirilmesi ile birlikte sona
ereceğini açıkça ifade eden kararı için bkz. Yargıtay 11 HD, 7/7441, 25.11.2019 (Le-
galBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 18.03.2026

¹¹⁵ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz.
Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 32; Blanc (n 3) 18

¹¹⁶ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601; Günaydın Gültekin (n 12) 102 İsviçre
hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 32;
Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 10 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de ortağın ortaklık
sıfatı sona erdikten sonra borçlar hukukuna dayanan bir sözleşme akdedilerek rekabet
yasağı öngörülmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD,
7/7441, 25.11.2019 (LegalBank Veritabanı)

< <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 18.03.2026

etki doğuracak şekilde ortakların diğer ortaklarla rekabet etmesini yasaklayan hükümler getirilmesi de kesin hükümsüzdür¹¹⁷.

Limited şirketin işletme konusu, rekabet yasağının konu bakımından kapsamının tespitinin belirlenmesinde önemli bir rol üstlenir¹¹⁸. Öğretide bir görüş, şirket sözleşmesinde yer alan işletme konularının dikkate alınması gerektiğini, rekabet yasağının konu bakımından kapsamının şirket sözleşmesinde belirtilen işletme konularından daha dar veya daha geniş olmaması gerektiğini, aksi takdirde rekabet yasağının kapsamının yönetimin isteklerine göre değişmesinin hukuk güvenliği ilkesini zedeleyeceğini savunmaktadır¹¹⁹. İkinci görüşe göre, rekabet yasağının konu bakımından kapsamı şirket sözleşmesinde açıkça belirlenebilir; şayet belirlenmemişse ortakların şirketin işletme konusuna giren faaliyet alanlarında şirketle rekabet oluşturan davranışlarda bulunmalarının yasaklandığı kabul edilmelidir¹²⁰. Bir diğer görüş ise, rekabet yasağının konu bakımından kapsamının tayininde şirket sözleşmesinde belirtilen işletme konusunun değil, şirketin fiilen iştigal ettiği faaliyetlerin (fiili işletme konusunun) esas alınacağını kabul etmektedir¹²¹. Biz de bu görüşe katılıyoruz. Zira, rekabet yasağı ortağın ekonomik özgürlüğünü önemli ölçüde kısıtladığından, şirket sözleşmesinde ortağın yalnızca şirketin işletme konusuna giren rakip faaliyetlerde bulunması yasaklanabilir¹²². Şirketin işletme konusu, rekabet yasağı-

¹¹⁷ Rauf Karasu, ‘Limited Şirket Esas Sözleşmesi İle Ortakların Diğer Ortaklarla Rekabet Etme Yasağı Öngörülebilir Mi?’ (2016) 20(2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 61, 69, 70. Yargıtay da bir kararında, şirket sözleşmesinde yer alan bazı ortakların diğer ortak ile rekabet etmesinin diğer ortağın onayına bağlı olduğuna ilişkin hükmün TTK m. 579 (emredici hükümler ilkesi) gereğince korporatif etki doğurmayacağını ve şirketi bağlamayacağını açıkça ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD, 2018-3255/5014, 1.7.2019 (LegalBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 18.03.2026

¹¹⁸ Burçak Yıldız, ‘Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasının Ardından İşletme Konusu Unsuru ve Ticaret Şirketlerinin İşletme Konusu Dışındaki İşlemlerinin Hukuki Niteliği’ (2011) 27 (3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 111, 115; Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 577

¹¹⁹ Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 16, 16a

¹²⁰ Gökce (n 29) 252; Demirayak (n 4) 41; Günaydın Gültekin (n 12) 101

¹²¹ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 28; Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 9; Aydoğan (n 114) 142; Akkale Çelebi (n 10) 233

¹²² İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 15, 16 Şirket sözleşmesinde yer alan işletme konusunun genişletilmesi suretiyle rekabet yasağının konu bakımından kapsamının genişletilmesinin mümkün olduğu ve bu yönde bir şirket sözleşmesi değişikliğinin bu durumdan etkilenen tüm ortakların

nın konu bakımından kapsamının belirlenmesinde en geniş sınırı oluşturur. Şirket sözleşmesinde bu sınıra riayet edilmesi şartıyla rekabet yasağının konu bakımından kapsamı belirlenebilir¹²³. Şayet şirket sözleşmesinde bu yönde bir belirleme yapılmamışsa ve limited şirket tarafından fiilen yürütülen faaliyetler, şirket sözleşmesinde belirtilen işletme konularından daha azsa, bu durumda rekabet yasağının konu bakımından kapsamının belirlenmesinde şirketin fiilen yürüttüğü faaliyetlerin dikkate alınması gerekir. Örneğin, şirket sözleşmesinde belirtilen işletme konuları “gıda ve içecek satışı ile konser ve açık hava etkinlik organizasyonu” ise, ancak şirket yalnızca gıda ve içecek satışı konusunda faaliyet gösteriyorsa, bu durumda rekabet yasağının konu bakımından kapsamını da gıda ve içecek satışı oluşturur.

Limited şirket ortağının rekabet yasağının yer bakımından kapsamının tayininde ise şirketin faaliyetlerini sürdürdüğü coğrafi alan belirleyici olur¹²⁴. Şirket sözleşmesinde ortağın rekabet yasağının yer bakımından kapsamının da açıkça belirlenmesi ve coğrafi açıdan – belirli bir il veya bölge ile – sınırlandırılması mümkündür. Ancak şirket sözleşmesi ile rekabet yasağının yer bakımından kapsamı, ortaklığın fiilen faaliyetlerini yürüttüğü coğrafi alandan daha geniş olacak şekilde belirlenemez¹²⁵. Örneğin, limited şirket sadece İzmir’de ticari faaliyetlerini yürütüyorsa, ortaklarının İstanbul, Ankara veya Aydın’da şirketle aynı işletme konusuna giren faaliyetleri yürütmeleri yasaklanamaz. Çünkü ortakların İzmir bölgesi haricinde yürüttüğü faaliyetler bakımından, şirketle rekabet eden bir işlem veya davranıştan söz edilemez.

onayının (olumlu oylarının) alınması halinde kendileri bakımından hüküm ifade edeceği yönünde haklı tespit için ayrıca bkz. Blanc (n 3) 23; Gökce (n 29) 181

¹²³ Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 577; Aydoğan (n 114) 142 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 28; Sturmy and Trüeb (n 4) Art. 803 para 9

¹²⁴ Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 578; Günaydın Gültekin (n 12) 102 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 18; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 30

¹²⁵ Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3601; Şener, Ortaklıklar Hukuku (n 12) 578; Günaydın Gültekin (n 12) 102 Aksi görüşte ve şirket sözleşmesi ile ortağın rekabet yasağının yer bakımından kapsamının şirketin fiilen faaliyetlerini yürüttüğü coğrafi alandan daha geniş şekilde belirlenebileceği, rekabet yasağının kapsamı açısından tek sınırın ortağın ekonomik geleceğinin yok edilmemesi olduğu yönünde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 31

C. Şirket Fırsatı Doktrini ile Rekabet Yasağının Karşılıklı Konumlarının Değerlendirilmesi

“Şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama” yükümlülüğünün özel bir kategorisini oluşturan TTK m. 613 f. 2 c. 2 hükmü ile adi şirkette ortakların rekabet yasağını düzenleyen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun (“TBK”) 626. maddesinin sözel ifadeleri oldukça benzerdir¹²⁶. Ne var ki, limited şirketlerde ortakların “kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlem” yapma yasağı, tüm ortaklar için bağlayıcı bir yükümlülük olarak düzenlenmişken (TTK m. 613 f. 2 c. 2), rekabet yasağı ortağın bağlılık yükümlülüğünün sınırını oluşturur ve ancak şirket sözleşmesinde öngörülmüşse mevcuttur¹²⁷. Bu bakımdan, şirket fırsatı doktrini ile rekabet yasağının karşılıklı konumlarının değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Öncelikle rekabet yasağı ile şirket fırsatı doktrininin konu bakımından kapsamı farklıdır. Şöyle ki, rekabet yasağının konu bakımından kapsamının belirlenmesinde, şirket sözleşmesinde daha dar bir kapsam belirlenmemişse, şirketin halihazırda fiilen yürüttüğü faaliyetler esas alınır¹²⁸. Rekabet yasağı, ortağın şirketle aynı yerde ve şirketin fiili işletme konusunu oluşturan rakip faaliyetlerde bulunmasını yasaklar. Buna karşılık, şirket fırsatı doktrini gereğince şirketin işletme konusu içerisinde olsun veya olmasın, şirkete özgülenmiş, somut ve münferit bir iş fırsatından ortağın kendi menfaatine ve şirket aleyhine olacak şekilde yararlanması yasaktır. İş fırsatı şirketin işletme konusunu ilgilendirmese dahi, ortağın şirkete ait olan iş fırsatından kendisine özel menfaat sağlayacak şekilde istifade etmemesi gerekir¹²⁹.

Rekabet yasağı ile şirket fırsatı doktrininin amaçları da birbirinden farklıdır. Rekabet yasağının temel amacı, şirketin müşteri çevresi, ticari sırları ve iş potansiyeline vâkıf olan ortakların ve yöneticilerin, konumları nedeniyle edindikleri bilgileri kullanarak, bunlardan kendileri veya başkaları lehine haksız menfaat sağlamalarını önlemektir¹³⁰. Bu bağlamda, re-

¹²⁶ Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 287; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 50-51

¹²⁷ Gökce (n 29) 251; Akkale Çelebi (n 10) 167-168 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Blanc (n 3) 15; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 1a; Feuz (n 3) 343

¹²⁸ Aydoğan (n 114) 142; Akkale Çelebi (n 10) 233 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 28; Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 9

¹²⁹ Blanc (n 3) 15; Feuz (n 3) 342

¹³⁰ Turgut Kalpsüz, ‘Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Üyelerinin Şirketle Rekabet Teşkil Eden Davranışları’ in Prof. Dr. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu’na Armağan (1st edn, Sevinç

kabet yasağı, soyut ve önleyici bir işlev üstlenir¹³¹. Şirket fırsatı doktrininin amacı ise ortağın menfaati ile şirket menfaatinin somut biçimde çatıştığı durumlardan kaçınmaktır¹³². Bu itibarla, şirket fırsatı doktrini, şirketin menfaat alanını ortakların şirket dışı özel menfaat alanından ayırma işlevini üstlenir¹³³.

Ortağın rekabet yasağına tâbi olması halinde, şirket sözleşmesinde daha dar bir kapsam belirlenmemişse, şirketin fiili işletme konusuna dahil olan tüm iş fırsatlarını değerlendirmesi zaten yasaktır¹³⁴. Şirket fırsatı doktrini ise, şirketin işletme konusuna bakılmaksızın, şirkete özgülenmiş olan somut ve münferit bir iş fırsatından yararlanılmasını yasaklar¹³⁵. Ortağın rekabet yasağı mevcut olmasa dahi, şirket fırsatı doktrini gereğince şirkete özgülenmiş, somut ve münferit bir iş fırsatından kendisi istifade edemez. Şirket fırsatı doktrininin uygulanması bakımından önemli olan, ortağın “*kendisine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren*” bir davranışının mevcut olmasıdır.

Bununla birlikte, rekabet yasağı ile şirket fırsatı doktrininin uygulama alanının kesiştiği durumlar da ortaya çıkabilir¹³⁶. Şirket fırsatı doktrini ile rekabet yasağının temel kesişim noktası, şirketin fiilen iştigal ettiği faaliyet alanını ilgilendiren ve halihazırda yeterince somutlaştırılmış, şirkete özgülenebilen tüm iş fırsatlarıdır¹³⁷. Şirkete özgülenmiş olan ve şirketin fiili işletme konusunu ilgilendiren bir iş fırsatının mevcut olduğu durumlarda, ortağın erken davranıp bu iş fırsatından kendisinin istifade etmesi, hem şirket fırsatı doktrininin hem de – eğer şirket sözleşmesinde öngörülmüşse mevcut olan – rekabet yasağının ihlali anlamına gelir.

Matbaası 1972) 347, 350-352; Aydoğan (n 114) 7 ff; Bağrıaçık (n 102) 269 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 15

¹³¹ Gökce (n 29) 253 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 15

¹³² Gökce (n 29) 253; Akkale Çelebi (n 10) 162

¹³³ Gökce (n 29) 250; Akkale Çelebi (n 10) 163 İsviçre Hukuku bakımından bu yönde bkz. Blanc (n 3) 14; Feuz (n 3) 338

¹³⁴ Blanc (n 3) 15; Feuz (n 3) 342

¹³⁵ Blanc (n 3) 15; Feuz (n 3) 342

¹³⁶ Feuz (n 3) 343; Akkale Çelebi (n 10) 167

¹³⁷ Blanc (n 3) 15; Feuz (n 3) 343

V. Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğüne Aykırı Düşen Faaliyetlere Onay Verilmesi

TTK m. 613 f. 4 c. 1’de “geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdiği takdirde, ortakların bağlılık yükümüne veya rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabileceği” düzenlenmiştir. Hükmün sistematik ve amaçsal yoruma tâbi tutulması halinde, “bağlılık yükümü” ifadesi ile, salt şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün kastedildiğinin kabulü gerekir. Keza, düzenlemede ortağın rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerine onay verilebileceğinden ayrıca bahsedilmekte olup, bağlılık yükümlülüğünün bir başka görünüm biçimini oluşturan sır saklama yükümlülüğünün de zaten kaldırılması mümkün değildir (TTK m. 613 f. 1). Bu doğrultuda, TTK m. 613 f. 4 düzenlemesinin sır saklama yükümlülüğü bakımından uygulanmasına ve ortağa sır saklama yükümlülüğünden muafiyet tanınmasına olanak yoktur¹³⁸.

TTK m. 613 f. 4 c. 1’e göre, “geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdiği takdirde”, ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne aykırı düşen faaliyetlerde bulunması mümkündür. Şirket sözleşmesi, diğer ortakların yazılı onayı yerine, yükümlülüğe aykırı faaliyetlerde bulunulabilmesi için genel kuruldan onay alınması gerektiğini öngörebilir (TTK m. 613 f. 4 c. 2).

Türk-İsviçre öğretisinde TTK m. 613 f. 2’nin ve İsvBK m. 803 f. 3’ün aksinin kararlaştırılmasının ve ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün tamamen kaldırılmasının mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Bir görüş, “geri kalan ortaklarının tümünün yazılı onayı veya şirket sözleşmesinde öngörülmüşse genel kurulun onay kararı ile” yükümlülüğün tamamen ortadan kaldırılacağını savunmaktadır¹³⁹. Bu görüşü savunan yazarlara göre, TTK m. 613 f. 4 uyarınca yükümlülüğün kısmen kaldırılması mümkün olduğu gibi, genel nitelikte bir onay ile tamamen kaldırılması da mümkündür¹⁴⁰. Diğer görüşe göre ise, ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğü ortakların iradesi ile tamamen ortadan kaldırılamaz; ancak belirli bir duruma özgü olarak ilgili ortağa yükümlülükten mu-

¹³⁸ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları (n 4) 53; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1707; Demirayak (n 4) 32; Bağrıaçık (n 102) 255 İsviçre hukuku bakımından aynı yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 33a

¹³⁹ Yavuz (n 13) 197; Gökce (n 29) 228-229

¹⁴⁰ Yavuz (n 13) 197; Gökce (n 29) 228-229

afiyet tanınabilir¹⁴¹. TTK m. 613 f. 4 hükmünde genel olarak yükümlülüğün kaldırılması değil, yalnızca yükümlülüğe aykırı faaliyetlere izin verilmesi düzenlenmektedir¹⁴².

Kanaatimizce de şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü, ancak somut olay gereğince ve münferit duruma özgü olarak kaldırılabilir. Ortakların iradesi ile genel olarak şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün ortadan kaldırılması mümkün değildir. Zira, tıpkı beyaz senet verilmesi gibi genel ve sınırsız bir onay verilebileceğinin kabulü, kanunun emredici hükmü ile limited şirket ortağı için bağlılık yükümlülüğü öngörülmesinin amacına aykırı düşer¹⁴³. Bu doğrultuda, yükümlülüğün kaldırılmasına ilişkin onay metninde veya genel kurul kararında, daha sonra ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların önüne geçmek için münferit durum açık ve belirli şekilde tarif edilmelidir. Hatta yükümlülüğün kaldırılacağı durumun konu, yer ve zaman bakımından sınırlandırılması uygun olur¹⁴⁴.

Rekabet yasağı ise ortağın bağlılık yükümlülüğünün sınırını oluşturduğundan ve ancak şirket sözleşmesinde öngörülmesi halinde mevcut olduğundan, şirketin kuruluşunda veya daha sonra şirket sözleşmesinde değişiklik yapılması suretiyle rekabet yasağı getirilebileceği¹⁴⁵ gibi, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ile rekabet yasağının tamamen ortadan kaldırılması da mümkündür¹⁴⁶ (TTK m. 589). Yine, ortağa münferit duruma özgü olarak rekabet yasağından muafiyet de tanınabilir¹⁴⁷ (TTK m. 613 f.

¹⁴¹ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 473; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 65-66 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 11; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 36; Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 7

¹⁴² Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 473; Karakılıç, Rekabet Yasağı (n 11) 65-66 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 36

¹⁴³ İsvBK m. 803 f. 3 bakımından aynı doğrultuda bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 36

¹⁴⁴ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 473 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 11; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 36, 38

¹⁴⁵ Şirket sözleşmesinde değişiklik yapılması suretiyle rekabet yasağı getirilebilmesi için, TTK m. 607'ye göre ilgili tüm ortakların onayı aranır, bkz. Günaydın Gültekin (n 12) 101 İsviçre hukuku (İsvBK m. 777b (1), m. 797) bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 13; Blanc (n 3) 21

¹⁴⁶ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (n 12) para 1705; Çamoğlu (n 6) para 214; Günaydın Gültekin (n 12) 101 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Blanc (n 3) 25

¹⁴⁷ İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Sturny and Trüeb (n 4) Art. 803 para 11; Blanc (n 3) 24

4). Şirket sözleşmesinde yer alan rekabet yasağının “geri kalan ortakların yazılı onayı veya genel kurul kararı ile” tamamen kaldırılması ise mümkün değildir¹⁴⁸.

TTK m. 613 f. 4 hükmünde ortağın “*şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama*” yükümlülüğünün münferit duruma özgü olarak kaldırılabilmesi için iki tür onaydan söz edilmektedir. İlk olarak, diğer ortakların tamamının yazılı onayı ile ilgili ortağa belirli bir duruma özgü olarak yükümlülükten muafiyet tanınabilir¹⁴⁹. İkinci olarak, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü takdirde (TTK m. 616 f. 2-e), yükümlülüğün münferit duruma özgü olarak kaldırılabilmesi için genel kurulun onay vermesi yeterli olur¹⁵⁰. Genel kurula yetki devrini sağlamaya yönelik şirket sözleşmesi değişikliğinin, toplantıda “*esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla*” kabul edilmesi gerekir (TTK m. 589 f. 1). Genel kurulun onay kararı ise TTK m. 621 f. 1-g’de “önemli kararlar” arasında sayıldığından, kararın alınabilmesi için toplantıda “*temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması*” gerekir. Bu itibarla, genel kurul toplantısında alınacak onay kararı bakımından özel bir toplantı ve karar yetersayısı öngörülmüştür¹⁵¹. Ayrıca, şirket sözleşmesinde genel kurul

¹⁴⁸ İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Blanc (n 3) 24

¹⁴⁹ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 489-490; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 294

¹⁵⁰ Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 294; Gökce (n 29) 231

¹⁵¹ TTK m. 621 f. 1’de yer alan önemli kararların alınmasına ilişkin yetersayıların niteliği öğretide tartışmalı bir husustur. Bir görüşe göre, toplantı yetersayısı oy hakkına sahip esas sermayenin tamamının salt çoğunluğu iken, karar nisabı genel kurulda temsil edilen oyların üçte ikisidir, bkz. Erdoğan Moroğlu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler (8th edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 388; Çamoğlu (n 6) para 269 İkinci bir görüşe göre, hükümde önemli kararların alınması bakımından çifte yetersayı öngörülmüş olup, kararın alınabilmesi için hem “genel kurulda temsil edilen oyların üçte ikisinin” hem de “oy hakkı bulunan esas sermayenin çoğunluğunun bir arada bulunması” gerekir, bkz. Kendigelen (n 6) 532-533 Başka bir görüşe göre, oy hakkında imtiyaz tanınmamışsa, önemli kararlar esas sermayenin üçte ikisinin olumlu oylarıyla alınabilir; buna karşılık, oyda imtiyaz varsa anılan kararların çifte yetersayı ile alınması gerekir, bkz. Pulaşlı, Genel Esaslar (n 99) 821 Diğer bir görüş ise, “genel kurul toplantısında oy hakkına sahip esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun temsil edilmesi”, karar alınabilmesi için ise “toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin olumlu oy kullanması ve bunların da yine oy hakkına sahip esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunu oluşturması” gerektiğini savunmaktadır, bkz. Direnç Akbay, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010) 218-219; Hülya Coştan, ‘Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları’ (2015) 1(1) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi

tarafından onay verilebileceği öngörülmemiş olsa dahi, ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün münferit duruma özgü olarak kaldırılması hususu genel kurul gündemine alınmışsa, genel kurulun oybirliğiyle karar alması ve toplantı tutanağının ortakların tümü tarafından imzalanması halinde de, TTK m. 613 f. 4'te yer alan “yazılı onay” koşulu sağlanmış olur¹⁵². Şüphesiz münferit duruma özgü olarak yükümlülükten muafiyet tanınmasına ilişkin kararın alınmasında, ilgili ortak oy hakkında yoksundur ve toplantı yetersayısında dikkate alınmaz¹⁵³ (TTK m. 619 f. 3).

Öğretide de belirtildiği üzere, TTK m. 613 f. 4 bağlamında onayın, ortağın yükümlülüğe aykırı davranışı gerçekleştirmesinden önce veya sonra verilmesi mümkündür¹⁵⁴. Hükmün amacından hareketle, yükümlülüğün ihlaline yol açan davranıştan diğer ortakların önceden haberdar olmaları ve ilgili ortak açısından da davranışının olası hukuki sonuçları hakkında önceden belirlilik sağlanması daha uygun olur. Bu doğrultuda, her ne kadar hükümde ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün münferit duruma özgü olarak kaldırılabilmesi için “onay” verilmesi gerektiğinden bahsedilse de, ideal olan, ilgili ortak tarafından yükümlülüğe aykırı davranış gerçekleştirilmeden önce izin alınmasıdır¹⁵⁵. Nitekim, şayet davranış gerçekleştirildikten sonra diğer ortaklar tarafından yükümlülüğün kaldırılmasına ilişkin onay verilmezse, ortağın yükümlülüğün ihlali sebebiyle çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalması mümkündür¹⁵⁶.

VI. Şirketin Çıkarlarını Zedeleyebilecek Davranışlarda Bulunmama Yükümlülüğünün İhlali Halinde Ortaya Çıkabilecek Hukuki Sonuçlar

Limited şirket ortağının şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne aykırı davranması halinde uygulan-

65, 67; Levent Biçer and Esra Hamamcıoğlu, ‘Limited Şirket Genel Kurulunda Yetersayılar’ (2017) 16(2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 343, 354

¹⁵² Çamoğlu (n 6) para 220

¹⁵³ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 474; Gökce (n 29) 234-235 İsviçre hukuku bakımından aynı doğrultuda bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 12

¹⁵⁴ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 475; Gökce (n 29) 230 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 35; Feuz (n 3) 136-137

¹⁵⁵ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 474; Akkale Çelebi (n 10) 121; Gökce (n 29) 230 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 35

¹⁵⁶ İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 35

cak yaptırımlar TTK'da açıkça düzenlenmemiştir¹⁵⁷. Bununla birlikte, TBK ve TTK'da yer alan hükümler gereğince ve kanunun izin verdiği ölçüde (TTK m. 579) şirket sözleşmesinde öngörülmek kaydıyla yükümlülüğün ihlali halinde ortağa uygulanabilecek yaptırımlar ve bunların yanı sıra ortaya çıkabilecek birtakım hukuki sonuçlar bulunmaktadır.

A. Tazminat

Limited şirket yöneticilerinin bağlılık yükümlülüğüne (TTK m. 626 f. 1) aykırı davranışlarda bulunmaları durumunda TTK m. 644 f. 1(a) atfı gereğince anonim şirketlerde sorumluluk hükümleri (TTK m. 553 vd.) uygulama alanı bulur¹⁵⁸. Esasen yönetici olmayan ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün ihlalinin de temel yaptırımı, şirketin uğradığı zararların tazminidir¹⁵⁹. Bununla birlikte, ortağın şirketin uğradığı zararların tazmininden sorumluluğuna ilişkin anonim şirketlerde sorumluluk hükümlerine yollama yapılmadığından, “borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi”ne ilişkin genel hüküm niteliğinde olan TBK m. 112, limited şirkette yönetici olmayan ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde de uygulanır¹⁶⁰. Ayrıca, ortağın rekabet yasağı mevcut olmasa dahi, ortağın yükümlülüğe aykırı davranışının haksız rekabet oluşturması halinde, haksız rekabet hükümleri (TTK m. 54 vd.) gereğince çeşitli yaptırımlara tâbi tutulması ve bu bağlamda şirketin uğradığı maddi ve manevi zararlardan sorumlu tutulması (TTK m. 56 f. 1) mümkündür¹⁶¹.

¹⁵⁷ İsviçre Borçlar Kanunu bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 30

¹⁵⁸ Çamoğlu (n 6) para 331 Müdürün rekabet yasağını (TTK m. 626 f. 2) ihlal etmesi bakımından aynı doğrultuda bkz. Günaydın Gültekin (n 12) 106

¹⁵⁹ Çamoğlu (n 6) para 218; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 472; Yavuz (n 13) 200; Mehmet Emin Yıkar, ‘Limited Şirket Ortağının Bağlılık (Sadakat) Yükümlülüğüne Aykırı Hareket Etmesi Nedeniyle Açılacak Olan Tazminat Davasında Taraf Hususu’ in Hatice Selin Pürselim, Hanife Doğrusöz Koşut and Sibel Özel (eds), Rekabet Yasağı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2024) 495, 502

¹⁶⁰ Demirayak (n 4) 45 Şirket sözleşmesinde öngörülen rekabet yasağının ihlali durumunda da TBK m. 112 gereğince şirketin uğradığı zararların tazmini talep edilebileceği yönünde bkz. Demirayak (n 4) 45; Günaydın Gültekin (n 12) 102

¹⁶¹ Çamoğlu (n 6) para 214 Yargıtay da ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışının varlığı halinde haksız rekabet hükümleri gereğince sorumlu tutulabileceğini ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD, 2016-1426/3870, 19.6.2017; Yargıtay 11 HD, 6/7306, 19.11.2019 (LegalBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 20.03.2026; Yargıtay 11 HD, 2023-6300/8176, 21.11.2024 (T.C. Yargıtay Başkanlığı Karar Arama Veritabanı)

< <https://karararama.yargitay.gov.tr/> > Erişim Tarihi: 20.03.2026

Öğretide bizim de katıldığımız görüşe göre, ortağın bağlılık yükümlülüğü yalnızca limited şirkete karşıdır¹⁶². Bu doğrultuda, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle tazminat taleplerinin de şirket tarafından ileri sürülmesi gerekir¹⁶³. Müdürler dava açmaktan kaçınırsa sorumlu olur¹⁶⁴. Diğer ortakların yükümlülüğü ihlal eden ortaktan şirketin uğradığı zararların tazminini talep edemeyeceği öğretide haklı biçimde dile getirilmektedir¹⁶⁵. Keza, diğer ortakların şirketin uğradığı zarar sebebiyle ortaya çıkan zararının türü borçlar hukuku anlamında yansıma zarardır¹⁶⁶. Yansıma zararların tazmini, hem “fiil ile zarar arasında uygun nedensellik bağı”nın hem de “ihlal edilen norm ile zarar arasında hukuka aykırılık bağı”nın bulunmasına bağlıdır¹⁶⁷. Ortağın şirketin uğradığı zarardan ötürü tazminat talebinde olduğu

¹⁶² Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 9; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 17a; Feuz (n 3) 386 Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. yuk. II. A. Yükümlülüğün Şirkete Karşı Olması

¹⁶³ Yıkar (n 159) 509 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 31; Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 17a, 40; Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 18

¹⁶⁴ İsviçre hukuku bakımından müdürlerin haksız olarak tazminat davası açmaktan kaçınması halinde İsvBK m. 827 uyarınca sorumluluğunun ortaya çıkacağı yönünde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 31

¹⁶⁵ Yıkar (n 159) 509 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 17a Yıkar’a göre, TTK m. 555 hükmüne benzer şekilde, limited şirket ortaklarının korunmasını iyileştirmek maksadıyla, de lege feranda “bir ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, diğer ortaklara şirketin uğradığı zararların tazmini için dava açma hakkı” tanınmalıdır, bkz. Yıkar (n 159) 515 Aksi görüşte ve şirketin yanı sıra diğer ortakların da bağlılık yükümlülüğünün ihlali sebebiyle şirketin uğradığı zararların tazminini talep edebilecekleri yönünde bkz. Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 472; Bağrıaçık (n 102) 266; Demirayak (n 4) 45

¹⁶⁶ Yansıma zararın tanımına ilişkin bkz. Kemal Oğuzman and Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler vol II (20th edn, Vedat Kitapçılık 2025) 43; Seda İrem Çakırca, Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2012) 69; Başak Baysal, Haksız Fiil Hukuku (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 183 Belirtmek gerekir ki, borçlar hukuku öğretisinde “yansıma zarar” kavramı kullanılmakta iken, ticaret hukuku öğretisinde ortağın şirketin uğradığı zarar sebebiyle ortaya çıkan zararını ifade etmek için “dolaylı zarar” veya “dolayısıyla zarar” kavramlarının kullanılması tercih edilmektedir, bkz. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I (n 33) para 604; Mehmet Helvacı, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu (2nd edn, Beta Yayıncılık 2001) 128; Sıtkı Anlam Altay, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri (1st edn, Vedat Kitapçılık 2011) 245; Pulaşlı, Genel Esaslar (n 99) 654; Bozkurt (n 33) 546

¹⁶⁷ Oğuzman and Öz, Borçlar Hukuku vol II (n 166) 15, 44; K. Emre Gökyayla, Destekten Yoksun Kalma Tazminatı (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2004) 64; Çakırca (n 166) 69; Baysal (n 166) 184

gibi, yansıma yolu ile uğranılan zararın bir mutlak hak ihlali olmaksızın salt ekonomik zarar olarak ortaya çıkması, hukuka aykırılık bağı açısından özel bir önem taşır¹⁶⁸. Bu tür salt ekonomik zarar olarak ortaya çıkan yansıma zararların tazmini açısından ancak bu zararların tazmin edilebileceğine ilişkin açık bir koruma normunun varlığı halinde hukuka aykırılık bağı kurulmuş olur¹⁶⁹. Bir ortağın yükümlülüğe aykırı davranması sebebiyle diğer ortakların uğradıkları yansıma zararlar bakımından uygun nedensellik bağı bulunduğu kabul edilse dahi, hukuka aykırılık bağı yoktur. Zira, TTK’da limited şirkette yönetici olmayan ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışından ötürü sorumluluğuna ilişkin anonim şirketlerde sorumluluk hükümlerine yollama yapılmadığından, pay sahibinin dolaylı zararlarının tazminine ilişkin TTK m. 555 hükmünün burada uygulanma olanağı yoktur. Bu itibarla, diğer ortakların yansıma zararlarının tazmin edilebileceğine ilişkin kanunda açık hüküm bulunmadığından ve dolayısıyla hukuka aykırılık bağı mevcut olmadığından, ortağın yükümlülüğünü ihlal etmesi sebebiyle şirketin uğradığı zararların tazmini için açılan davada diğer ortakların davacı sıfatına sahip olmadığı sonucuna varılmaktadır.

B.Sözleşme Cezası

TTK m. 577 f. 1(f) uyarınca şirket sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla bağlayıcı olan kayıtlardan biri de “*kanunda ya da şirket sözleşmesinde öngörülmüş bulunan yükümlülüklerin hiç ya da zamanında yerine getirilmemeleri halinde uygulanabilecek sözleşme cezası hükümleri*”dir. Buna göre, şirket sözleşmesinde ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü ihlal etmesi koşuluna bağlı olarak bir sözleşme cezası öngörülmesi ve yükümlülüğü ihlal eden ortaktan söz-

¹⁶⁸ Oğuzman and Öz, Borçlar Hukuku vol II (n 166) 18, 44; Yeşim M. Atamer, Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması (1st edn, Beta Yayıncılık 1996) 26; Gökyayla (n 167) 64; Kerem Cem Sanlı, Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi (1st edn, Arıkan Yayıncılık 2007) 337; Baysal (n 166) 183

¹⁶⁹ Fikret Eren, ‘Hukuka Aykırılık Bağı veya Normun Koruma Amacı Teorisi’ in Prof. Dr. Mahmut Koloğlu’ya 70. Yaş Armağanı (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1975) 461, 471, 472; Atamer (n 168) 26, 88; Çiğdem Kırcı, Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2004) 15, 16; Sanlı (n 168) 335, 336; Çakırca (n 166) 126; Pınar Koçyiğit, ‘Türk Hukukunda Yansıma Zarar ve Yansıma Zararın Tazmin Edilebilirliği’ in Başak Baysal (ed), Sorumluluk Hukuku Seminerler 2016 (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 258, 260; Baysal (n 166) 184

leşme cezası talep edilmesi de mümkündür¹⁷⁰. Sözleşme cezasının talep edilmesi, yükümlülüğe aykırı davranış neticesinde ortaya çıkan zararın ispatlanmasına ve hatta şirket tarafından uğranılan bir zararın bulunmasına bağlı değildir¹⁷¹ (TBK m. 180 f. 1).

Limited şirket sözleşmesinde şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü ihlal eden ortağa yönelik klasik anlamda sözleşme cezası düzenlemesine yer verilebileceği gibi¹⁷², yükümlülüğün ihlali halinde ortağın paylarının şirket veya diğer ortaklar tarafından gerçek değerinden daha düşük fiyata satın alınmasına yönelik bir cezai satın alma hakkı da öngörülebilir¹⁷³. İsviçre öğretisinde şirket sözleşmesine konulması önerilen söz konusu alternatif ceza koşulunun kanaatimizce Türk hukuku bakımından da uygulanması mümkündür. Zira, mademki kanunda şirket sözleşmesiyle şirkete veya ortaklara opsiyon hakları tanınmasına izin verilmekte ve bu haklara korporatif açıdan bağlayıcılık tanınmaktadır¹⁷⁴ (TTK m. 577 f. 1(b)), o halde TTK m. 577 f. 1(f) uyarınca bir

¹⁷⁰ Demirayak (n 4) 46 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 39; Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 32 Şirket sözleşmesinde rekabet yasağını ihlal eden ortak için sözleşme cezası kararlaştırılmasının mümkün olduğu yönünde bkz. Bağrıaçık (n 102) 267; Günaydın Gültekin (n 12) 102 Şirket sözleşmesi haricinde borçlar hukukuna dayanan bir sözleşme ile de bağlılık yükümlülüğünü ve/veya rekabet yasağını ihlal eden ortak bakımından sözleşme cezası kararlaştırılması mümkündür, bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 33 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de ortaklar arasında imzalanan hissedarlar sözleşmesinde öngörülen rekabet yasağına aykırılık halinde 500.000 ABD Doları tutarında sözleşme cezası ödeneceğine ilişkin kaydı geçerli saymıştır, bkz. Yargıtay 11 HD, 2018-3864/996, 6.2.2020 (LegalBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 20.03.2026

¹⁷¹ Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu and Atilla Altop, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler (7th edn, Filiz Kitabevi 1993) 342, 358; Oğuzman and Öz, Borçlar Hukuku vol II (n 166) 549, 567; Eren, Borçlar Hukuku (n 37) 1337-1338; Kılıçoğlu (n 40) 1007, 1020

¹⁷² Ceza koşulu, çoğunlukla “borç ihlal edildiği zaman alacaklıya ödenecek bir miktar para” şeklinde kararlaştırılmaktadır, bkz. Oğuzman and Öz, Borçlar Hukuku vol II (n 166) 555; Eren, Borçlar Hukuku (n 37) 1332 Bununla birlikte, ceza koşulunun alacaklıya ödenecek bir miktar para şeklinde kararlaştırılması zorunlu değildir; taraflar cezaya ilişkin edimi serbestçe belirleyebilirler, bkz. Oğuzman and Öz, Borçlar Hukuku vol II (n 166) 555; Eren, Borçlar Hukuku (n 37) 1332

¹⁷³ Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 39a; Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 20

¹⁷⁴ Murat Yusuf Akın and Rıfat Cankat, ‘Limited Ortaklıklarda Opsiyon Haklarının Hukuki Niteliği’ (2022) 28(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 979, 980; Rıfat Cankat, Limited Ortaklıklarda Opsiyon Hakları (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2017) 78-80

sözleşme cezası türü olarak şirkete veya ortaklara yükümlülüğü ihlal eden ortağın paylarını gerçek değerinden daha düşük fiyata satın alma hakkı da tanınabilir.

Şirket sözleşmesinde öngörülen cezai satın alma hakkı, doğası gereği çıkarma yaptırımı¹⁷⁵ ile bir arada uygulanır. Böyle bir mekanizma, yükümlülüğü ihlal eden ortağa karşı şirketin elindeki olağan imkânları güçlendirir ve ortakların yükümlülüğe aykırı şekilde davranmasını önlemek bakımından da caydırıcı işlev üstlenir¹⁷⁶. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, şirket sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme yapıldığı takdirde, hukuki belirliliğin sağlanması amacıyla – şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesinin şartları ve sınırları¹⁷⁷ (TTK m. 612) göz önünde bulundurularak – ortağın paylarının kim veya kimler tarafından satın alınacağı ve payların satın alınacağı fiyatın gerçek değere göre oranı açıkça belirlenmelidir.

C. Çıkarma

Limited şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunan ortak hakkında uygulanabilecek bir diğer yaptırım ise, şirketten çıkarmadır¹⁷⁸. Bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin veya şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün ihlalinin şirket sözleşmesinde ortağın şirketten çıkarılması için özel bir sebep olarak düzenlenmiş olması (TTK m. 640 f. 1, TTK m. 577 f. 1(l)) halinde, yükümlülüğü ihlal eden ortak genel kurul kararıyla şirketten çıkarılabilir¹⁷⁹.

Şirket sözleşmesinde çıkarma sebebi olarak düzenlenmese dahi, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne aykırı davranan ortak hakkında haklı nedenle şirketten çıkarma yaptırımı

¹⁷⁵ Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. VI. C. Çıkarma

¹⁷⁶ İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 39a; Handschin und Truniger (n 3) § 14 para 20

¹⁷⁷ Limited şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesinin şartları ve sınırlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (n 8) 3527 ff; Nihan Palta, ‘Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi’ (2017) 91(4) İstanbul Barosu Dergisi 44, 54 ff

¹⁷⁸ Tek ortaklı limited şirketlerin doğası gereği, yükümlülüğü ihlal eden ortak hakkında çıkarma yaptırımının uygulanmayacağı yönünde haklı tespit için bkz. Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı (n 2) 50 para 5-20

¹⁷⁹ Demirayak (n 4) 46-47; Yavuz (n 13) 198; Bağrıaçık (n 102) 264

rımı da uygulanabilir¹⁸⁰. TTK m. 640 f. 3 uyarınca “*şirketin istemi üzerine ortağın mahkeme kararıyla haklı sebebe dayanılarak şirketten çıkarılması*” mümkündür. Öğretide de belirtildiği üzere, bağlılık yükümlülüğünün ihlali şirketten çıkarma davası bakımından haklı sebep oluşturabilir¹⁸¹. Yargıtay’ın da ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlarını şirketten çıkarma için haklı sebep olarak değerlendirdiği kararları bulunmaktadır¹⁸².

Gerek şirket sözleşmesinde yer alan özel sebebe dayanılarak ortağın şirketten çıkarılabilmesi için gerekse ortağın haklı sebepten ötürü şirketten çıkarılması için dava açılmadan önce genel kurul tarafından bu yönde karar alınması zorunludur (TTK m. 616 f. 1(h), TTK m. 621 f. 1(h))¹⁸³. Genel kurulda ortağın şirketten çıkarılmasına veya haklı sebeple çıkarma davası açılmasına karar verilmesi için, toplantıda “*temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt ço-*

¹⁸⁰ Yıldız (n 3) 186; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 472; Demirayak (n 4) 47; Yavuz (n 13) 198; Bağrıaçık (n 102) 265; Yıkar (n 159) 502 Sır saklama yükümlülüğünü ihlal eden ortak hakkında haklı nedenle çıkarma yaptırımının uygulanabileceğine ilişkin ayrıca bkz. Çamoğlu (n 6) para 221

¹⁸¹ Baştuğ (n 3) 56; Çamoğlu (n 6) para 137; Yıldız (n 3) 186; Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 472; Demirayak (n 4) 47 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 39 Ortağın şirketten çıkarılması için gerekli olan haklı sebebin ortağın kusurundan kaynaklanmasına gerek olmadığı, ancak özellikle ortağın ağır kusurlu olmasının haklı sebep nitelemesini kolaylaştırdığına ilişkin bkz. Çamoğlu (n 6) para 138 Karş. Haklı sebeple şirketten çıkarma yaptırımının uygulanması için ortağın ağır kusurlu olarak bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmiş olması gerektiği yönünde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 30

¹⁸² Yargıtay 11 HD, 3297/5291, 11.06.2001 (LegalBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 21.03.2026; Yargıtay 11 HD, 2023-6300/8176, 21.11.2024 (T.C. Yargıtay Başkanlığı Karar Arama Veritabanı)

< <https://karararama.yargitay.gov.tr/> > Erişim Tarihi: 21.03.2026

¹⁸³ Çamoğlu (n 6) para 127, 132 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de şirketin ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi sebebiyle çıkarma davası açabilmesi için mutlaka öncesinde bir genel kurul kararı alması gerektiğini ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD, 2016-1530/4591, 20.9.2017 (T.C. Yargıtay Başkanlığı Karar Arama Veritabanı)

< <https://karararama.yargitay.gov.tr/> > Erişim Tarihi: 01.04.2026 Bununla birlikte, güncel bir gelişme olarak 17.03.2026 tarihli ve 33199 sayılı Resmî Gazete’de ilân edilen Anayasa Mahkemesi kararı ile, iki ortaklı limited şirketler bakımından ortağın çıkarılması için ön koşul olarak genel kurul kararının alınmasını arayan TTK m. 616 f. 1(h) hükmünün ve TTK m. 621 f. 1(h)’de yer alan “Bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir, bkz. Anayasa Mahkemesi, E. 2025/128, K. 2025/273, T. 25.12.2025 < <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2026/03/20260317-24.pdf> > Son Erişim Tarihi: 18.03.2026

ğunluğunun bir arada bulunması” gerekir. Bu itibarla, genel kurulda alınacak karar bakımından özel bir toplantı ve karar yetersayısı öngörülmüştür¹⁸⁴.

D. Diğer Ortakların Şirketten Çıkması

Bir ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunması, diğer ortakların şirketten çıkmasına da yol açabilir¹⁸⁵. Bu durumda, diğer ortağın şirketten çıkması iki şekilde gerçekleşebilir. İlk olarak, ortaklardan birinin bağlılık yükümlülüğünü veya şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü ihlal etmesi, şirket sözleşmesinde diğer ortakların çıkma hakkını kullanması için bir sebep olarak düzenlenmiş olabilir (TTK m. 638 f. 1, TTK m. 577 f. 1(k)). Çıkma hakkının şirket sözleşmesiyle ortaklara koşulsuz olarak tanınması da mümkündür¹⁸⁶. Ortak, çıkma hakkını şirket müdürlerine yöneltilen tek taraflı bozucu yenilik doğuran bir bildirimle kullanır¹⁸⁷. Bildirim şirkete ulaştığında çıkma gerçekleşir; ortaklığın kabulüne gerek yoktur¹⁸⁸. Şayet şirketle ortak arasında çıkma hakkının şirket sözleşmesinde öngörülen sebebe uygunluğu konusunda bir görüş ayrılığı ortaya çıkarsa, bu durumda ortak veya şirket tarafından çıkma hakkının şirket sözleşmesinde geçerli olup olmadığına ilişkin tespit davası açılması gerekir¹⁸⁹. Dava sonucunda verilen mahkeme kararı geriye etkili ve açıklayıcıdır¹⁹⁰.

İkinci olarak, bir ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü ihlal etmesi, diğer ortakların şirketten çıkması için haklı sebep oluşturabilir¹⁹¹. Ortak, haklı sebebin varlığına dayanarak “*şirketten çıkmasına karar verilmesi için*” mahkemeye başvurmalıdır (TTK m. 638 f. 2). Somut olay bağlamında yükümlülüğün ihlal edilip edilmediği ve bu durumun diğer ortağın şirketten çıkması bakımından haklı sebep oluşturup oluşturmadığı hâkim tarafından takdir edilecek-

¹⁸⁴ TTK m. 621 f. 1’de yer alan önemli kararların alınmasına ilişkin yetersayıların niteliğine ilişkin öğretilerdeki tartışma ve görüşler için bkz. Fn 150

¹⁸⁵ Demirayak (n 4) 48; Bağrıaçık (n 102) 265; Yavuz (n 13) 199

¹⁸⁶ Çamoğlu (n 6) para 91; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 212

¹⁸⁷ Çamoğlu (n 6) para 93; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 212

¹⁸⁸ Çamoğlu (n 6) para 91; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 212

¹⁸⁹ Çamoğlu (n 6) para 93; Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 213

¹⁹⁰ Çamoğlu (n 6) para 93

¹⁹¹ Baştuğ (n 3) 48; Demirayak (n 4) 44, 48; Yavuz (n 13) 199 Ortağın rekabet yasağına aykırı davranması halinde diğer ortakların limited şirketten haklı sebeple çıkma hakkını haiz olduğu yönünde bkz. Aydoğan (n 114) 146 Bir ortağın sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmesi hali bakımından aynı doğrultuda bkz. Aktepe (n 7) 159

tir¹⁹². Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da 5.7.2023 tarihli kararında, çıkma hakkının kullanılması için mevcut olması gereken haklı sebebin diğer ortaklardan da kaynaklanmış olabileceğini ve bir ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesinin, diğer ortağın şirketten çıkması için haklı sebep oluşturabileceğini ifade etmektedir¹⁹³.

TTK m. 639 f. 1'e göre, *“Ortaklardan biri şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkma istediği veya haklı sebeple çıkma davası açtığı takdirde, müdür veya müdürler gecikmeksizin diğer ortakları bundan haberdar ederler”*. Diğer ortaklar, haberin kendilerine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içerisinde, aynı durumun kendileri için de çıkma nedeni teşkil etmesi halinde çıkmaya katılma hakkına sahiptirler¹⁹⁴ (TTK m. 639 f. 2).

E.Haklı Nedenle Fesih Davası

Limited şirkette bir ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, diğer ortaklardan bir veya birkaçı tarafından haklı sebeple şirketin feshi için dava açılması (TTK m. 636 f. 3) da mümkündür¹⁹⁵. Somut olay bağlamında yükümlülüğün ihlalinin şirketin feshini gerektirecek düzeyde bir haklı sebep oluşturup oluşturmadığı hâkim tarafından takdir edilecektir¹⁹⁶.

Hâkim, somut uyuşmazlıkta ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün ihlalinin şirketin feshini gerektirecek düzeyde bir haklı sebep oluşturduğu¹⁹⁷ sonucuna varsa dahi, TTK m. 636 f. 3 hükmünün kendisine tanıdığı geniş takdir yetkisi kapsamında, fesih yerine, *“davacı ortağın payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir”*. Nitekim, öğretide de ifade edildiği üzere, haklı sebebin varlığı halinde dahi şirketin feshine son

¹⁹² Baştuğ (n 3) 49; Çamoğlu (n 6) para 102; Demirayak (n 4) 48

¹⁹³ Yargıtay HGK, 2022-63/722, 5.7.2023 (LegalBank Veritabanı) < <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 21.03.2026

¹⁹⁴ Kendigelen and Kırca, Limited Şirket (n 6) 222; Yavuz (n 13) 199; Bağrıaçık (n 102) 265

¹⁹⁵ Şener, Limited Ortaklıklar (n 3) 472; Yavuz (n 13) 199-200; Demirayak (n 4) 48 İsviçre hukuku bakımından bu yönde bkz. Chappuis and Jackard (n 3) Art. 803 para 39 Ortağın rekabet yasağına aykırı davranması halinde diğer ortaklardan her birinin şirketin haklı sebeple feshine karar verilmesini mahkemeden isteyebileceği yönünde bkz. Aydoğan (n 114) 146

¹⁹⁶ Çamoğlu (n 6) para 443; Demirayak (n 4) 48

¹⁹⁷ İsviçre hukuku bakımından ancak ortağın bağlılık yükümlülüğünün ağır ihlallerinin şirketin haklı nedenle feshine yol açabileceği yönünde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 30

çare olarak başvurulmalıdır¹⁹⁸. Mahkeme, ancak davacı ile diğer ilgililer açısından menfaatler dengesini sağlayan bir çözüme ulaşmadığı takdirde, son çare olarak feshe karar verecektir¹⁹⁹.

Ortağın sürekli biçimde ve diğer ortakların şirkette devamını çekilmez hale getirecek düzeyde bağlılık yükümlülüğüne aykırı davrandığı durumlarda, kanaatimizce haklı sebep mevcut sayılmalıdır. Bununla birlikte, feshin son çare olması ilkesi gereğince ve iktisadi faaliyetlerine devam eden şirketler bakımından mahkemenin şirketin ve tüm ilgililerin menfaatlerini dikkate alarak, dava sonucunda fesih yerine hükmedilebilecek alternatif çözümler kapsamında, yükümlülüğü ihlal eden ortağın şirketten çıkarılmasına ve ortağa uygulanabilecek diğer yaptırımlara karar vermesi daha uygun olacaktır²⁰⁰.

F. Ortağın Elde Ettiği Menfaatlerin Şirkete Devri

Şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmaktan kaçınma yükümlülüğüne ilişkin özellikli bir durum oluşturan şirket fırsatı doktrinine aykırılık halinde uygulanabilecek bir diğer yaptırım türü ise, ortağın şirkete özgülenmiş olan iş fırsatından elde ettiği menfaatlerin şirkete devridir. Zira, şirket fırsatı doktrinine aykırılık, esasen gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin²⁰¹ bir görünüm biçimini oluşturmaktadır. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görme halinde, bir kimsenin vekaleti olmaksızın başkasının işini görmesi ve iş görenin bilerek veya yanılarak işi kendi menfaatine uygun olarak görmesi söz konusudur²⁰². Şirket fırsatı doktrini-

¹⁹⁸ Çamoğlu (n 6) para 449; Tolga Ayoğlu, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi’ (2013) 12(2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 219, 223; Ayşe Şahin, Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi (1st edn, Vedat Kitapçılık 2013) 324; Fusun Nomer Ertan, ‘Anonim Şirketin Haklı Sebep Feshi Davası – TTK m. 531 Üzerine Düşünceler’ (2015) 73(1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 421, 429; Demirayak (n 4) 49

¹⁹⁹ Çamoğlu (n 6) para 449; Şahin (n 198) 324-326

²⁰⁰ Yargıtay da bir kararında, ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesinin şirketin feshi için haklı sebep oluşturduğunu, ancak faaliyetlerine devam eden bir şirkette fesih yerine yükümlülüğü ihlal eden ortağın şirketten çıkarılmasının uygun olacağını ifade etmektedir, bkz. Yargıtay 11 HD, 1328/8099, 11.12.2019 (LegalBank Veritabanı)

< <https://legalbank.net/> > Erişim Tarihi: 21.03.2026

²⁰¹ Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Fikret Eren and İpek Yücer Aktürk, Borçlar Hukuku Özel Hükümler (13th edn, Legem Yayıncılık 2025) 951 ff; Cevdet Yavuz, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler) (20th edn, Beta Yayıncılık 2025) 803 ff

²⁰² Eren and Yücer Aktürk (n 201) 951; Yavuz (n 201) 803

ne aykırılık durumunda da, ortağın şirkete ait iş fırsatından kendi menfaatine olarak istifade etmesi, diğer bir anlatımla başkasının işini kendi menfaatine uygun olarak görmesi söz konusudur. Bu itibarla, ortağın “*kendisine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren bir işlem*” yapması halinde, TBK m. 530 uyarınca şirketin ortağın elde ettiği menfaatlerin kendisine devredilmesini talep etme hakkı mevcuttur²⁰³.

Ortağın bağlılık yükümlülüğünün sınırını oluşturan ve ancak şirket sözleşmesinde öngörülmüşse mevcut olan rekabet yasağına aykırılık hali de gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin bir görünüm biçimidir. Nitekim, haksız rekabet halinde uygulama alanı bulan TTK m. 56 f. 1’in son cümlesinde yer alan menfaat devri yaptırımı, kollektif şirkette ortağın rekabet yasağına aykırı davranışı halinde uygulama alanı bulan TTK m. 231 hükmünde ve anonim şirket yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağına aykırı davranışı halinde uygulama alanı bulan TTK m. 396 hükmünde öngörülen menfaat devri yaptırımları, gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin uygulama alanlarını oluşturmaktadır. Bu bakımdan, esasen menfaat devri, kanunun aşına olduğu bir yaptırım türüdür. Adi şirkette ortakların rekabet yasağına ilişkin kıyasen uygulanabileceği savunulan bağımlı tacir yardımcılarının rekabet yasağına ilişkin TBK m. 553 hükmü bakımından da aynı sonuca varılabilir²⁰⁴.

Nitekim, öğretide bazı yazarlarca limited şirket ortağının rekabet yasağına aykırı davranması halinde, kollektif şirkette ortağın rekabet yasağına aykırı davranışı halinde uygulama alanı bulan TTK m. 231 hükmünün veya “bağımlı tacir yardımcılarının rekabet yasağı”na ilişkin TBK m. 553 hükmünün kıyasen uygulanması²⁰⁵ ya da anonim şirket yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağının ihlali halinde uygulama alanı bulan TTK m. 396 hükmünün kıyasen uygulanması²⁰⁶ ve bu sayede “ortağın kendi adına

²⁰³ Gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin sonucu olarak iş sahibinin elde edilen menfaatlerin geri verilmesini talep etme hakkına ilişkin bkz. Eren and Yücer Aktürk (n 201) 956 ff; Yavuz (n 201) 804 ff

²⁰⁴ Hukukumuzda genel olarak menfaat devri yaptırımının hukuki temelini “gerçek olmayan vekaletsiz iş görme” ve onun uygulama alanları olduğu kabul edilmektedir, bkz. Haluk Tandoğan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri vol II (5th edn, Vedat Kitapçılık 2010) 676; Ece Baş Süzel, Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görme – Menfaat Devri Yaptırımı – (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2015) 144

²⁰⁵ Demirayak, ortağın rekabet yasağına aykırı davranması halinde TTK m. 231 hükmünün veya adi şirketler bakımından da uygulanabileceği kabul edilen TBK m. 553 hükmünün kıyasen uygulanabileceği görüşündedir, bkz. Demirayak (n 4) 49

²⁰⁶ Karasu, limited şirket ortağı rekabet yasağına aykırı davrandığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağına aykırı davranmasının hukuki sonuçlarına ilişkin

yaptığı işlerin şirket adına yapılmış sayılması” veya “üçüncü kişilerin hesabına yapılan işlemlerin şirket hesabına yapılmış sayılması”nın ya da “ortağın elde ettiği menfaatlerin şirkete devri”nin mümkün olması gerektiği ileri sürülmektedir²⁰⁷.

Kanaatimizce, ortağın rekabet yasağının mevcut olması ve bu yasağa aykırı şekilde hareket etmesi halinde, TTK m. 231 veya TTK m. 396 hükümlerini kıyasen uygulamak yerine, rekabet yasağına aykırılığın gerçek olmayan vekaletsiz iş görmenin bir görünüm biçimi olduğu göz önünde bulundurularak, tıpkı ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmaktan kaçınma yükümlülüğüne ilişkin özellikli bir durum oluşturan şirket fırsatı doktrinine aykırılık halinde olduğu gibi, doğrudan TBK m. 530’da yer alan menfaat devri yaptırımının uygulanması isabetli olur. Keza, menfaat devri, işlemin şirket adına yapılmış sayılmasına göre şirket açısından daha avantajlı bir çözüm yöntemidir. Şirket bu sayede, ortağın gerçekleştirdiği işlemin ekonomik sonuçlarını bir bütün olarak üstlenmemiş olur; bunun yerine salt ortağın elde ettiği menfaatlerin devrini talep edebilir²⁰⁸. Dahası, menfaat devri, tazminata göre de daha elverişli bir çözüm yöntemidir; keza bu yaptırımın uygulanması için davacının zarara uğramış olmasına gerek olmadığı gibi, davacıya devredilecek menfaatler de şirketin malvarlığındaki azalma ile sınırlı değildir²⁰⁹.

Limited şirket ortağının elde ettiği menfaatlerin şirkete devredilmesine haksız rekabet hükümleri gereğince karar verilmesi de mümkündür²¹⁰. Bu bağlamda, örneğin, bağlılık yükümlülüğünün bir görünüm biçimini oluşturan sır saklama yükümlülüğüne (TTK m. 613 f. 1) aykırı davranarak şirketin “*üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı olarak ifşa eden*” (TTK m. 55 f. 1(d)) ortağa karşı bir tazminat davası açıldığında, hâkim tazminat

eTTK m. 335 hükmünün uygulanabileceği görüşündedir, bkz. Karasu, Ortakların Rekabet Yasağı (n 2) 165

²⁰⁷ ibid; Demirayak (n 4) 49. İsviçre hukuku bakımından ortağın rekabet yasağını ihlal etmesi halinde, İsvBK m. 464 f. 2 hükmünün kıyasen uygulanmasının ve ortağın elde ettiği menfaatlerin şirkete devrinin mümkün olduğu yönünde bkz. Amstutz, Chappuis and Gohari (n 4) Art. 803 para 30

²⁰⁸ Günaydın Gültekin (n 12) 340

²⁰⁹ Menfaat devri yaptırımının zararın varlığına bağlı olmadığı ve hakkı ihlal edilen kişinin malvarlığındaki azalma ile sınırlı olmadığı yönünde bkz. Tandoğan (n 204) 676; Baş Süzel (n 204) 8-9

²¹⁰ TTK m. 56 f. 1’in son cümlesinde öngörülen menfaat devri yaptırımının “gerçek olmayan vekaletsiz iş görme”nin uygulama alanlarından biri olduğu yönünde ayrıca bkz. Füsün Nomer Ertan, Haksız Rekabet Hukuku (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 423 ff

olarak ortağın “*elde etmesi mümkün görülen menfaatin karşılığına da karar verebilir*” (TTK m. 56 f. 1-son cümle).

Dolayısıyla, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne ilişkin özellikli bir durum oluşturan şirket fırsatı doktrinine aykırılık halinde, şayet ortağın rekabet yasağı mevcutsa bu yasağı aykırılık halinde ve ortağın haksız rekabet teşkil eden fiillerinin mevcut olması halinde, tazminata alternatif etkin bir yaptırım türü olarak ortağın elde ettiği menfaatlerin şirkete devrine de karar verilmesi mümkündür.

Sonuç

Çalışma kapsamında limited şirkette ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün içeriği, yükümlülüğe aykırı düşen faaliyetlere onay verilmesi ve yükümlülüğün ihlali halinde ortaya çıkabilecek hukuki sonuçlar ele alınmıştır. TTK m. 613 f. 2 uyarınca bağlılık yükümlülüğü yalnızca şirkete karşı bir yükümlülük olarak düzenlenmiş olup, ortağın şirket menfaatlerine zarar veren veya zarar verme tehlikesi bulunan davranışlarda bulunmaması gerekir. Limited şirket müdürlerinden ve yönetimle görevli diğer kişilerden farklı olarak, ortağın bağlılık yükümlülüğü salt kaçınma borcundan ibarettir. Yönetici olmayan ortak, şirket menfaatlerinin gözetilmesi için aktif çaba göstermekle ve şirket yararına faaliyetlerde bulunmakla yükümlü değildir. Bununla birlikte, somut olay özelinde ortağın gerçekleştirdiği işlem veya fiilin yükümlülüğü ihlal edip etmediğine ilişkin değerlendirme yapılırken, yükümlülüğün kapsamına etki eden hususların ve bu bağlamda ilgili şirketin sermaye şirketlerine özgü ya da şahıs şirketlerine benzer ögelere ağırlık verilerek yapılandırılmış olmasının, ortakların şirket içi konumlarının, şirket yönetimi ile olan ilişkilerinin, sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin ve ortak sayısının dikkate alınması gerekir.

TTK m. 613 f. 2 c. 2’de öğretide “şirket fırsatı doktrini” olarak anılan özellikli bir durum düzenlenmiştir. Şirket fırsatı doktrini uyarınca şirketin işletme konusu içinde olsun veya olmasın, şirkete özgülenmiş, somut ve münferit bir iş fırsatından ortağın kendi menfaatine ve şirket aleyhine olacak şekilde istifade etmesi yasaktır. Yasağın amacı, şirketin menfaati ile ortağın menfaatinin çatıştığı hallerde ortak tarafından şirket menfaatine üstünlük tanınmasının sağlanması ve böylece şirketin nihai hedefine (ortaklar lehine ekonomik yarar sağlama amacına) zarar veren işlemlerin yapılmasının önüne geçilmesidir. Rekabet yasağı ise ortağın bağlılık yükümlülüğünün sınırını oluşturur ve ancak şirket sözleşmesinde öngörülmüşse mevcuttur. Rekabet yasağı ile şirket fırsatı doktrininin konu bakımından kapsamı ile amaçları birbirinden farklıdır. Bununla birlikte, şirkete özgü-

lenmiş olan ve şirketin fiili işletme konusunu ilgilendiren bir iş fırsatının mevcut olduğu durumlarda, rekabet yasağı ile şirket fırsatı doktrininin uygulama alanı keşişmektedir.

Geri kalan ortakların tümünün yazılı onay vermesi veya şirket sözleşmesinde öngörülmüşse genel kurul tarafından onay kararı verilmesi suretiyle ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğüne aykırı düşen faaliyetlerde bulunması mümkündür. TTK m. 613 f. 4 hükmünde yükümlülüğün tamamen kaldırılması değil, yalnızca somut olay gereğince ve münferit duruma özgü olarak yükümlülüğe aykırı faaliyetlere izin verilmesi düzenlenmektedir. Bu doğrultuda, onay metninde veya genel kurul kararında yükümlülükten muafiyet tanınacak münferit durumun açık ve belirli şekilde tarif edilmesi, hatta konu, yer ve zaman bakımından sınırlandırılması isabetli olur.

Son olarak, şirket çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmama yükümlülüğünün ihlali halinde, şirketin uğradığı zararların tazmini, sözleşme cezası talep edilmesi, çıkarma ve ortağın elde ettiği menfaatlerin şirkete devri şeklinde ortağa uygulanabilecek yaptırımlar mevcuttur. Buna ek olarak, diğer ortakların şirketten çıkması ve şirketin haklı sebeple feshi için dava açılması şeklinde birtakım hukuki sonuçların ortaya çıkması mümkündür.

KAYNAKÇA

Akbay D, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010)

Akdağ Güney N, 'Anonim Şirketlerde Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi ve Uygulaması' in Aynur Yongalık, Murat Gürel and İbrahim Bektaş (eds), Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'e Armağan (1st edn, Turhan Kitabevi 2017) 45-68

Akın MY, Şirketler Hukukunda ve Özellikle A.Ş.lerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu (1st edn, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları 2002)

Akın MY and Cankat R, 'Limited Ortaklıklarda Opsiyon Haklarının Hukuki Niteliği' (2022) 28(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 979-1002

Akkale Çelebi G, Limited Şirkette Ortakların Bağlılık Yükümlülüğü (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2022)

Aktepe G, ‘Limited Ortaklıklarda Ortakların ve Müdürlerin Sır Saklama Yükümlülüğü’ (2017) 21 (3) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 137-166

Alışkan M, Limited Şirket – Tarihçe – Niteliği (1st edn, Legal Yayıncılık 2013)

Altay SA, Anonim Ortaklıklar Hukuku’nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler (1st edn, Vedat Kitapçılık 2009)

Altay SA, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri (1st edn, Vedat Kitapçılık 2011)

Amstutz M, Chappuis F and Gohari RS, Obligationenrecht II, in Rolf Watter and Hans-Ueli Vogt (eds), Basler Kommentar (6th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2024) Art. 803

Ansay T, Anonim Şirketler Hukuku (6th edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 1982)

Antalya G and Topuz M, Medeni Hukuk vol I Giriş – Temel Kavramlar – Başlangıç Hükümleri (5th edn, Seçkin Yayıncılık 2024)

Antalya G, Acar F, Arslan ÇD, Görgeç B and Yelkenci I, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı Marmara Hukuk Yorumu vol V/I (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2025)

Atamer YM, Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması (1st edn, Beta Yayınları 1996)

Ayan Ö, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları (1st edn, Adalet Yayınevi 2013)

Aydoğan F, Ticaret Ortaklıklarında Rekabet Yasağı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2005)

Ayoğlu T, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi’ (2013) 12(2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 219-252

Bağrıaçık SN, ‘Limited Şirkette Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağı’ (2017) 16(2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 251-271

Bainbridge SM, ‘Interest Group Analysis of Delaware Law The Corporate Opportunity Doctrine as Case Study’ in Stephen M. Bainbridge and others (eds), Can Delaware Be Dethroned? Evaluating Delaware’s Dominance of Corporate Law (1st edn, Cambridge University Press 2018) 120-144

Baş Süzel E, Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme – Menfaat Devri Yaptırımı – (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2015)

Baştuğ İ, *Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması* (1st edn, Ege Üniversitesi Matbaası 1966)

Baysal B, *Haksız Fiil Hukuku* (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019)

Begert M, 'The Corporate Opportunity Doctrine and Outside Business Interests' (1989) 6(2) *University of Chicago Law Review* 827-864

Biçer L and Hamamcıoğlu E, 'Limited Şirket Genel Kurulunda Yetersayılar' (2017) 16(2) *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 343-381

Bilgili F and Demirkapı E, *Şirketler Hukuku Dersleri* (9th edn, Dora Yayıncılık 2024)

Blanc O, 'Das statutarische Konkurrenzverbot der GmbH-Gesellschafter-statuten-, quorums- und handelsregisterspezifische Aspekte' (2013) 1 *Zeitschrift zur Rechtsetzung und Praxis im Gesellschafts- und Handelsregisterrecht* 12-30

Bozkurt T, *Şirketler Hukuku* (16th edn, Yetkin Yayınları 2025)

Camilleri MA, 'Corporate Sustainability and Responsibility: Creating Value for Business, Society and the Environment' (2017) 2 (1) *Asian Journal of Sustainability and Social Responsibility* 59-74

Can ME, 'Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri' (2011) 15(4) *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1-23

Can O, *Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı* (1st edn, Turhan Kitabevi 2015)

Cankat R, *Limited Ortaklıklarda Opsiyon Hakları* (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2017)

Chappuis F and Jackard M, *Code des Obligations II, Art. 530-1186 CO*, in Pierre Tercier, Rita Trigo Trindade and Damiano Canapa (eds), *Commentaire Romand* (3rd edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2024) Art. 802-803

Chew PK, 'Competing Interests in the Corporate Opportunity Doctrine' (1989) 67(2) *North Carolina Law Review* 435-502

Coşkun PB, 'Anonim Şirketlerde Kurumsal Amaç (Corporate Purpose) Kavramı ve Şirketler Hukukundaki Benzer Kavramlardan Ayırıştırılması' (2025) 41(3) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 643-681

Coştan H, 'Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları' (2015) 1(1) *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 65-73

Çakırca Sİ, Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2012)

Çalış Mİ, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Kilitlenme (Pat) Durumu (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2023)

Çamoğlu E, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2023)

Çebi H, 'Türk Ticaret Kanunu m. 614 Şerhi' in Kemal Şenocak (ed), Şirketler Hukuku Şerhi vol IV – Türk Ticaret Kanunu Md. 564-644 (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2023)

Demirayak EB, 'Limited Şirketlerde Ortakların Şirkete Karşı Bağlılık Yükümlülüğü' (2018) 3 Ankara Barosu Dergisi 23-54

Doğrusöz Koşut H, Limited Şirkette Oy Hakkı (Vedat Kitapçılık 2021)

Dural M and Sarı S, Türk Özel Hukuku vol I Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri (19th edn, Filiz Kitabevi 2024)

Eminoğlu C, Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance) (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2014)

Eren F, 'Hukuka Aykırılık Bağı veya Normun Koruma Amacı Teorisi' in Prof. Dr. Mahmut Koloğlu'ya 70. Yaş Armağanı (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1975) 461-491

Eren F, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (30th edn, Legem Yayınevi 2025) (Borçlar Hukuku)

Eren F and Yücer Aktürk İ, Borçlar Hukuku Özel Hükümler (13th edn, Legem Yayıncılık 2025)

Feuz C, Das mitgliedschaftliche Treuepflichtregime der GmbH (1st edn, Dike Verlag AG 2017)

Forstmoser P, 'Corporate Social Responsibility, eine (neue) Rechtspflicht für Publikumsgesellschaften' in Robert Waldburger and others (eds), Law & Economics, Festschrift für Peter Nobel zum 70. Geburtstag (1st edn, Stämpfli Verlag 2015) 157-181

Gelb H, 'The Corporate Opportunity Doctrine – Recent Cases and the Elusive Goal of Clarity' (1997) 31(2) University of Richmond Law Review 371-415

Gökce SY, Limited Şirkette Ortakların Bağlılık Yükümlülüğü (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2024)

Gökdemir Tamer T, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Oy Hakkının Kapsamı ve Etkisi (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2022)

Göksoy YC, 'Ortaklıklar Hukukunda Rekabet Yasaklarının Kapsamı' (2007) 9 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 633-681

Gökyayla KE, Destekten Yoksun Kalma Tazminatı (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2004)

Görmez O, Topluluk Dışı Anonim Ortaklıklarda Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılması (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi 2023)

Günaydın Gültekin B, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Rekabet Yasağı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2022)

Gündoğdu G, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık’ (2007) 65(1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 223-261

Handschin L and Truniger C, Die GmbH (3rd edn, Schulthess Verlag 2019)

Helvacı M, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu (2nd edn, Beta Yayınları 2001)

Helvacı M, Çamurcu E and Türkyılmaz İ, ‘Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı’ in Ercüment Erdem and others (eds), Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2017) 309-330

Helvacı M and Cankat R, ‘Karşılaştırmalı Hukukta Şirket Menfaati Kavramı’ in İsmail Kırca and others (eds), Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 521-552

Homburger E, Der Verwaltungsrat, Art. 707-726 OR, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, 5. Teil: Die Aktiengesellschaft (2nd edn, Schulthess Polygraphischer Verlag AG 1997)

İmregün O, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri (1st edn, İsmail Akgün Matbaası 1962) (Umumi Heyet Kararları)

İmregün O, Kara Ticareti Hukuku Dersleri (12th edn, Filiz Kitabevi 2001) (Kara Ticareti Hukuku)

Kalpsüz T, ‘Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Üyelerinin Şirketle Rekabet Teşkil Eden Davranışları’ in Prof. Dr. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu’na Armağan (1st edn, Sevinç Matbaası 1972) 347-385

Karakılıç H, Limited Ortaklıkta Rekabet Yasağı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) (Rekabet Yasağı)

Karakılıç H, Limited Ortaklık Sözleşmesi (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2024) (Limited Ortaklık Sözleşmesi)

Karamanlıoğlu A, ‘TTK Tasarısı ve Tek Kişilik Limited Ortaklıklar’ (2010) 9(1) Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 140-162

Karasu R, ‘Limited Şirketlerde İdare Yetkisi Olmayan Ortakların Şirketle Rekabet Etme Yasağı’ (2004) 22(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 141-174 (Ortakların Rekabet Yasağı)

Karasu R, ‘Limited Şirket Esas Sözleşmesi İle Ortakların Diğer Ortaklarla Rekabet Etme Yasağı Öngörülebilir Mi?’ (2016) 20(2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 61-71

Kendigelen A, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler (3rd edn, On İki Levha Yayıncılık 2016)

Kendigelen A and Kırca İ, Şirketler Hukuku vol I, Giriş – Adi Şirket – Ticaret Şirketleri: Genel Hükümler ve Şahıs Şirketleri (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2021) (Ticaret Şirketleri)

Kendigelen A and Kırca İ, Şirketler Hukuku vol III, Sermayesi Paylara Bölünmüş [Paylı] Komandit Şirket ile Limited Şirket (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2022) (Limited Şirket)

Kendigelen A and Kırca İ, Şirketler Hukuku vol II/1, Sermaye Şirketlerine Genel Bakış, Anonim Şirket, Tanım, Unsurlar ve Kuruluş, Organizasyon: Yönetim Kurulu, Genel Kurul ve Denetim (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2026) (Anonim Şirket)

Kesici B, Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2025)

Kılıçoğlu AM, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (29th edn, Turhan Kitabevi 2025)

Kırca Ç, Bilgi Vermeden Dolaylı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2004)

Kırca İ, Şehirli Çelik FH and Manavgat Ç, Anonim Şirketler Hukuku vol I Temel Kavram ve İlkeler – Kuruluş – Yönetim Kurulu (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2013)

Kissling M, Der Mehrfachverwaltungsrat: Die Tätigkeit in Verwaltungsräten mehrerer Aktiengesellschaften aus Sicht des Zivil-, Straf-, Wettbewerbs-, Steuer- und Sozialversicherungsrechts (1st edn, Schulthess Juristische Medien AG 2006)

Koçyiğit P, ‘Türk Hukukunda Yansıma Zarar ve Yansıma Zararın Tazmin Edilebilirliği’ in Başak Baysal (ed), Sorumluluk Hukuku Seminerler 2016 (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 253-286

Korkut Ö, Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği (1st edn, Adalet Yayınevi 2007)

Krnet G, Praxiskommentar Verwaltungsrat Art 707-726, 754 OR und Specialgesetze (1st edn, Stämpfli Verlag AG 2001)

Marinello ML and Dean CG, ‘Small Business and the Corporate Opportunity Doctrine’ (2011) Business Law Today 1-4

Moroğlu E, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler (8th edn, On İki Levha Yayıncılık 2016)

Nomer F, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü (1st edn, Beta 1999) (Sadakat Yükümlülüğü)

Nomer Ertan F, ‘Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi Davası – TTK m. 531 Üzerine Düşünceler’ (2015) 73(1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 421-440

Nomer Ertan F, Haksız Rekabet Hukuku (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016)

Oğuzman K and Barlas N, Medeni Hukuk Giriş – Kaynaklar – Temel Kavramlar (31st edn, On İki Levha Yayıncılık 2025)

Oğuzman K and Öz T, Borçlar Hukuku Genel Hükümler vol I (23rd edn, Vedat Kitapçılık 2025) (Borçlar Hukuku vol I)

Oğuzman K and Öz T, Borçlar Hukuku Genel Hükümler vol II (20th edn, Vedat Kitapçılık 2025) (Borçlar Hukuku vol II)

Okutan Nilsson G, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri (1st edn, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları 2004)

Palta N, ‘Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi’ (2017) 91(4) İstanbul Barosu Dergisi 44-73

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku I (16th edn, Vedat Kitapçılık 2025) (Ortaklıklar Hukuku I)

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku II (15th edn, Vedat Kitapçılık 2023) (Ortaklıklar Hukuku II)

Pulaşlı H, ‘Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bağlamında Uluslararası İnsan Hakları ve Çevre Standartlarının Çok Uluslu Şirketlerin Merkez Yönetim Organının Hukuki Sorumluluğuna Etkisi’ (2020) 36 (4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 5-37

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Şerhi vol V (5th edn, Adalet Yayınları 2024) (Şirketler Hukuku Şerhi)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (9th edn, Adalet Yayınevi 2024) (Genel Esaslar)

Sanlı KC, Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi (1st edn, Arıkan Yayıncılık 2007)

Serozan R, Engin Bİ and Atamer Y, Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm – Kişiler Hukuku (9th edn, On İki Levha Yayıncılık 2022)

Slaughter JC, ‘The Corporate Opportunity Doctrine’ (1964) 18(1) Southwestern Law Journal 96-116

Sopacı Öztuna B, ‘Limited Şirkette İntifa Hakkı Sahibi Bağlılık Yükümlülüğüne ve Rekabet Yasağına Tabi Tutulabilir mi?’ (2022) 191 Tera-zi Hukuk Dergisi 97-115

Sturny T and Trüeb HR, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere – Art. 772-1186 OR – Bucheffektengesetz in Vito Roberto and Hans Rudolf Trüeb (eds), Handkommentar zum Schweizer Privatrecht Band 7 (4th edn, Schulthess Verlag 2024) Art. 803

Sulu M, Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019)

Şahin A, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (1st edn, Vedat Kitapçılık 2013)

Şener OH, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2017) (Limited Ortaklıklar)

Şener OH, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı (6th edn, Filiz Kitabevi 2026) (Ortaklıklar Hukuku)

Tandoğan H, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri vol II (5th edn, Vedat Kitapçılık 2010)

Tekinalp Ü, ‘Anonim Ortaklıklara İlişkin Yeni Hukuk Politikalarının Dinamikleri ve Bunlar Arasındaki İlişki’ in Tuğrul Ansay (ed), Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan (1st edn, Turhan Kitabevi 2003) 227-252

Tekinalp Ü, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2012) (Tek Kişi Ortaklığı)

Tekinalp Ü, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (5th edn, Vedat Kitapçılık 2020) (Sermaye Ortaklıkları)

Tekinay SS, Akman S, Burcuoğlu H and Altop A, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler (7th edn, Filiz Kitabevi 1993)

von der Crone HC, Aktienrecht (2nd edn, Stämpfli Verlag AG 2020)

Watter R and Roth Pellanda K, Obligationenrecht II in Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt and Rolf Watter (eds), Basler Kommentar (5th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art. 717

Weber RH and Baisch R, Obligationenrecht II in Rolf Watter and Hans-Ueli Vogt (eds), Basler Kommentar (6th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2024) Art. 802

Yavuz C, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler) (20th edn, Beta Yayıncılık 2025)

Yavuz M, ‘Yeni TTK’ya Göre Limited Şirketlerde Ortakların Bağlılık (Sadakat) Yükümlülüğü’ (2012) Mali Çözüm Dergisi 193-201

Yıkar ME, ‘Limited Şirket Ortağının Bağlılık (Sadakat) Yükümlülüğüne Aykırı Hareket Etmesi Nedeniyle Açılacak Olan Tazminat Davasında Taraf Hususu’ in Hatice Selin Pürselim, Hanife Doğrusöz Koşut and Sibel Özel (eds), Rekabet Yasağı (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2024) 495-518

Yıldırım AH, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu (1st edn, Güncel Hukuk Yayınları 2008)

Yıldız Ş, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku (1st edn, Arıkan Yayınevi 2007)

Yıldız B, ‘Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasının Ardından İşletme Konusu Unsuru ve Ticaret Şirketlerinin İşletme Konusu Dışındaki İşlemlerinin Hukuki Niteliği’ (2011) 27 (3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 111-136

Yongalık A, Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (Actio Pro Socio) (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2010)

Yüksel S, Paysahipleri Sözleşmeleri (Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2003)

Zion YNB, ‘Cleaning Up the Corporate Opportunity Doctrine Mess: A First Principles Approach’ (2023) 80(4) Washington and Lee Law Review 1609-1684

UZMAN GÖRÜŞÜ

EXPERT OPINION

* Muhasebeyle İlgili Olmayan Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması
Keeping Non-Accounting Ledgers in Electronic Format

Recep YILMAZ

MUHASEBEYLE İLGİLİ OLMAYAN DEFTERLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TUTULMASI

(KEEPING NON-ACCOUNTING LEDGERS IN ELECTRONIC FORMAT)

Recep YILMAZ*

ÖZ

Pay defteri, yönetim kurulu karar defteri, müdürler kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri şirketlerin muhasebesiyle ilgili olmayan ticari defterlerdir. Kollektif ve komandit şirketler genel kurul toplantı ve müzakere defterini; anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ve kooperatifler pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri, limited şirketler ise pay defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmak zorundadır.

Türk Ticaret Kanunu ile bu Kanuna bağlı olarak yayımlanan düzenlemeler çerçevesinde kurulan Elektronik Ticari Defter Sistemi ile defterlerin elektronik ortamda tutulabilmesi imkânı doğmuştur.

Bu çalışmada tüzel kişi tacir olan ticaret şirketlerinin pay defteri, yönetim kurulu karar defteri, müdürler kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin elektronik ortamda açılışı, tutulması ve kayıt yapılması, kayıtların ibrazı, saklanması hususları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şirket, Pay Defteri, Yönetim Kurulu Karar Defteri, Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri, Elektronik Defter, Elektronik Ticari Defter Sistemi.

ABSTRACT

The share ledger, the board of directors' resolution ledger, the board of managers' resolution ledger and the general assembly meeting and deliberation ledger are commercial books that are not related to the accounting of companies. Collective and limited partnerships are required to keep a general assembly meeting and deliberation ledger; joint-stock, limited partnerships with capital divided into shares, and cooperatives are required to keep a share ledger, a board of directors' resolution ledger

* Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü, Şirketler Daire Başkanı, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0859-542X
DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/legal.95550>

and a general assembly meeting and deliberation ledger; limited liability companies are required to keep a share ledger and a general assembly meeting and deliberation ledger.

The Electronic Commercial Ledger System established within the framework of the Turkish Commercial Code and the regulations published in connection with this Code, has made it possible to keep these ledgers electronically.

This study addresses the opening, maintenance, recording, submission, and storage of electronically kept share ledgers, board of directors' resolution ledgers, managers' board resolution ledgers, and general assembly meeting and deliberation ledgers of commercial companies that are legal entity merchants.

Keywords: *Company, Share Ledger, Board of Directors' Resolution Ledger, General Assembly Meeting and Deliberation Ledger, Electronic ledger, Electronic Commercial Ledger System.*

GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK¹) m.18 ve m.64 taciri ticari defterleri usulüne uygun bir şekilde tutmakla yükümlü kılmıştır. Bu yükümlülüğün ne zaman başlayacağını gösteren açık bir düzenleme Kanunda bulunmasa da TTK m.87'in gerekçesinde² defter tutma kuralının, ticari işletmeyi ticaret siciline kayıt ettirme yükümlülüğünün doğduğu anla birlikte işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Bu kural gereğince defter tutma yükümlülüğü tacir sıfatının kazanılması ile başlamakta ve bu sıfatın kaybedilmesiyle de sona ermektedir³. Bu yükümlülüğün son bulmasında tacir kaydının ticaret sicilinden silinmesi esas alınmaktadır. Ancak tasfiye halinde tacir sıfatı devam ettiğinden, defter tutma yükümlülüğü tasfiye sürecinde de devam etmektedir⁴.

¹ Türk Ticaret Kanunu, Kanun Numarası: 6102, Kabul Tarihi: 13/01/2011, RG 14/02/2011/27846

² Bkz. TTK Madde Gerekçeleri, m.87

³ Rıza Ayhan and Hayrettin Çağlar, Ticari İşletme Hukuku ve Genel Esaslar, (11th edn, Yetkin Yayınları 2018) 395

⁴ Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku (30th edn, BTHAE Yayınları 2024) 382. Reha Poroy and Hamdi Yasaman, Ticari İşletme Hukuku (16th edn, Vedat Kitapçılık 2017) 221. Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Arslan Kaya and Füsün Nomer Ertan, Ticari İşletme Hukuku (6th edn, On İki Levha Yayınları 2019) 641ff

TTK m.16, 124 ve 125 uyarınca ticaret şirketleri tüzel kişiliği haizdir. Ticaret şirketleri; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir. Kollektif ile komandit şirket şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirkettir. Ticaret şirketleri ticaret siciline tescille birlikte tüzel kişilik sıfatını kazanmakta ve bu sıfatın kazanılmasıyla birlikte defter tutma yükümlülüğü başlamaktadır⁵.

TTK m.64-88 hükümlerinde ticari defterler düzenleme altına alınmıştır. TTK m.64/3'te yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin açılış ve kapanış onayları ile bu onayların hangi süreler içinde yapılacağına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Anılan fıkrada ayrıca fiziki ortamda veya elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağı, defterlere kayıt zamanı, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esaslarının Ticaret Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca müştereken çıkarılan tebliğle belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

TTK m.64/3'te verilen yetki çerçevesinde yayımlanan Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ (TDİT⁶) ile gerçek ve tüzel kişi tacirler tarafından fiziki veya elektronik ortamda tutulacak ticari defterlerin nasıl tutulacağı, kayıt zamanı, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esasları belirlenmiştir. TDİT m.23 ile elektronik ortamda tutulacak işletmenin muhasebesiyle ilgili defterler hakkında Elektronik Defter Genel Tebliği (EDGT⁷) hükümleri, işletmenin muhasebesiyle ilgili olmayan pay defteri, yönetim kurulu karar defteri, müdürler kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri hakkında İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğ⁸ (ETDT) hükümlerinin uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır.

EDGT ile 361 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği yürürlükten kaldırılarak Vergi Usul Kanunu (VUK)⁹ ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu uyarınca tutulması zorunlu olan defterlerin elektronik ortamda oluşturulması, kaydedilmesi, muhafazası ve ibrazına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. EDGT çerçevesinde uzun süredir yevmiye defteri ile def-

⁵ Ülgen and others (n 4) 641ff

⁶ Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ, RG 19/12/2012/28502

⁷ Elektronik Defter Genel Tebliği (Sıra No:1), RG 13/12/2011/28141

⁸ İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğ, RG 14/02/2025/32813

⁹ Vergi Usul Kanunu, Kanun Numarası: 213, Kabul Tarihi: 4/1/1961, RG 10/01/1961/10703

ter-i kebir (büyük defter) Hazine ve Maliye Bakanlığının “e-Defter” uygulaması üzerinden elektronik ortamda tutulabilmektedir. Bu iki defterin yanı sıra envanter defterinin de 2026 yılı başı itibarıyla söz konusu uygulama üzerinden elektronik ortamda tutulabilmesi imkanı getirilmiştir¹⁰.

EDGT m. 3.2.1 hükmü ile elektronik defter uygulamasına dahil olması zorunlu olan mükellef grupları belirlenmiştir. Bu maddeye göre; e-Fatura uygulamasına geçiş zorunluluğu bulunan mükellefler, TTK m. 397/4 uyarınca bağımsız denetime tabi olan şirketler, bilanço esasına göre defter tutmak zorunda olan mükellefler ile ihtiyari olarak bilanço esasına göre defter tutmayı tercih eden mükellefler, VUK m. 172 ve 173 hükümleri uyarınca defter tutma yükümlülüğü bulunan dernek ve vakıfların iktisadi işletmelerinden bilanço esasına göre defter tutanlar, muhasebeyle ilgili olan defterlerini elektronik defter uygulaması üzerinden tutmakla yükümlü kılınmıştır.

Öte yandan, VUK m. 172 ve 173 hükümleri uyarınca defter tutma yükümlülüğü bulunmayan dernek, vakıf, sendika, oda, birlik, federasyon, konfederasyon gibi mükellefler ile kurumlar vergisinden muaf olan kooperatifler ve iflas kararının devamı süresince iflas hâlinde bulunan mükelleflerin, elektronik defter uygulamasına dâhil olma zorunluluğu bulunmadığı da ayrıca hükme bağlanmıştır. Yükümlülük kapsamında yer alan mükelleflerin, yevmiye defteri ve defter-i kebiri elektronik defter uygulaması üzerinden tutmaları zorunludur. Envanter defterinin elektronik ortamda tutulması ise mükelleflerin tercihine bırakılmıştır.

TTK m. 64/4 hükmü ile pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defterinin elektronik ortamda tutulmasını zorunlu kılma yetkisi Ticaret Bakanlığına verilmiştir. TTK m. 64/3 ve 64/4 hükümleri uyarınca yayımlanan ETDT ile söz konusu defterleri elektronik ortamda tutmakla yükümlü olan şirketler belirlenmiş; ayrıca bu defterlerin elektronik ortamda tutulmasına imkân sağlayan Elektronik Ticari Defter Sistemi (ETDS)’nin işleyişine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

ETDS ile pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defterinin elektronik ortamda tutulması imkanı sağlanmıştır. Sistemle pay defterine ilişkin kayıtların elektronik ortamda düzenli ve anlaşılır bir şekilde sistematik bir şekilde tutulması sağlanmış ve aynı zamanda genel kurul toplantı tutanakları ve ekleri ile yönetim kurulu kararlarının yer aldığı tutanakların elektronik ortamda depo edilmesi imkanı getirilmiştir.

¹⁰ GİB, 13/10/2025 tarihli duyuru

ETDS ile defterlerin yıpranması nedeniyle kayıtlara erişim sorunu, defterlerin kaybı, çalınması veya başka şekilde ziyaa uğraması ihtimallerinin ortadan kaldırılması; çift defter tutma uygulamasının önüne geçilmesi; şirketler hukukunda dijitalleşme uygulamalarının artırılarak tacirin iş ve işlemlerinin kolaylaştırılması; fiziki defter tutmanın yarattığı ekonomik ve işlemsel maliyetlerin azaltılması hedeflenmiştir.

I. TİCARİ DEFTERLER

1. Defter Tutma Yükümlülüğü

TTK'da ticari defterler işletmenin muhasebesiyle ilgili olan ve olmayan şeklinde ayrıma tabi tutulmuştur. Yevmiye, defter-i kebir ve envanter defteri işletmenin muhasebesiyle ilgili olan ve pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri muhasebeyle ilgili olmayan defter olarak belirlenmiştir¹¹.

TDİT m.5'e göre gerçek veya tüzel kişi olup olmadığına bakılmaksızın her tacir, muhasebeyle ilgili olan defterleri tutmakla yükümlüdür. Muhasebeyle ilgili defterlere ilave olarak kollektif ve komandit şirketler genel kurul toplantı ve müzakere defterini; anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ve kooperatifler pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri, limited şirketler ise pay defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmak zorundadır.

2. Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması

TTK m. 64/4 hükmü ile pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defterinin elektronik ortamda tutulmasını zorunlu kılma yetkisi Ticaret Bakanlığına verilmiştir. TTK m. 64/3 ve 64/4 hükümleri uyarınca yayımlanan ETDT m.5 ile defterlerini elektronik ortamda tutmakla yükümlü olan şirketlerin kapsamı belirlenmiş ve bu şirketlerin yönetim kurulu karar defteri, pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterini elektronik ortamda tutmaları zorunlu kılınmıştır.

ETDT'nin yürürlük tarihinden sonra elektronik defter uygulamasının kapsamına ilişkin değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişikliklerle, 1/1/2026 tarihinden itibaren kuruluşu ticaret siciline tescil edilen şirketler ve kuruluşu ile esas sözleşme değişikliği Ticaret Bakanlığı iznine tabi olan

¹¹ Poroy and Yasaman (n 4) 221. Ülgen and others (n 4) 633

anonim şirketler¹² pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterlerini elektronik ortamda tutmakla yükümlü kılınmıştır. Yönetim kurulu karar defterinin elektronik ortamda tutulması şirketlerin tercihinin bırakılarak zorunluluk kapsamında yer alan defterler arasından çıkarılmıştır¹³.

Bununla birlikte, ETDT’de gerçekleştirilen değişikliklerle Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)’nın gözetim ve denetimine tabi olan bankalar, varlık yönetim şirketleri ile finansal kiralama, faktoring, finansman ve tasarruf finansman şirketleri tarafından tutulan yönetim kurulu karar defteri kapsam dışında bırakılmıştır¹⁴. Bu şirketlerin yönetim kurulu karar defterini ETDT çerçevesinde elektronik ortamda tutmaları mümkün değildir. Bu defterin kendi mevzuatları uyarınca ve TDİT çerçevesinde fiziki ortamda tutulması gerekmektedir.

ETDT’de kapsama yönelik getirilen en önemli değişikliklerden biri de savunma sanayi alanında faaliyet gösteren şirketlere yönelik olmuştur¹⁵. Değişiklikle savunma sanayii alanında faaliyet gösteren;

- Savunma Sanayii Başkanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfının birlikte veya ayrı ayrı doğrudan veya dolaylı bağlı ortaklık ve iştirakleri,
- Endüstriyel Yetkinlik Değerlendirme Programı (EYDEP) A sertifikasına sahip şirketler,
- Savunma Sanayii Başkanlığı projelerinin ana yüklenicisi olan şirketler,

ETDT’nin kapsamından şartlı olarak çıkarılmıştır. Bu alanda faaliyet göstermek amacıyla kurulacak şirketlerin elektronik defter uygulamasın-

¹² 15/11/2012 tarihli ve 28468 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğin 5 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, tüketici finansmanı ve kart hizmetleri şirketleri, varlık yönetim şirketleri, sigorta şirketleri, anonim şirket şeklinde kurulan holdingler, döviz büfesi işleten şirketler, umumi mağazacılıkla uğraşan şirketler, tarım ürünleri lisanslı depoculuk şirketleri, ürün ihtisas borsası şirketleri, bağımsız denetim şirketleri, gözetim şirketleri, teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri, 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketler ile serbest bölge kurucusu ve işleticisi şirketlerin kuruluşları ve esas sözleşme değişiklikleri Ticaret Bakanlığı iznine tabidir.

¹³ İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, RG 20/09/2025/33023

¹⁴ İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, RG 14/08/2025/32986

¹⁵ İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, RG 14/08/2025/32986

dan muaf olabilmeleri için durumlarını doğrulayan Savunma Sanayii Başkanlığından alınan belgeleri şirketin kuruluşunda ticaret sicili müdürlüğüne vermeleri gerekmektedir. Bu koşulun sağlanması halinde kuruluştaki ticaret sicili müdürlükleri tarafından fiziki defterler onaylanarak ilgisine teslim edilebilecektir.

Hâlihazırda kurulu olan ve defterlerini elektronik ortamda tutmaya başlayan şirketlerin sonradan muafiyet kapsamına girmesi ve tevsik eden belgeleri Ticaret Bakanlığına sunmaları halinde ise bunların ETDS’de açılmış olan defterleri kapatılabilmektedir. Kapatma işlemine ilişkin Bakanlık tarafından verilecek yazı ile birlikte fiziki defterlerinin açılış onayları kullanılmaya başlanmadan önce noter tarafından yapılabilmektedir.

3. Defter Açılış Onayı

Fiziki ortamda tutulan ticari defterler, açılış ve kapanış onayına tabidir. Onaylatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, defterlerin Hukuk Muhakemeleri Kanunu¹⁶ m.222 bağlamında ispat gücünü etkilemekte ve TTK m.562 uyarınca cezai yaptırımların gündeme gelmesine sebep olabilmektedir¹⁷. Ticari defterlerin açılış ve kapanışlarının onaya tabi tutulması ile tacirin sonradan defter düzenleyerek kendi lehine kullanmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu onay süreçlerinin yerine getirilmemesinin hukuki ve cezai yaptırımlarının yanı sıra tacir bakımından işlemsel, zamansal, ekonomik maliyeti bulunmaktadır.

Ticari defterlerin elektronik ortamda tutulması halinde defter açılışında ve yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterinin kapanışında noter onayı aranmamaktadır¹⁸. Bu hususta ayrıca ETDT m.5/5’te de elektronik ortamda tutulan defterler için açılış ve kapanış onayı aranmayacağı düzenleme altına alınmıştır. Hem mevzuatın verdiği imkan hem de ETDS’de defterlerin oluşturulması ve bu sistem içinde defterlerin muhafaza edilmesi nedeniyle çift defter oluşturulması ihtimalinin ortadan kalkması nedeniyle elektronik defterler bakımından ayrı bir açılış, ara onay veya kapanış onayı süreci bulunmamaktadır.

ETDS’de tutulan defterler bakımından onay süreçlerinin bulunmaması tacirin üzerindeki maliyetleri azaltmakta bunun yanı sıra onayın yaptırılmaması nedeniyle hukuki ve cezai bir müeyyide ile karşılaşma olasılığını ortadan kaldırmaktadır.

¹⁶ Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Kanun Numarası: 6100, Kabul Tarihi: 12/01/2011, RG 04/02/2011/27836

¹⁷ Poroy and Yasaman (n 4) 223

¹⁸ Arkan (n 4) 386

4. Şirket Kuruluşunda Defter Açılışı

Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) ile ticaret sicili işlemleri elektronik ortamda yürütülmekte, ticaret sicili kayıtları ile tescil ve ilan edilmesi gereken içerikler düzenli olarak depolanmakta ve elektronik ortamda sunulmaktadır¹⁹. Şirket kuruluş işlemleri MERSİS üzerinden gerçekleştirilmektedir. MERSİS üzerinden ilgili ticaret sicili müdürlüğünün onayına gönderilen ve müdürlükçe verilen onay üzerine tescili sağlanan şirket sözleşmesi ile şirket tüzel kişilik kazanmakta ve şirketin fiziki defterleri şirket yetkililerine teslim edilmektedir.

ETDS'nin uygulamaya geçmesi ile MERSİS'te şirket sözleşmesinin onaya gönderilmesi sürecinde defter seçimi ve sistem kullanıcısı tanımlama alanları oluşturulmuştur. Bu alanlar üzerinden belirlemeler yapılmakta ve şirketin kuruluşu ile birlikte defterler, şirketin ticaret siciline tescili ile birlikte eş zamanlı olarak ETDS'de oluşturularak aktif hale getirilmektedir.

Şirket kuruluş süreçleri bakımından konunun dönemsel olarak ele alınması gerekmektedir. Birinci dönem 1/7/2025 ve 1/1/2026 tarihleri arasındır. İkinci dönem ise 1/1/2026 tarihi sonrası dönemidir.

4.1. Birinci Dönem

Birinci dönem olarak adlandırılan ETDS'nin uygulamaya alındığı 1/7/2025 tarihinde başlayan ve 1/1/2026 tarihinde sona eren ara dönemde ETDS yalnızca kuruluş ve esas sözleşme değişikliği Ticaret Bakanlığı iznine tabi şirketler için zorunlu tutulmuştur. Diğer şirketler bakımından defterlerin elektronik ortamda tutulması şirketlerin ihtiyarına bırakılmıştır.

Birinci dönemde izne tabi şirketlerin kuruluşunda MERSİS'te uyarı niteliğinde açıklamalara yer verilerek defterlerin elektronik ortamda tutulması hususunda hatırlatmalara yer verilmiş ve ticaret sicili müdürlükleri nezdinde şirket kuruluş onay sürecinde bu hususa dikkat edilmiştir. Bu dönemde izne tabi şirketlerin kuruluşunda defterlerin elektronik ortamda tutulması sağlanmıştır. Diğer şirketler bakımından ise MERSİS'te defterlerin elektronik ortamda tutulabilmesi hususunda tercih yapılabilmesi imkanı sağlanmıştır.

4.2. İkinci Dönem

Tüm şirket türleri için 1/1/2026 tarihi itibarıyla elektronik defter uygulaması zorunlu tutulduğundan MERSİS'te pay defteri ile genel kurul

¹⁹ Ticaret Sicili Yönetmeliği, RG 27/01/2012/28541

toplantı ve müzakere defteri bakımından elektronik defter uygulama tercihi kaldırılarak sadece yönetim kurulu karar defteri ile müdürler kurulu karar defteri bakımından seçim yapma imkanı sunulmuştur.

Örneğin 1/1/2026 tarihi itibarıyla bir anonim şirketin kurulmak istenmesi halinde pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri şirketin kuruluşu ile birlikte ETDS’de oluşturulmakta ancak yönetim kurulu karar defterinin elektronik ortamda tutulmak istenmesi bakımından şirkete tercih imkanı verilmektedir. Yönetim kurulu karar defterinin fiziki ortamda tutulmak istenmesi halinde fiziki defterin açılış onayı ticaret sicili müdürlüğünce yapılarak ilgilisine teslim edilmektedir.

5. Fiziki Defterden Elektronik Deftere Geçişte Açılış Onayı

ETDT m.9 uyarınca fiziki olarak defter tutmakta iken elektronik ortamda defter tutma yükümlülüğü kapsamına giren şirketlerin, yükümlülüğün doğduğu tarihten itibaren en geç altı ay içinde Tebliğin ekinde yer alan örneğe uygun bir kararla birlikte notere başvurarak fiziki defterlerin kapanış onayını yaptırmaları gerekmektedir. Noter tarafından kapanış yapılan defterlere ilişkin kapanış bilgileri ve bu defterlere atanan sistem kullanıcılarının bilgileri noterlik sistemi üzerinden ETDS’ye iletilmektedir. Bu bilgilerin ETDS’ye aktarımı ile birlikte defter açılışı gerçekleşmektedir. Örneğin bir anonim şirketin holding şeklinde kurulan bir anonim şirkete dönüşmesi halinde değişikliğin tescili ile birlikte altı aylık süre içinde pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin kapanış işlemlerini gerçekleştirerek elektronik defter uygulamasına geçmesi gerekmektedir.

Bunun yanı sıra fiziki olarak defter tutmakta iken defterlerini ihtiyari olarak elektronik ortamda tutmak isteyen şirketler de yine Tebliğin ekinde yer alan örneğe uygun düzenlenen bir kararla, kararın alındığı hesap dönemi içinde notere başvurarak fiziki defterlerin kapanış onayını yaptırarak elektronik defter uygulamasına geçme imkanına sahiptir. Ancak bu durumda alınacak kapanış kararının alındığı hesap dönemi için kapanış onayının yaptırılması gerekmektedir. Örneğin 2025 hesap dönemi içinde alınan geçiş kararı uyarınca kapanış onayının aynı hesap dönemi içinde yapılması gerekmekte, söz konusu karar ile 2026 veya sonraki bir dönem noterin kapanış onayı yapmaması, yeni bir karar talep etmesi gerekmektedir.

6. Sistem Kullanıcısı

Tacirin ticari defterleri bizzat tutması zorunlu değildir. Ancak defter tutma işi tevdi edilen kişinin defterlere geçirdiği kayıtlar, tacirin kendisi tarafından tutulmuş kayıtlar hükmündedir. Defterleri bizzat tutacak kişi-

nin/kişilerin gerekli bilgiyi haiz uzman kimseler arasından seçilmesi zorunluluğu vardır ve bu sorumluluk, defterleri tutmakla yükümlü gerçek kişi tacirin bizzat kendisine, tüzel kişi tacirlerde ve tüzel kişiliği bulunmayan - ancak defter tutmakla yükümlü- ticari işletme ve teşekküllerde yöneticilere ya da yönetim organlarına aittir²⁰.

Tüzel kişi tacirlerde defter tutma yükümlülüğü yönetime yetkili kişiler ya da yetkili organlar aracılığıyla yerine getirilir. Yönetime yetkili kişiler ya da yönetim organı kollektif ve komandit şirketlerde yönetici ortaklar; anonim şirketler ve kooperatiflerde yönetim kurulu; limited şirketlerde müdürler kuruludur²¹.

ETDT m.4'te sistem kullanıcısı, ETDS'de işlem yapabilmesi için şirket tarafından yetkilendirilen gerçek kişi olarak tanımlanmıştır. Tebliğ m.10 ETDS'de oluşturulan defterler üzerinde işlem yapma yetkisinin, şirket yönetim organı veya yönetici ortaklar tarafından yönetim organı üyeleri, yönetici ortaklar veya üçüncü kişiler arasından belirlenecek sistem kullanıcısına ait olduğu ve kullanıcı olarak birden fazla kişinin belirlenebileceği düzenleme altına alınmıştır.

Sistem kullanıcısının şirket yönetimine yetkili kişiler dışında üçüncü kişilerden belirlenmesi yönetime yetkili kişilerin defter tutmaları bakımından sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Şirket yöneticilerinin kullanıcının ETDS üzerindeki işlemlerini düzenli olarak kontrol etmesi ve yetkisiz işlemleri önlemek için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.

6.1. Şirket Kuruluşunda Kullanıcı Belirleme

Şirket kuruluşunda sistem kullanıcısı belirlemede iki yöntem öngörülmüştür. Birinci yöntem MERSİS üzerinden oluşturulan elektronik formun kullanılması, ikinci yöntem ise fiziki ortamda hazırlanan formun kullanılmasıdır. Her iki yöntemin ortak noktası ise formun şirket sözleşmesinde belirlenen yönetim organı üyeleri veya yönetici ortakların tamamı tarafından onaylanmasıdır. Birinci yöntemde onaylama işlemi MERSİS üzerinden elektronik ortamda gerçekleştirilebilmektedir. İkinci yöntem ise genel olarak yönetim organı üyeleri veya yönetici ortaklar arasında yabancı kişilerin bulunduğu veya e-devlet hizmetini kullanamayanlar için tasarlanmıştır. Böylelikle her durumda onaylama işleminin yapılabilmesine imkan tanınmıştır. Söz konusu onay formlarının kuruluş işleminin gerçekleştirileceği ticaret sicili müdürlüğüne intikali gerekmektedir. Aksi durumda şirket kuruluş işleminin tamamlanması mümkün olmayacaktır.

²⁰ Ülgen and others (n 4) 635ff

²¹ ibid 639

6.2. Şirketin Kuruluşundan Sonra Kullanıcı Belirleme

Şirketin kuruluşundan sonra, defterlerini elektronik ortamda tutmaya başlayan şirketlerde kullanıcı defter kapatma işleminin gerçekleştirildiği aşamada belirlenmektedir. Elektronik defter uygulamasına ilişkin kararda sistem kullanıcısı ve yetkilerine de yer verilerek defter kapanışı için notere başvurulur. Bu başvuruyla birlikte noter defter kapanış bilgileri ile sistem kullanıcısı bilgilerini sisteme tanımlar.

6.3. Sistem Kullanıcısının Yetkileri

Sistem kullanıcısına kaydetme, güncelleme, silme ve görüntüleme yetkileri tanımlanabilmektedir²². Bu yetkilerin her biri tek bir kullanıcıya verilebileceği gibi her bir yetki ayrı ayrı kullanıcılara da verilebilmektedir. Söz konusu yetki tanımlama işleminin şirket kuruluşunda veya sonradan uygulamaya geçiş kararında açıkça yapılması gerekmektedir.

6.3.1. Kaydetme

ETDS’de yer alan defterlere bir olgunun ilk kez kaydedilmesi veya bir kararın yüklenmesidir. Bu işlem pay defteri bakımından sisteme bilgi ögesi-nin girilerek kaydedilmesi şeklinde olabileceği gibi yönetim kurulu karar defterine karar örneğinin yüklenerek kayıt altına alınması şeklinde de olabilir.

6.3.2. Güncelleme

ETDS’ye daha önce kaydedilmiş bir bilgi ögesinin güncellenmesidir. Örneğin pay defterinde kayıtlı bir pay sahibinin iletişim bilgilerinin yenilenmesi güncelleme işlemidir.

6.3.3. Silme

ETDS’de yer alan bilgi öğelerinin veya kayıtların kaldırılması işlemidir. Ancak sistemde gerçekleştirilen bu işlemle bilgi öğeleri veya kayıtlar tamamen yok edilmemekte sadece arka plana aktarılmaktadır. Bu işlemin yapılmasında kullanıcının silme işlemine yönelik gerekçelerini içeren açıklamalarını da sisteme kaydetmesi beklenmektedir. ETDS’de yer alan tüm işlemler tarihsel olarak kayıt altına alınmakta olup, silme işleminin ardından bu işlem de pasif ekranda arka planda açıklamalarla birlikte takip edilebilmektedir.

²² 100 Soruda Elektronik Ticari Defter Sistemi (ETDS)

6.3.4. Görüntüleme

ETDS’de yer alan bilgi öğelerinin veya kayıtların yetki sahibi kişilerce incelenebilmesine imkân sağlayan bir işlemdir.

6.4. Sistem Kullanıcısında ve Yetkilerinde Değişiklik

Şirketlerin atamış olduğu sistem kullanıcısı veya kullanıcının yetkilerini değiştirme imkanı bulunmaktadır. Bunun için ETDT ekinde yer alan formun hazırlanarak notere veya şirketin kayıtlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğüne sunulması yeterlidir. Form başvuru yapılan noterlik veya ticaret sicili müdürlüğü tarafından incelenmektedir. Formun uygun bulunması halinde sistem kullanıcısı veya yetkilerindeki değişiklikler ETDS’ye yansıtılabilmektedir.

Bununla birlikte, ETDT m.15 uyarınca Ticaret Bakanlığının sistem kullanıcısında ve yetkilerinde değişikliklerin elektronik ortamda da gerçekleştirilebilmesi amacıyla usul ve esasları belirme yetkisi bulunmaktadır. Bakanlıkça bu belirlemenin yapılması halinde sistem kullanıcısı ve yetkilerinde değişikliklerin elektronik ortamda yapılabilmesi mümkün olacaktır.

Şirket yönetim organı veya yönetici ortaklardaki değişiklikler sebebiyle kağıt olarak fiziki ortamda tutulan defterlerin seçilen yöneticilere teslim edilmeme durumlarının yaşandığı uygulamada görülmektedir. ETDS ile birlikte kullanıcı değişikliği seçilen yöneticiler tarafından alınacak karar niteliğindeki formla sağlanabilmektedir. Böylelikle defterlerin yeni yöneticilere teslim edilmemesi nedeniyle şirket iş ve işlemlerinin durması nedeniyle yaşanan krizin kaldırılması sağlanmıştır.

II. ELEKTRONİK TİCARİ DEFTERLER

ETDS’de pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere deftere elektronik ortamda tutulabilmektedir.

1. Pay Defteri

TDİT m.9’a göre pay defteri, sermayesi paylara bölünmüş komandit, limited şirketler ile kooperatiflerde şirket ortaklarının, anonim şirketlerde pay sahiplerinin kaydedildiği ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı defter olarak tanımlanmış ve bu defterde yer alacak kayıt bilgilerine yer verilmiştir. ETDS’ye yer alan pay defteri uygulaması da bu esaslar çerçevesinde kurgulanmıştır.

Kuruluştan itibaren elektronik ortamda pay defteri tutacak şirketler yönünden, ortaklık bilgisine ilişkin defterde oluşturulacak ilk kayıt, şirket sözleşmesinde yer verilen kurucu pay sahibinin adı soyadı veya unvanı, pay

sayısı, payın nominal değeri gibi bilgilerin MERSİS üzerinden ETDS'ye aktarılmasıyla oluşturmaktadır. Bu aktarım dışında kalan, ortağa ve ortaklığa ilişkin iletim bilgileri gibi diğer bilgiler ise sistem kullanıcısı tarafından elektronik pay defterine kaydedilmektedir.

Fiziki olarak defter tutan şirketlerin elektronik ortamda pay defteri tutmaya başlayacağı durumlarda fiziki pay defterinde yer alan güncel durumu gösteren kayıtlar sistem kullanıcısı tarafından elektronik pay defterine aktarılmaktadır.

1.1. Hamiline Yazılı Pay Senedi Sahiplerinin Kaydı

TTK m.339/2 gereğince anonim şirketlerde şirket pay senetleri nama ve hamiline olabilmekte ve bu hususun şirket esas sözleşmesinde belirtilmesi gerekmektedir. TTK m.499 uyarınca senede bağlanmamış paylar ile nama yazılı senedi sahiplerinin kayıtları pay defterine yapılmakta ve şirketle ilişkilerde sadece pay defterinde kayıtlı bulunan kimse pay sahibi ve intifa hakkı sahibi olarak kabul edilmektedir.

TTK'da gerçekleştirilen değişiklikler²³ sonrasında hamiline yazılı pay senetlerinin ve senet sahiplerinin kayıt altına alınabilmesi süreci başlatılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte hamiline yazılı pay senedine sahip olmak doğrudan pay sahipliği hakkı tanımamakta, pay sahipliği haklarına erişim bakımından bu senedin Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi (MKK)'ye bildirimini gerekmektedir. MKK bünyesinde kurulan Hamiline Pay Kayıt Sistemi (HPKS) bu amaca hizmet etmekte, hamiline yazılı pay senetleri ile pay senetlerinin sahiplerine ilişkin bilgiler bu sistemde tutulmaktadır. Bu bilgiler şirketin uhdesinde yalnızca genel kurul öncesinde alınan genel kurulla katılabilecekler listesi aracılığıyla geçmekte olup, bu erişim dışında HPKS'de yer alan bilgiler anonim olma niteliğini korumaktadır.

Hamiline ve nama yazılı paylar ile pay senetlerinin kaydı ve hak sahipliğine ilişkin TTK'da yer alan düzenlemelerin uygulaması ise TDİT m.9/4 ve m.9/5 ifade bulunmuştur. Anılan düzenlemeler çerçevesinde hamiline yazılı pay senedinin zilyedi bulunduğunu ispat eden ve MKK'ye bildirilenler ile sadece pay defterinde kayıtlı bulunan kimseler pay sahibi ve intifa hakkı sahibi olarak kabul edilmekte ve bu şirketlerde senede bağlanmamış hamiline yazılı paylar senede bağlanıp, senetlerin pay sahiplerine teslim edildikleri tarihten itibaren 10 gün içerisinde defterde açıklanmak suretiyle pay defterinden silinmektedir.

²³ Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun, Kanun Numarası: 7262, 27/12/2020, RG 31/12/2020/31351 (5. Mükerrer)

Bu çerçevede hamiline yazılı paylar ve pay sahiplerine ilişkin bilgiler pay defterinde yer almaktadır ancak payların senede bağlanması halinde bu kayıtlar pay defterinde silinmektedir. ETDS’de yer alan pay defteri bakımından da bu uygulama geçerli bulunmaktadır. HPKS’de yer alan hamiline yazılı pay senetleri ve pay sahiplerine ilişkin bilgilerin anonim olma niteliği gereği pay defterine kayıt edilmemesi gerekmektedir.

1.2. Halka açık şirketlerin Borsada İşlem Gören Paylarının Kaydı

TTK 499/5 MKK tarafından kayden takibi yapılan nama yazılı paylara ilişkin Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri ile ilgili diğer düzenlemeler saklı tutulmaktadır. ETDT m.6/5’te de söz konusu hüküm tekrarlanmıştır.

Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn)²⁴ m.13/6 hükmünde, payların devrinin, TTK’nın ilgili hükümleri çerçevesinde ortaklıklar tarafından pay defterine kaydında, ilgililerin başvurusuna gerek kalmaksızın MKK nezdinde izlenen kayıtların esas alınacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte, SPKn m.137/3 halka açık şirketlerin borsada gerçekleştirilen işlemler neticesinde satın alınan paylarının pay defterine kaydedilmesinden imtina edilemeyeceği; bu ortaklıkların borsada işlem görmeyen payları için ise TTK m. 493 ve 494 uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır.

1.3. Pay Devri ile Diğer Hususların Defter Kaydı

Şirket ortaklarının pay devirlerinin pay defterine kaydı gerekmektedir. Devre ilişkin kayıt sistem kullanıcısı tarafından yapılabilmektedir. ETDS’de her bir ortağa ilişkin ortaklık sayfası oluşturulabilmekte olup, iradi devir, miras, miras paylaşımı, cebri icra ve yargı kararlarına bağlı pay geçişlerine ilişkin bilgiler bu sayfada yer alan açıklama alanlarında tutulabilmektedir. Böylelikle gerçekleşen devir işleminin dayanağına erişim imkanı doğmaktadır.

Benzer şekilde rehin, intifa hakkı, yargı mercileri tarafından verilen tedbir kararları, haciz ve benzeri takyidatlar da ETDS’de oluşturulan alana kaydedilebilmektedir.

ETDS’de oluşturulan sistematik ile ortaklar arası devirler, ortak dışı devirler gerçekleştirilerek kayıtlar oluşturulabilmekte, ortak mülkiyet oluşturma ile bir pay üzerinde birden fazla ortaklığın bulunduğu haller kayıt altına alınabilmektedir.

²⁴ Sermaye Piyasası Kanunu, Kanun Numarası: 6362, Kabul Tarihi: 6/12/2012, RG 30/12/2012/28513

ETDS’de tutulan pay defteri ile ortaklık bilgilerinin kronolojik takibi kolay ve anlaşılabilir şekilde yapılabilen, sağlanan doğrulama imkanı ile ortaklık bilgilerinin tevsiki ilgili kurum ya da kuruluşlarca rahatlıkla yapılabilir. bilmektedir.

2. Yönetim Kurulu Karar Defteri

TDİT m.10’a göre yönetim kurulu karar defteri, anonim şirketler ile kooperatiflerde yönetim kurulunun, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticinin veya yöneticilerin şirket yönetimi ile ilgili olarak aldığı kararların yazılacağı ciltli ve sayfa numaraları teselsül eden defterdir. Aynı maddede yönetim kurulu karar defterinin içermesi gereken bilgiler sayılarak fiziki veya elektronik ortamda alınan kararların deftere yapıştırılması usulü belirlenmiştir.

ETDT ile oluşturulan elektronik yönetim kurulu karar defterinde uygulama, fiziki veya elektronik ortamda alınan karar tutanaklarının sisteme yüklenmesi ve burada depo edilmesi şeklinde tasarlanmıştır. ETDS şu an için yönetim kurulu kararlarının alınabildiği bir sistem olmayıp sadece haricte alınan kararların yer aldığı tutanakların depo edilebildiği bir sistem olarak tasarlanmıştır.

Bununla birlikte, ETDS elektronik toplantı sistemleri ile entegre çalışabilmektedir. Elektronik toplantı sistemlerini kendi şirket bünyesinde oluşturan veya destek hizmeti alan şirketlerin yönetim kurulu kararları var olan entegrasyonlar ile elektronik ortamda ETDS’de yer alan yönetim kurulu karar defterine aktarılabilir. Ayrıca elektronik toplantı sistemlerini kullanan şirketler yönetim kurulu kararlarını bu sistemde depo edebilme imkanına sahip olup, bu kararların içeriğini ETDS’ye yükleme veya aktarma zorunluluğu bulunmamaktadır. ETDS’ye yalnızca alınan kararın tarih, sayı, elektronik toplantı sistemleri tarafından oluşturulan özel kimlik bilgisinin iletilmesi yeterlidir.

Limited şirketlerin genel kurul toplantı ve müzakere defterinden ayrı olarak müdürler kurulu karar defterini elektronik ortamda tutmaları halinde de bu defterler bakımından aynı usul takip edilmektedir.

Öte yandan, ETDT’nin ilk yayımlandığı halinde yönetim kurulu karar defteri elektronik ortamda tutulması zorunlu defterler arasında sayılmıştır. Ancak sonradan Tebliğ’de gerçekleştirilen değişiklikle bu defterin elektronik ortamda tutulabilmesi şirketlerin tercihi bırakılmış ve Tebliğ’in yürürlüğe girdiği 1/7/2025 tarihi sonrasında yönetim kurulu karar defterini elektronik ortamda tutmaya başlayan şirketlere 1/1/2026 tarihine kadar bu defteri fiziki ortamda tutma imkanı tanınmıştır. Bu tarihler arasında Ticaret Bakanlığına başvuran yaklaşık beş yüz şirketin ETDS’de yer alan yönetim kurulu

karar defteri kapatılmıştır. Bu şirketler yönetim kurulu karar defterini tekrar fiziki ortamda tutmaya başlamıştır.

ETDS’de depolanan karar tutanakları kronolojik olarak kayıt edilmekte ve saklanmaktadır. Bu tutanakların örneği sistem üzerinden doğrulanabilir bir şekilde alınabilmektedir. Böylelikle karar tutanaklarının ilgili kurum ve kuruluşlara noter onayına ihtiyaç olmaksızın ibraz edilebilmesi mümkündür.

3. Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri

TDİT m.11’e göre genel kurul toplantı ve müzakere defteri, tüzel kişi tacirlerin genel kurul toplantılarında görüşülen hususların ve alınan kararların kaydedildiği ciltli ve sayfa numaraları teselsül eden defterdir. Genel kurul toplantı ve müzakere defteri, şirket genel kurul toplantısı yapılırken genel kurulda sorulan sorular, verilen cevaplar, sunulan önergeler, alınan kararlar işlenerek düzenlenebileceği gibi hazırlanan toplantı tutanağının deftere yapıştirılması şeklinde de tutulabilmektedir.

ETDT ile oluşturulan elektronik genel kurul toplantı ve müzakere defterinde uygulama, fiziki veya elektronik ortamda alınan toplantı tutanakları ve eklerinin sisteme yüklenmesi ve burada depo edilmesi şeklinde tasarlanmıştır. ETDS genel kurul kararlarının alınabildiği bir sistem olmayıp hariçte alınan kararların yer aldığı tutanakların depo edilebildiği bir sistem olarak tasarlanmıştır.

Bununla birlikte, ETDS elektronik genel kurul sistemleri ile entegre çalışabilmektedir. Elektronik genel kurul sistemlerini kendi şirket bünyesinde oluşturan veya destek hizmeti alan şirketlerin genel kurul toplantı tutanakları var olan entegrasyonlar ile elektronik ortamda ETDS’de yer alan genel kurul toplantı ve müzakere defterine aktarılabilir.

Limited şirketlerde, ayrı bir müdürler kurulu karar defteri tutulmaması halinde, müdür veya müdürler kurulunun şirket yönetimi ile ilgili olarak aldığı kararlar genel kurul toplantı ve müzakere defterine yüklenebilmektedir.

ETDS’de depolanan karar tutanakları kronolojik olarak kayıt edilmekte ve saklanmaktadır. Bu tutanakların örneği sistem üzerinden doğrulanabilir bir şekilde alınabilmektedir. Böylelikle karar tutanaklarının ilgili kurum ve kuruluşlara noter onayına ihtiyaç olmaksızın ibraz edilebilmesi mümkündür.

III. ELEKTRONİK TİCARİ DEFTERLERİN TUTULMASI USULU

1. Defterlerin Tutulmasında Usul

Defterlerin hiç veya gereği gibi tutulmamasının ispat hukuku bakımından olumsuz sonuçları vardır. Defterlerini hiç veya kanuna uygun şekilde tutmayan tacir iflas ederse, taksiratlı müflis sayılır ve TCK 162'ye göre cezalandırılır. Konkordato talep eden borçlu defter tutmaya mecbur kişilerden ise, talebine TTK'ya göre hazırlanan ticari defterlerin açılış ve kapanış tasdikleri ile elektronik ortamda oluşturulan defterlere ilişkin e-defter berat bilgilerini de eklemek zorundadır²⁵. TTK tacire ciddi bir arşivleme ve saklama yükümlüğü getirmektedir²⁶.

Ticari defterlerin sahibi lehine delil niteliğini taşıması için usulüne uygun tutulması ve kanunda aranan diğer koşulların mevcut olması gerekir. Defterler usulüne uygun değil ise, ancak aleyhe olan kısımlar nazara alınır²⁷.

HMK m.222/2 ticari defterlerin, ticari davalarda delil olarak kabul edilebilmesi için, kanuna göre eksiksiz ve usulüne uygun olarak tutulmuş, açılış ve kapanış onayları yaptırılmış ve defter kayıtlarının birbirini doğrulamış olması şartı hükmedilmiş, m.222/4'te ise açılış veya kapanış onayları bulunmayan ve içerdiği kayıtlar birbirini doğrulamayan ticari defter kayıtlarının, sahibi aleyhine delil olacağı belirtilmiştir. Defterlerin eksiksiz ve usulüne uygun bir biçimde tutulması ve defter kayıtlarının birbirini doğrulaması, fiziki ve elektronik ortamda tutulan tüm defterleri kapsar. Buna karşılık, açılış ve kapanış onayları, sadece fiziki ortamda tutulan ticari defterler açısından geçerlidir²⁸.

Hukuk düzeninde her yükümlülüğün ihlal edilmesinde olduğu üzere, ticari defterlerin hiç ya da gereği gibi kanuna uygun tutulmamasına da TTK ve diğer bazı kanunlarda belirli sonuçlar bağlanmıştır²⁹.

TTK m.65/2 ticari defterlere yazımların ve diğer gerekli kayıtların, eksiksiz, doğru, zamanında ve düzenli olarak yapılmasını öngörmektedir. Anılan madde ve gerekçesinde bilanço ilkelerine gönderme yaparak muhasebeyle ilgili olan defterlere yönelik kayıt ve düzene ilişkin açıklamalara yer verildiği; muhasebeyle ilgili olmayan gerek elektronik gerekse de fiziki

²⁵ Arkan (n 4) 390

²⁶ Poroy and Yasaman (n 4) 224

²⁷ ibid 227

²⁸ ibid 229

²⁹ Ülgen and others (n 4) 631

ortamda tutulan defterler bakımından bu ilkelerin ele alınmasına ihtiyaç bulunduğu görülmektedir.

1.1. Tamlık

Tamlık, iş ve işlemlerin eksiksiz olarak, herhangi bir boşluk yaratmadan muhasebeleştirilmesi, kaydı gereken bir iş ve işlemin kayıt dışı bırakılmaması demektir³⁰. Muhasebe işlemleri bakımından getirilen bu ilkenin muhasebeyle ilgili olmayan ticari defterler bakımından uygulamasının TDİT’de öngörülen bilgilerin eksiksiz olarak defterlere kaydı olarak değerlendirilmesi uygun olacaktır.

1.2. Doğruluk

Doğruluk, kaydın gerçeğe uygun ve sadık bir biçimde iş ve işlemleri yansıtmadır³¹. Kayıtların doğruluk ilkesine uygun tutulması, toplantı tutanaklarının yapılandırıldığı veya yüklendiği ya da kararların üzerine yazıldığı diğer defterlere kıyasla pay defterinde daha fazla önem arz etmektedir. Pay devri, pay bilgilerindeki değişiklik işlemlerinin ETDS’de pay defterine kaydedilmesi sistem kullanıcısının görevidir. Sistem kullanıcısının bu kaydı gerçekleştirirken doğruluk ilkesi çerçevesinde hareket ederek bilgi ve belgelere sadık bir şekilde kayıt işlemlerini gerçekleştirmesi gerekmektedir.

1.3. Zamanında Kayıt

TTK defter kayıtlarının zamanında yapılması konusunda belli bir süre öngörmemiş ancak “zamanında” ölçüsü getirmiştir³². TTK 65/2’nin gerekçesinde zamanında kaydın, muhasebe kaydının zamanında yapılması, sonraya bırakılmaması gereğini ifade ettiği, belirli bir süre öngörmediğine işaret ettiği, “zamanında” kavramının hemen veya derhal anlamına gelmediği gibi, haftalara da izin vermediği belirtilmektedir. Kayıt zamanına ilişkin TTK’da yer alan düzenlemenin muhasebeyle ilgili olan defterlere girilecek kayıtların zamanına yönelik olduğu görülmektedir³³. TDİT m.21/3’te kayıt edilecek işlemlerin, işin hacmine ve gereğine uygun olarak muhasebenin intizam ve vuzuhunu bozmayacak bir zaman zarfında kaydedilmesinin şart olduğu ve bu kayıtların on günden fazla geciktirilemeyeceği düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu düzenleme ile TTK’nın 65/2 fıkrasına uygun olarak kaydın

³⁰ Bkz. TTK 65/2’ye ilişkin Madde Gerekçesi

³¹ Bkz. TTK 65/2’ye ilişkin Madde Gerekçesi

³² Gönen Eriş, Ticari İşletme ve Şirketler (3rd edn, Seçkin Yayınları 2017) 1661

³³ Bkz. TTK 65/2’ye ilişkin Madde Gerekçesi

yapılacağı üst zaman sınırı belirlenmiştir. Bununla birlikte, TDİT m.21/4'te kayıtlarını devamlı olarak muhasebe fişleri, primanota ve bordro gibi yetkili amirlerin imza ve parafını taşıyan mazbut vesikalara dayanarak yürüten işletmelerde, işlemlerin bunlara kaydedilmesi, deftere işlenmesi hükmünde olduğu ancak bu kayıtların dahi defterlere 45 günden daha geç intikal ettiremeyeceği düzenlemesiyle yine bir üst zaman sınırı belirlemesi yapılmıştır.

Muhasebeyle ilgili olmayan defterler için kayıt zamanı bakımından TTK ve alt düzenlemelerde herhangi bir zaman aralığı veya üst zaman sınırı bulunmamaktadır. Muhasebe defterleri için öngörülen on günlük üst sınırın bu defterler bakımından uygulanacağına yönelik değerlendirmeler bulunmaktadır³⁴. Ancak söz konusu sürenin muhasebeyle ilgili defterlere yönelik düzenlediği hususu dikkate alındığında bu sürenin muhasebeyle ilgili olmayan defterler bakımından uygulanabileceği değerlendirilmesinde bulunmak uygun görülmemektedir. Bu konuda mevzuatta bir belirlilik bulunmasa da muhasebeyle ilgili olmayan defterlere kaydın “zamanında” kavramı çerçevesinde kısa süre içinde ve gecikmeye mahal vermeyecek şekilde yapılması gerektiği değerlendirilmektedir. Kayıt zamanı konusu her bir defter bakımından farklılaşabilir. Örneğin yönetim kurulu kararı fiziki defter üzerine yazılarak imza altına alınabilir. Bu durumda deftere kayıt anında yapılır ve kayıt zamanına ilişkin husus tartışma konusu olamaz. Ancak defter dışında alınan bir yönetim kurulu kararı veya genel kurul toplantı tutanağının gerek fiziki deftere yapıştırılması gerekse de ETDS tutulan defterlere yüklenme zamanı konusunda herhangi bir süre sunmanın doğru olmayacağı ancak buraya yapılacak kayıtların geciktirilmeksizin en kısa süre içinde olması gerektiği değerlendirilmektedir.

1.4. Düzen

Kayıtların düzenli yapılması ile yapılan iş ve işlemlerin kaydının zaman akışına göre yani kronolojik sırada tarih ve belge numarası ile dikkate alınarak yapılması işaret edilmektedir³⁵. Özellikle yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterine kayıtların düzenli yapılması ve kronolojik sıraya hassasiyet gösterilmesi önem arz etmektedir. Fiziki defter tutulması uygulamasında “boş sayfa” uygulaması pratiği ile eski tarihli ve sayılı kararlar alınmaktaydı. Ancak ETDS ile bu uygulama pratiğini gerçekleştirmek teknik olarak mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle ETDS kullanıcılarına kayıt düzeni oluşturma imkanı sağlamaktadır.

³⁴ Özkan Arslan, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre 75 Soruda Ticari Defterler (1st edn, Acar Basım 2017) 151

³⁵ Bkz. TTK 65/2'ye ilişkin Madde Gerekçesi

2. Hatalı Kayıtların Düzeltilmesi

ETDS'deki kayıtlardaki maddi hatalar sistem kullanıcısı tarafından düzeltilebilir. Bunun için kullanıcı tarafından hatanın ne olduğu ve düzeltmenin yapılmasının gerekçesinin açıklama alanına girilmesi gerekmektedir. Bu işlemin yapılabilmesi bir süreyle sınırlandırılmamıştır. ETDS'de kayıtlar, kayıt tarihlerine göre ve güncel kayıtlar aktif olarak görünecek şekilde, değişen veya silinen kayıtlar ise pasif olarak, istendiğinde erişilebilecek, ancak üzerinde herhangi bir değişiklik yapılamayacak şekilde tutulmaktadır. Sistem kullanıcısı tarafından kayıt sırasında yapılan maddi hatalar düzeltilir ve düzeltmenin maddi hata nedeniyle yapıldığı belirtilir. Maddi hata sonucu yapılan düzeltme kaydı önceki kaydın varlığını etkilemez ve önceki kayıtlarla birlikte görüntülenir³⁶.

3. Defterlerin Zıyayı

TTK m.82/7 bir tacirin saklamakla yükümlü olduğu defterler ve belgeler; yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde zıyaa uğrarsa tacir zıyayı öğrendiği tarihten itibaren otuz gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesinden kendisine bir belge verilmesini isteyebilmektedir. Uygulamada fiziki defterlerin zıyayının sıklıkla yaşandığı bilinmektedir. Mahkemelerde zayı belgesi verilmesi hususunda anılan hüküm çerçevesinde hareket edildiğinden birçok şirket bu belgeyi alamamaktadır. Belgenin olmaması nedeniyle defterler yeniden oluşturulamamakta ve bu durum şirketlerin faaliyetlerini yürütmelerinde zorluklara neden olmaktadır.

Elektronik defter uygulaması ile defterlerin zıyayı hali durumunun ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Ticaret Bakanlığı ETDS üzerinden tutulan defterlerin ve kayıtların uzun vadeli saklanması ve arşivlenmesi için gerekli teknik ve idari tedbirleri almaktadır. Sistem üzerinde tutulan verilerin yedeklenmesi ve felaket kurtarma planları bulunmaktadır. ETDS, şirketlerin defterleri ve kayıtlarının elektronik ortamda güvenilir bir şekilde saklanması ve arşivlenmesini sağlaması nedeniyle bunların zıyayı ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Bu sayede birçok tacirin fiziki defterlerinin zıyayı sebebiyle yaşadığı sorunun çözülmesine katkıda bulunulmuştur.

Bununla birlikte, fiziki ortamda defterlerini tutan şirketlerin defterlerini ETDS'de tutabilmeleri bakımından geçiş işlemlerinde fiziki defterlerinin bulunması ve bunların kapanış işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle fiziki defterleri zayı olmuş şirketlerin doğrudan ETDS'de def-

³⁶ 100 Soruda Elektronik Ticari Defter Sistemi (ETDS)

terlerini oluşturma imkanı bulunamamaktadır. Bu durumda bulunan şirketlerin TTK m.82/7 çerçevesinde zayı belgesi almaları gerekmektedir.

4. Defterlerin saklanması

Defter ve belgeleri saklamakla yükümlü olanlar esas itibariyle; işletme sahibi gerçek kişi tacirler, tüzel kişilerde yönetim organının üyeleri veya yönetim işlerinde yetkili olan kimseler, tüzel kişiliği olmayan ticari işletme ve teşekküllerde onları idareye yetkili olan kimselerdir. Ancak gerçek kişi tacirin ölümü halinde mirasçıları ve ticareti terk halinde kendisi defter ve belgeleri saklamakla yükümlü olup, mirasın resmi tasfiyesi veya tüzel kişinin sona ermesi halinde defter ve belgeler sulh mahkemesi tarafından saklanır³⁷.

Bununla birlikte, ETDS’de oluşturulan defterler şirketlerin kullanımına hazır halde elektronik defter dosyası formatında Ticaret Bakanlığının bilgi sisteminde muhafaza edilmektedir. Defterlerde yer alan kayıtlara ancak şirket tarafından yetkilendirilmiş kişilerce erişim sağlanabilmektedir. İlgili kanunlar uyarınca yetkili kılınmış mercilerin bu kayıtlara erişim yetkileri saklı tutulmuştur.

TTK m.82/5 ve m.82/6 gereğince bu maddede sayılan belgelerin on yıl boyunca saklanması gerekmektedir. Bu doğrultuda, şirketler tarafından ıslak imza ile alınmış yönetim kurulu ve genel kurul kararları tutanaklarının bu süre boyunca saklanması gerekmektedir. Bu karar tutanaklarının ETDS’ye yüklenmesi şirketlerin söz konusu saklama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır.

5. Defterlerin İncelenmesi ve İbrazı

ETDS’de tutulan defterlerin incelenmesinde ve ibrazında sistemden indirilen ve doğrulanabilen elektronik defter dosyası esas alınmaktadır. Defterde yer alan kayıt veya kararların ibraz edilmesinin gerektiği hallerde, sistem kullanıcısı kayıt veya kararın doğrulanabilen bir nüshasını oluşturabilir. Bu şekilde oluşturulan ve doğrulama yöntemleriyle muhataplar tarafından sistem üzerinden teyit edilebilen kayıt veya kararların aslına uygun olduğu kabul edilmektedir.

SONUÇ

ETDT ile pay defteri, yönetim/müdürler kurulu kararı defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin elektronik ortamda tutulması

³⁷ Ayhan and Çağlar (n 3) 405ff

imkanı getirilmiştir. 1/1/2026 yılından itibaren kurulan tüm şirketlerin pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterini elektronik ortamda tutmaları zorunlu kılınmıştır.

Kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği Ticaret Bakanlığının iznine tabi bulunan şirketler zorunluluk kapsamında yer almaktadır. Tebliğin yayımı tarihi itibarıyla bu şirketlerin fiziki ortamda tuttukları pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin kapanış işlemlerini gerçekleştirerek sayılan bu defterlerini elektronik ortamda tutmaları gerekmektedir.

ETDT'nin ilk yayımlandığı halinde yönetim kurulu karar defteri de elektronik ortamda tutulması zorunlu olan defterler arasında sayılmışken Tebliğ'de sonradan gerçekleştirilen değişikliklerle birlikte bu defter zorunluluk kapsamında yer alan defterler arasından çıkarılmıştır. Değişiklikle birlikte bu defterin elektronik ortamda tutulması şirketlerin ihtiyarına bırakılmıştır.

ETDT'te gerçekleştirilen değişikliklerle savunma sanayi alanında faaliyet gösteren şirketler Tebliğ'de yer verilen şartları haiz olduğu müddetçe pay defteri, yönetim/müdürler kurulu kararı defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin elektronik ortamda tutma yükümlüğünden muaf kılınmıştır.

BDDK'nın gözetim ve denetimine tabi olan şirketler yönetim kurulu karar defterini kendi mevzuatları gereği kağıt ortamında fiziki olarak tutmaya devam edeceklerdir. Bu şirketlerin yönetim kurulu karar defterini ETDS'te tutmaları mümkün bulunmamaktadır.

ETDS ile MERSİS arasında sağlanan veri paylaşımı ile ticaret şirketlerinin tescili ile birlikte defterleri başkaca bir işleme gerek olmaksızın ETDS'de kendiliğinden aktif hale gelerek kullanıcıların hizmetine açılmaktadır. Defterlerin açılışı ile birlikte ara onay, kapanış onayı yaptırılmasına gerek bulunmamaktadır. Fiziki ortamda tutulan ticari defterler bakımından öngörülen açılış, kapanış ve ara onayın işlemsel, zamansal, ekonomik maliyeti ile hukuki ve cezai sonuçları bulunmaktadır. ETDS'de tutulan defterler bakımından onay süreçlerinin bulunmaması tacirin üzerindeki maliyetleri azaltmakta, bunun yanı sıra onayın yaptırılmaması nedeniyle tacirin hukuki ve cezai bir müeyyide ile karşılaşma olasılığını ortadan kaldırmaktadır.

Defterlerin elektronik ortamda tutulması bakımından yeni bir kavram olan “sistem kullanıcısı” çok önemli bir pozisyona sahiptir. Bu kavram kağıt ortamında fiziki olarak tutulan defteri elinde bulundurana karşılık gelmektedir. Ancak fiziki ortamın mecburiyeti nedeniyle tek kişi elinde bulunan bu imkan elektronik defterin sağladığı teknik imkanlar nedeniyle

farklılaşmaktadır. ETDS’de sistem kullanıcı tek kişi olabileceği gibi birden fazla kişide olabilmektedir. Bu kişi defterlerin tutulması, kayıtların girilmesi ve ibrazı hususunda yetkilidir.

Sistem kullanıcılarını belirleme konusunda yetki şirket yönetim organı ile yönetici ortaklara aittir. Yönetim organı ile yönetici ortaklar kendi aralarından bir ve birkaçını sistem kullanıcısı olarak belirleyebileceği gibi üçüncü bir kişiyi de kullanıcı olarak belirleyebilir. Bu kişinin gerçek kişi olması gerekmekte olup, yabancı kişilerin kullanıcı olarak belirlenmesi mümkündür. Üçüncü bir kişinin kullanıcı olarak belirlenmesi yönetim organı veya yönetici ortakların defterlerin tutulması bakımından sorumluluğunu kaldırmamaktadır. Bunların, defterlerin elektronik ortamda usulüne uygun olarak tutulmasını sağlamak amacıyla gerekli gözetim görevinin yerine getirmeleri gerekmektedir. Yönetim organı üyeleri veya yönetici ortaklardan en az birine görüntüleme rolünün verilmesi defterlerin usulüne uygun tutulup tutulmadığının gözetiminin teminine imkan sağlayabilmektedir.

Sistem kullanıcısının kaydetme, güncelleme, görüntüleme ve silme olmak üzere dört rolü bulunmaktadır. Bu rollerin hepsi tek bir kullanıcıya tanımlanabileceği gibi her bir rol farklı farklı kullanıcılara tanımlanabilmektedir.

Sistem kullanıcısı ve sahip olduğu rollerdeki değişiklikler yine şirket yönetim organı üyeleri ve yönetici ortakların alacağı karar niteliğindeki bir formla şirketin kayıtlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğüne veya notere yapılacak başvuru ile gerçekleştirilebilmektedir. Böylelikle yönetimde meydana gelen bir değişiklik sebebiyle defterlerin teslim edilmemesi nedeniyle şirket işlemlerinin gerçekleşmesinde yaşanan duraklamanın önüne geçilmiştir.

Sistem kullanıcısının aktif olarak kayıt girdiği defter türü pay defteridir. Pay defterine ilk kayıt şirket kuruluşunda MERSİS’ten aktarım yoluyla gerçekleşmektedir. Bununla birlikte, MERSİS’te yer almayan ancak pay defterinde yer alması gereken diğer bilgiler sistem kullanıcısı tarafından ETDS’de yer pay defterine girilmektedir. Yine kağıt ortamında fiziki olarak tutulan pay defterinde yer alan kayıtların tamamının sistem kullanıcısı tarafından ETDS’ye yer alan pay defterine eksiksiz ve doğru bir şekilde aktarımı gerekmektedir.

Yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri bakımından sistem kullanıcısından fiziki ortamda alınmış karar tutanaklarını ETDS’ye yüklemesi veya karar elektronik kurul sistemlerinden alınmışsa bu kararın aktarımını gerçekleştirmesi beklenmektedir. Burada sistem kullanıcısının karar tutanaklarının bilgilerini girmesi dışında

kararların içeriğini değiştirici bir yetkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, elektronik kurul sistemleri üzerinden alınan yönetim organı kararlarının içeriğinin kurul sistemleri içinde muhafaza edilerek ETDS'ye yalnızca karar bilgilerinin aktarımını sağlama yetkisi bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arkan S, Ticarî İşletme Hukuku (30th edn, BTHAE Yayınları 2024)
- Arslan Ö, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre 75 Soruda Ticari Defterler (Örneklı-Açıklamalı) (1st edn, Acar Basım 2017)
- Ayhan R and Çağlar H, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar (11th edn, Yetkin Yayınları 2018)
- Eriş G, Ticari İşletme ve Şirketler (3rd edn, Seçkin Yayınları 2017)
- Poroy R and Yasaman H, Ticari İşletme Hukuku (16th edn, Vedat Kitapçılık 2017)
- Ticaret Bakanlığı, 100 Soruda Elektronik Ticari Defter Sistemi (ETDS) (Online)
- Ülgen H, Helvacı M, Kaya A and Nomer-Ertan F, Ticari İşletme Hukuku (6th edn, On İki Levha Yayıncılık 2019)

**İSTANBUL
TİCARET
ODASI**

— 1882 —

Adres : Reşadiye Cad. 34112
Eminönü, Fatih/İstanbul
Telefon : (212) 455 60 00
Faks : (212) 513 15 65 / 520 16 56
E-posta : ito@ito.org.tr
İnternet : www.ito.org.tr

KDV'den muaftır

ISSN 2146 - 6203

